

6

30-F

23

6

40/B

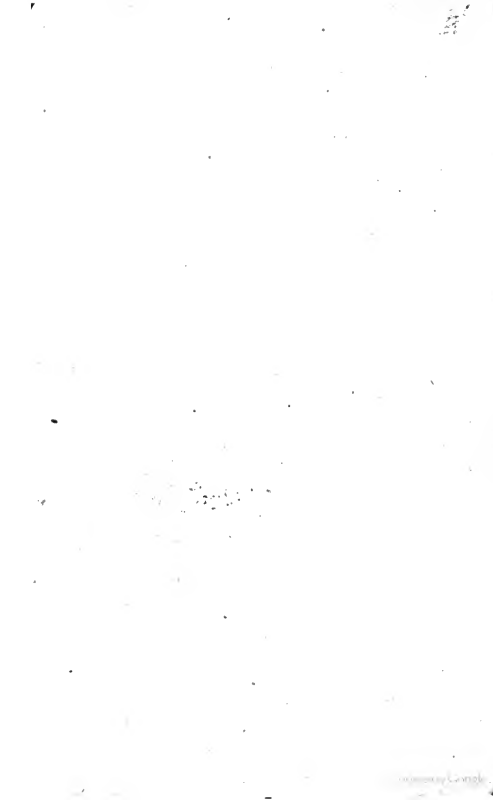
40

Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu

34.18

~~8.16.23.~~

DELICIAE
ERVDITORVM.

1914

7

DELICIAE
ERVEDITORVM
SEV
VETERVM
ANEKDOTON
OPVSCVLORVM
COLLECTANEA
IO. LAMIVS

Collegit, illustravit, edidit.

FLORENTIAE . MDCCXXXVII.
Ex Typographio PETR. CAJET. VIVIANII.
Ad Insigne D. THOMAE AQUINATIS.

Cum approbatione.

HISTORIAE PONTIFICIAE
ET AVGVSTAE
PARS SECVNDA
CHRONICON IMPERATOVM
LEONIS VRBEVETANI
COMPLECTENS.

CELSTVDINI REVERENDISSIMÆ

D. D.

IOS. DOMIN. FRANC.

K I L I A N I

EX COMITIBVS LAMBERG

EPISCOPI ET PRINCIPIS

PASSAVIENSIS &c. &c.

I O. L A M I V S S. P. D.

Vdaciam meam
in hoc Libello
CELSTVDINI

TVAE nuncupando, ne mireris,

✠ 3

quae-

quaeso, **R E V E R E N D I S S I M E**
P R I N C E P S; mei enim fiduciam
 apud **T E** nescio quam **Clementia**
Tua, & **Benignitas**, mihi perspe-
 ctissimae dederint. Siquidem me-
 mini, quum **Vindobonae** agerem,
 me a **T E** humaniter evocatum, &
 comiter exceptum, & ad collo-
 quia **Tua** gratissime admissum,
 indolem meam, ac studia, &
 doctrinae in primis **Ecclesiasticae**
 amorem, **AMPLITVDINI TVAE**
 aliquatenus adprobavisse. Quin
 & discessionem ex illa **Vrbe**
 meam aegre **T E** ferre testa-
 tus es; & **Virum Sacris Lit-**
teris adprime instructum, &
 varia quoque eruditione conspi-
 cum, ad **Tuae ornatissimae Bi-**
bliothecae praefecturam, & ad
studiorum Ecclesiasticorum Pas-

fa-

faviae, Metropoli Tua, institutionem, ex Etruria praecipue accessendum, ex me requirere non dedignatus. Vides iam quales in me quantosque animos excitaveris. Et bene quidem res habet. Heinc enim causa subest, cur non omnino ingratus, & Tuae in me Clementiae, beneficii, & honoris, immemor perpetuo iam videar; & TIBI, Tuoque vere incluto & immortalis Nomini, mei grati animi & venerationis monumentum, hoc Volumen inscribere audeam. Sed etsi minus ista aut adlicerent aut impellerent; nonne favor ille ac praesidium vere TE tanto Principe, Natalibus Tuis clarissimis, Tuo excellenti imperio dignissimum, quo scientiam, doctrinas,

disciplinas, litteras, bonasque artes foves, & amplecteris, carminis cuiusdam potentissimi instar, ad hoc litterarium munusculum TIBI obferendum, mirabiliter attraxissent? Tu Viros doctos undique convocas, & familiares iugiter habes; Tu libros cuiuscunque doctrinae munifice comparas, & Bibliothecam instructissimam dedicas; Tu scholas ac gymnasia, quibus iuventus erudiatur, aut excitas, aut instauras; Tuum denique Palatium, Musarum templum quoddam merito dici possit, in quo Tu tandem, & iure quidem optimo, Glorïae, atque A Eternitati, consecreris. Adde quod ea hoc mearum DELICIA RVM Volumen continet, quae TE Sacri Romani Im-

perii Principem Amplissimum
 deceant , Romanorum scilicet
 Imperatorum, a Carolo Magnó
 ac deinceps , historiam ; varia
 Caesarum eorumdem Diploma-
 ta , Ediçta, & Epistolas ; bré-
 ves quasdam coactasque , seu
 meas, seu alterius alicuius, Com-
 mentationes , ex quibus procli-
 ve sit lucem nonnullam histo-
 riae huiusmodi Augustae foe-
 nerari . Patere igitur ut hic
 Libellus glorioso tuo Nomine
 insignis ac felix auspicatissime
 prodeat , & , prout alios con-
 suevisti , clementer eum ac le-
 niter excipe , potenti patroci-
 nio tuere , & ab adgressioni-
 bus malevolorum , & calumniis
 omnibus maiestate Nominis vin-
 dica . Ipse interim CELSITV-

DINI TVAE REVERENDISSI-
 MAE prospera ac fausta omnia a
 DEO OPT. MAX. precor, quo diu
 Tv litteratorum hominum felici-
 tati sospes incolumisque serveris.
 Dabam Florentiae Idibus No-
 vembris A. R. S. MDCCXXXVII.

CAN-

CANDIDO LECTORI

I O. L A M I V S S. D.

*Liam Chronici LEONIS VRBE-
VETANI partem, quae Imper-
ratorum Romanorum Occidentis
res gestas, historiamque, com-
plectitur, publici iuris en faci-
mus; at non nudam, ac sim-
plicem, qualem Auctor ille texuerat; verum
intermixta opusculorum proposito cohaerentium
amoena varietate delectabilem, antiquis mo-
numentis instructam, historicis observationibus
divitem, scholiis, ubi opus fuit, baud inuti-
libus illustratam. Quae quidem omnia ut sin-
gillatim explicem, & quid mea opera, & im-
probis adsiduusque labor, in hac editione prae-
stiterit, enucleatius & distinctius exponam,
tria potissimum compendiaria oratione praestrin-
gam atque exsequar: & primum dicam quae
sint*

sint ea singula, & qualia, & a quibus Aucto-
ribus elaborata, quaecumque volumine hoc
continentur; secundum quibus Codicibus MSS.
quibus praesidiis, usus ea industrie comparare,
& colligere diligenter, ac digerere tandem, atque
in vulgus prodere haud inornata potuerim; ter-
tium, quacnam luculentiori enarratione, aut ca-
stigatori examini, aut opportuna retractatione
declaranda, pensitandaque, & refingenda etiam
& quomodo, in utriusque Chronici decursu vi-
deantur, innuere. Opus enim a me angustiis
temporis presso alicubi praecipitatum, vel sup-
plendum ubi deficit; vel ubi minus recte habe-
re deprehenditur, emendandum, & numeris
omnibus absolvendum.

Et quod primum attinet, iam quae de
LEONE VRREVEANO dici potuerunt, in prae-
cedentis Voluminis prolegomenis expedivimus,
in quibus tamen pag. LXXXVII. illud *Præd. Non.*
Octobris deletum velim, & eius loco repositum
iv. Non. Octobris, quo die D. Francisci As-
sisiatis festum ab Ecclesia celebratur. Quae
me quoque ad eius Chronica edenda impulerint,
ibidem breviter exposui: cur autem hoc Impe-
ratorum Chronicon haud integrum typis excu-
dendum curaverim, sed Caesarum, qui Ca-
rolum Magnum praecesserunt, historiam absci-
derim, hoc eodem Volumine pag. 12. opportu-
ne pronuntiavi. Hic unum tantum addiderim,
esse quosdam, qui existiment, haec LEONIS.
Chro-

Chronica in Italicam linguam saeculo XIV. conversa fuisse, eiusque translationis Codices MSS. alicubi adservari; sed quum mihi Codices illos consulere, & rem diligenter examinare, haecenus non licuerit, ἐπέχω; atque interim Viri eruditissimi, qui mihi id adfirmavit, doctrinae, & iudicio, plurimum defero. Ceterum in Bibliotheca Riccardiana Italicam quamdam Chronici Pontificum & Imperatorum interpretationem, eandem prope tribus diversis Codicibus MSS. comprehensam, quorum unus medio circiter XIV. saeculo scriptus videtur, offendas, quae Chronici MARTINI POLONI translatio est, a Florentino certe auctore, qui eodem tempore ac LEO VRBEVETANVS vixerit, elucubrata ac perfecta; et eius quidem memini ad Chronicon Pontificum pag. 140. & 144. Nam hic interpretes, quum MARTINI Chronicon ultra annum MCCLXXVII. non producatur, illud usque ad Clementem V. continuavit; quare per ea tempora floruisse eum oportet. Codicum istorum memoratam Martiniani Chronici interpretationem continentium primus antiquior notatur Q. II. IV. cuius primae paginae litterae fugientes sunt & evanidae; & forte paginae nonnullae initio desunt. Secundus Codex insignitur bis notis Q. II. V. & mutilus est atque imperfectus. Tertius tandem Codex est praenotatus Q. II. VI. & hic quidem integer totum MARTINI Chronicon in Etruscam linguam

quam conversum continet ; insuper et historiae perbreves quaedam Fesulas, Florentiam, Pisas, Lucam, & Senam, attinentes in eo habentur. Huic LEONIS Imperatorum Chronico seriem Imperatorum Occidentis a Carolo Magno usque ad Carolum V. iuxta succedentium temporum intervalla digestam, regni cuiuslibet annis, & imperii exordiis adnotatis, opportune praefiximus, ut huius Epitomes chronologicae praesidio minus exactos LEONIS nostri numeros emendare quis possit ; & nos cura eos tractim in operis decursa corrigendi liberaremur. Praeter hoc LEONIS Chronicon, brevem etiam, & carptim contentam, Francorum historiam Tomus hic comprehendit, qua inserta res gestas Imperatorum Francicae originis, & Caroli Magni in primis, illustrare satagemus. Eius quidem auctor est IOANNES quidam AB INSULA, de quo Scriptore, quae conicere, & scribere poteram, ea tempestive pag. 14. & 36. commentatus sum. Nec inincundum fore existimaui, si huiusmodi commentariolum intersererem, et Lectorem studiosum hac etiam varietatis illecebra detinerem : nec opusculi brevitatem statim despicienda fuerit, quum neminem fugiat, viros adprime doctos commentationes huiusmodi exiguas collegisse interdum, & diligenter exscriptas publica luce donavisse, & ut alios praeteream, P. LAMBECIUM Lib. II. Commentariorum de Bibliotheca Caesarea Cap. V. & in suo Mu-

Museo Italico, atque alibi, virum longe celeberrimum IO. MABILLONIUM. Quin historiae utilitas non ex voluminis prolixitate, sed ex descriptarum rerum dignitate, & pulcritudine, defluit. Istiuc ipsum etiam in causa fuit cur duas Magistri ALANI QVADRIGARII Epistolas, unam pag. 38., 164. alteram, ediderim, nec earum brevitatem contemserim; quum ex his omnibus, licet angustis compendiariisque lucubrationibus, cognitionum haud inutilium proventus legenti cuique accedere possit. De hoc ALANO QVADRIGARIO quaedam mature iam pag. 37. praelibavi, quibus mihi nunc adii-ciendum restat, eius mentionem a Dom. DELA CROIX DV-MAINE in sua Bibliotheca fieri, et his quidem verbis: Alain Chartier Normand Secretaire des Rois de France Charles V. VI. & VII. poete Francois, historien, & orateur le plus estimé de son temps. Il a écrit l'histoire du Roi Charle VII. son maistre, imprimée a Paris. Il a écrit le Breviaire des Nobles, le quel a été imprimé du depuis sous le nom de Monsieur d'Al-lancé Gentilhomme Angevin. Tous les Ouvres tant en vers qu' en prose ont été imprimées a Paris chez Galliot du Prè l'an 1526. & depuis chez Carrozet l'an 1583. par la diligence de Daniel Chartier d'Orleans, parent du susdit Chartier. *At quum ipse memoratas Alani operum editiones evol-*

evolvere nequiverim, nec adfirmare quoque pos-
 sum utrum Epistolae hae, quas exhibui, alias
 editae fuerint, necne. Non enim mihi proposui,
 ut ea omnia, quae illustrationis & ornamenti
 gratia meis ἀνέκδοτοις attexo nunquam lucem pu-
 blicam viderint: sed id tantum quoad fieri pot-
 est mihi cordi esse, facile a quocumque intelli-
 getur. Cetera vero, quae in hoc Volumine pro-
 feruntur, & quibus LEONIS Chronicon instrui-
 tur, illustratur, ornatur, Diplomata sunt Im-
 peratorum, & Principum, Epistolae variae,
 Ediſta, Privilegia, & id genus alia vetusta
 monumenta, quae lucis non parum tenebricosae
 barbari aevi historiae foenerare posse videantur.
 Quae quidem omnia, ut planius exponi, & pro-
 clivius intelligi, & utilius evolvi, ac lectitari
 possent, historicam quamdam chronologicamque
 Synopsis rerum ab Imperatoribus, aliisque
 Principibus, in Etruria gestarum inserui, &
 quamdam Italicae barbaris temporibus πολι-
 τείας speciem obtuli, atque praetendi. Haec la-
 tum veluti limitem in senticosa rerum silva per-
 eommode agent, quo quis facile ac recta in
 eiusmodi veterum instrumentorum intelligentiam
 deferatur. Inter angustos tamen rerum Etru-
 scarum fines substiti, quod antiqua monumenta,
 quae adfero, prope omnia eas attingant; quod-
 que maius opus movere, & ampliorem provin-
 ciam suscipere, quam Synopsis illam in medio
 typographici laboris cursu, & dum opus sub
 prac-

prælo ferveret, propere ac præcipitanter concinnarem, iniqua spatia minime paterentur. Si vero minus copiosam illam, & minus absolutam, quis queritur, animo verset, rogo, Synopsin me promississe, non commentarium; & perfectâ & numeris omnibus absoluta opera tardae morae, & meditationis maturae, & liberi otii, esse foetus. Viam mihi præmonstrasse suffecerit, quam incundo quis Etruscam historiam locupletare, & perficere possit; & veluti caementa comparasse nonnulla, quibus ingens ac magnificum aedificium olim, alia materie adgesta & elaborata, construatur: id quod unus ex parte, quantum ea tempora ferebant, quoad Florentinam historiam, SCIPIO AMMIRATVS præstitisse videatur. Quamquam deuteræ oportides, si quod festinatae a nobis commentationi vitium inrepserat, illud corrigere potuerunt; & supplementa etiam quaedam, ne copia omnino desideraretur, attexere: ideo enim ad huius Voluminis calcem Additamentum illud reieci, quo instructius hanc meam Spartam, atque elegantius, exornarem. Quid quod olim, si Deus faxit, graviori, ac prolixiori operi manus admovebo, & cum tam multorum Scriptorum, qui in dies ex abstrusis, & ignobilibus latibulis eruti proferuntur in lucem, praesidio adiutus; tum hominum, eruditionis & historiae amantium, singulari, quae mihi Archiva, et Bibliothecas, & Musea, & quidquid latentium

monumentorum est, reseret, humanitate suffultus, his quasi per iocum iactis fundamentis ampliorem, atque operosiores, historiae molem superstruam? Culpam tandem heic unam deprecari necesse est, & in alios iure reiciendam moneam, qui me invitum quaedam haec volumini p. 131 de me intexere sua malignitate calumniisque coegerunt; & qualemcumque instituti mei, meorumque studiorum commemorationem inferre, et apud exteras gentes adprobationem, quum TERTULLIANVM, & HIERONYMVm aemulatus, verecundia & modestia quam causa periclitari mallet, adstruere.

Secundo vero docendum est, LEONIS VRBE-VETANI Chronicon Pontificum & Imperatorum Codice membranaceo Riccardianae Bibliothecae, qui notatur L. II. XVII. contineri, ut iam in prima huius Chronici parte monuimus; qui certe Codex sub initium XV. saeculi, & non una quidem eademque manu exaratus fuisse videtur; Chronicon quippe Imperatorum diversa manu scriptus est a Commodio Caesare, & deinceps. Eo tamen Codice non hoc LEONIS opus tantum habetur, sed alia a memoratis manu, initio ipsius Codicis, sacri quidam sermones, & haud profecto contemnendi, descripti sunt, ad Evangelii Missus est Angelus Gabriel, Psalmi Benedixisti Domine terram tuam, & Lectionum Officii SS. Deiparae, expositionem. Deinde consequitur Opusculum

lum diversa pariter ab aliis manu conscriptum, & in fine mutilum, quod ita inscribitur: Incipit Opusculum de Iuris casibus Parisiis compilatum, magno studio, & diligenti inquisitione probatis, in diversis locis Iuris Canonici dispersis, & diffuse de his agitur. Et sunt veluti Institutiones quaedam Iuris Pontificii, sed breves, carptimque compilatae, & minus perfectae. Post hoc opusculum succedunt LEONIS nostri Chronica, in quorum fine versus quidam Magistri MICHAELIS Scoti de Florentia, ut scribitur, SEDVLII, & OVIDII leguntur, cum fabularum quarundam explicatione, non omnino dissimili ab ea, quam LVCRETIVS Lib. III. & MACROBIUS Lib. I. in Somnium Scipionis Cap. X. tradunt, ubi de inferorum poenis iuxta Poetas ἀλληγορικῶς agitur. Postea Chronicon brevissimum exstat, quod hunc titulum praefert: Cronica brevis & generalis ab origine Mundi; & usque ad Iulium Caesarem deducitur. Hoc autem absoluto, subest Prophetia Sibillae, quae fuit tempore Priami, de Christo, in Imperiali scriptura, ut quidem titulus habet. Deinceps, post alia quaedam pauca, Libellus exstat in fine mutilus, cuius inscriptio est: In isto Libello sunt compilata, quae sunt credenda, agenda, speranda; & Libellus alius quidam ἀκέφαλος καὶ ἀτελής qui plura complectitur, & primum; Tractatum quemdam exiguum in Geneseos exor-

dium, in quo Auctor ignotas, quum de Corporibus Angelorum iuxta Augustinum differuisset, & dixisset quosdam arbitrari Augustinum vere in ea non fuisse sententia, subdit: Vtrum istorum verum sit divino relinquatur iudicio. De creatione autem primi diei ita sentit: Primo ergo die illam materiam quatuor elementorum, ut supra dictum est, creavit, confusam & permixtam; sed postea elementa divisit, & unicuique rei secundum genus suum propriam formam attribuit. De luce autem haec scribit: Facta est lux: lux, idest, corpus lucidum, quasi nubes lucida. De aquis vero, quae erant super faciem abyssi, ait: Et credibile est, quod aquae in primordio sui, multo subtiliores fuerint quam modo sunt, & quasi nebulae, &c. deinde Codex Tractatum, ut inscribitur, S. Ambrosii Episcopi de Pace, & Tractatus S. Augustini de Poenitentia, De Concordia Fratrum, & De Arbore interdicti, comprehendit. Postremum Collectionem quamdam sententiarum ex iure canonico depromptarum complectitur, quarum initio quum de confessione agatur, ita scribitur: Confessio duplex est; una fit Deo tantum, altera Deo, & hominibus. . . . Confessio, quae fit Deo, peccata emundat; confessio, quae fit Sacerdotibus, ostendit quomodo peccata mudentur; quae quidem quo intellectu accipienda sint alii viderint. De
Co-

Codice Riccardiano, unde IOANNIS AB INSVLA historiam, et LANI QUADRIGARII Epistolas eduximus, nihil aliud ultra ea, quae pag. 15. adnotavimus, dicendum superest, nisi eum quidem membranaceum esse, & notari M. II. VIII. Riccardianus quoque est Codex, ex quo Diplomata Henrici VI pag. 193. Othonis IV. pagin. 208. & Conradi II. Siciliae Regis pagin. 269. depromsimus; & quidem chartaceus, qui distinguitur nota M. II. III. In hoc Codice praeter memorata Diplomata, habentur, Pacta conventa ab anno MCLXXIV et deinceps inter Pisanos, & Saladinum Aegypti regem, seu Soldanum, ut vocant, firmata: Sententia quaedam ab Henrico VII contra Florentinos lata; Diploma Conradi, Marchionis Montis Ferrati filii, Pisanis concessum, & a FERD. VGHELLIO in Episcopis Pisanis editum: insuper Epistolae Reip. Florentinae ab anno MCCCLXXVI usque ad annum MCCCC. quae quidem a COLVCCIO SALVATO, qui ei a secretis erat, scriptae probabiliter fuerunt; et primam partem Codicis occupant. In fronte huius Codicis scriptum est: Petri Criniti, & amicorum. Sed et Innocentii IV. Epistola pag. 221. et Electio Conradi in Caesarem pag. 235. et Clementis Pontificis Epistola contra Manfredum pag. 240. et supplex Genuensium libellus cum Friderici responso pag. 255. et S. Ludovici Franciae Regis Litterae, et ad eas Friderici responsio pagin.

gin. 290 ex eadem instructissima Bibliotheca
 cruta sunt, Codexque, qui illa continet, mem-
 branaceus, saeculo XIV. eleganter quidem et
 ornatè, sed parum castigatè et integrè, scriptus
 est. Hic Codex notatur S. III XLVII, et
 alia multa continet, quorum hic Catalogum
 subtexere, nec inutile, nec iniucundum fore
 speramus. Omnia quidem Italica sunt, sed
 in eorum, qui Italice nesciunt, gratiam titulos
 Latine convertimus, atque ita habent: Salu-
 stius De coniuratione Catilinae, & De
 bello Iugurthino. Flori quaedam, ut vi de-
 tur. Lucani Pharsalia. Marci Tullii Ora-
 tiones pro M. Marcello, & Q. Ligario, &
 Deiotaro. Ethica Aristotelis. Secretum
 quod Aristoteles Alexandro misit. Visio
 S. Bernardi. Marci Tullii Rhetorica. Io-
 annis Apostoli Apocalypsis. Iacobi Episto-
 la. Petri Apostoli Epistolae. Historia S. Sil-
 vestri. Historia Apostolorum. Historia
 S. Thomae Apostoli. Evangelia quae per
 annum in Ecclesia leguntur. Albertani
 Tractatus moralis. Sententiae. Catonis
 Versus. Friderici II. Epistola ad Italiae
 Principes, quum excommunicationis senten-
 tia in eum lata fuisset. Eiusdem Epistola ad
 Regem Scotiae parilis argumenti. Eiusdem
 Epistola ex Syria Principibus missa, adver-
 sus Pontificem Maximum. Eiusdem ad
 Gregorium IX. Epistola, postquam cum sacris
 in-

interdixerat. Epistola Papiensium ad Florentinos, qui Thesaurum Cardinalem ultimo supplicio adfecerant. Epistola Florentinorum ad Papienses. Alexandri IV. Pontificis ad Ludovicum Galliae Regem. Epistola consolatoria. in obitu filii Ludovici. *In fine autem id scriptum habetur.* Explicite hic auctoris opus finisque laboris. Finito dico opus dominus Bertus de Franchis, a chi Dio li dia vita, e grandezza, e buono stato, alla . . . . . vita la sca famiglia, &c. *Catalogus autem illo, quo nomina Pisanorum, qui in conflictu navali a Genuensibus anno MCCLXXXIV. vel caesi, vel capti sunt, pag. 285. recensentur, ipse quoque ex eadem Bibliotheca prodit; & Codice quidem chartaceo, saeculo XV. ut videtur, scripto, qui insignitur nota S. H. IV. continetur. In hoc vero Codice alia quoque Italice scripta continentur, hoc est: Francisci Iucundii ad Ludovicum Capponium Historia Florentina ab anno MCCCXCIV. exordium sumens. Ex Libris Nicolai Machiavellii excerpta. Nerei Capponii, Gini F. ad Senatum Venetum de foedere adversus Philippum Mediolanensem Ducem feriendo oratio, ex eodem Machiavellio. Nicolai Machiavellii De rebus Gallicis Commentarii. De Senogallia, & Vrbinate agro, quaedam. Anonymi Emporien-
sis Historia brevis Emporii. *Sed & Epistola illa Gregorii IX. quam ad Chronicon**

Pontificum pag. 254. protulimus, eiusdem Bibliothecae cimelium est; & habetur in Codice chartaceo saeculo XV exarato, qui praeter illam alia quoque multa pedestri oratione, atque Italice, scripta complectitur, & quorum catalogum hic subiiciemus a nobis Latine conversum, qui ita habet: Ioannis Boccaccii Epistola ad Pinum De Rossis. Epigramma Italicum, quod Sonetto vocant, in Fortunam. Io. Boccaccii Epistola ad Franciscum Bardi. Ioannis a Cellis Monachi, Guidonis de Palario, Aloisii Marsilii, Epistolae amoeboeae xix. M. Tullii Ciceronis Epistolae ad Q. Fratrem, Prooemium Orationis ad Caesarem, & Oratio ad Caesarem. Stephani Porcarii Orationes xv. Io. Boccaccii Epistola ad Franciscum SS. Apostolorum Priorem. Differencia inter Hannibalem, Alexandrum Magnum, & Scipionem. Catilinae Oratio. M. Antonii Oratio. Bonaccursii a Montemagno Opusculum, in quo de nobilitate differitur. Discrimen inter Catonis, Caesarisque, virtutes. Lentuli Epistola de Christo. Catonis Oratio ad Paulum Aemilium. Francisci Philelphi Oratio habita, quum Dantem edisserere auspicatus est, & aliae duae Orationes. Dantis Epistola ad Henricum Imperatorem. Francisci Comitisa Cotignola Epistola ad Nereum Capponium, & Cosmam Medicum. Iussa praescri-

pta Legatis Florentinis ad Ladislaum Regem
 an. mccccviii. missis. Legatorum eorumdem
 ad praedictum Regem Oratio. Differentia
 inter Philippum Macedoniae Regem, &
 Alexandrum filium. Ioannis Vbaldinii A-
 zonis filii ad Reip. Florentinae XViros
 Epistola. Comitum Armeniaci ad Florenti-
 nos Epistola. Philippi Corsinii ad Regis
 Caroli Legatos Oratio. Eiusdem Oratio ad
 Reip. Florentinae Legatos, & Confoedera-
 tos. Callisti III. Pont. Max. votum & iu-
 ramentum antequam Papam crearetur. Tan-
 dem Diplomata omnia, quae alium Dominum
 habuisse non indicant, a Viro antiquitatis pe-
 ritissimo, & de ea optime merito, & Theologo
 praestantissimo, FVLG. NARDIO, Abbate Val-
 lumbrosano, alias quidem & saepius, sed num-
 quam satis, laudato & celebrato, mecum per-
 humaniter communicata fuerunt; quaedam
 vero alia a nobilissimo, & spectatissimo Vi-
 ro, & humanitate incredibili ornato, GVE-
 DONE Comite Donoratici, seu Gherardo-
 scae, cuius gentis antiquitas, claritas, am-
 plitudo, notior est, quam ut oporteat hic pla-
 ribus praedicare, mihi ex proprio Archivio sup-
 peditata sunt. Sed & Virum clarissimum MA-
 RIVM FLORIVM, Advocatum Arretinum, sua
 eruditione, humanitate, diligentia multum me
 & litterariam remp. iuvisse profiteor, dum instru-
 menta quaedam antiquae, & BONAMICI histori-

ei Arretini Adversaria MSS. mihi suffecit. Multum quoque debeo Viro illustrissimo et doctissimo, ROB. GHERARDIO, Patricio Florentino, et Academiae Florentinae Consuli amplissimo, qui veteres archivi sui membranas, atque instrumenta, ut evolverem lustrareque permisit. Sed quid de FID. S. LDANIO, Magistro & Monacho Vallumbrosano eruditissimo, mihique amicissimo, dicam, qui divites mihi veterum monumentorum incredibili sedulitate a se congestos thesauros, et aperuit libenter, et obtulit humaniter, & communicavit liberaliter? Eos tamen imminuere mihi religio fuit, quum sciam ab ipso quamprimum innumera illa Diplomata, Instrumenta, et monumenta alia, a se, dum Vallumbrosanae Congregationis archiva non tam rimatur, quam laudabiliter populatur, collecta, in sua utilissima Monasterii Passinianensis historia publici iuris facturum. Superfluum autem hic videatur illustrissimum, et reverendissimum Ecclesiae Florentinae Canonicum, GAB. RICCARDIVM, Marchionem, laudibus ferre pro merito, quum tam multa, et ampla, et copiosa, ex Riccardiana Bibliotheca me cruisse statim professus sim; sed quum ipse etiam suam privatam Bibliothecam mihi munificenter aperuerit, veteresque membranas, et instrumenta, quorum copiam non contemnendam possidet, ut inspicerem lectitareque permiserit; iterum Viri adeo conspicui, probe, eruditi, mentionem fa-

facere, mea erga illum observantia, et gratur animus, compulit.

*Tandem quum fieri non possit, quin hominibus aliquid molientibus, etsi curae, diligentiae, sedulitati, minime parcant, aliquando so-
mnus obrepat, et, ne dii videantur, labantur humanitus: quaedam mihi heic corrigenda et castiganda sunt, quae aut opus festinatum, aut examen paulo remissius, aut incuria quaedam involuntaria, cum in Pontificum, tum in Imperatorum Chronico, dum nonnulla adnotarem, virga censoria digna reliquere. Itaque in Chron. Pontificum pag. 72. Scholium tertium ad Melchiadem delendum est, quum minime congruat, et a LEONE nostro de die Iovis agatur, a NAT. vero ALEXANDRO de feriae quartae ieiunio. Pag. 121. Schol. 1. ad Leonem II. an ea quae de cantu Agnus Dei in Leone II. & Sergio I. a LEONE nostro Pontificale vetus et Martinum Polonum sequuto dicuntur conciliati possint, et quomodo, vide apud B. GAVANTUM De Sacr. Eccles. Rit. C. BARONIVM ad annum DCC. I. MABILLON. Comment. in Ordin. Roman. §. VIII. Pag. 322. in Adnotat. ad Urbanum, quod de Friderici, et Manfredi damnis Ecclesiae illatis dictum est, quum ibi de anno MCCLVI. agatur, ita accipi debet, ut Fridericus, etsi eo tempore mortuus esset, tamen subsequentium etiam molestiarum causa intelligatur; ne anachronismi iniuria arguamur.*

mur. In Chronico autem hoc Imperatorum pagin. 49. animadvertendum ad antiquum illud monumentum, quo initia Monasterii S Trinitatis in Alpe narrantur, nos enunciasse illud primi, quo Otbo I. designatur, posteriori manu scriptum deprehendi, Viri eruditissimi iudicio adsensos; sed quum alii Viri pariter docti aliter censeant, et eadem manu scriptum adfirment, rem in medium relinquimus, nec hanc litem nostram facimus. Pag. vero 51. memoratum instrumentum ἀρχέτυπον in Archivo Vallisumbrosae adservari diximus, sed falso, nescio quomodo ballucinati; quum vere apud alias laudatum FID. SOLDANIVM existat. Pag. 55. inutiliter ad Abbatem doctissimum GVID. GRANDIVM, & FIDEL. SOLDANIVM, memoratum, eorumque opera certa, Lectorem amandamus; quum illi de Diplomate, alio anno ab Henrico II. concessio, in suis controversiis disertissime agant. Pag. 154. vere me fefellit memoria: nam in Otbonis III. Diplomate, quod in Suppl. Synops. ad an. 990 pag. 296. laudatur, Episcopis pariter quaedam inibentur, & in aliis quoque. Pag. 205. Henrici VI. Diploma, quo Passiniani Monasterium in clientelam recipit, non apud Lunam, sed apud Lutram, datum est; & nos ἀντίγραφον parum castigatum decepit. Pag. 300. instrumentum donationis ab Hugone Comite Monasterio S. Petri in Palatiolo, factae, uti potius quam

Pa-

Palatica legendum est, corruptum admodum, & mutilum est; sed tamen quale erat ἀπογράφου mihi a Comite Gberardescæ commodatum. Ceterum pag. 303. post offertione, ubi lacuna punctis distinguitur, ita supplendum est: Manutentio noverimus, aut retolli, vel subtrahi quaesierimus nos, vel homo ille cui nos eas dedissemus, aut dederimus per quolibet ingenio, & a pars ipsius Ecclesiæ e M. &c. quæ quidem mihi suppeditavit vir mihi sæpe memorandus FID. SOLDANIVS, qui quoniam hoc instrumentum a se ipso ἀπογράφου uso restitutum breviediturus est, alia supplere & restituere supersedeo; quum ipsæ etiam temporis angustiae, & Archivorum distantia, id minime patiantur. Sed iam aliquid de additis huic Volumini Prolegomenis, dicendum est. Series quidem chronologica Caesarum, qualem prædiximus, huic Chronico præfixa est; quæ in numeris ætati- busque designandis ab aliis diversa forte deprehendatur; sed non statim id vitio vertendum est. Nam exactiores calculos sequi conatus sum; præmisso tot inter se discordantium Chronologorum examine. Et hæc quidem de illis dicta sunt. Nunc aliquid observandum & castigandum in Prologo Galeato, qui Chronicon Pontificum antecedit. In eo pag. xxvi. ita scriptum est: Num. xvi. Christodulus Monachus, sive Ioannes Cantacuzenus, adversus Palamae errores. Tractatus iustæ

molis in Codice chartaceo, & a nemine, quod, sciam memoratus; & quem fallitur Holstenius dum censet, eundem esse cum ingenti volumine, quod exstat Pluteo VIII. num. VIII. ipsum quoque ἀνέκδοτον, & eiusdem Christoduli λόγους ἀντιρρητικούς adversus Palamam, Barlaamum, & Acyndinum continens, &c. *Haec quidem ita scripta fuerunt, ut Ioannes Cantacuzenus, vel semper ab erroribus Palamae abhorruisse, vel resipuisse tandem, atque eos detestatus fuisse, videatur. At neutrum verum est, nisi in maxima luce nihil video. Ipse quidem pag. LXXXI. me ipsum, & LVCAM HOLSTENIVM, a quo deceptus fueram, sero prudens aliquatenus castigaveram; sed inter illius scriptiois angustias haud omnia emendare licuit; id quod modo exsequuturus sum. Ioannes igitur Cantacuzenus Imperator, quum imperatoria dignitate se abdicasset, una cum veste nomen mutavit, Monachumque professus, Ioasaph Christodulus vocatus est. H. SPONDANVS ad annum 1355. NAT. ALEXANDER TOM. VII. Histor. Ecclesiast. H. WARTHONVS Append. ad Caveum, C. OVDINVS TOM. III. De Script. Eccles. IO. ALBERT. FABRICIVS Bibliothec. Graec. TOM. VI. & ipse CANTACUZENVVS, testis omni exceptione maior, Dialogorum MSS. adversus Iudaeos, qui in Bibliotheca Riccardiana adservantur, primo. Ait enim: Τοῦ*

γὰρ

γὰρ εὐσεβεσάτου καὶ φιλοχρίστου βασιλέως καὶ
 αὐτοκράτορος Ρωμαίων Ἰωάννου τοῦ Κατα-
 κουζηνοῦ, τοῦ διὰ τοῦ Θεοῦ καὶ μοναχικοῦ
 σχήματος μετονομασθέντος Ἰούσαφ μοναχοῦ
 τῇ πελοποννήσῳ συμβὰν οὕτω, ἐνδιαγρίβον-
 τος, κτλ. *Quum vero eius temporibus Gregorius*
Palamae errores Graecam Ecclesiam infestam
haberent, bisce Ioannes Cantacuzenus per-
petuo favit. NAT. ALEXANDER. TOM VII.
 Histor. Ecclesiastic. Saecul. XIII. & XIV.
 Cap. III. Art. XIV, GRAVESONIVS TOM. V.
 Histor. Ecclesiast H. WARTHONVS in Grego-
 rio Palama. C. Oudinus in Gregorio Acin-
 dyno, & in Gregorio Palama. *Palamitarum*
errores fuere, inter Dei naturam, et eius actus,
quos attributa vocamus, differentiam induce-
re; & lumen, quo Christus in monte transfigu-
ratus coruscavit, increatum, atque ipsam di-
vinam essentiam, adserere, ut apud laudatos
 NAT. ALEXANDRVM, GRAVESONIVM, WAR-
 THONVM, & DIONYS. PETAVIVM in primis
 Lib. I. Theologicorum Dogm. Cap. XIII.
videre est; quibus erroribus Monachi Hesy-
chastae montis Athi initium dedere. Eos igitur
ob hanc rem Massalianismi accusavit Bar-
laamus Monachus Calaber; & Gregorius
Palamas, qui Thessalonicensis Archiepiscopus
designatus fuit, eorumdem d-fensionem susce-
pit. Hinc anno MCCCXLI Synodus Constanti-
nopoli coacta est, cui praesedit Andronicus
 Pa-

*Palaeologus & Ioannes eius filius, ut narrat-
 NILVS CABASILAS Nicaeae Metropolitae in
 Synopsi Novem Conciliorum, & cum eis
 praesedit Ioannes Calecas Patriarcha CP.
 & plures aliae Synodi annis insequentibus ha-
 bitae sunt, de quibus agit PETAVIVS Lib. I.
 Theolog. Dogm. Cap. XII. & IACOB. PON-
 TANVS in Adnotat. ad Cantacuzeni Hi-
 stor. Lib. II. Cap. 40. quibus favente potissi-
 mum Ioanne Cantacuzeno, dogma Palamae
 perversum ab Episcopis ignaris comprobatum
 est, testibus αὐτόπταις Nicephoro Gregora
 Lib. XI. Histor. Cap. penult. & Ioanne Can-
 tacuzeno Lib II. Histor. Capp. XXXIX. &
 XL. Inde turbae in Ecclesia Graeca excita-
 tae, & Theologi inter se dissidentes, quorum
 alii a Barlaami, alii a Palamae partibus sta-
 bant. Inter illos fuere Gregorius Acindynus,
 Nicephorus Gregoras, Ioannes Cyparissio-
 tes, Demetrius Cydonius, Ioannes Cale-
 cas, licet primum contrarius fuerit, Manuel
 Calecas, Paulus Patriarcha Constantinopoli-
 tanus; inter hos vero Philotheus Patriarcha
 CP. Ioannes Cantacuzenus, Iosephus Bry-
 ennus, & Isidorus pariter Patriarcha CP.
 Nilus Cabasilas Nicaeae Metropolitae, & Gre-
 gorius Thessalonicensis Archiepiscopus. Quam-
 vis vero Ioannes Calecas in memorata Sy-
 nodo contra Barlaamum & Acindynum prae-
 sedisset, eorumque condemnationi sua manu sub-
 scri-*

scripſiſſet, poſtea tamen in alia Synodo, anno Chriſti MCCCXLVII. celebrata, etiam ipſe tamquam eorum ſectator & deſenſor, condemnatus & exauctoratus eſt, IOANNE CANTACVZENO Auctore Lib. IV. Cap. XXIII. Itaque Acta Synodi illius anno MCCCXLI. coactae, quae Tomus Tóμος vulgo adpellantur, MSS. quidem in Bibliotheca Caefarea adſervantur, teſte LAMBECIO Lib. VI. Commentar. & adſervantur etiam in Bibliotheca Laurentiana, ut inferius patebit. Circa vero Ioannis Calecae condemnationem exſtat in eadem Bibliotheca Caefarea Episto-la ſeptem Archiepiſcoporum ad Annam Imperatricem C.P. Andronici II uxorem viduam, quae anno MCCCLXVI. data eſt, & Ἀνατορίᾳ inſcribitur, & in qua Ioannem Calecam, tamquam Barlaami, & Acindyni, ſectatorem, & ob alia crimina, excommunicandum, & exauctorandum cenſent; cuius quidem Epistolae accuſatoriae meminit ipſe IOANNES CANTACVZENVS Lib. III. Cap. XCII. licet paulo obſcurius Sed de Ioannis Calecae fortuna conſulendus OVDINVS in Ioanne Caleca. Attamen vel oportet aliquam Synodum etiam a Barlaami ſectatoribus contra Palamam, & eius deſenſorem Gregorium Theſſalonicenſem, coactam fuiſſe, quam CHRISTODVLVS τὴν τοῦ σατανᾶ συναγωγὴν, Satanae ſynagogam adpellat; vel certe ita Barlaami ſequaces ac fautores collectivo nomine vocat, ut inferius liquebit, quum forte ſimul omnes libros com-

posuissent quatuor τῶν τῆ Παλαμᾶ παραβιάσεων
 Palamae Transgressionum ; sub quo titulo
 commentarios etiam elucubravit IOANNES CY-
 PARISSIOTA. Quatuor illis libris , & oratio-
 nibus, suas ἀντιρρήσεις CHRISTODVLVS, eos pro-
 virili confutans, opposuit & adposuit , atque hi
 sunt ii ἀντιρρήτικοί λόγοι , quibus de agimus, &
 quos adversus Barlaami & Acindyni factores ,
 & Tomi Synodici impugnatores , ille conscripsit ,
 quique in Bibliotheca Laurentiana adservantur .
 Erravit igitur HOLSTENIVS dum hoc Opus ad-
 versus Palamam scriptum adseruit , ut iam
 monuimus . Ut autem clarius L. HOLSTENII ,
 viri alioquin doctissimi, error intelligatur , ope-
 rum , quae Codice VIII. Plutei VIII. conti-
 nentur , catalogum , ad cuius intelligentiam
 Palamicam hanc historiam praemisi , hic ex-
 hibeo , sed prius ipsis Holsteniani indicis ver-
 bis productis : Scamno V. Christodulus Mona-
 chus, sive Ioannes Cantacuzenus adversus
 haereses Palamae . Habetur aliud exemplar
 Scamno VIII. num. VIII. Haec ille . Itaque in
 memorati Codicis tegumentis ita inscriptum
 habetur : Τόμος γεγονώς παρὰ τοῦ Πατριάρ-
 χου Ἰωάννου καὶ τῆς συνόδου κατὰ τῆς τοῦ
 Βαρλαάμ κακοδοξίας . Tomus factus a Pa-
 triarcha Ioanne & Synodo contra falsam
 opinionem Barlaam . In interiori autem in-
 tegumentis facie : Christodulus Monachus con-
 tra haeresim Barlaam , contra Acindynum ,

contra Palamam. *Haec autem ipso in Volumi-
ne habentur:* Προίμιον εἰς τὰς παρὰ τοῦ μονα-
χοῦ Χριστοδούλου συγγραφέντας λόγους κα-
τὰ τῆς τοῦ Βαρλαάμ καὶ Ἀκινδύνου αἵρέσεως.
Τόμος γεγωνὶς παρὰ τοῦ πατριάρχου
Γωάννου καὶ τῆς συνόδου κατὰ τῆς τοῦ
Βαρλαάμ κακοδοξίας, προκαθήμενου τοῦ
Βασιλέως Ἀνδρονίκου, τοῦ δευτέρου Παλαιο-
λόγου, ὅτιοτε τῷ βίῳ περιῆν, ἔτι τε πῶν λαμ-
πρότατων ἀρχόντων, καὶ τῆς συγκλήτου. Ἀ-
ναφορὰ ἀρχιερέων εἰς τὴν Βασιλίδαν Ἀνναντὴν
Παλαιολογίαν κατὰ τοῦ χρηματίσαντος Πα-
τριάρχου Γωάννου τοῦ Καλέκα. Ὁμολογία τῇ
Εἴσεσι. Λόγοι ἀντιρρήτικοὶ παρὰ Χριστοδέλας
μοναχοῦ γραφέντες, τοὺς τῆς τοῦ Θεοῦ ἐκκλη-
σίας, ὁμοῦ δὲ καὶ τοῦ ἀγιωτάτου Πατριάρχου
Φιλοθέου, καὶ τοῦ ἱερωτάτου μητροπολίτου
Θεσσαλονικῆς τοῦ Παλαμᾶ· σὺν αὐτοῖς δὲ, καὶ
τοῦ κατὰ τῆς τοῦ Βαρλαάμ καὶ Ἀκινδύνου αἵ-
ρέσεως γεγωνότος τόμου παρὰ τῆς Θείας συν-
όδου κατατρέχοντας, ἀπελέγχοντες, καὶ
ἐκαστὸν πῶν ἐναντίων κεφαλῶν ἐκτιθέμενοι·
καὶ τὴν ἀνασκευὴν εὐθὺς ἀντεπάγοντες. *Hoc
est: Prooemium in Libros a Christodulo
Monacho contra Barlaami, & Acindyni
haereses scriptos. Tomus a Patriarcha Io-
anne, & Synodo, contra pravam Barlaami
opinionem perfectus, praesidente Impera-
tore Andronico II. Palaeologo, quoad
vixit, & insuper clarissimis Principibus,*

& Senatu. Relatio Pontificum ad Annam Palaeologam Augustam adversus Ioannem Calecam vocatum Patriarcham. Confessio Ephesi. Libri, seu Orationes, Antirrheticæ a Christodulo Monacho scriptæ, redarguentes eos, qui insurgunt contra Dei Ecclesiam, simul autem contra sanctissimum Patriarcham Philotheum, & sacratissimum Metropolitam Thessalonicae Palamam; cum ipsis vero, etiam contra Tomum a divina Synodo adversus Barlaami & Acindyni hæresin proculsum; qui ad singula eorum, quæ ex adverso dicuntur, capita expositi, e regione statim, refutationem inducunt.

*Deinde sequitur Libri I. argumentum atque prospectus, & capitum catalogus, quæ primo Libro continentur. Mox vero: Βιβλίον πο-
νυθὲν κατὰ τοῦ Θεσσαλονίκης Γρηγορίου πα-
ρὰ τῆς τοῦ σατανᾶ συναγωγῆς. Liber contra
Gregorium Thessalonicae Archiepiscopum
a Synagoga Satanae elaboratus. Τῶν τοῦ
Παλαμᾶ παραβάσεων λόγος πρῶτος. κεφα-
λαῖον α'. Inde argumentum capituli legitur, cui
absoluto ἀντίρρῃσις subiicitur; hoc titulo:
Ἀντίρρῃσις Χριστοδούλου Μοναχῆ. Quod
quidem non sit aliis capitibus librorum, qui
quatuor sunt, sed cuique ἀντίρρῃσις deinde
adscribitur tantum in margine Χριστόδουλος.
Quilibet vero liber in plures λόγους dividi-
tur. In fine autem habentur versus quidam in*

Ioan.

*Ioannis Cantacuzeni laudem deducti, & sunt
qui sequuntur*

Ο πρὶν καθαιρῶν ὑπεναντίους ξίφει
Καὶ πάντας ἔλκων ὑπὸ δεσμόν δουλείας,
Εὐβουλίας γνώμαις τε καὶ στρατηγίας,
Σύνεδρος ὢν κρατοῦντι καὶ αὐτοκράτωρ,
Νῦν ἦλθε σὺν λόγῳ κραταίῳ καὶ πόνῳ,
Θεοῦ κινούντος αὐτὸν, ᾧ ζῇ καὶ γράφει
Βάλλων τρέπων φάλαγγας ἐκθέσεων νέων
Κακῶς φρονούντων κτίσμα, φῶς τῆς τριά-
δος.

Δώροισ, λόγοις, ἔργοις τε καὶ εὐποιίαις,
Ἄπαν γένος βρότειον εὖ καθῶς ἔδει
Τρέφων, ἰθύων σὺν Θεῷ ποδηγέτη,
Ζωὴν παρείχες τὴν κάτω τὴν γήινην,
Ἡδὴ δὲ ταύτην παρίδων ὡς ἀγχείνους
Ζητῶν τὰ Θεῖα οὐ ποθεῖς προσορμίσαι
Ψυχῶν ὁδηγὸς νῦν ἄνω φαίνη ξένος
Τέτοις κράτιστε τοῖς λόγοις τοῖς πανσό-
φοις.

Ελαβε πρὶν ὁ Ἰσραὴλ καινὰς πλάκας
Αἱ πᾶσιν ὑπῆρχον νόμοστε καὶ βάσις
Λαλοῦντος εὐχαῖς Μώσεως ταῖς κρυφαῖς
Ὅρους ἄνω σινᾶ Θεῷ. Θαῦμα ξένον
Ὅρει Θαβὼρ καὶ σοῦ σαθέντος νῶ, μέδον,
Εἰν ᾧ Θεὸς θηλήσας ἀσράπτει ξένως,
Εἰν ᾧ μύησας πῶς ἀναρχον ὠράθη,
Λαμβάνομεν ταύτην βίβλον, ἄλλας πλάκας
Ηκουσας ἤκουσας ὅτι πολλὰ πάλαι
Νικῶν, διδούς, εὐεργετῶν, τὰ σὰ φίλα

XXXVIII

Πάντα τε πράττων , ἃ Θεῷ φίλον βλέπειν ,
 Ψυχῇ μεγάλη καὶ τρόποις χρηστοῖς πάνυ ,
 Οὐ μείον εἰς ἐπεὶ ἀκούσεις πλειστάκις ,
 Εὐχαῖς , χάριν τούτων ἃ γράφεις ἐκ πόθου
 Ἐν τῇδε τῇ βίβλῳ τῇ κεχαριτωμένῃ ,
 Βασιλέων ἀρισε , δόξα σοῦ γένους .

Qui prius interficiebat adversarios gladio ,
 Et omnes trahebat in vinculum servitu-
 ris ,
 Rectis consiliis , sententiisque , & prae-
 turis ,
 Confessor quum esset imperanti , & Im-
 perator ,
 Nunc venit cum oratione potenti , & la-
 bore ,
 Deo movente ipsum , cui vivit & scri-
 bit ,
 Percutiens , vertens , phalanges exposi-
 tionum novarum
 Eorum qui male censent creaturam , lu-
 cem Trinitatis .
 Donis , verbis , operibusque , & benefi-
 ciis ,
 Omne genus mortale bene , prout oport-
 tebat ,
 Nutriens , dirigens Deo duce ,
 Vitam praestabas infimam , terrenam ;
 Iam vero hanc contemnens ut prudens
 Quaerens divina , quo cupis adpel-
 lere

Ani-

Animarum dux nunc sursum ad pares peregrinus.

His, Optime, sermonibus omnino sapientibus.

Acceptit prius Israel novas tabulas,

Quae omnibus erant lex & basis,

Loquente precibus Mose occultis

Supra montem Sina Deo. Miraculum insolitum,

In monte Thabor etiam te stante mente, o Imperator,

In quo Deus, quum voluit, fulgurat mirabiliter,

In quo, quum initiavit, mire quod principio caret visum est,

Accipimus hunc librum, alias tabulas.

Audisti, audisti, adhuc multa olim

Vincens, dans, benefaciens, tua grata

Omniaque agens, quae Deo iucundum est spectare,

Anima magna, & moribus bonis omnino;

Non minus deinceps audies quamplurimum

Votis: gratia horum, quae scribis ex desiderio

In hoc libro gratioso,

Imperatorum optime, gloria tui generis.

Quo vero pateat, etiam in argumento alterius Codicis, qui Pluteo V. exstat, & num. XVI. notatur, tradendo HOLSTENIVM falsum fuisse, quod titulum Codicis tegmentis inscriptum, reliquo examine omisso, sequutus sit, animadvertendum in memorato Codice praeter illam nudam & extimam inscriptionem ab oscitanti quodam additam, nullum indicium existere, ex quo quis inferat, Opera, quae Codice illo comprehendantur, esse Christoduli Monachi, seu Ioannis Cantacuzeni, foetum. Deinde certum & exploratum est Cantacuzenum Palamiae sectae fautorem fuisse; cur igitur illum eiusdem sectae impugnatorem adserere? Insuper, licet in fronte operis inscriptio quaedam prope deleta fuerit, tamen litterarum vestigia Ioannis potius Cyparissiotae nomen praeseferunt, cui quidem haec opera vindicare, nullum absurdum; quum hic Barlaami partes semper, ac strenue, tutatus sit, & tam multa adversus Palamam scripserit, ut apud LABBEVM, VARTHONVM, OVDINVM, FABRICIVM, & NAT. ALEXANDRVM, videre est. Quin, teste, LABBEO in Nova Bibliotheca MSS Codicum, Libri V. Demetrii Cydonii adversus Palamam MSS. in Regia Bibliotheca Parisiis exstant, quos OVDINVM ait Ioanni Cyparissiotae a quibusdam attribui. Sed & hi quinque libri sunt seu λόγοι ἀντιπρῆτικοί, ut inscribuntur, quibus V. Palamitarum Tractatus confutantur & evertuntur.

*etur; totaque controversia circa perperam indu-
ctam Divinitatis, & eius actuum, differentiam
agitatur. Sed cuiuslibet Auctoris ii sint, certe
eos Christoduli opus esse, nulla ratione, &
temere, adseritur. Quod ut liquidius constet,
exactam huius Codicis historiam subiicimus.
Pluteo V. Codex XVI. scriptus saec. XIV.
Inscriptio tegumenti: Χριστοδούλου λόγος εἰς
παλαμᾶν αἰρετικόν. Christoduli sermo contra
Palamam haeticum. In fronte operis Ιω. Κυ-
παρισσιότου τῶν . . . . . πόνος. Desunt initio
argumenta primi λόγου (nam totum opus in
quinque λόγους ἀντιρρητικούς ἀδversus quin-
que Palamitarum κατασκευάς, seu Tracta-
tus, & Adparatus, distribuitur) & capi-
tum, quae eo continentur; quae quidem aliis
quatuor Sermonibus praemittuntur. Incipit:
Ἡ μὲν ἀρχὴ τοῦ λόγου, πολλὴν τινα τὴν
ἐπαγγελίαν προτίθεται, &c. & novem ca-
pita comprehendit. Argumentum vero secundi
Sermonis ita habet: Πρὸς τὴν δευτέραν κα-
τασκευὴν τοῦ λόγου, ὅτι πλείονες ἀκτισοί
φύσεις ἐπὶ Θεῷ. Ἀντιρρητικός, περὶ τοῦ μίαν
εἶναι καὶ μόνην φύσιν ἀκτιστον ἐπὶ Θεοῦ. Dein-
de argumenta novem capitum, quae hoc λόγῳ
continentur, subduntur. Πρὸς τὴν τρίτην κατα-
σκευὴν τοῦ λόγου, ὅτι διαφέρουσι κατ' ἀντίφα-
σιν αἱ δύο φύσεις τοῦ Θεοῦ, ἡ κοινὴ δηλαδὴ οὐ-
σία, καὶ ἡ κατὰ ὑπόστασιν, ἃν εὖρε, θεῖα οὐ-
σία, ἀντιρρητικός. Mox sequuntur argu-
men-*

capitulum decem. Πρὸς τὴν τετάρτην κατασκευὴν τοῦ λόγου τῆς διαφορᾶς καὶ ἣν διαφέρει ἡ τρίτη φύσις τοῦ Θεοῦ, ἥτε ἔν ἢν ἔμφυτος καὶ ὑπερούσιος δύναμις καὶ ἐνέργεια αὐτοῦ, τῆς τε κοινῆς καὶ πρώτης φύσεως αὐτοῦ, καὶ τῆς καὶ ὑπόσασιν δευτέρας αὐτοῦ, ἀντίρρητικός τέταρτος. Περὶ τοῦ ταῦτον εἶναι, καὶ ἔν, καὶ ἀδιαίρετον τὴν ἔμφυτον καὶ ὑπερθεον δύναμιν καὶ ἐνέργειαν τοῦ Θεοῦ τῇ ἑαυτοῦ οὐσίᾳ. *Deinde sequuntur argumenta capitulum XI.* Πρὸς τὴν πέμπτην κατασκευὴν τοῦ λόγου ὅπως ἡ τετάρτη φύσις τοῦ Θεοῦ περιληπτικὴ τῶν πολλῶν ἀκτίσεων, καὶ τῶν ἐν αὐτῇ διαφορῶν ἑαυτῆς ἐστὶ φύσεων, ἀκτίρητικός πέμπτος. Περὶ τοῦ ὅτι μόνος ἡμῖν καὶ τριάς τὸ λατρευόμενον ἐστὶν ἀνωθεν, οὐκέτι δὲ μετ' αὐτὴν καὶ πλῆθος ἀνεξαρίθμητον ἀκτίσεων. *XII. capita complectitur. Deinde aliam manu, τοῦ αὐτοῦ. Sermo in tres partes divisus contra Palamitas, qui incipit: Ἀπὸ τίνος εὐαγγελίου ἢ γραφῆς τοῦτο λαβόντες, ὡς νῦν πύροντες, πιστεύειν εἰς διαφορὰν ὑσίας καὶ Θείας ἐνεργείας παρελήφατε κτλ. Deinde eadem manu, qua quinque λόγοι scripti fuerunt, rursus in fronte scribitur; τὴ αὐτῇ, ὅτι plures hymni in Dei Verbum sequuntur, quorum primus inscribitur: ἐκ τῶν περὶ τῆς ὕλης λόγων, ὕμνος εἰς τὸν τῷ Θεοῦ λόγον. Initium, εὐλογον μὲν αὖ ἦν. Secundus; ἐκ τῶν περὶ τῆς σερήσεως λόγων, ὕμνος εἰς τὸν τῷ Θεοῦ*

Θεοῦ λόγον. *Initium*, Ἀλλ' ἡ σὴ δημιουργία
 κύριε. *Tertius* ἐκ τῶν περὶ τοῦ ἐνύλη εἰδ... λό-
 γων, ὕμνος εἰς τὸν τοῦ Θεοῦ λόγον. *Initium*,
 Τί δ' ὦ λόγε Θεοῦ. *Quartus*: ἐκ πῶν τῆς κινήσεως
 λόγων, ὕμνος εἰς τὸν τοῦ Θεοῦ λόγον. *Initium*,
 Ἀρχὴν δ' εἶναι κινήσεως καὶ ἡρεμίας τὴν φύσιν.
Quintus: ἐκ τῶν περὶ τῶν φυσικῶν ἔξεων λό-
 γων ὕμνος εἰς τὸν τῷ Θεῷ λόγον. *Initium*, Τῷ
 τὸν τρόπον τῆς κινήσεως. *Sextus*: ἐκ τῶν
 τῷ τόπου λόγων, ὕμνος εἰς τὸν τοῦ Θεοῦ λόγον.
Initium, Αὐτόθεν οὐχοῦν μετὰ τὴν τῶν φυσικῶν
 ἔξεων θεωρίαν. *Septimus*: ἐκ τῶν τοῦ χρόνου
 λόγων, ὕμνος εἰς τὸν τῷ Θεῷ λόγον. *Initium*,
 Μετὰ τὴν τοῦ τόπου θεωρίαν. *En igitur*
quomodo corrigenda sunt ea, quae in Prologo
Galeato de Ioanne Cantacuzeno Holstenium
& Oudinum ab Holstenio, ut videtur, dece-
ptum, sequutus perperam enuntiavi: quomodo
etiam castiganda, quae eundem errorem errans
ad Par. i. Epistolar. Michael. Glycae Ep. II.
pag. 201. de Ioanne Cantacuzeno Palamae,
impugnatore minus vere adfirmavi, melius certe
rem hanc illustraturus, si Combefisii Auſta-
rium consulere licuisset, quod Florentiae facere
non potui. Ecce quoque ut mea, ubi me lapsus
deprehendo, retracto lubenter & corrigo; ne
quis credat, ἀναμαρτησίαν Stoicorum mihi im-
pudenter adserere, ex eo praecipue ductus, quod
cenſuras, quibus laudatam Glycae Epistolarum
partem Ang. Mar. Riccius, Graecarum lit-

terarum in Academia Florentina Professor veneraverat, scripta adversus eum dissertatione diluerim; si enim illud feci, ingenii excolendi, atque in Critice exercendi gratia feci tantum, non odio aliquo & indignatione in Virum eruditum, & amicum, collegamque humanissimum, impulsus, id quod latius inferius diserte & candide testatus sum.

CATALOGVS EORVM

Qui nobiscum societatem inierunt, continuatur & augetur.

FERRARIAE.

Barotti. Perillustr. D. Ioannes Andreas I. V. Doctor.

FICCELII.

Casini. Adm. Rev. Antonius Philippus.

FLORENTIAE.

Baci. Perillustr. Carolus Doctor Medicus.

Benzi. Adm. Rev. Dom. Antoninus Laurentius.

Bindi. Adm. Rev. Dom. Carolus Antonius S. Theolog. Doctor.

Bolognesi. Adm. Rev. Dom. Ioannes.

Bolognini. Adm. Rev. Dom. Philippus S. Theolog. Doct. Prior. S. Felicis Florentiae.

Borghesi. Perillustr. Dom. Alexander.

Cerracchini Adm. Rev. Dom. Lucas Ioseph. S. Theolog. Doct.

Cignozzi. Perillustr. Dom. Philippus.

Durazzini. Perillustr. Dom. Nicolaus Doct. Med.

Fares. Adm. Rev. Dom. Vincentius.

Forzoni. Illustriſs. Dom. Stephanus Andreas.

Gondj. Illustriſs. Dom. Americus.

Loni. Adm. Rev. Dom. Antonius Valentinus Prior S. Mariae *al Fornello*.

Mazzei. Perillustr. Dom. Ioannes Franciscus Doctor Medicus.

Petrelli. Adm. Rev. Dom. Caietanus Basilicae Lauren-

ren-

XLVI

rentianae Capellanus, & Quaestor.
Pini. Perillustr. Dom. Petrus Franciscus.
Piombanti. Perillustr. Dom. Camillus Academiae
Florentinae a Commentariis I. V. Doct.
Ristori. Perillustr. Dom. Antonius.
Stofche. Illustriſs. Dom. Baro.
Tanzini Adm. Rev. Dom. Ioseph.
Tartini. Perillustr. Dom. Caietanus.

G E N E V A E.

Barillot. Perillustr. Dominus.

L I B V R N I.

Mazzoni. Admod. Reverend. & Perillustr. D. Doct.

L V - C A E.

Florentini. Illustriſs. Dom. Franciscus.

R A V E N N A E.

Della Torre. Illustriſs. Dom. Franciscus.

S A N C T A C R U C E.

Adm. Rev. Pater. Laurentius Maria Minor. Obser.

S A N C T I C A S S I A N I.

Bracci. Perillustr. Dom. Philippus Neriſs Doct. Med.

S E N A E.

Adm. Rev. Pater Aloisius Maria Min. Obser.

Admo-

Admodum Reverendus Pater D. Octavius Rustici Ven. Congregationis Casinensis Philosophiae, & Sacrae Theologiae Professor, attente perlegat Librum hunc, cui titulus *Deliciae Eruditorum, seu veterum, &c.* & videat si quid contineat, quod bonis moribus, & Christianae Fidei adversetur, ac referat.

Dat. 12. Augusti 1737.

Dominicus de Bardi Vic. Gen.

Librum, cui titulus *Deliciae Eruditorum, &c.* ut mihi est demandatum, attente perlegi. In eo quod Fidem, aut mores, laederet offendi nihil; plura vero utilia aequae, atque iucunda passim inveni: dignum itaque censeo, qui typis mandetur, in quorum fidem, &c.

Ex Abbatia Florentina die Augusti 25. 1737.

*D. Octavius Rustici Mon. Casinensis in eadem
Abbatia Philosoph. & S. Theolog. Lector*

Attenta supradicta relatione imprimatur.

Dominicus de Bardi Vic. Gen.

XLVIII

Admodum Reverendus Pater Theologus Thomas Maria Griselli Censor huius Sanctae Inquisitionis videat, & referat.

Ex AEdibus S. Officii Florentiae 28. Augusti 1737.

*Fr. Franciscus Antonius Benoffi Min. Conv.
Vic. Gen. S. Off. Florentiae.*

Iussu Reverendiss. Patris Pauli Antonii Ambrogii Generalis Inquisitoris attente perlegi Librum, qui inscribitur *Deliciae Eruditorum*, &c. ipsumque dignum censco, qui publica luce donetur.

Datum Florentiae in Collegio D. Marci Ordinis Praedicatorum 16. Septembris 1737.

*Fr. Thomas M. Griselli in suprad. Collegio
Sac. Theolog. Lector, & Censor pro S. Inquis.*

Attenta supradicta relatione imprimatur.

*Fr. Franciscus Antonius Benoffi Min. Conv.
Vic. Gen. S. Off. Florentiae.*

Carolus Ginori pro Reg. Cels. vidit.

I
CHRONOLOGICA
IMPERATORVM
OCCIDENTIS
SERIES
A CAROLO MAGNO
AD
CAROLVM V.

Cœper. Regn.

Carolus Magnus ipso Natalis Domini die Corona capiti imposita renunciatur Imperator, anno Christi 800. Ecclesiam tutatus est, & totus in officia religionis ac pietatis intentus diem clausit, & 14. annis tenuit Imperium.

800. 14.

Ludovicus Pius, filius ei successus est, 814. qui patris vestigia premens, Ecclesiae vindex exstitit. Stephanum quintum excepit, ab eoque apud Remos anno 816. Imperatoria Corona decoratus est.

17.

Lotharius Ludovici F. natu maximus, 840. pluribus in proeliis adversus fratres

17.

A

com-

- commisiss rem infelicitèr gessit, An-
 nis 15. Imperium tenuit, deinde in
 Prumiensi Coenobio Monachus est
 factus.
- Ludovicus secundus Lotharii filius con- 855. 20.
 tra Saracenos Africanos bellum ges-
 sit. Beneventanorum Ducem com-
 pescuit, a quo postea & ipse victus
 est, nec minus tamen Italia fugere
 compulit. Ludovicus cum alio Lu-
 dovico II, Balbo dicto, Rege Fran-
 corum, promiscue non est habен-
 dus; is enim anno tantum 877. re-
 gnare incepit, neque unquam fuit
 Imperator.
- Carolus, cognomento Calvus, Romam 875. 10.
 advolans a Ioanne VIII. in Augu-
 stum coronatus est ipso Natalis Do-
 minici die, anno 875. Imperii 2.
 veneno a Medico suo sublatus est.
- Carolus Crassus in locum eius successit, 876. 10.
 imperavit annis decem, & proelio
 adversus Normannos commisso,
 victus discessit. Regnum non ul-
 tra 887. vel 888. obtinuit.
- Arnulphus, Roma expugnata, a For- 887. 12.
 moso Papa Corona Imperiali de-
 coratus est.
- Ludovicus III. substituitur Arnulpho 900. 6.
 patri. Ab Hungaris victus est, cum
 eoque Caroli M. posteritas defecit.
- Conradus primus e Teutonicis Ger- 906. 7.
 maniae Imperium obtinuit: obvias

primum difficultates passus, solenter
exsolvit.

Henricus Auceps dictus de Hungaris 912. 20.
memorabiles retulit victorias.

Otho magnus, Henrici filius, Sclavos 936. 38.

& Boemos perdomuit, Gisibertum
Lotharingiae Ducem, & Ludovicum
Transmarinum vicit; Italia armis
occupata, a Romano Pontifice un-
ctus, coronatusque est Imperator.

Mortuo Carolo Crasso, dira in Im-
petio rerum perturbatio sequuta
est. Plurimi Italiae Principes no-
mine & insignibus Imperii seipso
decorabant, Seriem eorum conte-
xemur, qui a Caroli Crassi morte
nomen Imperatoris in Italia usur-
parunt ad Othonem Magnum, qui
Berengarium secundum ea digni-
tate spoliavit. Deinde seriem fi-
liorum & successorum Othonis
Magni persequemur.

Vido Dux Spoletanus, Imperatoris 988. 6.

nomine potitur; eundem sibi ti-
tulum Berengarius sumserat, co-
ronatus Imperator a Papa For-
moso, sed victus est. Lamber-
tus Vidonis filius Imperatoris no-
men a patre consequutus fuerat.
Vido mortuus est anno 894.

Lambertus patri successus, Arnul- 894. 5.

phum Germanum Imperatorem, &
Berengariu Foro-iuliensem fregit.

1. Berengarius summam rerum in se 899. 1.
 „ transtulit. Sed Ludovicus Boso-
 „ nis filius a Lothario Imperatore
 „ per matrem repetens originem,
 „ ab Adelberto Tusciae Marchio-
 „ ne in illum excitus est.
2. Ludovicus Bosonis filius in Italiam 901. 3.
 „ advolans, victo Berengario, a
 „ Papa Imperii donatus est insigni-
 „ bus anno 901. sed a Berengario
 „ deinde Imperio privatus est.
3. Berengarius igitur rursus tenuit Im- 904. 10.
 „ perium anno 904. & anno 915.
 „ Imperator est inunctus: verum a
 „ Rodulpho Burgundiae Rege Im-
 „ perio & vita privatus anno 914.
4. Rodulphus Imperium non diu reti- 914. 1.
 „ nuit. Coactus illud abdicare duo-
 „ bus post annis in Burgundiam se
 „ recepit, vocato ab Italiae pro-
 „ ceribus Hugone Rege Arelata-
 „ rum ad Imperium capefendum.
5. Hugo Rex Arelatensis, sive Provin- 916. 11.
 „ ciae Comes, regnare incipit an-
 „ no 916. Marosiam uxorem duxit.
 „ Anno 947. Hugo relicta filio suo
 „ rerum summa, in Provinciam re-
 „ diit.
6. Lotharius rexit Imperium, cuius 947. 2.
 „ particeps iamdudum fuerat factus
 „ ab Hugone. Mortuus est an. 949.
7. Berengarius II. ab 945. anno rerum 949. 13.
 „ potiebatur, sed mortuo Lothario

„ Int

- Imperatoris nomine decoratus est. „
 Otho enim Magnus in Italiam in- „
 vitatus, Berengarium Imperium „
 abdicare coegit anno 962. Beren- „
 garius in Germania 966. fato fun- „
 ctus est, & solus Otho Magnus „
 Imperatoris nomen gessit. „
- Otho secundus in patris Othonis Magni 973. 104
 locum successit, & ab anno 967. co-
 ronatus fuerat Imperator. A Graecis
 in Calabria fusus fugatusque Romae
 obiit anno 983.
- Otho tertius anno 990. Imperatoris 983. 19.
 titulo coronaque donatus, patri suf-
 fectus est: Vxorem suam, Arago-
 num Regis filiam, adulterii mani-
 festam, ignibus addixit.
- S. Henricus secundus, Claudus dictus, 1002. 23.
 anno tantum 1014. insignia sumsit
 Imperii. Sarracenos in Apulia de-
 bellavit. Servata vel in matrimonio
 virginitate, anno 1024. mortuus est.
- Conradus secundus a Papa Ioanne XIX 1024. 15.
 coronam suscepit. Rodolphus Bur-
 gundiorum Rex anno 1032. in illum
 regnum suum transtulit. Odonem
 Comitem Campaniensem debella-
 vit, & anno 1039. obiit.
- Henricus tertius Conradi filius, Boe- 1039. 27.
 mos & Hungaros bello subegit, &
 Beneventina civitate auxit summum
 Pontificem. Morienti adfuit Victor
 secundus Papa.

- Henricus quartus Romanam Ecclesiam 1056. 30.
 afflixit. Fovit Antipapam Guiber-
 tum, & excommunicationis telo
 confixus est, quod Episcopos & Ab-
 bates constituendi ius sibi adroga-
 ret. A Saxonibus proelio pessime ex-
 ceptus est. Anno 1082. Hermann
 Lotharingio Imperium delatum est,
 qui obiit anno 1088. A filio detur-
 batus Henricus mortuus est 1106.
- Henricus quintus patri haud absimilis 1106. 19.
 • Ecclesiae molestissimus fuit, Anti-
 papam Burdinum tutatus: pace ab
 eo reddita Ecclesiae anno 1122.
 obiit Traiecti anno 1125.
- Lotharius secundus Saxonum Dux 1125. 13.
 translatus in se, repugnantem &
 invitum, Imperium suscepit; Romam
 adiens, summum Pontificem resti-
 tuit, atque armis parva Calabria
 occubuit anno 1138.
- Conradus tertius Frederici Sveviae Du- 1138. 13.
 cis filius, hortante sancto Bernardo
 ad sacram expeditionem, summo
 Crucis insigni profectus, rem infel-
 liciter tractavit. Obiit anno 1152.
- Fredericus AEnobarbus Conradi tertii 1152. 38.
 patruus, Imperatoris nomen ab Ha-
 driano IV. est adeptus anno 1155.
 Octavianum Antipapam tutatus est
 adversus Alexandrum III. Cum
 ummo Pontifice pacem sancivit
 anno 1177. Sub insigne Crucis coa-

etum exercitum Ierosolyma deduxit. Tarsi in Cilicia diem obiit supremum anno 1100.

Henricus sextus Frederici filius pa- 1190. 7.
tri subrogatus Imperii coronam
cepit anno 1191. Apuliam & Ca-
labriam bello consequutus est, at-
que ab uxore veneno sublatus est
anno 1198.

Philippus Imperium auspicatus est an- 1198. 7.
no 1198. & Aquisgrani nomen Im-
peratoris sibi tribuit. Ab uno e suis
proceribus anno 1208. interfectus
est.

Otho quartus Imperatoris nomen si- 1208. 9.
bi sumserat aliquanto tempore,
post Philippum, at iuxta con-
stitutam inter se pactionem eo,
quamdiu superstes Philippus erat,
se abstinuit. Excommunicatione
perculsus est anno 1210. A Philippo
Augusto ad Bovinas anno 1214.
victus est.

Fredericus secundus Henrici sexti filius 1214. 31.
eodem tempore atque Otho IV. re-
gnavit. Imperator anno 1220. ele-
ctus est. Ter sacris interdictus, in
Syriam profectus, rem Christianam
infide gessit, atque Italiam bellis
& perturbationibus replevit.

Henricus Hassiae Lantgravius, statim 1245. 2.
a Frederico in Concilio Lugdunensi
anno 1245. anathemate percusso,

sibi purpuram adsumsit, duobus tantum annis Imperium tenuit, & moriens Fredericum secundum superstitem reliquit.

- o, Guillelmus Hollandiae Comes, Fre- 1247. 9.
 „ derico secundo adhuc in vivis
 „ degente, Henrico successus est.
 „ Obiit anno 1256. septem annis
 „ post Fredericum.
- o, Richardus Cornubiae Princeps a 1257. 16.
 „ nonnullis Electoribus Imperator
 „ renunciatus, in Angliam, re
 „ male confecta, se recipere co-
 „ ctus est.
- o, Alphonfus Arragonum Rex ab aliis 1273. 19.
 „ electus, contentus Imperii titulo,
 „ onus illius subire recusavit.
- o, Per aliquot annos interregnum fuit,
 „ donec, hortante Gregorio X.
 „ indicta fuere Electorum Comi-
 „ tia.
- Rodulphus anno 1273. delectus est ob
 singularem pietatem, & fortitu-
 dinem. Bohemos praelio delevit,
 occiso eorum Rege Ottocare.
- Adolphus Nassauvius Imperator salu- 1292. 6.
 tatus est, crudelitate & rapacitate
 infamis, eique subrogatus Albertus
 Rodulphi filius. Adolphus commissa
 acie occidit anno 1298.
- Albertus Dux Austriae Adolphi locum 1298. 10.
 obtinuit. Anno regni 10. a fratris
 filio trucidatus est.

- Henricus Luxemburgensis Dux in Italia** profectus, plurimis civitatibus potitus, Romae anno 1312. coronatus est. Regnum Neapolitanum invasit, & anno 1313. non sine veneni a Dominicano Monacho dati suspicione est extinctus. *Post mortem eius mensum 14. interregnum fuit.* 1308. 5.
- Ludovicus Bavarus** designatur Imperator a nonnullis Electoribus, ab aliis Fredericus Dux Austriacus. Ludovicus, capto Frederico, diris devovetur a Ioanne XXII. & Antipapam Petrum Corbariensem defendit. 1314. 33.
- Carolus quartus Luxemburgensis Romanorum Rex** inauguratus est anno 1346. Romae coronam Imperialem accepit anno 1355. regnavit 31. annos. 1346. 31.
- Vinceslaus** post Caroli patris obitum locum eius suscepit. Hic pro filio eligendo Electorum suffragia pretio sustulerat, a quibus anno 1400. 22. Regni dignitate sua motus est. 1378. 22.
- Robertus Bavariae Dux Vinceslao** successus est. Per decem annos regni nullum operae pretium fecit. 1400. 10.
- Sigismundus Caroli quarti filius Vinceslai frater**, in concilianda Ecclesiae pace, schismate conturbatae, totus fuit. Mortuus est anno 1437. 1410. 27.
- Albertus secundus Dux Austriacus** Sigismundo successit socero suo. 1438. 2.

Maximas res adversus Moravos,
Bohemos, & Turcas confecit.

Fredericus tertius cuius regnum in 1440. 33.
Germania quietissimum fuit. Hus-
sitae tamen Pragam & Bohemiam
vi ceperunt, & Matthias plurima
oppida Frederico eripuit.

Maximilianus Frederici filius patri 1493. 26.
successit. Bellis quibusdam Carolum
octavum laceffivit, quae brevi sopi-
ta sunt, Carolo Comitatum Atre-
batenfium ultro ei permittente.

Carolus quintus avo suo Maximiliano 1519. 36.
vita functo Imperium accepit: cum
Francisco primo perpetuum fere bel-
lum habuit. Urbem opera Caroli
Borbonii stabuli Comitis, qui sub
Carolo merebat, vi cepit. Clemen-
tem septimum in custodia coniectum
detinuit, fines Imperii plurimum
in Africa promovit. Per celebrem
in Germanos Lutheranos, dictos
Protestantes, victoriam reportavit
anno 1542. Nonnullis Henricum se-
cundum Franciae Regem bellis pul-
savit; administrationem Imperii in
Ferdinandum fratrem transtulit, &
obiit anno 1558.

LEONIS VRBEVETANI CHRONICON.

Incipit Chronica Imperatorum, compilata
per Fratrem Leonem Vrbeveteranum,
Ordinis Fratrum Praedicatorum.

Postquam in praecedenti
volumine actum est de
temporibus & gestis sum-
morum Pontificum, re-
stat nunc scribere, &
compilare, sub brevitatem
tempora & gesta Impe-
ratorum: incipiendo vi-

delicet ab Octaviano Imperatore, genere
Romano, sub cuius tempore natus est Ie-
sus Christus in Bethleem Iudae; & descen-
den-

dendo usque ad Fredericum Imperatorem⁽¹⁾, sive Henricum genere Alamannum, quem Dominus Clemens Papa VIII. ⁽²⁾ coronavit, sive coronari fecit, Romae in Basilica Sancti Iohannis in Laterano:

Cetera, quae sequuntur, usque ad Carolum Magnum, praecidimus, quum nil fere contineant, quod exactum castigatumque sit: non enim vetus Romanorum Caesarum historia ex huiusmodi incultis, oscitantibusque, Scriptoribus repetenda est. Sed non inutilia videri possunt multa, quae in sequioris aevi Augustorum vitis memoriae produntur; utpote quae vel auctoris aetatem attingunt, vel ad eam propius accedunt.

(1) Fridericum II. scilicet.

(2) Locus in mendo cubat ex Librarii, ut videtur, oscitantia: nam hic agitur de Clemente V, qui Henricum a Luxemburgo coronavit, ut *Leo*, ipse scribit in praedicto Clemente.

CAROLUS Magnus, annis quatuordecim Hic fuit filius Pipini; & prius fuit Rex Francorum, & iuvit Papam Hadrianum & Ecclesiam contra Longobardos, & cepit Regem eorum Papiæ ⁽¹⁾. Hic fuit postea Imperator Romanorum, relicto Graecis Constantinopolitano; & ex tunc divisum est Imperium in Romanum & Con-

Constantinopolitanum (2). Huius tempore Comites Palatini Rolandus & Oliverius (3), & ceteri Saracenos devincunt in Hispania; sed post prodicionem Ganelonis Comitis de Maguntia occisi sunt (4). Hic Carolus terram sanctam recuperavit (5). Et rediens cum victoria per Constantinopolim, noluit recipere munera auri & argenti, sed recepit partem Coronae Christi, qua ipse coronatione floruit (6), & Clavum (7), & partem Crucis, & Sudarium Domini. Hic ad numerum alphabeti, viginti tria monasteria construxit, & unicuique litteram de auro fabricatam dedit; ex quarum ordine litterarum, tempus & ordo monasteriorum sciri poterat.

(1) Hoc est Desiderium. *Dantes Paradis. VI.*

E quando il dente Longobardo morse

La santa Chiesa, sotto alle sue ali

Carlo Magno vincendo la soccorse.

(2) De divisione Imperii, & translatione ad Carolum Magnum, consule dissertantem *Natal. Alexandrum Tom. VI. Hist. Ecclesiast. Dissert. I. in IX. & X. Saecul.*

(3) Florentiae in fronte Ecclesiae SS. Apostolorum inscriptio exstat marmore incisa, quae indicat illam Ecclesiam fuisse a Turpino Remensi Archiepiscopo consecratam, Rolando & Oliverio testibus. Inscripção est, quae sequitur, sed falsa, ut videtur.

VIII. V. DIE VI. APRILIS.

IN RESURRECTIONE DOMINI
 KAROLVS FRANCORVM REX A ROMA
 REVERTENS INGRESSVS FLORENTIAM
 CVM MAGNO GAUDIO ET TRIPVDIO
 SVSCEPTVS CIVIVM COPIAM
 TORQVEIS AVREIS DECORAVIT
 ET IN PENTECOSTEM FVNDavit
 ECCLESIAM SS. APOSTOLORUM IN ALTARI
 INCLVSA EST LAMINA PLVMBEA
 IN QVA DESCRIPTA APPARET
 PRAEFACTA FVNDATIO ET CONSECRATIO
 FACTA PER ARCHIEPISCOPVM TURPINUM
 TESTIBVS ROLANDO ET VLIVERIO

Huius autem rei fides esto apud Auctorem.

(4) Heic Turpini fabulas sequi videtur, quae exstant in Bibliotheca Laurentiana MSS. & inscribuntur: *Vita Rotolandi Martyris*.

(5) Exhibilandum commentum.

(6) Coronam Christi adquisivit Ludovicus IX. ut patet ex *Breviario Parisiensi* ad diem XI. Augusti.

(7) Huiusmodi Clavos Ius. Fontaninius ad vigin-tiquinque enumerat in diversis locis adservatos. *Gravesonius de Mysteriis & Ann. Christi*.

(8) Quum in Membranaceo Codice Bibliothecae Riccardianae brevem carptimque compilatam rerum
 a Gal-

a Gallis praeclare gestarum historiam offendissem, heic eam exhibere animum induxi, cum quia Imperatorum quorundam gesta partim enarrat, aliaque, quae a Leone nostro in hoc Chronico narrantur, illustrat; tum quia laudes Regum celeberrimorum, & gentis inclitae, continet. Qui enim, quum Occidentis Imperium in Carolo Magno eiusque posteris restitutum videam, non existimem simul haec Regum Francorum praeconia apte uniterque heic inferi, iisque hoc Imperatorum Chronicon congruenter exornari? Historia haec a *Ioanne ab Insula* scripta est, ut ipse auctor se nominat, quem quidem Monachum forte censuerim, quum se dicat illam ex Chronicis sancti Dionysii excerptisse; Sanctus autem Dionysius insigne Coenobium est non multum Lutetia Parisiorum distans; insuperque eam Viro sacris initiato nuncupare videtur, eum Patrem optimum adpellans, seque illius discipulum profitens. Verum de hoc liberum esto Lectorum iudicium. Scriptio Codicis est saeculi XV. nec unius *Ioannis ab Insula* opusculum eo continetur, sed *Magistri Alani Quadrigarii* quoque, & *Nicolai de Clemengits*, qui omnes circa initium saeculi XV. floruisse videntur, quum de motibus & infortuniis Regni Franciae tunc temporis obvenientibus agant, & *Magister Alanus* praecipue multa narret & scribat de *Ioanna Darcia*, puella Aurelianensi, & eam exquisitis laudibus ferat. Quin in fine cuiusdam capituli, ita scriptum est: *Scriptum anno Domini millesimo quadragentesimo XI. feria III. post invocavit*. Sed de *Ioannis* huius aetate etiam iudicari potest ex eo, quod *Philippi Valesii*, *Ioannis*, & *Caroli* Regum, tamquam suae aetati proximorum, & novissimorum meminerit, ita scribens: *Ceterum quia historiae Philippi de VValesio, necnon &*
Ioan-

Ioannis & Caroli Regum Franciae novissimorum, quibus Christus indulgeat, sunt recentes, contigeruntque prope nos, tacere censuimus. Illi autem Reges vixerunt saeculo XIV. & Carolus V. quo de agit anno MCCC-LXXX. naturae concessit. Labet vero heic similia quaedam iis, quae Ioannes commentatur, adscribere ex oratione quadam Nicolai de Clemengiis, quae ut diximus in eodem Codice exstat, & Francorum potentiam exaltant. Illa autem sunt quae sequuntur: Sceptrum autem Francorum Regum nobilissimum, ceterisque Catholicis regiis praeeminens sceptris. Et si non sua sub ditione totum habet orbem terrarum, tantae tamen est potentiae, si a sese non dissideat, ut nullos debeat hostes metuere; sed cunctos suos possit hostes, si consona suorum mente bellum intulerit, aut delere aut subiugare. Et e re nata animadvertere est, in hac eadem oratione hunc elegantem Scriptorem peculiarem fere suam de confusione linguarum in Babelica turre opinionem subiudicare, quae multum Gregorii Nisseni, Rich. Simonii, & Io: Clerici sententias, quas apud Calmetium Dissert. de Confus. linguar. videre est, iuvare valeat. Ita enim scribit: Quid illa quoque linguarum divisio turrim Babel exstruentibus a Deo immissa, nisi varios animorum motus superbis se adversus Deum erigentibus plerumque ad suam deiectiorem immitti designat; prius enim, quod lingua promovetur, necesse est mente concipi. Laudatae autem orationis titulus est qui sequitur: Ad Gallicanos Principes dissuasio belli civilis cum gravium periculorum atque incommodorum inde sequentium expressione. N. d. Cle.

„ **S** Vas paucarum noctium vigilias en, Pater opti-
 „ me, discipulus tuus is, cui nomen est Ioannes,
 „ & Insulae titulus praepositus, paternitati tuae
 „ mittit, ut per Cancellariae tuae submissionem,
 „ priusquam dentibus canum, quos prospicit iam
 „ prodire, lacerantur, huiusmodi vigiliis* detur; de
 „ quibus Cicero ait: *Adest enim fere nemo qui non*
 „ *acutius atque acrius vitia iudicet, quam recta vi-*
 „ *deat. Ita quidquid est in quo offenditur, is*
 „ *etiam illa, quae laudanda sunt, obruit.* Qui li-
 „ cet antequam Tullii praemissam legissem sen-
 „ tentiam, praesentiebam quippe crudum indige-
 „ stumque laborem hunc reprehensoribus minime
 „ cariturum; malui tamen irrisus exercitatione
 „ quidquam discere, quam nihil dicendo nequaquam
 „ irrideri. An stulte aut secus actum sit iudica. Va-
 „ le, & iube ocus parituro.

„ Regali progeniei, ceteraeque militiae Gallica-
 „ nae, zelator vestri honoris & regni commodi, in
 „ Rege regum Iesu salutem, ac vestrorum lauda-
 „ tissima priorum vestigia feliciter imitari. Solet,
 „ honoratissimi mihi Domini, bene gestorum recor-
 „ datio ingenuis stimulus esse; ignaris vero canitur
 „ tamquam furdis. Experiri ergo fuit animus an
 „ utile aut secus fuerit, apud vos refricare, co-
 „ ramque vestris ingerere conspectibus ea, quae in
 „ Romanorum Latinorumque ac aliorum plurimo-
 „ rum Annalibus & Scripturis de strenuitate atque
 „ militia Francorum progenitorum vestrorum lauda-
 „ biliter memorantur. Qui, ut fide optima compe-
 „ rio, longissimis ante temporibus priusquam Re-

„ demtor humani generis nasceretur , Liguriam ,
 „ quae Longobardia vocatur , Romaniamque & Ap-
 „ puliam , necnon Calabriam , Terramque laboris ,
 „ & Africam , atque Macedoniam , ac demum Grae-
 „ ciam cum parte maxima Orientis , suo subdiderunt
 „ dominio ; construxeruntque ultra Alpinos montes
 „ oppida quamplurima , atque civitates . Circa quod
 „ post plurimas de strenuitate Gallicorum laudes de
 „ illis Iustinus ita scribit : *Denique nec reges Orientis*
 „ *sine mercenario Gallorum exercitu ulla bella gesse-*
 „ *runt ; nec pulsi regno ad alios quam ad Gallos con-*
 „ *fugerunt ; tantus terror Gallici nominis , siue arma-*
 „ *rum invicta felicitas , erat ; ut aliter nec maiestatem*
 „ *suam tutam , nec amissam recuperare se posse , sine Gal-*
 „ *lica virtute arbitrarentur .* Sed quid , postquam Ca-
 „ tholica religio lucefcere coepit , in hoc regno e-
 „ gerunt , auditote , & animis figite vestris , quatenus
 „ Virgiliana in vobis illa de futuro verificetur sen-
 „ tentia :

„ . . . *Et haec olim meminisse iuvabit .*

„ Iuvabit siquidem , ut spes mea est , & ad anti-
 „ quam vos virtutem excitabit . Non me tamen per
 „ hoc librum vel historiam texturum expectetis , aut
 „ de gestis singulorum Franciae Regum debere pas-
 „ sim loqui ; quin potius sub epistolari formula pau-
 „ ca de multis elicere insigniora propositum est ;
 „ reliquas vero Chronicarum partes alii , ut libi-
 „ tum fuerit , excerpant . In prato florem unus le-
 „ git , herbam alter ; hoc iste , istud ille : *trahit sua*
 „ *quemque voluptas .* Quod si de istius nostrae reci-
 „ tationis veritate quaeratur , Historiographi , a qui-
 „ bus haec fideliter exhausta sunt , fidem facient ,
 „ quorum & sibi similium tale Cicero describit
 „ esse munus , nequid falsi dicere , deinde ne-
 „ quid

quid veri celare audeant; neque subspicio gratiae
sit in scribendo, neque simultatis. Ad rem igitur
veniamus.

Per discursum siquidem Chronicarum sancti Dionysii reperio in Genealogia Regum Franciae generationes tres fuisse principales. Prima Merovingeorum. Secunda Pipini Caroli Magni Parentis. Tertia Hugonis Capeti. De prima exivit Clodoveus fortis, ex eaque fuit basis Lotharingorum Regis. Qui quidem Clodoveus, primus Regum Franciae Christianus, postquam Germaniae regem bellis graviter devicerat, ab eoque subacta fuerat Burgundia, ecce continuo extendit regnum istud ad montes usque Pirenaeos Hispaniam & Galliam dividentes. Et eodem ipso anno Burdegaliae in hibernis stetit reseditque & mansit, ut nescientibus pateat a quam praeiis diebus Aquitania Franciae regibus est subiecta. Post quidem Clodoveum, longo licet intervallo, regnavit Clotarius dictus Magnus, qui, & Dagobertus eius natus, Saxonum superbiam adeo contuderunt, & quemadmodum fert Historia, sic terram igne & interitionibus vastaverunt, ut facta commensuratione non remanserit masculus altior uno ense. Postmodumque in Sclavonia, quia patri bellum movere cogitabat, ipse Rex Dagobertus de illis omnino idem egit. Cui Dagoberto Coenobii sancti Dionysii fundatori ex tunc Dux Britanniae minoris praestitit fidelitatis homagium, quemadmodum Carolo Magno & eius filio Ludovico Mansueti ex post fecit, ut sciatur Ducem Britanniae praesentem alia ratione, quam Ducatus Normanniae, hominem regis esse. Non hic facta dicam Caroli Martelli, qui duos Reges tyrannos

„ infideles fatagentes regnum Franciae dominari:
 „ praeliis duobus, uno apud Patavium, alio pro-
 „ pe Narbonam, iuxta Birram fluvium, usque ad
 „ CCCXXV. mille Macometicos in fugam convertit
 „ & devicit, praeter ceteros actus suos strenuissimos
 „ in Alamannia, Provinciaque, & alibi, unde victor
 „ saepenumero est reversus.

„ Nec differere adgrediar, quomodo Pipinus II.
 „ Caroli Magni Genitor, post plures etiam victo-
 „ rias Alpes transiit, & Astulphum Longobardiae
 „ Regem tributarium coegit esse.

„ Tacitis quin etiam quae Rolandus omnium sui
 „ temporis nominatissimus, & Oliverius individuus
 „ eius comes, ineffabiliter armis operati sunt, veniam
 „ ad partem licet exiguam expeditionum invictissi-
 „ mi Caroli Magni; nam, ut veridice inquit unus,
 „ ad omnia explicanda eximia facta sua Tullii labo-
 „ raret industria, & facundia desudaret: & omit-
 „ tendo quae flore egit inventatis, & antequam
 „ adsumeretur in regem, suum invenio primum bel-
 „ lum post Pipini patris sui obitum in Aquitania
 „ adversus Regem Gaifferum exstitisse. Cui confi-
 „ ctum talem dedit, quod eum tamquam hominem
 „ ac vasallum suae submitit ditioni. Dehincque
 „ confestim Alpes transiit ad Hadriani Apostolici &
 „ Romanorum precatus, quibus Desiderius Longo-
 „ bardorum Rex gravamina inferebat valde multa.
 „ Quem Desiderium adeo contrivit ac devicit, ut
 „ exulem eum redderet, restitutis quae a populo
 „ abstulerat ac Romanis. Regnumque huiusmodi
 „ Liguria alteri natorum suorum nomine Pipino
 „ commisit atque dedit, & consequenter de Aqu-
 „ leiae Ducatu, quem eadem professione cum Ve-
 „ netis subiugavit, pro voluntate ordinavit. Qui-
 bus

bus expeditis Saxones protinus invadit, cum quibus
 ultra annos triginta a Francis est certatum, non
 sine ambarum partium maximo detrimento, cla-
 de tamen multo graviori Saxonum, demum Ca-
 roli imperio pro nutu submissorum. Et paucis post
 diebus de Britonibus sub factionis modo sese sub-
 ducere molientibus Ministro cuidam Caroli iden-
 tidem factum fuit: qui valide permeat rursus
 montes adversus Ducem Assigeum, a quo Appu-
 liam Calabriamque & Terram laboris facile, quum
 non auderet repugnare, abstulit. Continuoque in
 Bavariam revertitur, quam, & Ducem Statillum
 nomine, debellat atque capit. Qui quia aliquanto
 post tempore iussionibus Imperialibus parere re-
 nuebat, Carolus Ducatum Bavarorum in Comi-
 tatum ad depressionem *: quatenus conregionales de-
 levi mutabiles ab inobedientia consimili perterre-
 ret, & metu contineretur audacia.

Adit praeterea Carolus noster, cognomine &
 re Magnus, Hungariam, Sclavoniam, Pannoniam,
 Datiamque, & ii quoque, ut fuit possibilitas, cal-
 citarunt. Omnes tamen ultro vel invite Carolo
 paruerunt, ut iam de finitimis huic regno non lo-
 quamur, sicuti est Hannonia, Leodium, Brabantia,
 Ducatus Iuliacensis & Guelriae, ac Duca-
 tus & Comitatus Burgundiae, totaque Provincia,
 atque Sabaudia, Ducatus Lotharingiae & Lucem-
 burgensis, Metis, Tullum, Verdunum, Treviris,
 Agrippina, quae nunc Colonia vocatur, Magun-
 cium, Argentinum; & qui distantiores sunt nobis,
 Waletabi, Sorabi, Abrodicii, & aliae gentes innu-
 merae, quae ad sui nominis famam ipsius bene-
 volentiam e longinquo quaesierunt. Quibus in
 Orientali plaga & Septentrionali, ut supra tactum

B 3

est,

„ est, expeditis, & posteaquam ultra mare sacram Ie-
 „ rusalem, & sanctum Sepulcrum idolis absterse-
 „ rat, & Christicolas a servitute exemerat pagano-
 „ rum, ad meridiem versus tendit, ac tandem His-
 „ panias omnes, ut sese protendunt, addidit ter-
 „ ris paucis, provincias instituit, atque colonias. Sic
 „ itaque, ut videtis vos eius posteris, se gessit no-
 „ ster grandis Imperator, qui tanta magnanimita-
 „ te vixit, fortitudine ac virilitate valuit, & eni-
 „ tuit claritate, quod regnum Franciae, quod iam
 „ potens ac validum susceperat, duplo auxit. Ad-
 „ eoque ut extremis suis in diebus dona seu legata
 „ fecerit absque pluribus aliis in Hispania, XXII.
 „ Metropolitanis Ecclesiis, quarum nomina hic se-
 „ quuntur: Roma, Ravenna, Mediolanum, Forum-
 „ iulii, Gradus, Colonia, Magoncia, Lunanum,
 „ Treveris, Senonenses, Bisuntium, Lugdunum,
 „ Remis, Rothomagum, Arelas, Vienna, Taran-
 „ tasia, Ebredunum, Burdegalia, Turones, Bituris;
 „ suffraganeis quoque Antistitibus similiter amplis-
 „ sine largiendo. Verum quia de religione, liberali-
 „ tate, atque munificentia, seu virtute, aut mori-
 „ bus ceteris tanti principis dicere non institui,
 „ facto hic sine quiescam, si prius inseruero quae
 „ *Guillermus de Nangeio* historiographus non pa-
 „ rum adprobatus recitat de habitudine Angliae il-
 „ lo tempore ad hoc regnum, formaliter ita dicens:
 „ *Guido Caroli Regis Comes, qui Marchiam Angliae*
 „ *custodiebat, Angliam ingressus cum multis, totam in*
 „ *deditionem accepit, & Regi Carolo arma Regum &*
 „ *Ducum, qui se dediderunt, inscriptis nominibus sin-*
 „ *gulorum, praesentavit; & sic Anglia tunc primum*
 „ *a Francis subiugata est. Eginaldus vero Caroli*
 „ *Capellanus, vir elegans, de insulis illis, ita scri-*
 „ *bit:*

bit: Scotorum quoque Reges sic habuit Carolus ad
 suam voluntatem, ut nunquam aliter nisi Domi-
 num; seque subditos ac servos eius, pronunciarent.
 Exstant epistolae ab eis ad eum missae, quibus
 huiusmodi eorum adfectus erga illum indicantur.
 O quam pertinenter hoc in loco exclamatio con-
 veniret adversus eos, quiqui sint, quorum igna-
 via remanet, quominus huius regni pensata inte-
 gritate, & incolarum subiectione fideli, necnon
 iuvenum & virorum fortium exuberantia, a prae-
 fata Angliae insula Gallicanae potentiae subiectio
 consimilis redderetur. Et quia contra milites no-
 stros thraasonicos, & de ipsorum corruptissimis
 moribus, qui profecto vilissimo torpent otio, si
 non turpius agant, alibi extense a me alias scri-
 ptum fuit, illo eant, qui talis modi lectionis
 sunt avidi, & nos ad coepta revertamur. Post
 eundem quippe Carolum Magnum nostrum, Ludo-
 vicus pius, & Carolus Calvus, & plerique Reges &
 Imperatores successerunt, quorum facta omnia hic
 differere nequaquam disposui; nisi praecipue quan-
 tum per id sciri poterit a quo tempore & quo
 Anglici terras in hoc regno & possessiones primi-
 tus habuerunt, & quam fideliter servaverunt ha-
 ctenus pacta sua, ac superioritatem sui domini
 Regis Franciae cognoverunt. Circa quam mate-
 riam fideli calculo rerum & temporum facto, in-
 venio non praeteriisse annos trecentos, quod in
 Aquitaniae Ducatu nihilo plus obtinebant aut
 possidebant Anglici, quam ego in Africa. Est-
 que verum, quod postquam Dux unus Norman-
 niae ipsos vi armorum subegerat, contigit ali-
 quanto post tempore Angliae Regem nomine Ste-
 phanum exheredasse Henricum filium Comitis

„ Andegavenſis de Ducatu Normanniae, qui ſibi
 „ certa ſucceſſione competeſſet, ſuper quo ad Re-
 „ gem Ludovicum filium Regis Ludovici, cogno-
 „ mento Groſſi, tamquam ſuperiorem, querimoniam
 „ egit; qui protinus, quemadmodum ſupremum de-
 „ cet dominum, ius partis conſervando, huiusmo-
 „ di Ducatum de manibus dicti Stephani Regis eri-
 „ puit, &, ad quem iure ſpectabat, Henrico reſti-
 „ tuit antediſto. Acciditque paulo poſt praefatum
 „ Regem Ludovicum Alienordem Guillermi Ducis
 „ Aquitaniae natam repudiare, generis propinqui-
 „ tate reperta, quamquam nonnulli cauſam inconti-
 „ nentiae adſignarent. Quam quidem Alienordem
 „ idem Henricus, cui Rex Ducatum Normanniae,
 „ ut eſt dictum, recuperaverat, continuo poſt re-
 „ pudium huiusmodi, in uxorem duxit. Sicque ex
 „ patrimonio, Normanniae; ex matrimonio, Aquita-
 „ niae Dux exſtitit. Et, ut ſunt ſortes rerum, non
 „ poſt multos dies in regem Angliae, heredibus
 „ morientibus, praelatus propinquis ipſe Henricus
 „ adſumitur. Qui ut ingratus & homo malae fidei,
 „ benefactorem ſuum & dominum Regem Ludovi-
 „ cum praefatum de nonnullis Aquitaniae & Nor-
 „ manniae terminis, ſuperiorem cognoscere recuſa-
 „ vit: quam ob cauſam Rex Philippus Deodatus ſua
 „ ſtrenuitate *Conquirens* nominatus, e veſtigio ſuum
 „ educit exercitum, & Normannos, Andegavos,
 „ Cenomanos, Turones, Lemovicosque, abſque mo-
 „ ra ſubiugos ſibi fecit. Quo etiam temporis inter-
 „ ſtitio, Rex Angliae, nomine Ioannes, Imperato-
 „ ri Othoni filiam in uxorem dat. Foedus ineunt,
 „ quo gemino adgreſſu Franciam invadunt. Quod
 „ cernens audax & providus Rex Philippus, Otho-
 „ ni protinus it obviam; & quamquam quot po-
 tue-

1 tuerat Alemannos adduxisset, nihilominusque Han-
 2 novientes, Flamingos, atque Brabantenses, Ju-
 3 liacensesque, & Comitem Boloniae, pluresque,
 4 alios huius regni proceres offensos regi secum ha-
 5 buit; omnes tamen felix Rex Philippus devincit in
 6 regni finibus, atque capit, exceptis iis, qui cum
 7 Othone fuga evaserunt. In quo praelio XXX. Ba-
 8 veriae, Comitibus Flandrensi & Boloniae com-
 9 putatis pro duobus, potestati regiae mancipantur.
 10 Quo pene temporis momento, filius eiusdem Phi-
 11 lippi, nomine Ludovicus, adversus praenomina-
 12 tum Angliae Regem Ioannem in Aquitania mili-
 13 tat, pugnat, eumque vincit, apud Rupem Mo-
 14 nachi, ut hinc ignominiose in Angliam redire
 15 sit coactus. Nec mora nec requies, quum ecce
 16 idem Ludovicus mare transit, Angliamque in-
 17 trat, suum fervide sequendo inimicum, cuius qui-
 18 dem Ludovici Londinenses prospicientes se mini-
 19 me exercitui resistere posse, magnis cum suppli-
 20 catibus, pluresque Angliae aliae civitates sese de-
 21 dunt. Et ut est in historia, ferme omnes nobi-
 22 les illius regionis, eidem Ludovico fidelitatis ho-
 23 magium praestiterunt, ut suo rege propemodum
 24 deposito, nostrum Ludovicum inthronissarent. Sed
 25 inconstantia solita suam constantiam servantes,
 26 sicut de ipsis stat proverbium, eundem cauda fe-
 27 rierunt. Et quia Anglici tantum armis benegeren-
 28 dis fastu sunt elati, vice alia Simon Comes Mon-
 29 tisfortis, qui in Anglia uxorem duxerat, quadam
 30 suborta contentione, Regem Angliae, natumque
 31 suum, bello capit, & ambos, quo libuit, incar-
 32 cerat. Facinus insuper aliud insignissimum eiusdem
 33 Comitis Montisfortis, mihi pene incredibile,
 34 nisi pluribus testatum id foret scriptis authenti-
 35 cis,

„ cis , praeterire volueram , qui Regem Aragonum
 „ Comitesque Fuci , & Sancti Aegidii , cum ducen-
 „ tis sexaginta fervientibus equitibus , & septem pe-
 „ ditibus non armatis , debellat , ipsis cum centum
 „ mille obsidentium comitatu eum circumdantibus ;
 „ in oppido Carcassona , ac praefatum Aragonum
 „ Regem occidit cum XVIII. millibus armatis , praeter
 „ hos , qui fuga sibi vitam praeservaverunt ; mira-
 „ bile dictu ! peregrinis cohortis suae septem dum-
 „ taxat interentis . Quod si non aequè mirandum ,
 „ utilius tamen regno negocium ex post egit , qui
 „ quemadmodum accipio , ea die , qua Rex Ludo-
 „ vicus , cognomento Grossus , ineffabili virtute Im-
 „ peratorem Alamanniae regno expellebat , idem
 „ vincentissimus noster Comes , Angliae Regem , qui
 „ regnum etiam invaserat , propulit & devicit . Cu-
 „ iusmodi ambo facinora porro aliud memoria di-
 „ gnissimum , quod Lotharii Regis videlicet tempore
 „ praecesserat * , quod quum Imperator alter unus
 „ se iactasset urbis Parisiensis limina portae pedibus
 „ pulsaturum , invitis omnibus Francis ; Lotharium
 „ illum ita verbis gloriantem , Gallorum suorum vi-
 „ ribus adeo coercuit , atque ferro , quod sine iis ,
 „ qui multitudine aliter & aliter necati sunt , tot
 „ fugae praecipitatione in Summeria flumine sunt
 „ submersi , ut super Alamannorum suorumque se-
 „ quacium corporibus aquam supereminentibus , pon-
 „ tis loco , facile transiretur . Et ut ad materiam ,
 „ unde egressus sum , redeam , post eundem Ludo-
 „ vicum succedit in regno Ludovicus noster sanctus ;
 „ qui in anno XII. coronatur , quod magis factu di-
 „ gnum videretur , & in alio superstite censeretur fa-
 „ ciendum : quum Rex Philippus primus , genitor stre-
 „ nui Ludovici Grossi , octennis simili munere vivens

„ te patre suo atque iubente insignitur inungiturque;
 „ & de Caroli Magni iussu, quinquennis filius eius
 „ Ludovicus mansuetus, consimiliter coronatur. Quo
 „ Ludovici sancti tempore occasione non expressa
 „ in Chronicis inter Barones regni controversia ob-
 „ oritur. Quod cernens Dux Britanniae mali Cleri-
 „ ci, Henrico Angliae Regi id insinuat, subiu-
 „ gens, se facile recuperaturum Ducatum Norman-
 „ niae, aliaque dominia, & feuda, quae Rex Phi-
 „ lippus suis praedecessoribus abstulerat, si transfe-
 „ rendo se circa mare Franciam hostiliter invaderet.
 „ In quo suum auxilium per omnia pollicetur. Qui-
 „ bus illecti verbis, transcunt Anglici, & Norman-
 „ niam, eos duce Britonum antedicto comitante, in-
 „ vadunt, igne ferroque & aliis stragium generibus
 „ dissipant, & crudeliter vastant: quo ad agnitio-
 „ nem Ludovici regis & suorum pervento, ingenti
 „ cum exercitu ad inimicorum propulsionem se inge-
 „ runt, de quorum viribus rege Anglorum certo fa-
 „ cto, ad Ducem ait: *Per evidentiam oppositum eius,*
 „ *quod vos Dux nobis de discordia inter Francos di-*
 „ *xeratis, constat esse verum, quibus ut certo com-*
 „ *pertum habemus resistere nequiremus. Idcirco in An-*
 „ *gliam redimus: manete per vos, & errori vestro*
 „ *consulatis.* Ita Dux Britanniae coactus est medio
 „ Comitis Diocari fratris sui reconciliationem re-
 „ gis implorare, & sese per omnia suae submittere
 „ maiestati. Elapsis vero aliquot ex post annis, idem
 „ ipse Henricus Angliae Rex, iuxta mores patrios,
 „ de quibus aiunt, nullam gentem inferioritate blan-
 „ diri humiliter, aut superbius dominari, probitatis
 „ sanctitatem cognoscens nostri regis, pariter eum
 „ adit, & orationem quantum ex Chronicarum senten-
 „ tia coniecto, habuit huiusmodi: *Christianissime &*
 „ *in-*

in-

inclitissime Regum, tanta praedecessorum tuorum
 regum Franciae hactenus fama fuit, ut principum
 ceterorum nullus ei aequari valeat, quin potius in-
 ter externos quum de regibus adparatio aliqua exori-
 tur, alii Regum Franciae prospectu Reguli vociten-
 tur, quod signanter testantur gestorum insignium
 Chronicarum, testatur regni amplitudo, Clerus testa-
 tur egregius, testatur militia, testantur regiarum
 ingentes structurae atque moles, ceteraeque exube-
 rantissimae divitiae, testatur insuper religionis de-
 votio, sed testantur prob! dolor parentis mei & avi
 atque proavi depressiones, perditionesque dominiorum
 in immensum graves, ob offensiones per eos fateor at-
 tentatas, quorum usque in hodiernum diem exstant
 reliquiae, & horum occasione ad te supplicissimus
 venio, Rex omnium humanissime, deposcens a tua
 caritate, quatenus, quum ab Avo tuo rege Philip-
 po Ducatus Normanniae, parsque pulcherrima & uti-
 lior Aquitaniae praedecessorum meorum e manibus
 armorum vi, quae iurium postponit sanctiones, ere-
 pta fuit, imo vero per confiscationem coronae ad-
 plicata, digneris gratiam mihi recompensationis quam-
 piam largiri, & ut melius dicam, tuae Maiestatis
 liberalitatem demonstrare. Hoc oro, id obsecro, & o-
 mni devotione requiro, per tui nominis famam, per-
 que sanctitatem, ac tuae nobilitatis munificentiam:
 sicque in sempiternum, Rex omnium serenissime,
 apud me ac meos inter posteros nomenque tuum lau-
 desque manebunt, tuisque in posterum iugiter obse-
 quii obstringemur. Circa quod pius Rex atque
 sanctus, humilitatem, quam Rex Angliae prode-
 bat, considerans Wasconiam & Agennenses dat &
 impartit Angliae dicto Regi; ita tamen quod de
 illis ligium homagium praestitit cum circumstan-
 tia,

„ tia, quod ea teneret in paria, renunciaretque;
 „ penitus omni iuri, quod in Ducatu Normanniae;
 „ aut alio quovis dominio, quod unquam aut us-
 „ quam ipse vel quivis suorum praedecessorum in
 „ regno Franciae quoquo pacto habuisset. De qui-
 „ bus omnibus idem Rex Angliae consilio praela-
 „ torum ac procerum plurimorum, qui profecti ab
 „ Anglia secum erant, pro munere tanto gratias a-
 „ gens, adprime fuit contentus. Sic a rege rex, va-
 „ fallus a domino, licentiam obtinuit abeundi. Sed
 „ prius uno mense apud sanctum Dionysium ad vi-
 „ sitandum reliquiarum sacrum locum, spaciandum-
 „ que ibidem residebat; ubi contigit, alterum re-
 „ gum Franciae natorum de medio subripi; qui or-
 „ dinaverat apud Regalem Montem sepeliri. Cuius
 „ sarcophagum seu feretrum parte una idem rex
 „ Angliae propriis humeris deportavit, ferme mil-
 „ liarii medietate, & quousque, eo renuente, ob-
 „ tanti domini magnificentiam ablatum est onus, &
 „ alteri imponitur differendum. Nec usque ad tem-
 „ pora Regis Philippi pulcri Anglici motum quem-
 „ piam adversus hoc regnum quoquomodo indide-
 „ runt, quibus diebus Edovardus pater Edovardi-
 „ novissimi finxit se longius ire, & ad sanctum se-
 „ pulcrum velle proficisci, cuius profectionis vela-
 „ mine ecce tamquam vulpes intrat Normanniam,
 „ eamque spoliatur bonis multis, quae transmisit ad
 „ Angliam; dehinc in Aquitaniam declinat, atque Ru-
 „ pellam incolis de eo neque suspicantibus capit;
 „ & similiter oppidum Blesiam. Ab hinc vero diver-
 „ tentes Anglici, Baionam, Gallicis, qui degebant;
 „ interemtis, proditione habitantium, capiunt: tan-
 „ demque post varia consimilia facinora, remeant
 „ in Angliam. Rursus ecce Caroli pulcri diebus

Ama-

Amatus germanus Regis Angliae Aquitaniam clam
subintrat, satagens pro viribus siquas civitates,
oppida, sive castra, vel quid aliud posset reducere
sub Anglorum dominio. Adversus quem Rex Ca-
rolus dictus *Pulcher* Carolum patrum suum Co-
mitem Walesii propere mandat, qui Angliae re-
gis fratrem adeo insequitur de propinquo & viri-
liter insultat, quod eum capit in Regula oppido;
qui quum se captivum sentit, promittit fide data,
quamquam aliud cogitaret, ut patuit, quod si ad
germanum suum in Angliam sinceret accedere,
omni staret iuri coram Rege Franciae. Inde, quos
hostagios vocant, vades praebens, tamen non
rediit, suae nationis fungens more, qui decipere,
vocant legitime mercari. Qua in expeditione,
idem Comes Walesii, tam exactissimo virtutis fer-
vore militavit, quod Vasconia tota, tribus dum-
taxat oppidis exceptis, Gallicanae dominationi est
reducta. Ceterum quia historiae Philippi de Wa-
lesio, necnon & Ioannis & Caroli regum Franciae
novissimorum, quibus Christus indulgeat, sunt re-
centes, contigeruntque prope nos, tacere censui-
mus. Quumque verum dicendo praecipue priorum
duorum Regum in diebus, a Gallis adversus An-
glos male pugnatum sit, attamen Carolus, geni-
tor Caroli in praesentiarum regnantis, instar Quin-
cti Fabii cunctando restituit rempublicam, si non
dixero, ampliavit; sicque res omnipotentis nutu,
eo in statu redierunt, quod iudicio discretorum,
pauca illa, quae Anglici occupant in hoc regno,
ipsorum perquam facile eriperentur ex manibus,
divisionibus suis civilibus & plusquam civilibus
maxime notatis, si & pecuniae potissimum, quae
guerrarum praetextu exiguntur, proprios & debi-

„ tos converterentur in usus. Ad quod nos induce-
 „ re debent, praeter cetera, quod iidem Anglici non
 „ magis suam optant salutem, eis quod male ver-
 „ tat, quam innocentissimi & optimi huius regni
 „ prorsus vastitatem. Quod si quid simile nobis in
 „ Anglia tenere datum esset, aut Franciae subiici
 „ ditioni, Anglici prius cuicumque submitterentur
 „ discrimini, quam talia quoquo modo paterentur.
 „ Exsurgite tandem aliquando, exsurgite vos Do-
 „ mini militares, & labem istam dedecoris abster-
 „ gentes de honore vestro cogitatis. Maxime quum
 „ virorum & aerarii copia subpetat quammaxima,
 „ si exponerentur commode, in quo latet rei mo-
 „ dus, quo soluto, nihil deest, nisi mature consu-
 „ lere & exsequi pariter opportune. Sed praecipue
 „ a ductore pendet armata, qui maxime liberalita-
 „ tis splendore micare debet, submitti que consilio
 „ expertorum, & activitate vigere, plusque sub
 „ amore timeri, quam adversarius seu hostis, pro-
 „ ut Scipio Africanus testatus est; & qui numquam,
 „ nisi superior fuerit, aut necessitate pugnaret. Prae-
 „ miari nempe debent boni ac strenui, & merita
 „ eorum largitionibus, & advocacy benigna, re-
 „ cognosci. Id enim, ut clarum est, reddit bonos
 „ meliores, & alios ad bene agendum provocat &
 „ inducit. Quod siqui fuerint, quibus ulterius de
 „ disciplina militari doceri sit voluntas, Valerium
 „ Maximum, Vegetiumque, & ut iubet Cicero, Sul-
 „ pitium atque Milonem lectum eant, atque exper-
 „ tiorem isto calamum expostulent. Mihi demum
 „ in hoc tempore visum est, domini mihi cari, co-
 „ ronam Franciae nitidissimam posse subspiriis in-
 „ gentibus de vobis ad vos sic conqueri. O vos o-
 „ mnes, qui mihi genere attingitis, & qui etiam fi-
 „ de-

„ delitatis quopiam ligamine devincimini , perpendistis
 „ quippe, & utique perpenditis per ea quae dicta sunt ,
 „ quae sim , unde maneam, & quo labore quaesita sim .
 „ Nec est tamen vestrum quisquam , aut qui simul
 „ omnes remedium adponatis . Quia is , qui Regem
 „ Angliae se nominat , quique , prout fama publica la-
 „ borat , dominum suum , supremum suum regem , cui
 „ germanitatis cognatione fuit propinquus , crudelissi-
 „ me fecit mori , usurpando ad se regnum , in quo se
 „ quid iuris ei antea competiisset , pro processu , quena
 „ tenuit , meruit omnino id perdere : & homo ille ,
 „ immo bellua & fera pessima regem se Franciae
 „ adpellare non veretur . Regis Franciae persona mi-
 „ serabilis atque vilissima , qui ne homo quidem vo-
 „ cari dignus es , aut inter mortales conversari , ti-
 „ bi titulum attribuis , de quo aut in quo nullus un-
 „ quam Angliae regum ius habuit ; quam Edovardus
 „ novissimus , qui perennem titulum hunc sibi usurpa-
 „ vit , iuramentum fidelitatis , ac subiectionis homa-
 „ gium , regi Philippo de VValesio in propria unde stans
 „ curte praestitit Ambianis . Postmodumque tractatus
 „ cum rege Ioanne edito , regno isto in statu omni quo
 „ unquam fuit pessimo existente , idem Rex Edovar-
 „ dus huiusmodi abrenunciavit titulo . Ignoras tu de-
 „ nuo , omnium sceleratissime ac scelestissime viven-
 „ tium , quod sexus femineus , cuius caussa idem Edo-
 „ vardus dictum titulum adsumebat , ad me usque non
 „ pertingit , nec succedit in hoc regno , sed quod a
 „ nonnullis paulominus ponderatur , & unde iustissi-
 „ mum ac naturale procedit dominium , nullus hac in
 „ regione a maiori ad minimum , laus Deo , nunquam
 „ fuit qui vellet , consentire tuae , aut ad mortem usque
 „ pateretur Anglicum , si etiam Hectore famosior esset ,
 „ in capite , aut tamquam Rex in Francia dominari ?

Et

„ Et tu te vocas regem; ubi nummos decem non pos-
 „ sides, qui centum tibi librarum expensam non ge-
 „ uerent? Eia igitur, Domini carissimi, rursus in-
 „ quam subponamus coronam Franciae praeliba-
 „ tam isto modo vos adloqui: O vos, *Alumni mei*,
 „ omnes precor recogitate in vobis, quid nunc agerem;
 „ quove me verterem, si ut quondam magnus Henri-
 „ cus rex Angliae, qui dux Aquitaniae & Norman-
 „ niae, Andegavensiumque, atque Cenomanorum, &
 „ Turenensium, Comes erat, inimicus mihi esset, &
 „ Imperator Alamanniae, Comesque Carnotensis &
 „ Brie, & Simo Belluacensis, necnon Dominus de Pu-
 „ teolo, & plerique alii, modo is, modo ille, modo
 „ hic, modo alter, modo omnes pariter mihi guerram
 „ instigerent. Et licet ita alias exstitisse scriptis con-
 „ stet, tamen ex sanguine Franciae iamdudum talis
 „ fuit, qui omnes & quemque praedictorum armis
 „ vicit, & superavit gloriose. Nescio quippe quid
 „ satis honorifice circa haec responderetur. Vos ipsi
 „ videtis, quibus profecto a paupere plebe per omnia
 „ paretur, non minus quam si sclavi vobis forent,
 „ & vestigalibus opprimuntur, velut omnes gentes
 „ atque nationes armis praepotentibus subiugatas
 „ faceretis, aut inimici terra marique hoc regnum
 „ ambirent, quibus haud dubie non daretur suos
 „ fines tueri, si animis vigeremus. Occurrit mi-
 „ hi modo incidenter hic facere * propter eos qui
 „ dicunt, quod Hugo Capeti olim Franciae Rex
 „ ex ignobili progenie traxit ortum; cuius opposi-
 „ tum verissimum probatur, dummodo Historiogra-
 „ phis sit credendum, adfirmantibus, eundem Ca-
 „ petum Parisiensem exstitisse, tempore, quo regna-
 „ re intentavit, & sibi filia Comitis Campaniae
 „ sponsa erat; verumenimvero ex his inferioribus

„ nihil est, quod aliquando non mutetur vel cor-
„ ruat. Ille itaque Capetus videns Caroli Magni
„ prolem extinctam propemodum, & quod mortuo
„ Lothario Rege Francorum, & Ludovico eius na-
„ to, nullus omnino de dicta Caroli linea resulta-
„ bat, nisi Carolus quidam Lotharingiae Dux eius-
„ dem Lotharii germanus, se tunc in regem idem
„ Capetus inthronissare secum firmat. Quid non ten-
„ tare inducis misera ambitio? Ecce ingentem exer-
„ citum congregat, quo dictum Lotharingiae Ducem,
„ qui, prout iure paterno & avito compete-
„ bat, factum se in regem inungi veniebat, obsidet in Lauduno.
„ Quod cernens Lotharingus, Capeti prorumpit in
„ castra, eaque vastat, & incendit tentoria, atque ma-
„ chinas omnes & munimenta dirumpit interimendo
„ obsidentium partem potiore, ut vix fuga Cape-
„ tus evaderet, & sicuti subiungit historia, Cape-
„ tus considerans, Ducem illum non posse capi il-
„ la, alia ingreditur via, & proditione Astelmi tra-
„ ditoris vetuli, Laudunum noctu intrans, eundem
„ Lotharingiae Ducem cum uxore capit in grabato,
„ & ambos Aurelianis incarcerat: ubi ex eis nati
„ duo cum patre moriuntur, quemadmodum &
„ qualiter, novit scrutans corda & renes Deus. Sed
„ quia fatum imponere rebus, aut necessarium eventum
„ catholicorum vetat professio, id quamquam non-
„ nulli Philosophorum putaverunt, materiam, qui-
„ bus incumbit, relinquo disputandam, repetens
„ quod Chronica circa haec profitetur, sanctos vi-
„ delicet Richarium, & Walericum revelasse, he-
„ redes septem de successione Hugonis Capeti re-
„ gnaturos in Francia, & non plures. Vnde factum
„ fuit, quod Rex Philippus Deodatus certo ex pro-
„ posito, & ut Franciae coronam in linea Caroli Ma-
„ gni

„ gni reponeret, Elitabeth Baldoeni Comitis Han-
 „ noniae filiam uxorem sibi iungit, qui Comes Bal-
 „ doenus exierat e nobili Ermengardae descenden-
 „ te, ex prosapia praenominati Caroli Lotharingo-
 „ rum Ducis ortum trahentis e quinta generatione
 „ Caroli Magni in recta linea, ut est dictum. Ex
 „ quibus rege Philippo & Elisabeth coniuge sua
 „ procreatus est Ludovicus genitor sancti Ludovici,
 „ pariterque iterata est & reposita Caroli Magni pro-
 „ les, & sine interemptione per Dei omnipotentiam,
 „ continuata in hos dies. Hoc in passu ait Histori-
 „ cus in Chronica, lineam Caroli Magni tunc tem-
 „ poris fuisse reprobata; eo quod sanctam Eccle-
 „ siam modice venerabantur, imo potius onerabant,
 „ & populum nimis multis exactionibus molesta-
 „ bant. Sed talia, ut subiungit, linquenda divino
 „ arbitrio sunt, quod iuxta Concionatorem regna
 „ ut libet transfert: a quo regnum istud praefer-
 „ vet ipsa Divinitas suprema nobis quantum cogno-
 „ scit opus esse. Et ut tandem finem faciam, Do-
 „ mini mihi sub omni reverentia percolendi, qua-
 „ tenus verisimiliora vobis adpareant, quae de prae-
 „ decessoribus vestris superius explicavi, obviam
 „ mihi venit, quod M. Tullius circa id in Invekti-
 „ vis contra Catilinam testatur sententialiter di-
 „ cens, alias in potestate Gallorum fuisse Romanum
 „ Imperium destruere posse aut salvare. Et alibi
 „ Diis suis immortalibus gratias agit ex hoc quod
 „ Alpes inter Francos & Italos immiserant, ne faci-
 „ le quum moverentur armis prosternerent Auso-
 „ niam. Crispus quoque Salustius de Francorum
 „ militia ita inquit: *Romani adversus certas nationes*
 „ *pro virtute pugnant: quum vero Galli adsurgunt in*
 „ *eos, non pro gloria, sed ad defensionem certare ni-*

„ tuntur. Item & Orosius, *Quoties*, inquit, *Franci*
 „ *in Romanos exarserunt, Roma divitiis attrita est.*
 „ Et Iustinus in Epitomate Trogi ait: *Gallorum au-*
 „ *tem nomen semper Romanos terruit.* Inque De bello
 „ Gallico Caesaris, Iulii Celsi relatu est adsertum
 „ XXX. minus Gallos tria millia Maurorum loco
 „ expulisse, coegisseque in oppidum. Supplex igitur
 „ Deum oro, Domini mei potentia maximi, ut
 „ vestrorum parentum & superiorum praedictorum
 „ actus magnificentissimos vobis ita ad mentem re-
 „ ducere adnuat, ac per efficaciam taliter aemulari,
 „ quatenus, qui se temeritate vobis aequant, aut
 „ praeponuntur, Anglici, sese servos vestros, ut pri-
 „ dem actum fuit, cogantur adpellare. Amen.

Hactenus quidem *Ioannes ab Insula*, qui, ut cer-
 to indicio iam constat, sub Carolo VI. Francorum
 rege vixerit. Quum enim Philippi Valesii, & Ioan-
 nis successoris, mentionem fecisset, statim Carolum
 commemorat, atque regnantis Caroli genitorem fuisse
 dicit. Iam Carolus, qui regnum post Ioannem excep-
 pit, V. huius nominis est, adeoque eius filius, qui tunc
 temporis imperabat, est Carolus VI. qui quum re-
 gnum anno MCCCCLXXX. iniisset, usque ad annum
 MCCCCXXII. vitam produxit. Quum autem per ea
 tempora, & anno praecipue MCCCCVII. civile bel-
 lum in Gallia maiorem in modum exarsisset, quod
 deplorant & dissuadent *Nicolaus de Clemengiis*, &
Magister Alanus Quadrigarius, iis orationibus, quas
 in Codice Riccardiano contineri iam innuimus; at-
 que insuper Angli, veteres hostes, cuncta in Galliis,
 bello eodem tempore illato, igne ferroque vastarent;
 mirari non subit, si *Ioannes ab Insula*, Gallicae gen-
 tis homo, in Anglos, gentem licet perillustrem,
 amarulentius invehatur, & *Henricum IV. Lancastrium*,
 qui

quī tunc Angliae regnabat, contumeliis adficiat; abrepta praecipue occasione ex eo, quod Ioannis patris caedem ulturus, Richardum II. Regem perpetua custodia damnaſſet, &, excluſo legitimo herede, ſibi regnum parricidio uſurpaviſſet: de quibus omnibus conſulendi percelebres Hiſtorici, *Paul. AEmilius*, *Polydorus Virgilius*, *Io. Iuvenalis Vrfinius*, *Io. Froiſſardus*, *Anonymus S. Dionyſii Monachus*, *Ingelramnus Monſtreletus*, *Papirius Maſſo*. Ulterius animadvertendum ab Ioanne noſtro quoque fabulamentum illud prodi, quod & *Martinus Polonus*, & *Leo etiam Vrbevetanus* litterarum monumentis conſignaverunt, Carolum Magnum videlicet, ſacra expeditione ſuſcepta, in Palaestiinam tranſiſſe, & Ieroſolymam recuperaviſſe: quod quidem commentum ex eo ortum duxiſſe arbitror, quod quidam memoriae prodiderunt, Carolum Magnum, quum anno DCCC. Romam advenit, Domini Sepulcri, ac loci Calvariae claves accepiſſe cum vexillo, quod Ioannes Ieroſolymitanus Patriarcha per Zachariam Presbyterum ad ipſum miſerat; & ſpontanea Caliphæ Aaronis ceſſione ſacrorum locorum dominum factum fuiſſe. Sed quum belli in Carolum VI. Francorum Regem ab Anglis illati mentionem fecerimus, illudque paſſim *Ioannes Inſulanus* reſpiciat; hocque tandem a Carolo VII. conſectum ſit, Anglique victi ſaepius ac debellati, Ioannæ Darciae potiſſimum opera; lubet heic inferre *Magiſtri Alani Quadrigarii* ſuperius memorati epiſtolam ad Imperatorem, Sigismundum, ut videatur, datam, qua brevem huius puellæ hiſtoriam Scriptor contemporalis contexuit. Hic *Alanus Quadrigarius* in Codice MS. quo utor, dicitur *ſamoſiſſimus & eloquentiſſimus Poeta*, & Galliarum Regis Secretarius & Orator. In quadam vero ad populos quosdam

dam oratione se Legatum una cum aliis a Christianissimo Rege missum profitetur. Epistola autem ita habet:

Illustrissime Princeps.

„ Nuntius vester Corardus Bituris pridie me con-
 „ venit, qui se a vobis in Galliam missum *, ut
 „ cum Abbate S. Antonii vel Archiepiscopo Remensi,
 „ quae de puella dicerentur, litteris impetrare posset;
 „ sed neutro horum invento, rogavit me vehemen-
 „ ter, ut si gratam, si iucundam, rem vobis facere
 „ cuperem, has litteras de puella conficerem. Ego
 „ vero splendore ac magnitudine vestri commotus,
 „ libenter operam dedi, ne magnarum rerum, at-
 „ que illustrium, & quae vos scire magnopere
 „ cupitis, inanis vester nuntius vacuusque rediret.
 „ Primum, ut opinor, cujas sit puella vultis scire.
 „ Si nationem quaeritis, de regno est; si patriam,
 „ de Valle Colorum, oppido, quod est prope flumen
 „ Meusae, parentibus nata, qui agricul^{urae} rae, pe-
 „ coribusque, vacarent; aetatem pueritiae ingressa,
 „ curae pecudum est posita. Vbi vero duodecimum
 „ annum attigit, voce ex nube nata, saepenumero
 „ admonita est, uti Regem adiret, regnoque laben-
 „ ti succurreret. Sed quum Anglici valido exercitu,
 „ validis casibus, ac vastidiis, Aurelianos obsedis-
 „ sent, non admonita tantum fuit superiorum ora-
 „ culo, verum quoque minis adfecta, quod poenam
 „ gravissimam lueret, nisi raptim ad regem acce-
 „ deret. Interroganti * proficisceretur, quod nil vel
 „ perfectam facere oporteret; responsum est, habitu
 „ muliebri deposito, virilem adsume *, qui te conco-
 „ mitentur ad Regem, & conducant a Capitaneo
 Vallis

„ Vallis Colorum . Profecta ubi sis, & cum Re-
 „ ge loquuta, fac liberos Aurelianos ab obsidione;
 „ tunc Regem consecrandum Remos adducas, coro-
 „ nato Parisios reddas, regnumque restituas. Non
 „ fuit in mora puella, Capitaneum adiit, comites
 „ accepit, virilem vestem induit, & adscendens e-
 „ quum, quod nusquam antea, iter adgreditur, at-
 „ que per rura, per castra, per civitates hostiles,
 „ & media hostium tela, ipsa incolumis, & sociis
 „ salvis omnibus, progressa, tandem ubi Rex erat
 „ advenit. Ac Rex, audito adventu puellae, per-
 „ ceptoque quamobrem veniat, quidve se facturam
 „ dictaret, sapientissimi Regis consilio usus, neque
 „ contemnendam eam, neque admittendam prius
 „ statuit, quam experimento agnosceret, quid illa
 „ haberet rei bonae aut malae, fictum vel verum,
 „ compositum aut pravum. Igitur puella apud do-
 „ ctissimos viros, velut in pugnam, in examen ad-
 „ ducitur, ubi de multis arduisque rebus humanis
 „ ac divinis etiam atque etiam interrogata, nihil
 „ nisi egregium & dignum laude respondit, ut non
 „ in agris pecudes pavisse, sed in scholis litteras
 „ addidicisse videretur. Spectaculum profecto pulcer-
 „ rimum, femina cum viris, indocta cum doctis, sola
 „ cum multis, infima de summis, disputat! Sed quum
 „ Rex accepit quibus verbis quave constantia ute-
 „ retur, accersiri coram se iussit, loquentem audivit
 „ diligenter. Quid loquuta sit * nemo enim est qui
 „ sciat illud. Tamen manifestissimum est, Regem
 „ velut spretum, non mediocri fuisse alacritate per-
 „ fufum. Posthaec puella, quum divina arderet
 „ praecepta adimplere, petiit, confestim sibi dari
 „ exercitum, quo Aurelianis succurrat iam pericli-
 „ tanti, cui, ne quicquam temere ageretur, negatum

„ principio , tandem est concessum . Quo accepto
„ cum ingenti copia victualium Aurelianos conce-
„ dit, transeuntes sub hostium castris nihil hostile
„ percipiunt ; hostes enim velut ex inimicis amici ,
„ ex viris mulieres facti , veluti cuncti ligati mani-
„ bus forent , victualia in urbem transire aeque a-
„ nimo patiuntur . Delatis in urbem victualibus ,
„ ipsa castra egrediens , quod miraculum est , quonam
„ modo , vel quam brevi spatio ceperit illa , prae-
„ sertim quod in medio , * quasi pontem erectum , ita
„ validum erat , & tam munitum omnibus rebus ,
„ ac vallatum , ut si gentes , si nationes omnium
„ oppugnassent , non tamen posse capi crederetur .
„ Oppugnat demum unum , & demum aliud , ac
„ ternum oppidum , quae ut erant circumamicta flu-
„ minibus , plena armatorum , & praesidiis univer-
„ sis , nullo pacto expugnari posse videbantur . Quae
„ quidem oppida victa haec bellatrix velut tempe-
„ stas obruit , ac dehinc audito , Anglicos cum e-
„ xercitu prope esse , exercitum & aciem ducit in
„ hostes , magno animo invadit . Neque ea remota
„ est , quod essent hostes longe numero superiores ;
„ non potuerunt Anglici sustinere impetum puel-
„ lae , ita quod victi in modum pecudum usque ad
„ unum caesi sunt omnes . Posthaec pronuntiat non
„ esse ignorandum , advenisse tempus , quo susci-
„ pienda corona regni esset . Eundem ergo Remos ,
„ quod multis non tantum difficile , sed impossibile
„ visum est , quippe quod ab hostibus per eas oport-
„ teret civitates , atque locos procedere . Ac ipsae
„ civitates ultro sese Regi dabant . Igiturque ven-
„ tum est Remos , & Rex , puella duce , consecra-
„ tus est . Ceterum ne longius progrediar , &
„ paucis si possum multa perstringam , nemo morta-
„ lium

5, lium est, qui si ipsam cogitet, non admiretur;
 6, dictis stupeat factis, & gestis, quae tam mul-
 7, ta & mirabilia brevi tempore egerit. Sed quid
 8, mirum! Quid enim eorum est, quae habere du-
 9, ces oportet in bellis, quae puella non habeat?
 10, An prudentiam militarem? habet mirabilem. An
 11, fortitudinem? habet animum excelsum, superat-
 12, que omnes. An diligentiam? vincit superos. An
 13, iustitiam, an virtutem? Et iis praeter ceteros est
 14, ornata. Et si est conflictura cum hoste, ipsa exer-
 15, citum ducit, ipsa locat castra, ipsa proelium,
 16, ipsa aciem instruit, & fortiter opera militis u-
 17, titur, & quod pridem opera ducis exsequitur;
 18, dato enim signo, hastam raptim rapit, raptam
 19, concutit, vibrat in hostes, & tacto calcaribus
 20, equo, magno impetu in agmen irrumpit. Haec
 21, est illa, quae non aliunde terrarum profecta est,
 22, quae e coelo demissa videtur, ut ruentem Galliam
 23, cervice & humeris substineret. Haec Regem in
 24, vasto gurgite procellis & tempestatibus laboran-
 25, tem in portum & littus evexit, & erexit animi
 26, ad meliora sperandum. Haec Anglicam ferociam
 27, comprimens, Gallicam excitavit audaciam, Gal-
 28, licam prohibuit ruinam, Gallicum excussit incen-
 29, dium. O Virginem singularem omni gloria, omni
 30, laude, dignam divinis honoribus! Tu regni decus,
 31, tu filii lumen, tu lux, tu gloria, non Gallorum
 32, tantum, sed Christianorum omnium. Non Heclo-
 33, re reminiscat & gaudeat Troia, exsultet Graecia
 34, Alexandro, Annibale Africa, Italia Caesare, &
 35, in Romanis ducibus omnibus gloriatur Gallia. Et
 36, si ex pristinis multos habeat, hac tamen una puel-
 37, la contenta audebit se gloriari, & laude bellica
 38, ceteris nationibus se comparare, verum quoque,
 39, si ex-

„ si expediet, se antepone. Haec sunt quae de
 „ puella in praesentiarum habui: quae si brevius
 „ dixi, quam forte velitis, eo factum existimetis,
 „ quia si ea fusius dixissem, non in litteras, sed in
 „ librum exiissent. Amen.

LVdovicus cum filio Lothario, annis vigintiquinque. Huius tempore, floruit Rabanus, qui Legendam omnium Sanctorum, quae legitur per Ecclesias composuit (1); & Strabus eius discipulus (2). Puella quaedam, communione accepta in Paschate, triennio miraculo se vixisse sine cibo fertur (3). Ante solstitium aestivale in Gallia orta tempestate cum grandine, glacies cecidit, cuius latitudo sex pedum, longitudo quindecim, & altitudo duorum fuit (4).

(1) Hoc est Martyrologium, quod edidit *Canisius* Tom. VI. *Lect. Antiq.*

(2) Id est *Valaphridus Strabo*, seu *Strabus*.

(3) Si id verum fuisset, frustra hoc exemplo abuterentur Heterodoxi, ut panis substantia in Christi Corporis substantiam in Eucharistia non converti defenderent, sicut aliis huiusmodi exemplis abusi sunt. Ceterum ipse novi Pisis Catharinam quamdam Brondiam Sergianensem, cuius adgnatos Sergiani quoque novi, mirandae inediae feminam, quae nullum cibum sumere ferebatur, atque ita aliquorum mensium

fium spatio vixisse. Quidquid sit, certe raro admodum, & minimo ad miraculum cibo vesceretur.

(4) Res profecto mirabilis, quia insolita; sed potuisse contingere filii forte Philosophorum non inficiuntur. Consule *Calmetium Dissert. de pluuv. lapidea*, ubi exempla plura imbrium mirabilium.

L Otharius Imperator, annis decem. Huius tempore Saraceni Romanorum fines dilapidaverunt, & Apostolorum Ecclesias destruxerunt; sed post in Africam, unde venerant, revertentes, in alto pelago sunt demersi (1). Hic post factus Monachus, requievit in Christo; de cuius anima inter angelos & daemones altercatio tanta fuit, ut etiam cunctis adstantibus corpus eius distrahi videretur; tandem, orantibus Monachis, daemones sunt fugati (2).

(1) Consule *Leonem* nostrum *Chronico Pontificum*, in *Leone pag. 142.* ubi mendum inrepsit, nam non quintus dicendus erat Leo ille, sed IV, ut ex alio *Leone pag. 151.* patet.

(2) Fabella, ut videtur.

L Vdovicus secundus; annis viginti uno. Huius filius, tribus diebus a daemone dire vexatus, dixit, sibi hoc accidisse, quia
con-

contra patrem conspiraverat. Huius tempore gens Danorum Angliam devastavit, & piissimum regem Angliae Aimundum decollavit. Hoc etiam tempore Rex Francorum filium exoculavit, quia in apostasiam fuerat lapsus quum esset Diaconus, & quidam alter Iulianus (1) effectus.

(1) Hoc est Iulianus Augustus, ὁ παραβάντης.

CAROLUS secundus, anno uno. Hic dictus est Calvus. Hic multa monasteria construxit. Hic a quodam Iudaeo, nomine Sedechia, dum in Italiam de Francia pergeret, potionatus obiit (1). Huius tempore Saraceni Siciliam perdiderunt.

(1) Sedechias Iudaeus, eius erat Medicus, & veneno ei propinato, quum in itinere Italico aegrotasset, illum interfecit.

CAROLUS tertius, annis duodecim. Hic dictus est Grossus. Hic zelatus est uxorem suam; & quia vidit eam nimis familiarem Vercellenfi Episcopo, protestatus est, se numquam eam cognovisse. Illa vero accepto repudio, se virginem gloriata, monasterium intravit (1).

(1) Haec fuit Richardes, quae frustra postulavit, ut sibi permetteretur saltem aut singulari certamine, per

per Campionem, ut vocabant, a se designatum, vel candentis ferri examine, integritatem suam, aut pudicitiam, adprobare.

ARnulfus, annis duodecim. Hic longa infirmitate tabefactus, nulla arte potuit adiuvari, quominus a pediculis consumeretur (1). Hic finis fuit Imperii, quantum ad posteritatem Caroli, culpis suis exigentibus; filius enim Ludovicus ei succedit, sed ad coronam Imperii non pervenit.

(1) Pluria exempla eorum, qui Phtiriasi perierunt, vide apud *Menagium* in *Diogenem Laertium* in *Pherecyde*.

LVdovicus tertius, annis sex. Iste Berengarium, qui tantum regnabat per Italiam, fugavit; & quum pro ipso regnaret, Veronae capitur, & excaecatur, & Berengarius imperio restituitur.

Berengarius primus, annis quatuor. Huius tempore, a Gulielmo pio Principe Burgundiae, Cluniacense monasterium est fundatum (1).

(1) Hoc est anno DCCCX. ut tradit *Fleur. Tom. XIV. Hist. Eccles. Natal. Alex. Hist. Eccles. IX. & X. Saecul.*
Con-

CONradus Alamannus, annis septem. Non fuit coronatus per Papam, & ideo non computatur inter Imperatores, nec imperavit in Italia, sed in Alamannia. Huius tempore Saraceni Calabriam, & Appuliam, & pene totam Italiam, devastarunt.

BErengarius secundus, annis octo: Hic in Italia imperavit.

HENricus primus, annis duodeviginti. Non fuit coronatus per Papam, nec regnavit in Italia, sed in Alamannia; ideo non computatur inter Imperatores. Huius tempore, Spitigneus⁽¹⁾ Rex Boemorum ad fidem convertitur. Post eum Venceslaus filius eius, sanctitate praeclarus: sed a fratre suo occiditur ob invidiam. Nam tantae erat sanctitatis, quod nocte cum uno servo ibat ad silvam, & propriis humeris ligna deferebat, & clam ante fores viduarum & pauperum deponebat, & spicas de agro suo clam virga excutiebat, & manu propria faciens hostias, distribuebat Ecclesiis. Hic post trecentos annos suae passionis adparuit Henrico Regi Dacorum⁽²⁾, indicans nomen suum,

suum, & praedicens, quod sua morte deberet mori (3); & monasterium construi suo nomine iussit. Et perquirens excitatus, quis esset Venceslaus ab Episcopis audito, monasterium ad ipsius honorem construxit; sed antequam consummasset, a fratre suo Abel, sicut Sanctus revelaverat, est occisus.

(1) *Spereneus* habet Codex Riccardianus MS. *Martini Poloni*.

(2) Hoc est Danorum, qui Daci vulgo per ea tempora vocabantur, ut iam ad Chronicon Pontificum *Leonis* nostri observavimus pag. 93. quamquam minus vere pag. 148. credidimus *Danos* esse legendum: nam Dani tantummodo Dacorum nomine intelligendi sunt.

(3) Sic habet etiam Codex MS. Martini; sed tamen narrationis contextus requirere videtur, ut ita legamus: *Quod non sua morte deberet mori*. Sic *Virgilius IV. Aeneid.*

Sed quia nec fato, merita nec morte peribat.

Berengarius tertius, annis septem. Huius tempore magnum schisma fuit in Italia.

Lotharius secundus, annis duobus. Ipsius tempore sol factus est sicut sanguis (1);
&

& post modicum magna caedes hominum est sequuta.

(1) Defecit scilicet: frustraue creditur, exitia hominibus cladesque huiusmodi defectibus portendi, quod tamen indicare velle videtur *Leo* noster admodum credulus.

Berengarius quartus, cum filio suo Alberto, annis undecim. Hunc Otho Rex Alamanniae superavit; & Reginam, quam ipse captivaverat, relictam Lotharii liberavit, & in uxorem adsumsit; & Italiam ab eius tyrannide liberavit, & ipsum misit in exilium: posteaque a Papa vocatur, & solemniter coronatur. Huius tempore fuit mulier in Vasconia ab umbilico sursum divisa, duo pectora habens, & duo capita, & multo tempore vixerunt, nec uno tempore mortui sunt.

Otho primus, annis duodecim. Hic fuit primus Imperator de gente Teutonorum; & ex tunc fuerunt inde Imperatores. Hic quum Ioannes Papa esset depositus propter infamiam, & sanctus Leo acclamatus, & Romani Benedictum creassent,
Ro-

Romam potenter veniens, eundem secum duxit, & Leonem in sede reposuit (1).

(1) Consule *Leonem* nostrum *Chronic. Pontific. pagin.* 156. in *Ioanne*. Huius Othonis tempore contigisse innitur, licet posteriori manu, quod in sequenti antiquo instrumento narratur; quod quidem a doctissimo Abbate *Fulgentio Nardio* saepe a nobis laudato, mecum communicatum, ideo profero, quia ex eo multa cognosci possunt, quae illius saeculi ritus, opiniones, & historiam, illustrent. Illud igitur ita habet:

i

pmi

Temporibus Othonis Regis. In Dei nomine, & S. Thomae Apostoli, coniuncti sumus uno animo Eriprandus Presbyter, & Petrus presbyter, cum aliis fratribus Teutonicis, & tanto amore constituti, ut non velimus nos, non possimus, separare, postquam coniunximus nos in via S. Petri, & ideo ordinavimus manere simul, & servire Deo, & aedificare Oratorium S. Thomae, & Ospitium pauperum in deserto Alpibus; quam devotionem Gualkerius voluit habere nobiscum, ideoque duximus nos in suam proprietatem in loco, qui vocabatur Fons Bona, & Fons Spina, & Fons Vallis, & super Fontem Bonam non longe iactura lapidis, designavimus Oratorium Sancti Thomae, & domum, non sine adiutorio ipsius Gualkerii, ubi multa mala perpeffi sumus Deo volente. Quoniam in primo anno exsiccatum est Fons Bona, quae prior erat, & in secundo exsiccatum est alius fons, qui erat sub

D

Spino,

Spino, in tertio annu exsiccatus est alius fons, quæ
erat in alia valle, in quarto anno in tempestate no-
stis, quum essemus intus, cecidit a vento totum Orato-
rium, & domus, & est a Deo, ut non moreremur, &
nullus nostrorum præter nostrum famulum Iohannem
laesus est; ipse vero fugiens cecidit, & fregit brachium,
& evasit nobiscum. Deinde fecimus triduanam, ut Deus
ostenderet nobis, quid vellet de nobis facere; &
ostendit nobis iudicium suum, & elevato vento, ele-
vate sunt de scindol. fere centum, & delate sunt in
loco, qui vocatur Area bucculi. Ivimus ad Mainar-
dum, qui erat frater eius Gualkerii, & annuntiavimus
quid Deus fecit, & estimavimus per illud signum,
quod Deus vellet ibi habere domicilium suum, & ono-
rem in illa. Consilio habitq dedit locum illum de Area
bucculi ad construendum ibi Ecclesiam in nomine S.
Trinitatis, & Sancte , & Sancte Marie, &
Sanctorum Apostolorum, & Sancti Benedicti, & a-
liorum sub ditione Dei, remota omni dominatione ter-
renorum hominum. Ibi erat fons prope, qui dicebatur
Febricitans, & ibi erat acervus lapidum a rusticis
positus ut non hiberet aliquis homo de ipsa fonte propter
febres; deinde exstirpavimus locum, & edificavi-
mus ibi Oratorium in nomine S. Trinitatis, & alio-
rum Sanctorum, & detulimus nobiscum altare illud,
& consecratum, & , & aquam sanctam, atque
incensum cum processione discalceatis pedibus, & . . .
populo omne, & remundavimus fontem de lapidibus
ei superpositis, & imposita tabula super fontem cele-
bravimus sacrificium in onore individuae Trinitatis,
& benediximus fontem, unde mutato nomine Area
bucculi, deinceps Ecclesia S. Trinitatis de fonte bene-
dicto vocaretur. Debinc nullus lesum est ab illo bene-
dicto fonte, sed aliqui febricitantes bibentes, exinde
sanati

sanati sunt, & sic Fons benedictus diffusus est. Deinde non post multos dies quidam Monachus nobis obvians in processione laboris nostri, hospitio susceptus, & . . . . Eriprandus presbyter Monachus ab eo factus est, nos autem a praedicto Eriprando monachati sumus, & Monasterium edificatum est. Hec autem ideo scripsimus, ut non ignorarentur actus nostri, & initium nostrae conversationis, & miserie, & calamitates nostrae a Fratribus venientibus, ut oblationes suas Deo cum gratiis pro nobis peccatoribus semper offerant usque in finem seculi, & pro ipso Mainardo, qui istum locum dedit, & pro omnibus fidelibus vivis, & defunctis, ut semper sciretur quoniam Deus sua ostensione voluit, & ordinavit initium huius nostri edificii in onore nominis sui, & in destructionem alterius edificii prius facti: ad laudem videlicet Dei, omniumque habitantium inibi quietem, & defensionem, quatenus propter ipsum Deum, nullus hominum, neque Clericus, neque Laicus, tam divinum opus audeat inquietare, ipso adiuvante, & defendente, qui in Trinitate perfecta vivit, & regnat in secula seculorum, Amen.

Agitur in hoc de exordiis Monasterii Sanctissimae Trinitatis in Apennino, quod quidem antiquissimum est; & monumentum hoc in Archivo Valis Umbrosae existat.

OTho secundus, annis viginti. Hic in pugna cum Agarenis, qui fines Calabriae invaserant, superatus, solus ad littus fugit, ubi rogat, se Imperatoris militem in navi recipi; nautae cum Imperatorem cognoscentes, volebant eum in Graeciam

ad Imperatorem Constantinopolitanum ducere; sed ipse dolens dixit nautis: *Primo in Siciliam pergamus, ubi infinitos babeo thesauros absconditos*; & sic illi, pecunia decepti scilicet, cum eo in Siciliam pergunt. Nam recommendans se uni probo Episcopo, omnes nautas, scilicet centum quadraginta, occidit, & meritis Beati Petri evasit, cui se recommendaverat (1). Hoc tempore Sanctus Albertus Bohemus Episcopus, & martyr floruit.

(1) Consule *Platinam* in *Benedicto VII.* qui scribit non ab Agarenis, sed a Graecis Othonem superatum salutem fuga sibi quaesivisse: at res eodem recidit, nam Agareni cum Graecis foederati erant. *Io. Villanius Lib. IV. Cap. I.*

OTho tertius, annis undeviginti. Hic Crescentium Romanorum Consullem (1), in Castro Sancti Angeli obsessum, capite truncavit, quia Gregorium Papam deposuerat, & Ioannem constituerat; Papam vero exoculavit, & mutilavit. Post hoc (2) institutum est, ut non per successionem succederent Imperatores, sed per electionem septem eligentium, scilicet Archiepiscopi Maguntini, Trevirensis, Coloniensis, & Palatini Dapiferi, Ducis Porti-

to.

toris ensis, Marchionis Praepositi Camerae;
Pincernae Bohemi .

(1) Consule *Leonem* nostrum *Chronic. Pontific. pagin.* 161. 162. & *Platinam* in *Gregorio V.*

(2) Quantum temporis heic *post hoc* significet, non vacat inquirere, sed certum esse videtur, Septemviros, seu Electores Imperatorum, sub Friderico II. ius eligendi Imperatores obtinuisse, quod late probat *Natal. Alexander Tom. VI. Hist. Ecclesiast. Dissert. XVII. in IX. & X. saecul.* Id tandem Carolus IV. anno MCCCLVI. Bulla aurea sanxit, ut firmum perpetuo maneat.

HENRICUS secundus, Imperator, annis duodecim. Hic sororem suam Stephano Regi Hungarorum dedit, & ipsum cum toto Regno ad Christum convertit. Hic soli Deo vacare cupiens, cum uxore sua Cunegunde in virginitate permansit (1); & ambo miraculis coruscant in Ecclesia Bambergensi sepulti.

(1) Adi *Platinam* in *Benedicto VIII.* Henrici huius Diploma, historiae illustrandae, & exornandae causa proferimus.

In nomine Sanctae, & individuae Trinitatis. Henricus divina favente clementia Romanorum Imperator Augustus. Quod locis divino cultui mancipatis nostrae liberalitatis munere conferimus, id nobis ad aeternae retributionis remunerationem prodesse minime dissidimus.

Cognoscat igitur omnium fidelium S. Dei Ecclesiae fidei nostrorum, praesentium similiter futurorumque solertia, qualiter nos interventu ac petitione Cunigundae Imperatricis, nostraeque dilectae Coniugis, per hanc nostri praecepti paginam, prout iuste, & legaliter possumus, confirmamus; & corroboramus Monasterium S. Salvatoris, quod est in loco, qui dicitur Fontana Taonis, una cum Abbate nomine Ioanne cum omnibus Monachis ibi Deo famulantibus, scilicet cum omnibus eorum rebus, & proprietatibus ac terris, vineis, pratis, pascuis, silvis, pascuationibus, cultis rebus, vel incultis, quod quondam Bonifacius Marchio pro remedio animae suae ibidem contulit, nominative Caphagio; quod vocatur Bonifazingo, & quod nos pro Dei amore donamus in usum, & sumtum illorum; in loco eo nuncupato Stacano, cum omnibus ad eandem villam pertinentiis, & in Bagio quidquid pertinet nostro regali Dominio, & Alpem ubi praefatum Monasterium situm est, ab Ecclesia Sanctae Mammae, & ab his, vel infra his scilicet locis Colles Bolagii, Petra Botiliaria, Capita Lentule, Terra de Frassino, cum omnibus Vallibus, & Collibus suis, aquarumque decursibus in Lementria, mittentes Rioli loco qui dicitur Canile, & via publica Colline, haec omnia infra praescripta loca vel territoria pertinentia; montes scilicet, colles, cum Vallibus, aquae, cum aquarum decursibus, & cum omnibus rebus, ac eorum substantiis, vel quod idem locus mereretur habere in antea per dationem Religiosorum, seu devotarum feminarum collatum exsisterit confirmamus, per nostrae Augustalis potentiae*, ea scilicet ratione, quatenus praedictus Abbas suiique successores seu Monachi in eodem Monasterio Deo militantibus in usum, & sumtum praedictas res habeant, teneant, possideant, fruanturque iure perpetuo, omni contradictio-

ne

ne remota. Insuper praecipientes iubemus, ut nullus Dux; Marchio; Comes; Vicescomes; Gastaldus; Decanus; seu ulla Regni nostri magna parvaque persona praelibatum Abbatem suosve successores inquietare; molestare; aut disvestire praesumat de omni praedicta re. Si quis autem huius praecepti nostri violator exstiterit, sciat se compositurum auri optimi libras centum, medietatem Camerae nostrae, & medietatem praefatis Monachis in supradicto Monasterio eo tempore Deo militantibus. Quod ut verius credatur, & diligentius ab omnibus observetur, manibus propriis roborantes Sigilli nostri impressione iussimus insigniri.

Signum Domini Henrici invictissimi Imperatoris.

*Henricus Cancellarius vice Everardi Episcopi,
& Archicancellarii recognovit.*

Locus Sigilli.

Datum Anno Dominicae Incarnationis MXV. Indictione XII. Anno Domini Henrici Imperatoris Augusti regnantis XII. Imperii eius. Actum in Comitatu Pisano in Villa quae vocatur Papiano feliciter. Amen.

Heic animadvertendum est in numeris errorem, Librarii forte incuria, inrepsisse; nam annus MXV. nec indictione XII. notabatur, nec XII. erat Imperii Henrici I. utpote qui anno tandem MXIV. coronatus fuerit. Consule de his difficultatibus *Guidonem Grandium*, Abbatem doctissimum Camaldulensem *Differtat. II. Camaldul. & Fidelem Soldanum Monachum Vallumbrosanum in Quacst. Historic. Vallumbrosanis.*

Huiusmodi quaedam Etruscae historiae consul-
 turus Imperatorum, aliorumque Principum, Diplo-
 mata ad huius Chronici instrumentum & ornamen-
 tum, opportune editurus sum; plura quidem publici
 iuris facturus, si vel per otium, vel per Domino-
 rum humanitatem, & facilitatem, ea in Archivis
 perquirere, & exscribere, colligereque, licuisset. Ce-
 terum heic ἀνέχδοντα fere produco, quum alia
 obvium cuique sit apud clarissimos Scriptores, qui
 huiusmodi monumenta collegere, & typis descri-
 benda curaverunt, offendere. Quo tamen pro virili
 portione Etruscam historiam iuvem, fert animus
 heic saltem indicare vetusta Diplomata, & Instru-
 menta, quae in historiis percurrendis in meam no-
 titiam pervenerunt, & quae res Tuscas attingunt,
 & quo quaeque loco, aut volumine, inveniri pos-
 sint, significata etiam Diplomatis materia, & ar-
 gumento. Sed ut id omne ordine, & certa ratio-
 ne, fiat, decrevi huiusmodi notitias in Chronologi-
 cam seriem digerere, & praecipuis ac selectis qui-
 busdam Etruscae historiae capitibus eadem methodo
 ordinatis atque descriptis apte idemtidem interserere.
 Nam ut facilem horum veterum monumentorum in-
 telligentiam Lectoribus universis efficere, quatuor
 mihi potissimum commentanda ac perficienda esse
 primore adspectu intellexi. Primum, Glossarium quod-
 dam vocum Barbararum concinnare, quo cuiuslibet
 dictionis significatus multis ignotus declaretur. Se-
 cundum, Indicem quemdam Geographicum compo-
 nere, in quo proclive sit tot obscurorum, & ple-
 risque inauditorum locorum, Urbium, Oppidorum,
 Vicorum, Castrorum, Fluminum, Montium,
 Agrorum, nomina, situs, conditionem, repe-
 rire. Tertium, specimen quoddam generale Civi-
 lis

fis regiminis , quod Barbaro aevo in Italia obtine-
 bat , exhibere . Quartum tandem , summa quaedam
 Etruscae historiae capita delibare , & excerpere ,
 atque secundum annorum seriem deducta , legentium
 oculis subiicere : ea scilicet , quae ad Diplomatum
 intellectum , & declarationem , magis conferre posse
 videantur . Priora duo , vel in Prolegomenis huius
 tomi praestabimus , vel in aliud volumen , & haud
 quidem temere , reiiciemus . Duo vero posteriora
 nunc expediemus : & horum primum vir doctrina ,
 & diligentia , conspicuus *Car. Sigonius* , eius heic ad-
 latis verbis , dilucide ac breviter exsequetur . Si quis
 enim notitiam huiusmodi prolixiorē , & Etruscis re-
 bus , ut vere dicam , congruentiorem desiderat , doctis-
 simum , & exactissimum *Fr. Mar. Florentinum Lib. III.*
Memorabilium Mathildae adeat , ubi de universa E-
 truriae politia , quae X. XI. & XII. saeculo vi-
 guit , eleganter , & explicate , dissertat . *Sigonius* igitur
Libro VII. De Regno Italiae ad annum 973. ita insit :
Reliqua Italiae regi adiunxit (hoc est Otho). Regni
vero civitates plerasque liberas , tributarias omnes re-
liquit . Nam quarundam etiam perpetuos , ut scripsi ,
Marchiones , aut Comites , superiore sibi reservato iure ,
constituit . Libertatem autem civitatum in eo fere po-
suit , ut leges , consuetudines , iurisdictionem , ma-
gistratus , vestigalia sui ferme iuris , atque arbitrii
haberent ; ita tamen ut sacramentum Regibus dice-
rent . Quocirca alios sibi Praefectos Rex , alios Civi-
tates ipsae constituerunt . Ac quos quidem Rex ad iu-
ra reddenda , & populos in fide continendos , in Pro-
vinciis collocavit , ii Missi , sive Nuncii , sive Legati
Imperatoris , vocati . Quos vero Populi ad regendam
civitatem , & iura moderanda , posthac crearunt , ii
Consules duo , aut plures fuerunt , ex antiqua Roma-

nae Reipublicae consuetudine sumti; qui quotannis ex singulis civitatibus creati aut apud Episcopum civitatibus, aut apud Nuncium Regis; iurarunt; atque eos ante Friderici ipsius primi Imperium praetoribus peregrinis, quas Potestates dixerunt; ac vulgo post usurparunt, praetulere. Vnde merito Otho Frisingensis Friderici ipsius aequalis scripsit: In Civitatum institutione ac Reipublicae conservatione antiquorum Romanorum solertiam ita imitati Lombardi sunt, ut Imperii insolentiam fugientes, Consulum potius, quam Potestatum regi voluerint arbitrio. Tributa vero quae illa a Francis instituta retinuit, fuere Foderum, Parata, & Mansionaticum. Foderum summa quaedam frumenti fuit, quam advenienti in Italiam Regi Populi solvere tenebantur, pro quo saepe etiam aestimata pecunia pendebatur. Parata, sumtus; quos iidem in vias pontesque fluminum, qua transiturus, aut quo aditurus; Rex erat, reficiendos impendere: Mansionaticum sumtus in telia, & cetera quae regis exercitui in agro hospitanti necessaria praebere, iuebantur. Siquidem tantum Regibus ius terrae tributum, est ut ex omnibus; quae ipsa ferre ad usum hominum necessaria solet, exceptis bobus, & seminibus ad colendam terram idoneis, quantum opus militibus fuerit ad regios usus suppeditatum sit. Hunc autem in modum quum Otho Regni civitates instituisset, tum privatos etiam homines praecipuo beneficio sibi complectendos sive ad utilitatem, sive ad dignitatem, putavit. Siquidem more a Francis accepto fortissimum quemque militiae suae adscribere, eosque, qui strenuam sibi, fidelemque operam navassent, regalibus suis insignire instituit. Erant autem Regalia dignitates, & praedia, quae Rex benemeritis ad arbitrium concedebat. Dignitates, ut Duces, Marchiones, Comites, Capitanei, Vavasores,

&

& Valvasini; Praedia ut vectigalia, telonea, portus, ripatica, pedatica, monetae, piscariae, molen-
dina, salinae, fluminum usus, & omnis proficiens,
ex illis proventus, & quae generis erant eiusmodi.
Duces erant, qui Ducatum; Marchiones qui Mar-
chiam; Comites, qui Comitatum a Rege in feudum
acceperant. Capitanei, qui a Rege, aut Duce, Mar-
chione, Comiteve plebem, plebisque partem; Valva-
sores, qui a Capitaneis; Valvasini, qui a Valvasoribus,
acceperant. Quorum tres priores Capitanei regis, re-
liqui Valvasores maiores, minores, & minimi quo-
que vocati sunt. Vnde nova nobilitatis ratio in Italiam
est induc-
ta, ut ii demum soli nobiles iudicarentur,
qui ipsi, aut eorum maiores his, atque eiusmodi aliis
honestati privilegiis essent. Nam hanc consuetudinem
successores eius non solum non omiserunt, sed etiam
multis partibus adauxerunt, sive ut gratiam praefe-
ctis suis, ac militibus, pro opera in bellis egregie na-
vata referrent; sive ut eos sibi potissimum clientes de-
vincerent, quorum virtute eam regionem continere in fide
possent. Atque hos quidem Feudatarios, Vasallot, Homi-
nes, ac Fideles, vocarunt. Erat autem Feudum, sive Ho-
minium, sive Homagium, ius, quod Reges, aut qui a
Regibus acceperant, cum dignitate, aut praedio ali-
quo beneficii nomine ac lege alicui detulerunt, ut &
ipse, & ejus posteri heredes se ipsos beneficii eius
auctores perpetuo agnoscerent, ac pro Dominis colerent,
suumque caput exstimationem fortunasque iurati de-
fenderent. Qui vero Feudum contulerunt, ii Domini,
& Seniores vocati sunt. Haecenus doctissimus Sigonius,
cuius verba incredibilem lucem Synopsi historicae,
quam subiecturus sum, foenerabuntur, non minus quam
Diplomatis a me edendis, quae pariter hic brevi Com-
mentario historico memorato, ex classicis, & etiam
ine-

ineditis Scriptoribus excerpto, illustrare conabor. Auctores, quibus usus sum apte omnes, & opportune, laudabuntur, ad eosque tamquam ad fontes digito indicatos, ut ardentior sitim expleat, unusquisque recurrere poterit.

SELECTA ET CHRONOLOGICA

Rerum ab Imperatoribus, Regibus, Ducibus, Marchionibus, Comitibus, Vicariis, Capitaneis, Missis, seu Nunciis, Civitatibus, & Populis, in Etruria gestarum.

SYNOPSIS.

An. AEr. Vulgaris.

- 774. Carolus Magnus primum Romam proficiscitur. *Anastasius Bibliothecarius, & Epistola LVIII. Hadriani Papae ad Carolum M.*
- 775. Regimbaldus Dux Clusinus. *Cosmas de Arena Serie Duc. Etruriae.*
- 776. Reginaldus Dux Clusinus: forte idem cum superiore. *Cosmas laudatus.*
- 781. Allo Dux Etruriae. *Cosmas de Arena ex Instrumento. Hic Monasterium quoddam Lucae aedificavit, sed incertum quo anno. Idem ex Diplomate Bullar. Casinens. Carolus Magnus Romam iterum contendit. Appendix Chronici Nibelungi Comitum, Annales Laureshamenses, Vita Caroli Magni ab Anonymo scripta.*
- 781. Allo Etruriae Dux quum Lucae esset quaedam

An. AEr. Vulgaris.

- dam bona cum quibusdam Ecclesiis permutat. *Florentinus Lib. III. Memor. Mathild. ex Instrumento.*
785. Allo Dux Ecclesiam S. Petri Lucae, Ioanni Episcopo adiudicat. *Florentinus Lib. III. ex Instrumento.*
786. Carolus tertio Romam se confert, & partem Tusciae Longobardicae Sedi Apostolicae donat. *Constitutio Ludovici Pii, qua Donationes Aui, & Patris confirmat, augetque.* Carolus Magnus quaedam bona Ecclesiae S. Miniatis Florentiae donat antequam Imperator electus esset, sed incertum quo anno. *Borghinius Dissert. de Destruct. & reaedificat. Florentiae.*
787. Gundibrandus Florentiae Dux Curtem Sassentinam ad Monasterium S. Hilarii in Calligata pertinentem invadit, & occupat. *Epistola Hadriani I. ad Carolum Magnum.* Carolus Magnus diem I. Ch. D. N. natalem Florentiae celebrat. *Annales Francorum.*
796. Roma cum Ducatu Romano sponte Carolo Magno se dedit. *Monachus Engolismensis, Annales Lauresbamenses, incertus Auctor vitae Caroli M.*
800. Carolus Magnus quarto Romam petit, & Imperator proclamatur. *Eginhardus, Anastasius, Annales Lauresbamenses.* Decretum Leonis III. Pontificis in controversia inter Episcopos Arretinum, & Senensem vertente confirmat, ut constat

ex

An. AEr. Vulgaris.

ex *Diplomate* apud *Vgbellium Ital. Sacr. in Episcop. Arretinis*, & *Buralium* pariter in *Episcop. Arret.* *Wicheramus* Etruriae Dux, & Comes, ab Episcopo Lucano Ecclesiae cuiusdam, ut eam restitueret, investituram accipit: huius uxor *Mona* vocabatur. *Florentinus Lib. III. ex Instrumento.*

811. *Wicheramus* una cum *Mona* uxore Templum in suo *Vetronianae* agro aedificat. *Florentinus ex Instrumento.*

813. *Bonifacius* Comes *Lucae*, *Wicheramo* succedit, & ab Imperatore in *Corficam* Insulam Praefectus mittitur. *Florentinus Lib. III. ex antiquis Tabulis*, & *Vitae Ludovici Pii Scriptore*, & *Eginharto*. Sed *Cosmas de Arena Ser. Duc. Etrur.* probabiliter censet alium fuisse *Bonifacium* illum, qui in *Corficam* a *Ludovico* Imperatore missus est.

814. *Ludovicus* Pius *Coenobio S. Anthimi* in agro *Senensi* sito *Vicum* quemdam, & alia bona, donat. *Diploma* apud *Vgbellium in Episcop. Senens. & Thomastum. Lib. IV.*

816. *Ludovicus* Pius *Coenobio Montis Amiatensis* in agro *Clusino* sito omnia bona, iura, & privilegia, a *Carolo Magno* concessa, confirmat. *Diploma* apud *Vgbellium in Episc. Clusinis.*

822. *Ildeprandus*, *Lucae* Comes, per *Garipertum* *Locomissum* *Lucae* ius dicit. *Florentinus Lib. III.*

823. *Bonifacius* *Bonifacii* Comitiss *F.* & frater
Ri.

An. AEr, Vulgaris.

Richildae Abbatissae, Lucae Comes. *Diploma apud Cosmam de Arena.*

826. Ludovicus Pius Arretium, Volaterras, Clusium, Florentiam, Pistorium, Lucam, Pisas, Perusium, & Urbem veterem, Etruriae Civitates, Romano Imperio subiectas suis litteris declarat. *Platina, in Paschali III.*

833. Lotharius Imperator Ecclesiae Arretinae Ecclesiam quamdam in agro Arretino in honorem D. Petri exstructam concedit. *Diploma apud Vghellium in Episcop. Arret.*

834. Bonifacius Comes Iuditham Augustam ad Ludovicum Imperatorem reducit. *Anonymus Vitae Ludovici Scriptor.*

838. Aghanus Lucae Comes. *Antiquae Tabulae apud Florentinium Lib. III.*

840. Aghanus Comes, Lucae ius dicit. *Cosmas de Arena ex Instrumento.*

845. Lotharius privilegia a Ludovico, & Carolo Magno, Ecclesiae Volaterranae concessa confirmat. *Diploma apud Sc. Ammiratum in Episcop. Volaterranis.*

847. Adalbertus Comes, Dux, & Marchio, Etruriae. *Florentinius Lib. III. ex Tabulis vet.*

851. Ludovicus Imperator Ecclesiae Volaterranae duos Mercatus, seu Nundinas, a Lothario patre suo concessos confirmat, & alios duos indulget. *Diploma apud Vghellium datum Colon. Palatio regio, & apud Ammiratum.*

An. AEr. Vulgaris.

853. Adalbertus Dux, Imperatoris iussu, una cum Ioanne Episcopo Pisano, & Guarberto Misso Imperiali, bona quaedam Ieremieae Episcopo Lucensi restituenda curat. *Cosmas de Arena ex Instrumento.*
854. Lotharius Coenobio Amiatino privilegia confirmat. *Diploma apud Vghellium in Episcopis Clusinis.*
858. Comes Ildeprandus Lucae ius dicit. *Florentinus Lib. III.*
860. Ludovicus Imperator Ecclesiae Volaterranae privilegia ab antecessoribus concessa confirmat, & in tutelam recipit, immunitatesque concedit. *Diploma apud Annmiratum, datum Coriano anno Ludovici XV. indict. VIII.*
863. Guido Tusciae Dux. *Exemptus Chronologus.*
865. Winigifus Comes, Lucae ius dicit. *Florentinus.*
866. } Adalbertus Comes, Bonifacii Comitis F.
867. } Lucae ius dicit. *Florentinus. Lib. III.*
867. Winigifus Senae Comes. *Cosmas de Arena ex Instrumento.*
869. Adalbertus Marchio Lotharium Lotharingiae Regem in Etruria excipit. *Cosmas de Arena.*
870. Adalbertus Marchio permutationes quasdam bonorum concedit. *Florentinus Lib. III. & Cosmas de Arena.*
872. Ludovicus Imperator constituit Missos, Episcopos Pistoriensem, Florentinum, & Pisanum, Adalbertum Comitem, & Mar-

Ar. AEr. Vulgaris.

Marchionem , & Ildebrandum Comitem una cum Vbaldo fideli , ut inquisitione facta res Ecclesiae Lucanae substractas , & ablatas , restituendas curent. *Diploma datum anno XXI. Ludovici, Indict.v. apud Florentinium, & Vghellium in Episcopis Lucensibus, & Cosmam de Arena.*

873. }
874. } Adalbertus adhuc imperat. *Cosmas de Are-*
875. } *na ex Instrumento.*
876. Privilegia Ludovicus Ecclesiae Arretinae concedit. *Diploma a Buralio laudatum.*
878. Adalbertus Carolomanno favet. *Florentinius, & Cosmas de Arena.* Caroloman-
nus Italiae Rex Ecclesiae S. Martini Lu-
censi Ecclesias SS. Vincentii , & Silvestri
iamdiu iniuste ablatas adiudicat. *Di-*
ploma datum Veronae.
881. Adalbertus Tusciae Dux permutationes
quorundam bonorum Ecclesiasticorum
fieri permittit. *Florentinius Lib. III.*
883. Carolus Crassus Arretino Episcopo aedifi-
candi , & ampliandi Arretinum Episco-
pium facultatem concedit. *Diploma a Bu-*
ralio adlegatum. Wido Etruscus Co-
mes. *Annales Fuldenses.* Hic deinde Im-
perator creatus est. *Cosmas de Are-*
na.
884. Adalbertus Comitis Bonifacii F. Lucae
quum esset Monasterio Aulae in Luni-
siana bona pluria donat. *Instrumentum*
apud Cosmam de Arena.
887. Marchio Adalbertus Adalberti F. opibus
E in

An. AEr. Vulgaris,

in Italia praestat, ad hunc honorem Francorum Regum beneficio euectus. *Sigonius de Regn. Italiae Lib. VI. & Cosmas de Arena.*

389. Wido Etruscus Rex, Adalberto Etruriae Marchione, eius Nepote, deprecante, Fesulanæ Ecclesiæ multa bona concedit, atque confirmat. *Diploma apud Vghellium in Episcopis Fesulanis.*
395. Arnulphus Imperator sui exercitus partem Bononia per Apenninum Florentiam ire iubet. *Sigonius De Regno Italiae Lib. VI.*
396. Arnulphus Imperator Monasterio Amiati-
no varia privilegia indulget, & ab antecessoribus concessa rata habet. *Diploma apud Vghellium in Episcopis Clusinis.*
397. Adalbertus Marchio una cum Amedeo Comite Palatii Florentiae ius dicit. *Florentinus Lib. III. ex antiquis Tabula.*
398. Lambertus Imperator latifundia quaedam ad Florentiam sita Grisulpho Florentino Episcopo donat. *Diploma apud Vghellium in Episcop. Florentinis.* Episcopo Arretino Privilegia ab antecessoribus concessa confirmat. *Diploma a Buralio laudatum.*
399. Berengarius Rex donationem a Lamberto Imperatore Episcopo Florentino factam renovat, atque confirmat. *Diploma apud Vghellium in Episcopis Florentinis.* De Berengario, & Adalberto ita in antiquo instrumento scripto anno DCCCCXCIII. Grimoaldum Pisanum Episcopum loquentem

An. AEr. Vulgaris.

tem invenio apud *Vghellium* : Contigit itaque *Adalbertum illustrissimum*, & magnum Marchionem per id tempus, & iussu Berengarii magni atque praeclari Regis generalem placitum habuisse, in quo residebat cum eo *Odelbertus Episcopus Civitatis Lucensis* Missus; & discurrens per totam *Tusciam*, & Iudices, ceterique boni homines cum eo, &c. *Adalbertus Lucae* quibusdam Ecclesiasticorum bonorum permutationibus adensum praestat. *Cosmas de Arenis ex Instrumento*,

900. *Adalbertus Tusciae Marchio*, cuius uxor *Berta*, *Berengario* contrarius est, & infestus. *Sigonius De Regno Italiae Lib. VI.* & *Florentinius Lib. III.* *Adalbertus Cathedrali S. Martini Lucensi* omnes decimas ditionis *Lucensis* dono dedit: idque *Berta* eius uxor ratum esse voluit. *Diploma apud Vghellium, & Florentinium*, in quo *Curtes* nominantur, *Luca*, *Brancore*, *Carfagnana*, *Pescia*, *Sanctus Genesius*. *Ludovicus Imperator* privilegia suorum antecessorum Ecclesiae *Arretinae* concessa confirmat. *Diploma adlegatum a Buraglio in Episc. Arret.* *Ludovicus III. Imperator* una cum *Papa Benedicto IV.* *Romae* ius dicens, bona, quae Ecclesiae *Lucensi* extorta fuerant, restitui iubet. *Instrumentum scriptum anno I. Ludovici Indict. IV. apud Vghellium, & Florentinium.* *Berengarius Rex* privilegia

An. AEr. Vulgaris.

a Carolo Magno aliisque Imperatoribus Ecclesiae Lunensi concessa confirmat. *Diploma apud Vgbellium Papiæ datum Indiēt. III. anno Berengarii XII. Alius Adalbertus Dux Lucensis est. Cosmas de Arena.*

902. Adalbertus Marchio Ludovicum III. Imperatorem, quum Etruriam lustraret, Lucae magnifice, & luxu incredibili, excipit. *Luitprandus Lib. II. Cap. XI. Sigonius De Regno Ital. Lib. VI.*

910. Adalbertus bonorum Ecclesiasticorum permutationes Lucae permittit. *Cosmas de Arena ex Instrumento.*

915. Berengarius Romam tendens Lucae ab Adalberto honorifice excipitur. *Antiquum monumentum apud Florentinum Lib. III.*

916. Adalbertus Dux moritur, & Guido filius succedit. *Cosmas de Arena.*

917. Adalbertus Marchio moritur, & Wido eius filius in Etruriae Marchia succedit; quem tamen Berengarius, exercitu in Etruriam misso, una cum matre Berta capit, & Mantuanis custudiendos tradit. *Sigonius De Regno Ital. Lib. VI.*

925. Berta Adalberti Marchionis uxor moritur. *Eius Epitaphium in Cathedrali Lucensi apud Vgbellium.*

926. Marocia Alberti uxor vidua, Widoni Tusciae Marchioni nubit. *Sigonius De Regno Italiae Lib. VI.*

928. Wido moritur, & frater eius Lambertus Tusciae ditionem excipit. *Sigonius De Regno Ital.*

An. AEr. Vulgaris.

Ital. VI. At Florentinius Lib. III. Tabulas antiquas laudat ex quibus constat Widonem hoc anno in vivis fuisse.

919. Hugo Italiae Rex Ecclesiae Volaterranae Montem Turris largitur. *Diploma ab Ammirato laudatum.*

931. Hoc anno *Fleurius Lib. LV. Histor. Eccles. 6. V.* Vidonem Tusciae Marchionem obiisse, eique Albericum successisse, tradit, quo de agit etiam *Platina* in *Ioanne XI. Sigonius* vero ad hunc annum scribit Lambertum ab Hugone Rege captum fuisse, Marchiamque Tusciae ab eo Bosoni fratri donatam.

932. Hugo ac Lotharius Reges a Marchione Bosone exorati Ecclesiae S. Martini Lucensi Massaegravae curtem cum suis iuribus, & accessoriis, largiuntur. *Diploma datum Lucae apud Vgbellium, & Pl. Puccinellium Chronic. Abbat. Florentinae.*

935. Tusciam Bosoni ademptam Hubertus obtinet. *Sigonius De Regno Italiae ad hunc annum.* Sed *Florentinius Lib. III.* Monumenta antiqua laudat, ex quibus liquet annis 935. & 936. permutationibus quibusdam bonorum Ecclesiasticorum Bosonem Lucae adensum praestitisse.

936. Bosoni Tuscia adimitur, & transfertur in Hubertum Hugonis Regis F. nothum, cuius uxor Villa vocata est. *Florentinius Lib. III.*

938. Lotharius Rex Adeleidae, Rechulphi Regis filiae, sponsae suae quinque Curtes iuris

An. AEr. Vulgaris.

ris sui, & Abbatiam Sexti (hoc est Bientinae) in Comitatu Lucensi, & Abbatiam S. Antonii in Comitatu Senensi, & Abbatiam S. Salvatoris in Monte Amiata; fitas; dotis nomine concedit, ac donat. *Diploma* datum in Burgundia, in Corte; quae Columbaris dicitur; apud *Puccinellium*. Hugo I. & Lotharius II. Italiae Reges bona, iura, & Ecclesiam B. Mariae in Monte Ionio, Monasterio S. Florae, & Lucillae Arretino donant, & confirmant, & Monasterium sub sua protectione recipiunt. *Diploma* Tom. II. *Bullar. Casinensis* datum Perusii pridie Kal. Iunii.

941. Hubertus Marchio, Comes Palatii, Pisis ius dicens una cum Adelardo Volaterrano, & Adelberto Lunensi, Episcopis, Conradum Episcopum Lucensem iuribus in *Plebe S. Mariae*, & *S. Stephani*, & *SS. Hippolyti*, & *Ioannis*, in loco *Decimo*, & *Villa*, & *Terra* in loco *Sexto* (hoc est Bientina) & de *Oraculo*, qui dicitur *S. Maria ad Montem*, investit. *Tabula antiqua* apud *Puccinellium*, a *Florentinio*, & *Cosma de Arena*, laudata. Item *Lucae* ius dicens *Conrado* Episcopo *Lucensi* casas quasdam, resque alias, Pisis, & in agro *Pisano*, fitas adiudicat, anno regni *Hugonis XV. Lotharii X. indict. XIV. Instrumentum* apud *Puccinellium* a *Florentinio*, & *Cosma de Arena* laudatum. 942.

An. AEr. Vulgaris.

942. Rainerius Diaconus , & Guido frater ,
Tegrini Comititis filii , Ecclesiam SS. Ze-
nonis , & Rufini , variis praediis di-
tant. *Cosmas de Arena ex Instrumento.*
944. Hubertus Marchio in instrumento funda-
tionis , & donationis Ecclesiae in Ca-
stro S. Severini ab Episcopo Camerinen-
si in sua Dioecesi factae , commemora-
tur. Apud *Puccinellium*.
945. Hildegardes Athonis Parmae , & Canossae ,
Comitis uxor , Tusciae Marchionissa , &
Domina a *Sigonio* censetur , & ab hac eius
posterius usque ad Mathildam Etruriae Du-
catum accepisse .
952. Hubertus Marchio lege vivens Salica bona
quaedam in finibus Pozerli ad Porcari
Tendimundo cuidam vendit. *Instrumentum*
apud *Puccinellium*.
960. Berengarius II. & Adalbertus I. Reges
largiuntur Guidoni fideli suo tres for-
tes in Marchia Tusciae . *Diploma* apud
Cosmam de Arena.
961. Berengarius II. & Adalbertus I. Reges ad
preces Hugonis Tusciae Marchionis , *no-*
stri Dilectissimi fidelis , ut aiunt , Mar-
tinum Vangadicensis Monasterii Abba-
tem Terra quadam ac praediis investi-
unt. *Diploma* apud *Cosmam de Are-*
na,
962. Otho magnus in Italiam venit , & a Flo-
rentinis , & Lucensibus , honorifice exci-
pitur , inque eorum Urbibus aliquandiu
moratur. *Villanius*.

AN. AER. Vulgaris.

963. Otho privilegia Lunensi Ecclesiae a suis antecessoribus concessa confirmat, aliasque immunitates largitur. *Diploma apud Vgbellium Monte Feretri ad Petram Sancti Leonis datum.*

964. Otho Magnus Berengarium, & Adalbertum eius F. Italiam, & Etruriam in primis, tyrannide opprimentes, regno privat, & Berengarium in Bavariam abducit; quum tamen mensem Augustum in Etruria exegisset, & Pisis aliquot diebus substitisset, & Monasterium S. Salvatoris in Monte Amiatisitum in clientelam suscepisset, dato Diplomate Lucae, quod videre est apud *Vgbellium* in Episcopis Clusinis. *Io. Villanius Lib. III. Cap. V. & Lib. IV. Cap. I. Platina in Ioanne XIII. Sigonius ad hunc annum. Petavius Rat. temp. Par. I. Lib. VIII. Cap. XIII. Troncius in Monumentis Pisan. alique. Hubertus Tusciae Marchio, & Comes Palatii, Papiæ ius dicit. Cosmas de Arena ex Instrumento.*

967. Fridericus Vassus ac Missus Imperatoris Florentiae singulorum bonorum iustitias faciendas, & deliberandas reddit, ut habetur in Instrumento apud *Vgbellium*. Hoc anno mense Octobri Otho in Etruriam concedit, & civitatibus in commodiorem statum redactis, nonnullos feudis virtutis ergo decorat. *Sigonius*. Et inter alia Mutilianam Comitibus Guidonibus

An. AEr. Vulgaris.

nibus donat. *Villanius Lib. V. Capit. XXXVII.* Hubertus Marchio in territorio Volaterrano ad Montem Vultraium, in domo Petronis Episcopi, coram Imperatore ius dicit. *Cosmas de Arena ex Altis.* Adanaldus quidam Villae Marchionissae, Huberti coniugi, praedium, in agro Florentino situm, vendit. *Instrumentum apud Puccinellium, & Cosmam de Arena.*

968. Hugo Comes Huberto patri Marchioni succedit. *Chronicon Passinianense apud Did. Franchium Lib. I. Hist. S. Ioann. Gualb.* Huius Hugonis Vitam *Plac. Puccinellius* Volumine singulari conscripsit: & vere is ille fuit, qui exquisitis praeconiis celebrari mereretur.

970. Hugo Huberti F. Tusciae Marchio Lucæ ius dicit. *Florentinus Lib. III.* Mense Iulio Castra quaedam, & bona, Coenobio Marturi donat. *Cosmas de Arena ex Instrumento ex parte adducto.*

971. Hugo Dux, & Marchio, Castrum, & bona, quaedam a Guinizzone Guidonis filio emit. *Instrumentum apud Cosmam de Arena.*

973. Otho II. Patri successit, & Florentinis favit. *Villanius Libr. IV. Cap. V.*

978. Willa Comitissa Pisis quum ageret donat Ecclesiae, & Monasterio S. Mariae Florentiae a se aedificato Castra quaedam, & praedia. *Diploma apud Puccinellium.*

An. AEr. Vulgaris.

979. Otho II. ab Ottoberto Marchione, & Comite Palatii, sententiam pro Abbate S. Florae Arretinae contra Valcherium, quemdam promulgari iubet, dum resideret prope Montem Vultraium in agro Volaterrano. *Instrumentum apud Vghellium in Episcopis Volaterranis.*
981. Otho copias etiam ex Tuscia repetit. *Sigonius.* Lunensi Ecclesiae privilegia, immunitatesque confirmat, & speciatim sententiam a Gualchero Iudice, Carolo Magno Pontificisque Legatis praesentibus pro Lunensi Ecclesia contra Gunnebaldum Bobiensem Abbatem latam ratam habet. *Diploma apud Vghellium datum in Campo Vici.*
983. Otho III. Imperium excipit, cuius in Italia Vicarius, Hugo Marchio, Florentiae commoratur: nam & Florentinos praecipue dilexit Imperator. *Villanius Lib. IV. Cap. II. & V. Platina in Ioanne XIX.*
984. Otho Canonicos Arretinae Ecclesiae, eorumque bona, sua protectione dignatur. *Diploma apud Vghellium, & Buralium in Episcopis Arretinis.* Donationes quas Zenobius Episcopus Ecclesiae Fesulanae fecerat, ratas habet. Abbatiam S. Salvatoris in Lina, hodie Lagnam vocant, in Pistoriensi agro sitam, Fesulanae Ecclesiae in perpetuum adiudicat. *Diplomata apud Vghellium.*
986. Othbertus Marchio, quatuor Plebes liberas

An. AEr. Vulgaris.

- ras Lunensi Episcopo relinquit. *Instrumentum* apud *Vgbellium* actum in Brolio de Carraria. Hugo Marchio condit & dotat Monasterium S. Michaelis Castri Marturi, donatis multis bonis. *Diploma* apud *Puccinellium*, datum Lucae.
996. Otho Monasterio Sexti (hoc est *Bientinae*) in agro Lucensi donationem castri Verugae ab Hugone factam, ipsius Hugonis precibus confirmat. *Florentinus Lib. III.* Idem Ecclesiam S. Mariae in Monte Ionio, aliaque bona, & iura Monasterio S. Florae Arretino confirmat. *Diploma Tom. II. Bullar. Casinens.* datum Romae VII. Kal. Iunii.
997. Hugo Marchio & Gualdrada eius soror, Pisis morantur. *Diplomata eorundem* apud *Puccinellium*. Otho III. ad preces Hugonis Marchionis confirmat Abbatiae S. Ianuarii de Campoleone ad Arretium, fundatae a Iuditha Hugonis coniuge, castra quaedam, & curtem, & lacum Thrasymenum. *Diploma* apud *Puccinellium*, datum Tridentine.
998. Otho Ecclesiam S. Salvatoris, & S. Donati, & S. Martini, cum bonis eius omnibus, quae sita est in loco qui vocatur Septimus, suo patrocinio communit. *Diploma* apud *Vgbellium* in Episc. *Florentin.* Hugo Huberti F. Marchio multa bona Bonolio Abbati S. Michaelis in Colle Marturi, hoc est, Podio Bonitii, largitur

An. AEr. Vulgaris.

gitur. *Diploma* apud *Puccinellium* a Hugo Marchio a Gerardo Florentino cas-
 cas quasdam in Plebe S. Petri in Buxi-
 le in Comitatu Florentino, & alias
 casas prope Ecclesiam S. Margaritae,
 loco dicto Cobariano, & Montaione,
 emit. *Instrumentum* actum Pisis, apud
Puccinellium.

999. Otho III. omnia bona & iura Monasterio S.
 Iacobi & Philippi, nunc S. Pontiani, con-
 firmat. *Diploma* apud *Puccinellium*, da-
 tum Romae. Idem Hugonem Co-
 mitem Oratorem ad Silvestrum II. mit-
 tit. *Epistola* Ottonis ad Silvestrum II.
 apud *Puccinellium*.

1000. Sigefridus Lucae Princeps. *Florentinius de*
Mathilda Lib. I.

1001. Hugo Marchio moritur. *Florentinius*
Lib. III. Ei Tedaldus Attonis F. Sigef-
 fridi N. succedit. Ava Comitissa, Ze-
 nonis Comitis F. Monasterium S. Salva-
 toris de Insula in agro Senensi condit,
 & dotat. *Diploma T. II. Bullar. Casinens.*

1002. Otho donationes ab Hugone Marchione
 Coenobio Florentino S. Mariae factas
 confirmat, immunitatemque concedit.
Diploma apud *Vghellium*. Mortuo Otho-
 ne, Henricus II. in Imperatorem eligi-
 tur. *Fleurius Lib. LVIII. Hist. Eccles. §. VI*

1003. Tedaldus Tusciae Marchio Henrico Impe-
 ratori suppetias advenit. *Florentinius de*
Mathilda Lib. I.

1006. Rainerius Etruriae Marchio, ad quem.
 S. Ro-

An. AEr. Vulgaris.

S. Romualdus se confert. *Guid. Grandius Differt. II. Camaldulens.* Abbates Coenobii Amiatensis, & S. Anthimi, a decimis Episcopo Clusino solvendis liberi declarantur sententia lata ab Henrico Imperatore, ut ex *Instrumento* apud *Vghellium* in *Episc. Clusinis* constat.

1007. Tedaldus Tusciae Marchio naturae concedit; & Bonifacius Alberti filius in Marchia Tusciae succedit. *Florentinius* loco citato. Huius reperiuntur monumenta etiam 1009. *Florentinius Lib. X.* qui profert Diploma huius anni.

1009. Adalbertus Oberti F. Tusciae Marchio. *Florentinius Lib. I.* cuius monumenta etiam 1011. reperiuntur. Bonifacius Dux Marchio. Ex *Instrumento* actio in Palatio S. Ioannis, in Archivo Passiniani exstanti, a *Franchio* citato. Bonifacius Marchio Alberti Comititis F. bona quaedam Monasterio S. Mariae Florentino donat. *Diploma Tom. II. Bullar. Casinens.* datum in loco Planoro territorio Mutinensi; & apud *Puccinellium*.

1010. Bonifacius Hugonis frater moritur, & Bonifacius Mathildae pater regnat. *Franchius*.

1012. Henricus II. bona a Bonifacio Marchione Monasterio S. Mariae Florentino collata confirmat. *Diploma Tom. II. Bullar. Casinens.* datum Pavemberg. pridie idus Maii; & apud *Puccinellium*.

1013. vel 23. Henricus II. Ecclesiam S. Miniatis restau-
rat. *Tab. Chronolog. Eccles. S. Miniatis.*
Blondus Hist. Decad. II. Lib. III. Hen-

An. AEr. Vulgaris.

1014. Henricus Monasterio S. Petri in Monte Viridi sito privilegia concedit. *Ex Archivis Vallumbrosanorum*. Et Coenobium S. Salvatoris, & S. Iustinae Lucae, sua protectione communit. *Florentinius de Mathilda Lib. I.*
1015. Henricus B. Romualdo quaedam in Bifurco donat. *Diploma* apud *Vghellium* in *Episc. Favent.* Monasterio S. Salvatoris de Fontana Taonis, & eius Abbati Ioanni & Monachis, bona, quae a Marchione, Bonifacio donata fuerant, confirmat, aliaque addit, perturbantesque mulctat. *Diploma* datum in Comitatu Pisano, in Villa, quae nuncupatur Papiano, quod proferimus, & exstat in Archivis Vallumbrosanorum. Hoc forte anno Florentiae una cum uxore diversatus est, & Ecclesiam S. Miniatis in monte restituit. *Villan. Lib. IV. Cap. IV.* His temporibus Fesulis, Henrico adnuente, destructis, Florentia & ditionis fines extendere, & in potentiam adfurgere coepit. *Villanius Lib. IV. Cap. II. IV. & V.* Hoc eodem anno Henricus Ecclesiam Volaterranam in clientelam suscipit, dato *Diplomate* in agro Pisano, loco dicto, Fasiano. *Ammiratus de Episcopis Volaterranis.*
1016. Rainerius Etruriae Praeses privilegia Arretinae Ecclesiae indulget. *Buralius ex Diplomate Gottefridi.*
1017. Wido Comes Tegrini Comitibus F. bona quae

An. AEr. Vulgaris.

quaedam Ecclesiae S. Fidelis, loco dicto Strumi, in agro Arretino donat, in usum Monachorum Benedictinorum, quos Comes Teudegrinus eius pater ibidem collocaverat. *Diploma apud Ammiratum Hist. Famil. Comit. Guidonum.*

1022. Henricus II. Monasterio SS. Florae & Lucillae Arretino bona a se enumerata confirmat, illudque in clientelam recipit. *Diploma Tom. II. Bullar. Casinens.* datum Privarii in Comitatu Lucensi X. Kalen. Augusti.

1026. Conradus II. quum in agro Lucensi esset, donationem a Bonifacio Marchione Monasterio Fontanae Thaonis factam confirmavit. *Diploma*, quod ad *Chronicon Pontificum* pag. 168. produximus. Huic Imperatori in Italiam venienti Rainerius Tusciae Marchio honoris ergo obviam it. *Florentinus de Mathilda Lib. I.* Conradus Florentiae lubenter morabatur, multosque eius cives equites sua manu inauguravit. *Villanius Lib. IV. Cap. VIII.* Gislā Teudegrini Comitiss uxorem Villam nomine Tannonam Ecclesiae S. Fidelis largitur, *Diploma ab Ammirato adlegatum in Hist. Comit. Guidonum.* Conradus II. varia castra & possessiones Monasterio S. Ianuarii de Campoleone confirmat. *Diploma apud Puccinellium* datum in Comitatu Placentino.

1027. Conradus Monasterium Linense in agro Pistoriensi situm Fesulanæ Ecclesiae iterata

An. AEr. Vulgaris.

rata liberalitate donavit. *Diploma* apud *Vgbellium* in *Episcopis Fesulanis*. Donationem Bernardi cognomento Benzo Ecclesiae S. Michaelis Lucensi factam confirmat. *Diploma* apud *Vgbellium*. Conradus dicto monasterio eadem bona iterum confirmat. *Diploma* apud *Puccinellium*, datum Romae. Suscipit in tutelam Coenobium S. Pontiani Lucensis. *Diploma* apud *Puccinellium*.

1018. Conradus Abbatiam Brumiadae, & bona ipsius, Ecclesiae Lunensi confirmat. *Diploma* apud *Vgbellium*, datum Romae.

1019. Guido Comes donat Ecclesiae S. Fidelis de Strumi Curtes Vadae, & Faetae. *Ammiratus in Hist. Comit. Guidon. ex Instrumento*.

1030. Conradus II. bona & iura Monasterii Sanctae Mariae Florentini confirmat, & Monasterium Imperiale, ac Regale declarat. *Diploma Tom. II. Bullar. Casinens.* datum in Eingelinheim Kalend. Aprilis. Et apud *Pl. Puccinellium Chronic. Abbatiae Florentiae*.

1034. Bonifacius Tedaldi F. Etruriae Marchio. *Florentinius De Mathild. Lib. I.* Conradus confirmat Xenodochii institutionem factam a Petro Abbate Coenobii Florentini. *Dipl.* apud *Puccinell.* datum Radesbonae.

1036. Conradus Monasterio Amiatino multa bona donat, immunitatemque concedit. *Diploma* apud *Vgbellium* in *Episcop. Clusina*.

COR.

AN. AER. VULGARIS.

1037. Conradus a Bonifacio Marchione Lucae excipitur. *Florentinius de Mathilda Lib. I.* Suo patrocinio munit Florentinae Ecclesiae bona, eorumque donationes confirmat, ad preces Gislæ Imperatricis, & *Bonifacii nostri fidelissimi Marchionis*, ut ipse ait. *Diploma* apud *Vghellium* in *Episcop. Florentin.* Bonifacius Etruriae Marchio, qui Florentiae, Pisis, Lucae, Pistorio, aliisque locis, imperabat, quaedam bona hoc anno ecclesiae S. Miniatis obfert. *Diploma* Lucae extans, a *Borghinio*, & *Florentinio*, adlegatum.

1038. Conradus Ecclesiae Cathedrali Lucensi privilegia concedit. *Florentinius De Mathil.* Et Arretinae Ecclesiae. *Diploma a Buralio* laudatum. Bonifacius Marchio in Territorio Florentino, loco dicto Pocie, Monasterii S. Miniatis Abbatem iuxta electionem ordinat, atque confirmat, immunitatemque concedit. *Diploma* apud *Florentinium De Mathilda*. Conradus II. bona & iura Domini Cantoris Massariae, Rusticelli, & Donati, quae ad Fiscum devoluta fuerant, Monasterio S. Mariae Florentino elargitur. *Diploma Tom. II. Bullar. Casinens.* datum Vjdalianae X. Kalend. Augusti, & apud *Puccinellium*.

1040. Henricus III. Monasterium S. Salvatoris de Fontana Taonis sub protectione suscipit; similique privilegio Monasterium

An. AEr. Vulgaris.

S. Petri de Monte Viridi dignatur. *Ex Archivis Vallumbrosanorum.*

1043. Tegrinus Comes Widonis Comititis F. bona quaedam Monasterio Fontanae Taonis largitur. *Diploma ab Ammirato in Histor. Comit. Guidon. adlegatum.*

1046. Mathilda nascitur. *Florentinius Lib. I. De Mathilda.*

1047. Bonifacius Dux, & Marchio Ioannem Lucanum Episcopum praediis quibusdam investit, salva querela Widonis Comititis. *Diploma apud Vghellium, & Florentinium.* Henricus III. omnia iura, & possessiones dicto Monasterio confirmat. *Diploma datum Roma, apud Puccinellium.*

1050. Berengarius Rex Florentinae Ecclesiae bona quaedam donat. *Borghinus in Episc. Florentin.*

1051. Henricus III. Abbatiae S. Anthimi privilegia concedit. *Diploma apud Vghellium & Puccinellium.*

1052. Henricus Arretinae Ecclesiae privilegia concedit, & a Carolo Magno concessa confirmat, & Arretinae civitati, antecessorum exempla imitatus, ius cudendae monetae largitur. *Diploma apud Buvhalium.* Bonifacius Marchio occiditur. *Florentinius de Mathilda Lib. I.*

1054. Gottefridus Lotharingiae Dux, Beatricem Bonifacii viduam, uxorem ducit, atque ita Etruriam dotalem accipit. *Florentinius loco laudato.*

Hen.

An. AEr. Vulgaris,

1055. Henricus III, Coenobii S. Salvii, in agro Florentino siti, patrocinium suscipit. *Diploma*, quod proferimus.

1056. Guido Comes Guidonis Comitis F. Ecclesiae Sancti Salvatoris bona quaedam largitur. *Diploma ab Ammirato adlegatum in Historia Comitum Guidonum*.

1058. Gottefridus Marchio Anselmo Lucensi Episcopo Ecclesiam S. Alexandri concedit. *Diploma in Tabul. Episcop. Lucens.* Idem Villae, in agro Clusino, una cum Ildeprando S. R. E. Legato, litem inter Episcopum Clusinum, & Monachos Amiatinos, vertentem decedit. *Instrumentum apud Vgbellium in Episcop. Clusin.* Quum Florentiae esset privilegium a Rainerio Tusciae Praefide concessum Ecclesiae Arretinae confirmat. *Diploma a Buralio adlegatum.*

1061. Beatrix Florentiae, in Palatio ad Sanctum Ioannem, in iudicio residens, quum pro Gottefrido Duce coniuge ius diceret, bona quaedam Abbatiae Florentinae adiudicat. *Instrumentum apud Puccinellium Chronic. Abbat. Florent.*

1062. Otho III. Monasterio S. Mariae, & S. Benedicti, sito in Alpe, quae dicitur Platalia, ad radicem Montis nomine Acuti, bona ab Hugone Marchione tradita aliaque confirmat. *Diploma datum in Paterno, apud Puccinellium.*

1068. Alexander II. Pontifex Maximus Lucae coram Beatrice Comitissa Beren-

An. AEr. Vulgaris.

garium Domnucii filium, Advocatum Episcopatus S. Martini constituit, praesente inter ceteros Guidone Comite Guidonis F. *Breve apud Florentinium*. Beatrix, & Flaipertus Iudex & Missus Imperatoris, Lucae, occupantibus bona Ecclesiae S. Martini multam indicunt. *Instrumentum apud Florentinium*. Comes Guido Guidonis Comitis F. una cum Ermellina uxore donat D. Ioanni Gualberto Abbati Monasterii S. Mariae de Aquabella locum Taborram nomine. *Diploma ab Ammirato laudatum in Histor. Comit. Guidon.* Idem Guido cum eadem uxore ad Oberti Abbatis Monasterii S. Miniatis preces Ecclesiam in praedicti Sancti honorem aedificare cogitat, praedia varia ei largiens. *Ibidem*.

1069. Gottefridus moritur, & Gottefridus Gozzelo filius ei succedit. *Florentinius Lib. I. De Mathilda*. Gualbertus Parisiensis Vicarius Imperialis in oppido S. Miniatis residet. *Bonincontrius Lib. I. Hist. Neap. MS.*
1070. Mathilda Gottefrido Gozzeloni nubit. *Florentinius loco laudato*.
1072. Rainerius, Federicus, & Bernardus de Cintoria, Terram Cunialis Monasterio Montis Scalarii confirmant, quod & olim coram Duce Gottefrido Florentiae ius dicente fecerant. *Instrumentum quod edo.*
1073. Gozzelo Pisis cum Mathilda ius dicit. *Diploma num. XVI. apud Florentinium*. Beatrix, & Gottefridus Pisis ius dicunt, coram

An. AEr. Vulgaris.

- ram quibus Rodulphus, Saracinus, & Fulcardus, Monasterio S. Pontiani Lucensi Curtem Taoguanac dimittunt. *Instrumentum* apud *Vghellium* in *Volaterranis Episcopis*. Henricus IV. omnia bona & privilegia Coenobio S. Mariae Florentino confirmat. *Diploma* apud *Puccinellium Chronic. Abbat. Florent.* datum Ber-testatisen. & *Tom. II. Bullar. Casinens.*
1074. Beatrix, & Mathilda Pisis ius dicunt. *Diploma* apud *Florentinium*, in quo mentio fit *de filiis Berti de S. Miniato*.
1076. Gottefridus Gozzelo Dux, & Beatrix Mathildae mater, diem obeunt. *Florent. Lib. II. Tronc. Monum. Pis.* Initium schismatis inter Gregorium VII. & Henricum V. quibus Italiae motibus ac turbis Florentini sagaciter usi, potentiam suam mirabiliter auxerunt. *Villanius Lib. IV. Cap. XV.*
1077. Mathilda Florentiae ius dicit. *Florentinus Lib. II.* Et bonam Etruriae partem, ac Longobardiae, Ecclesiae Romanae donat. *Chronic. Casinens. Lib. III. Cap. XLIX.*
1078. Mathilda multa bona donat Episcopo Pisano. *Diploma* datum in Burgo Marturac, apud *Troncium*, & *Vghellium*, & *Florentinium*. Ecclesiae Lucensi Castellum Decimi largitur. *Diploma* apud *Florentinium*, & *Vghellium*, datum ad Perusiam, loco qui dicitur S. Cyprianus. Iura quaedam in Plebaniis de Molle, sanctique Iusti de Pernina, ac Personata, in Senensi territorio Episcopo Volaterrano

An. AEr. Vulgaris.

confirmat. *Diploma* apud *Vgbellium*, & *Ammiratum*.

1079. Ecclesiae, & Episcopatus S. Martini Lucensi, Mathilda castellum, quod dicitur Castallione Besardescos, in agro Volaterrano situm donat. *Diploma* apud *Florentinum*, & *Vgbellium*, actum Burgo quod dicitur Bricule.

1080. Henricus IV. Sena in Longobardiam proficiscens a Florentinis Gregorii VII. partes sequentibus ingressu suae urbis excluditur. Quare urbem obsidet frustra, nam eum Florentini repellunt, ac fugant, castraque diripiunt. *Villanius Lib. IV. Cap. XXII.*

1081. Henricus, diplomate Pisis dato, immunitates longe maximas Pisanis civibus concedit. *Diploma* apud *Vgbellium* in *Episc. Pisan.* Guido Comes praedium & silvam quamdam Monasterio Vallisumbrosae beneficii titulo donat. *Instrumentum*, quod edimus, & quod *Ammiratus* laudat.

1084. Henricus Senam contendit. *Sigonius.* Canonicis Ecclesiae S. Mariae Pisarum bona quaedam concedit. *Diploma* Sutriae datum apud *Troncium*, & *Vgbellium*.

1085. Albertus Marchio, cognomento Ruffus, Alberti Marchionis F. ingentia bona & latifundia Ecclesiae Lunensi aut confirmat aut donat. *Diploma* datum Burgo Sarzania, apud *Vgbellium*.

An. AEr. Vulgaris.

1090. Mathilda Welfoni nubit. *Florentinius Lib. II. Memorab. Mathildae.* Comes Guido Florentio Abbati praedia donat. *Ammiratus ex Instrumento.*

1091. Vguiccio Comes Bulgari F. Pisciae morans Nosocomio Rosaci bona quaedam largitur. *Puccinellius Monument. Pisciens. ex Instrumento.*

1094. Wido Comes Widonis Comitis F. Monasterio S. Fidelis Strumensi bona quaedam, & latifundia, donat. *Diploma quod proferimus, & quod Ammiratus citat.*

1095. Mathilda a Welfonis coniugio se separat. *Bertoldus anno 1095.*

1097. Henricus Imperator Mathildae victoriis fractus in Germaniam se conferre compellitur. *Florentinius Lib. II. laudato.* Guido comes Guidonis F. Rozoni Praeposito Ecclesiae, & Canonicae S. Reparatae, medietatem Castellum Campiani cum curte, & Ecclesia S. Mariae, eiusque rebus, liberam concedit. *Antiqua Tabula apud Ammiratum: id actum fuit Florentiae in foro veteri.* Hugo, Rainerius, Lotharius, & Bulgarus Vguiccionis Comitis F. Ecclesiae S. Aegidii Teupasio (hodie Altopascio) sitae bona quaedam donat. *Puccinellius ex Instrumento.*

1098. Mathilda Hospitali S. Michaelis sito in Bombiano bona, & privilegia concedit. *Diploma quod produximus ad Chronicon Pontificum pag. 191.* Guido Comes

An. AEr. Vulgaris.

Henrico Praeposito Arretino Villam Morronae liberam dimittit. *Ammiratus ex Instrumento.*

1099. Mathilda bona, & privilegia, Monasterio Fontanae Taonis largitur. *Diploma quod ad Chronicon Pontificum pag. 100. exhibuimus.* Hoc anno Mathilda Florentiae versabatur, & Ecclesiae S. Reparatae privilegium indulgit. *Diploma apud Vghellium.* Episcopatu S. Martini Lucensis bona quaedam contra Widonem Comitem Widonis F. contumacem, quum Lucae ius diceret, adiudicat, multa non parentibus indicta. *Diploma apud Vghellium, & Florentinium.* Bona quaedam Monasterio S. Pontiani ad Lucam concedit. *Diploma apud Florentinium.* Guido Comes donationes Monasterio Vallis Umbrosae a Guidone Comite, & Tegrimo eius filio, factas confirmat. *Instrumentum quod exhibemus, ab Ammirato laudatum.*

1100. Mathilda una cum Guidone Comite, & eius filio Guidone Guerra, Diploma in Palatio Florentino concedit, quo vetat Monasteria Vallumbrosanorum iam despecta, & adflicta, a quoquam ulterius molestari ac turbari. *Diploma apud Vghellium in Episcopis Fesulanis, & Ammiratum Hist. Comit. Guid.* Mathilda in loco Marturac ius dicens pensionem Episcopo Lucensi ex pacto solvendam probat atque confirmat. *Diploma apud Vghel-*

An. AEr. Vulgaris.

gbellium. Quum Cerageti esset Abbati Senenae possessionem medietatis Castellum Cumuli adiudicat. *Instrumentum* apud *Florentinum*. Coram Opizone de Gonzaga, & Fralmo, & Petro de Pichena, & aliis pluribus, Mathilda ius dicens in Suriano, secundum adsertionem Clerici, & Martini Plebani S. Mariae ad Montem, Raginerii Lucensis Episcopi Admissorum, decidit Bennum, & Raginerium, Ardinghi filios debere sufficere quotannis Raginerio Episcopo Romam ad Synodum eunti, vel redeunti, triginta vel quadraginta equites iuxta conventionem inter ipsos initam. *Diploma*, apud *Vgbellium*, & *Florentinum*. Ecclesiae Pisanae immunitates, & bona concedit. *Diploma* in Archivo Lucensi, datum in Villa Papiani, apud *Troncium*, *Vgbellium*, & *Florentinum*. Hoc tempore Senenses monetam cudebant. *Iugurtha Thomasi Hist. Senens. Lib. III.* Imilia Comitis Guidonis Guerra uxore Congregationi Vallis Umbrosae multa bona de mariti consensu largitur. *Monumentum quod edimus.*

1101. Conradus Rex Florentiae moritur. *Abbas Vrspergensis in Chronico.*

1102. Mathilda, quum *Instrumentum* donationis, quam Romanae Ecclesiae fecerat, amissum fuisset, coram Cardinali Bernardo Vbertio Legato, donationem renovat, aliudque *instrumentum* fieri iubet, quod

An. AEr. Vulgaris.

quod apud *Baronium*, & in fine Operis *Donnizonis* legere est.

1103. Mathilda una cum Comite Guidone Guerra Monasterio Vallumbrosae plura bona donat. *Diploma* apud *Vghellium in Episcop. Arretinis*, & *Anmiratum Hist. Comit. Guid.* Opizzus Vicedominus, & Legatus Comitissae Mathildae, residet, & ius dicit, in Castro Liciniani. *Instrumentum*, quod ad *Chronicon Pontificum* pag. 194. ex parte edidimus. Mathilda Operae S. Mariae Pisanae Civitatis Castra quaedam, & bona largitur. *Diploma* datum Nonantulae apud *Troncium*.

1104. Mathilda Monasterio Fontanae Taonis bona quaedam donat. *Diploma* exhibitum ad *Chronicon Pontificum* pag. 189. Investit Episcopum Populoniensem bonis, quae ei Rodolphus Hugonis Comitis F. & Iulitta mater, donaverant. *Diploma* apud *Vghellium in Episcopis Populoniensibus*.

1105. Mathilda nonis Octobris in Villa Sevae multam indicit iis, qui in res Sanctimonialium S. Petri de Luco in Mugello, aliquid attentaverint. *Diploma* apud *Guid. Grandium, Silv. Razium in Vit. Mathild. & Mellinium Part. I. De Mathilda*.

1107. Mathilda Pratum obsidens Anselmum Ficciensem Abbatem, legitimum portionis Castri Montis Alti in Dioecesi Lucensi possessorem declarat. *Diploma*, & antiquum

An. AEr. Vulgaris.

- quum monumentum apud Florentinium, & Vgbellium in Episcopis Pistoriens. Monasterium Fresionariae prope Lucam condit. Lac. Philippus Bergomas supplem. Chronic. hoc anno. Henricus Imperator Pisas contendit, & Pisanos ac Lucenses ad concordiam redigit. Chronic. Pisan. ab Vgbellio editum. Florentini Castella, & arces varias expugnant, & ditionem ampliant. Villanius Lib. IV. Cap. XXIII. & XXIV.*
1108. Henricus IV. Hospitale S. Michaelis ad Renum, Abbatiae Fontanae Taonis membrum, in clientelam suscipit. Ex *Archivis Vallumbrosanorum.*
1110. Henricus IV. Pisas adit, ibique aliquandiu moratur. *Troncius Monum. Pisanis.* Mathilda confirmat donationem factam Ecclesiae, & Plebi Villae Castri Veteris ab Vgolino Comite q. Superbi q. Contis Armanni de Nobilibus de domo filiorum Guidi de Villa Castri Veteris, & S. Michaelis de Garfagnana. *Diploma apud Florentinium datum Pontremoli.*
1111. Mathilda Liguriae Proregina ab Henrico Imperatore renunciatur. *Domnizzo Lib. II.*
1112. Balnea Pisana aedificiis extractis Mathilda restituit. *Inscriptio apud Florentinium Lib. II. & Mellinium, de Mathilda Part. II.* Monasterio S. Gorgonis in Insula Gorgona, & Ecclesiae S. Viti Pifarum, multa

An. AEr. Vulgaris.

multa bona largitur, eaque sua protectione communit. *Diploma in Archivo Carthusiensium Pisanorum*. Comes Hugo Comititis Hugonis F. Volaterranorum nomine, salvo iure, & dominio Mathildae Comitissae, & Marchionissae Tusciae, foedus cum Pisanis ferit. *Instrumentum in Archivo Volaterrano, a Troncio adlegatum*.

xiiij. Rimberty Henrici Imperatoris in Etruria Vicarius, in Oppido S. Miniatis residens, prout alii Vicarii cum copiis, ut urbes oppidaeque Etruriae Imperatori parere cogerent, residebant, quum Montem Casciolium adversus Florentinos commovisset, a Florentinis victus caesusque est, & Castrum captum & solo aequatum. *Villanius Lib. IV. Cap. XXVII*. Mathilda donationem silvae Paratinae ab Imperatore Henrico Gualando Orlandio factam confirmat. *Troncius*.

xv. Henricus V. ad S. Bernardi Vbertii Cardinalis, & Pontii Abbatis Cluniacensis, preces, universa Vallumbrosanae congregationis Monasteria sua protectione dignatur, immunitatesque concedit. *Diploma quod edimus*.

xvi. Mathilda moritur. *Ptolemaeus Lucensis hoc anno*. Hanc quidam Scriptores tradunt condidisse Castrum Nossani tertio ab Vrbe Luca lapide, & Castrum Montis Fosculi in agro Pisano. *Florentinus Lib.*

An. AEr. Vulgaris.

II. Conradus Marchio ei succedit. *Sig-
nius de Regno Italiae Lib. XI.*

1116. Henricus Imperator privilegia, & im-
munitates, Ecclesiae Pisanae concedit.
*Diploma apud Troncium, & Vgbe-
lium.*

1117. Ratbodus Etruriae Dux, & Marchio.
Cosmas de Arena.

1119. Henricus Imperator Conradum, qui deinde
Imperator fuit, Nepotem suum, Tusciae
Marchionem constituit. *Florentinius Lib.
II.* Imilia Guidonis Guerrae uxor pro-
mittit se facturam ut incolae Castri
Imporii, aliorumque locorum ad ple-
bem S. Andreae inhabitandam evocen-
tur. *Instrumentum scriptum Pistorii, ab
Ammirato adlegatum.* Henricus V. Ca-
stro S. Florae destructo, novum Ca-
strum S. Florae in Podio Turritae aedifi-
care, advenasque id incolere, per-
mittit, illudque Monasterio S. Florae
concedit. *Diploma Tom. II. Bullar. Casi-
nonsis datum Pisis XIV. Kal. Augusti,*
inter cuius rei testes Lofterius de S.
Genesio Imperialis Aulae iudex recen-
setur.

1120. Conradus Marchio Pontem Ormi in agro
Florentino obsidet, & Consulibus Lu-
censibus immunitates, & iura, confir-
mat. *Florentinius Lib. II.* Monasterio
Passiniani immunitates, & privilegia
concedit. *Diploma quod producimus.*

1122. Conradus Tusciae Marchio Monasterio Cal-
tus

An. AEr. Vulgaris.

- tus boni privilegium concedit, cuius testes inter ceteros sunt, Fridericus Marchionis nepos, & Comes Wido Guerra. *Diploma* ab *Ammirato* laudatum.
1115. Fridericus Conradi frater, Dux & Marchio. *Cosmas de Arena*.
1116. Conradus Marchio Consulibus Lucensibus Castrum Nossani concedit. *Florentinius Lib. II. Ptolaeus Lucensis hoc anno. Sigonius de Reg. Ital. Lib. XII.*
1119. Conradus Tusciae Praeses, & Marchio, bona quaedam Monasterio S. Pontiani Lucensi largitur. *Florentinius Lib. II. ex Diplomate*.
1130. Lotharius Imperator Henricum generum suum Tusciae Praesidem constituit. *Abbas Urspergensis Chronico*. Guido Marchio. *Cosmas de Arena*. Lotharius Rex Innocentio II. Terram Comitissae Mathildae tradit. *Petrus Casinensis Lib. IV. Cap. XCVII.*
1131. Rampertus Tusciae Praeses, & Marchio, bona quaedam Monasterio S. Pontiani Lucensi dono dat. *Florentinius Lib. II. ex Diplomate*. Comes Guido Guidonis Guerrae F. una cum Imilia matre, bona quaedam Ecclesiae S. Fidelis venundat. *Instrumentum* ab *Ammirato* laudatum.
1135. Ingelbertus Marchia Tusciae investitus est, qui a Lucensibus apud Ficicium victus fuit. *Chronicon vetustum Pisanum apud Florentinum, & Vghellium*.
1136. Lotharius II. Monasterio Fontanae Taonis,

An. AEr. Vulgaris.

& Hospitali S. Michaelis ad Renum donationes ab Imperatore Henrico, & Comitissa Mathilda, factas confirmat. *Diploma*, quod edimus.

1138. Conradus III. Balduino Archiepiscopo Pifano, multa bona, & iura, concedit. *Diploma* apud *Troncium*, & *Vghellium*.

1139. Henricus Marchio Tusciae moritur, & ei Vdelricus succedit. *Florentinus Lib. II.*

1141. Albertus Marchio Ficieli Dominus. *Troncius*.

1143. Vdelricus Marchio Othoni Episcopo Lucensi Curtem Bientinae in feudum dat. *Florentinus Lib. II. ex Instrumento*.

1144. Vdelricus Marchio Florentinorum socius adversus Senenses, *Sigonius de Reg. Ital. Lib. XI.*

1146. Quum Comites Guidi oppida & castella Florentiam usque possiderent, Florentini Montem Crucis oppugnant, sed a Comite Guidone seniore victi fugantur. *Villanius Lib. IV. Cap. XXXVI.*

1147. Pax inter Pisanos & Lucenses, Conradi Regis iussu, gravibus Pisanis ab eo conditionibus impositis, sancita est. *Tabulae Pisis exstantes apud Comitem Grifsum*.

1052. Fridericus Imperator Guelfoni avunculo Tusciae Marchiam donat, &, ut *Vspergensis* ait, totam Terram Mathildis Comitissae.

1054. Florentini Montem Crucis obsident, capiunt, evertunt: quare Comites Guidi sua

An. AEr. Vulgaris .

sua quoad illum iura Florentino Episcopato vendiderunt. *Villanius Libr. IV. Cap. XXXVI.* Fridericus AEnobarbus quum in Longobardia esset, Legatos a Pisanis exposcit, eisque ut classem in Siciliam transmissuram parent, iubet. *Guntherus Ligurinus Lib. III.*

1155. Rodolphus Marchio. *Cosmas de Arena.*

1156. Guidoguerra octavam partem Podii, quod dicitur Bonitii, Senensibus donat. *Iug. Thomasius Lib. III. Histor. Senens. Diploma apud Ammiratum.*

1158. Fridericus I. cuncta Vallumbrosanae Congregationis Monasteria suo patrocínio fulcit, immunitatesque concedit. *Diploma quod edimus.*

1159. Fridericus coenobium S. Mercurialis, & Grati, in agro Foroliviensi situm in clientelam suscipit, eique immunitatem concedit. *Diploma, quod edimus.* Item sua protectione dignatur Monasterium S. Mariae de Crispino, & privilegia & immunitates largiens, a consortio & dominio Florentinorum, Faventinorum, & Comitum Guidonum, aliorumque eximit. *Diploma, quod in medium adducimus.* Senensibus privilegium indulgens, vetat ne intra XII. ab Sena lapidem turrim quis aedificet. *Diploma a Thomasio laudatum.* Transimundus Pisciensis, Patriae nomine, Gregorio Episcopo Lucensi sacramentum praestat, se ei in omnibus praesto fore testatus, modo contra Conradum III.

Im-

An. AEr. Vulgaris .

Imperatorem, & Guelfonem Etruriae Ducem, quidquam agendum non sit. *Puccinellius ex instrumento.*

1160. Guelfo Marchio, Guelfonis Marchionis F. Canonicis Cathedralis Lucensis privilegium concedit, actum Ficicli. Item nonnulla Lucensibus civibus cedit: ex cuius cessionis, cuius & *Ptolemaeus* meminit, instrumento constat, quum Guelfo omnes Etruriae populos, ut notat *Vrspergensis*, in oppido S. Genesii convocasset, & unicuique, quod suum erat, tribuisset, eum omnia, quae in agro Lucensi intra sex millia passuum ab urbe Lucae possidebat, civitati Lucanae donasse, concessisse, ac confirmasse. *Sigonius Libro XIII. de Regno Italiae, & Florentinus Lib. II. ex Diplomate.* Hic Guelfo, nescio quo anno, in Guelfonem filium Tusciae dominium transtulit. *Idem.* Item possessiones omnes & iura Ecclesiae Pisanae confirmat, Canonicosque in protectione suscipit. *Diploma* datum apud S. Genesium apud *Vghellium* in *Episc. Pisanis.*

1161. Fridericus Imperator multa castra, & territoria, Pisanis feudorum titulo donat, & iurisdictionem peramplam concedit. *Diploma* datum Papiæ post destructionem Mediolani apud *Troncium.* Sed Mediolanum captum est anno 1162. Pisani Legatos ad Fridericum Imperatorem mittunt, de Imperii & communis Pisani, progressibus acturos. *Chronicon Pisanum.*

An. AEr. Vulgaris.

Secunda feria Paschatis Imperatori iuramentum praestant, & expeditionem in Apuliam, aliaque regna, se suscepturos pollicentur. *Goffridus Monachus S. Pantaleonis Annal.* Fridericus eadem iura, & possessiones eidem monasterio confirmat, aliasque concedit. *Diploma* apud *Vgbellium*, datum Laude.

1161. Pisanos per Vexillum & Spatham in omnibus Tusciae civitatibus Imperator investit. *Chronic. Pisan.* Forte idem est cum eo, quod ad annum 1161. statim narravius; nec annum recte Chronicon notat.
1163. Rinaldus Archiepiscopus Colonienfis, Friderici iussu Longobardia, Marchia, ac Tuscia, perlustrata, Episcopos sibi aversos exauctoravit, socias civitates confirmavit. *Sigonius de Regn. Ital. Lib. XIII.*
1164. Henricus Leodiensis, una cum Rinaldo praedicto, Legatus Friderici in Etruria. *Cosmas de Arena.* Fridericus Imperator Curiae Piscienfis Dominus. *Puccinellius ex Tabulis Archivi Capitularis Lucensis.*
1165. Guelfo Marchio Tusciae in Germaniam redit. *Sigonius Lib. XIII. de Reg. Italiae.* Et forte hoc anno in filium Tusciae Marchiam transfudit. *Consule superius ad annum 1160.* Fridericus Imperator Insulae Sardiniae investituram Pisanis concedit. *Diploma* datum Francfurti, apud *Tronc.*
1166. Fridericus Rinaldum Coloniensem, & Christianum Moguntinum, Antistites, cum in-

An. AEr. Vulgaris.

ingentibus copiis in Italiam maturare,
& studiosas Ecclesiae civitates in Mar-
chia, atque Etruria, bello adgredi iussit;
quod quidem exsequuti sunt. *Sigonius*
Lib. XIII. de Regn. Italiae.

1167. Rinaldus Colonienfis Antistes donationem
Podii Bonitii a Guidone guerra Senen-
sibus factam confirmat. *Iug. Thomafius*
Lib. III.

1168. Imperator, omnibus Italiae civitatibus
contra eum coniurantibus, clam in Ger-
maniam non sine ignominia se subducit.
Goffridus Monachus S. Pantaleonis Anna-
libus.

1172. Lucenses castrum S. Miniatis, Fuscanum,
Viaregium, aliaque, adorti sui iuris fe-
cere. *Sigonius Lib. XIV. de Regn. Ital.*
Christianus Moguntinus Antistes iussu
Friderici Legatos Etruscarum Civitatum
Senae convocat. *Thomafius Lib. III.*

1176. Fridericus Imperator cum uxore, & filio
Pisas profectus, a Pisanis urbis claves
obferentibus honorifice excipitur. *Tron-*
cus.

1177. Quum multae Etruriae, & Longobardiae,
civitates a Friderico deficerent, ille tan-
dem Alexandro III. Pontifici se subii-
cit, rebusque inter se compositis, pax
Ecclesiae redditur: quare Etrusci, alii-
que populi in gratiam Friderici redeunt.
Villanius Lib. V. Cap. II. Fridericus mo-
nasterium S. Florae Arretinum sub sua
protectione suscipit, eidem bona omnia

An. AEr. Vulgaris.

& iura confirmat, immunitatesque concedit. *Diplom. Tom. II. Bullar. Casinens.* datum apud Castrum Florentiae Idibus Martii.

1178. Fridericus Pisis agens, & in Episcopali palatio morans, Canonicis Ecclesiae Pisanae omnia privilegia confirmat. *Diploma in Archivo Capitulari Pisis exstans*, apud *Vgbellium*. Hoc eodem anno Fridericus, diplomate Papiae dato, iura & possessiones Archiepiscopo, & Ecclesiae Pisanae, confirmat. *Diploma apud Vgbellium* laudatum. In oppido S. Miniatis Abbatiae ad Insulam privilegium concedit. *Thomasius Lib. III.*

1180. Christianus Moguntinus, Etruriae Vicarius, iura Imperii super medietate Castri Monterii Senensibus cedit. *Thomasius Lib. III.* Rainerius, & Vgolinus, fratres, Marchiones Etruriae. *Cosmas de Arena*.

1181. Lucius Pontifex, Imperatore Friderico assensiente, Lucensibus, ut monetam feriant, concedit. *Sigonius de Regn. Ital. Lib. XIV.*

1183. Fridericus privilegium ab Alexandro III. Lunensi Ecclesiae anno 1179. concessum Diplomate Constantiae dato confirmat. *Diploma apud Vgbellium*. Christianus Moguntinus Episcopus superius memoratus in Italia moritur. *Goffridus Monachus S. Pantaleonis*.

1184. Fridericus Florentia in Apuliam profecturus transiens, Comitatum omnem, eiusque

An. AEr. Vulgaris.

que dominium Florentinis abstulit, & in eodem Comi a u Vicarios constituit, quod & aliis Etruriae civitatibus, Pistorio, ac Pisis exceptis, fecit, quod ab Alexandri Pontificis partibus stetissent. Item Senam obsedit, sed re infecta discessit. *Villanius Lib. V. Cap. XII.* Henricus Rex Friderici F. quum Ficicli esset coenobium Montis Sclarii suo patrocínio munit, & bona privilegiaque largitur. *Diploma*, quod edimus, cuius ἀπόγραφον in Archivo Monasterii Ripulensis adservatur.

1185. Fridericus, quum IV. Kal. Augusti, in oppido S. Miniatis esset, privilegia ab aliis Imperatoribus Lunenti Ecclesiae concessa confirmavit, aliasque immunitates & exemptiones indulgit. *Diploma* apud *Vghellium*. Quum vero Cremae versaretur, bona Volaterranae Ecclesiae alienata, ei restitui iubet. *Diploma* apud *Vghellium*. Guido Guerra Tusciae Comes Ecclesiae, & Monasterio S. Fidelis quaedam donat. *Instrumentum* ab *Ammirato* adlegatum.

1186. Henricus VI. Rex in Castro S. Miniatis agens cuncta Vallumbrosanae congregationis Monasteria in patrocínium suscipit, & immunitates indulget. *Diploma* quod exhibemus. In eodem Oppido V. Kal. Septembris dominium, & iurisdictionem Civitatis Volaterrarum, & Castra omnia, & possessiones, & argenti

An. AEr. Vulgaris.

fodinas Monterii Episcopo Volaterrano confirmat. *Diploma ab Ammirato* laudatum. Senensibus Consules imperatoria auctoritate eligendi facultatem tribuit, qui tamen quotannis ab Imperatore, vel eius Vicario, investituram gratis accipere deberent. Insuper facultatem cudendi Monetam, & ius dicendi, indulget, censu LXX. marcharum puri argenti imposito. *Thomasius Lib. III. ex Diplomate Cesenae dato.*

1187. Henricus Rex quum Ficieli moraretur monasterium S. Salvii sua protectione communit, eique multa bona, & privilegia concedit. *Diploma quod proferimus.*

1188. Philippus Friderici Imperatoris filius, Etruriae Dux, Ecclesiam Arretinam, eiusque Canonicos, cum omnibus bonis in clientelam recipit. *Diploma apud Vghellium.* Fridericus Imperator, quum in Oppido S. Miniatis esset, Ildebrando Episcopo Volaterrano, Volaterranum dominium, & plura Castella, totumque Episcopatum cum argenti fodinis Castri Monterii, regaliisque, concedit. *Diploma adlegatum ab Vghellio.* Anselmus Tusciae Praeses. *Cosmas de Arena.* Gregorius Papa, & Fridericus Imperator, Comitatum Florentinis restituant. *Io. Villani Lib. V. Cap. XIII.*

1189. Henricus Rex Volaterrano Episcopo ius cudendi monetam indulget. *Diploma apud*

An. AEr. Vulgaris.

apud *Vgbellium*, & apud *Ammiratum*
datum Vicerbure.

1190. Fridericus I. moritur. Henricus VI.
V. Kal. Septembris, quum Sutriae
ageret, privilegia, & immunita-
tes omnes, quas Pisanis Fridericus pa-
ter concesserat, confirmat, aliaque lar-
gitur. *Diploma* quod edimus. Rainerius,
& Vguccio, Marchiones. *Cosmas de Are-*
na. Ridolphus a Capraria Florentiae
Rector. *Villanius Lib. V. Cap. XIV.*

1191. Henricus sextus, quum Lucae esset, pri-
vilegium a patre Friderico Ecclesiae
Lunensi concessum, confirmat. *Diploma*
apud *Vgbellium*. Quum vero Prati ver-
saretur XII. Kal. Martii Monasterium
Vallis Vmbrosae, & alia eiusdem Con-
gregationis monasteria, sua protectione
munit, immunitatesque concedit. *Di-*
ploma apud *Vgbellium in Episcopis Fesu-*
lanis. XI. vero Kal. Martii Coenobium
Passiniani cum multis castris ad illud
pertinentibus in clientelam recipit, &
immunitates indulget. *Diploma* quod edi-
mus. Pisis autem VI. Kal. Martii agens
Parthenonem S. Hilarii, cum omnibus
Castris, Villis, & bonis, ad eum spe-
ctantibus, simili favore prosequitur, pa-
tris sui Friderici vestigiis insistens. *Di-*
ploma quod exhibemus. V. Kal. Decem-
bris, quum Papiæ moraretur, Diplo-
ma, quo monasterium Passiniani, ante-
quam Imperatorium diadema accepisset,

An. AEr. Vulgaris.

suo patrocínio munierat , confirmat. *Diploma* quod producimus. Monasterium Cisterciense S. Galgani in agro Senensi situm , quum in Oppido S. Quirici moraretur, in tutelam suscipit. *Diploma* apud *Vghellium*.

1193. Quum Henricus Lunae esset, III. Idus Augusti patrocínium suum, & privilegia monasterio Passiniani confirmat. *Diploma* quod edimus. Philippus Etruriae Praeses , iuxta *Abbatem Vrspergenssem* , ab Henrico renunciatur : sed quum viderimus eum anno 1188. iam Etruriae Ducem fuisse , vel fallitur *Vrspergensis* , vel tantum ab Henrico confirmatus fuit . Pisani XXX. triremes Henrico Imperatori suppétias mittunt . *Tromcius* .

1194. Henricus IV. Imperator Curtem Pisciae aliaque bona , Guidoni Episcopo Lucensi donat ; quo tempore Pisciam Conradus Marchio gubernabat . *Puccinellius ex Diplomatis , & Tabulis Archivi Canonico-rum Lucensium* . Henricus VI. Monasterium S. Florae Arretinum suo patrocínio dignatur , omnia bona , & iura , eidem confirmat , immunitates concedit. *Diploma Tom. II. Bullar. Casinens.* datum Pisis , cuius testis fuit etiam Loctarius de S. Genesio .

1195. Philippus Dux Tusciae , Dominus totius Poderis Comitissae Mathildae , vocatur in Diplomate , quo privilegia monasterio Pado-

An. AEr. Vulgaris.

Padolironensi confirmat. *Tom. II. Bullar. Casinensis.*

1196. Fridericus Imperator Ecclesiam Arretinam, & cuncta eius bona, sub sua tutela, & protectione, suscipit. *Diploma* apud *Buralium*, datum Laude. Henricus VI. privilegia, immunitates, & ius cuedendi monetam, Episcopo Arretino, & Ecclesiae B. Donati, concedit. *Diploma* apud *Buralium*. Alberto, Matthaeo, & Gulielmino, Filiis Rainerii de Monte acuto, privilegia quaedam, & immunitates, indulget. *Diploma* apud *Gamurrinium* *Tom. I.* datum apud Castellum Clusinum. Eisdem suo patrocinio dignatur. *Diploma* quod edo, a *Gamurrinio* *Tom. I.* laudatum, & datum Vitemburgii, X Kal. Iunii. Philippus Etruriae Dux, quum Arretii esset, Monasterio S. Galgani sub sua protectione suscepto, privilegia Friderici patris, & Henrici fratris, Imperatorum, confirmat. *Diploma* apud *Vgbellium in Episcopis Volaterranis*. Idem Ecclesiam Arretinam, & cuncta eius bona, sua tutela, & protectione, dignatur. *Diploma* apud *Buralium* Arretii datum, in quo omnia castra, & Villae, & praedia eius recensentur, inter quae est etiam Sancta Crux. Henricus VI. eidem monasterio patrocinium immunitatemque concedit. *Diploma* apud *Vgbellium ibidem*. Rolandus Comes Tusciae Palatinus nominatur in *Diplomate* Henrici

An. AEr. Vulgaris.

- rici VI. apud *Buralium* praedicto .
1197. Philippus Etruriae Dux Sueviae Ducatu ab Henrico Imperatore donatur , & in Germaniam evocatur . *Sigonius de Regno Italiae Lib. XV.* Etruriae Civitates foedus inter se ferunt , coniurantque libertatis tuendae , & Romanae Ecclesiae defendendae gratia , negantque se Imperatorem aliquem , aut pro Imperatore , Rege , Duce , Principe , Marchione , Nuntium ullum , qui pro eis debeat imperare , sine adsensu & speciali mandato Romanae Ecclesiae accepturos . *Tabulae foederis ab Ammirato in Hist. Com. Guid. adlatae .* Henricus Fafius Vicarius Imperialis . *Cosmas de Arena .*
1198. Guelfi Etruriae audita Imperatoris morte animos adeo extulerunt , ut quum Philippus Dux per eos forte dies Montemlasconem ex Germania reversus adiisset , manu milites eius adgressi sint . *Sigonius Lib. XV. de Regno Italiae .* Philippus Imperator electus Pisanos sibi sociare studet . *Troncius .*
1199. Pisani apud Vulturum cum XX. triremibus Imperatori praesto sunt . *Chronic. Pisanum .*
1201. Vgolinus , & Vguccio , Marchiones . *Cosmas de Arena .*
1202. Guido Guidonis comitis F. Marchio . *Cosmas de Arena .*
1207. Comes Guidoguerra II. Erempo Camalduli

An. AEr. Vulgaris.

li bona quaedam donat, quam donationem Waldrada eius uxor, marito adfentiente, confirmat. *Diploma ab Ammirato* laudatum. Quare fabulosum est quod *Villanius* de Othone IV. & Gualdrada scribit, quum Otho IV. anno 1209. exeunte in Italiam venerit.

1208. Otho IV. Imperii habenas suscipit, & die 27. Octobris in Oppido S. Miniatis Senensibus tributa remittit; & mense Decembri Fulginii privilegia a Friderico, & Henrico VI. eisdem concessa confirmat, aliaque addit. *Thomasius Lib. IV.*

1209. Otho IV. quum Prati esset Pistorium cum suo territorio in clientelam suscipit, & omnia eius iura, possessionesque, confirmat. *Diploma* apud *Vgbellium in Episcop. Pistor.* Quum vero in Oppido S. Genesii versaretur, die X. Februarii Monasterium S. Salvatoris Fontanae Taonis sub protectione recipit, & donationes a Marchione Bonifacio, Henrico II., & Comitissa Mathilda, factas confirmat. Item alio Diplomate dato die XXV. Octobris Monasterium Vallis Umbrosae cum omnibus bonis sua tutela dignatur, & ius aedificandi folles, & pistrina, in fluminibus non obstante Nuntiorum Imperialium contradictione indulget, eaque ab illorum exactionibus eximit. Pariter quum Pisis esset die XX. Novembris donationem bonorum monasterio S. Mariae de Serena a Ghe-

An. AEr. Vulgaris .

Gherardo Comite factam , confirmat , conceditque ut contra illud nisi sexagenaria praescriptio non currat. Ex *Archivis Vallumbrosanis* . *Diplomata* edimus priora duo . Observandum tamen est haec duo postrema *Diplomata* Indictione VIII. inscripta signari , quum toto Imperatoris Othonis regno octava Indictio numquam obcurrerit . Quum in Oppido S. Miniatis esset , Monasterio S. Galgani in agro Volaterrano , patrocinium , immunitatemque largitur , & bona ei ab Ildebrando Episcopo concessa confirmat pridie kal. Novemb. *Diploma* apud *Vghellium* . Hoc , ut videtur , tempore Otho Florentiae quoque versatus est , ut tradit *Villanius Lib. V. Cap. XXXVII.* & Casentinatem agrum Comiti Guidoni seniori donavit , ut laudatus *Villanius* loco citato , & *Lib. IV. Cap. I.* memoriae prodidit . Pisani classe XL. triremium instructa Imperatori ad Prochytae suppetias ferunt . *Chronicon Pisanum* .

1118. Otho privilegia , & immunitates Matthaeo de Monteacuto , eiusque nepotibus , largitur , & iam concessa confirmat . *Diploma* apud *Gamurrinium Tom. I.* datum apud S. Salvatorem de Monte Amiato . Et Pisanorum classe vectus in Apuliam ditioni Friderici Regis bellum infert . *Sigonius Lib. XVI. de Regno Italicae* .

Hen-

An. AEr. Vulgaris.

1213. Henricus, Imperatoris Mareſcallus, ac S. Quirici & Radicoſani Caſtellanus, facultatem exigendi, ſalvo honore Imperii, in ſua ditione quaecumque a Senae Conſulibus iuſſa fuerint, Senenſibus cecedit. *Thomasius Lib. IV.*
1214. Arretini, & Commune Caſtellionis Arretini, amneſtia ſtabilita, inter ſe conveniunt, & pacem ſanciunt. *Inſtrumentum*, quod edimus.
1215. Florentini in Guelfos Gibellinoſque ſcinduntur. *Villanius Lib. V. Cap. XXXVIII.*
1217. Rainerius Marchio. *Cofmas de Arena.*
1218. Conradus Episcopus Spirensis, Imperatoris Cancellarius, in Italiam a Friderico miſſus, ut proximum ſuum adventum civitatibus Italiae nuntiaret, & eas ad Sacramentum adigeret, cum ampliſſima poteſtate faciendi quidquid Imperio utile videretur, Senae diploma ad hoc ab Imperatore ſibi traditum in Senatu legit. *Thomasius Lib. IV. ex ipſo Diplomate.*
1219. Comites Guidones foedus cum Florentinis ineunt, & Caſtellum Montis Murli pro Florentinis ſe cuſtodituros promittunt. *Ex Diplomate. Annimirus.*
1220. Fridericus II. ab Honorio III. Pontifice, Maximo coronatus, Eccleſiae Mathildae Comitiffae ditionem reſtituit. *Nat. Alexander Tom. VII. Hiſt. Eccleſiaſt. Saec. XIII. & XIV. Cap. I. Art. II.* Guidonem, Tigrinum, Rogerium, Marcoal dum, & Aginul-

An. AEr. Vulgaris.

nulphum Guidonis Guerræ filios, Tusciae Comites Palatinos, de quibus *Villanius Lib. V. Cap. XXXVII.* agit, in suam protectionem una cum eorum bonis recipit, conceditque regalia omnia, & omnem iurisdictionem, in universis oppidis, castris, villis, & terris, quas possident, & quae recensentur in *Diplomate*, quod proferimus. Albertum, Matthaeum, & Tebaldum, de Monte Acuto privilegiis exornat. *Diploma* apud *Gammurrinium Tom. I.* datum in Castello Episcopatus Saunen.

1221. Conradus Spirensis, Etruriae Vicarius, dum Ficicli esset, die 10. Ianuarii, Senensibus privilegia confirmat, & a tributis, & vectigalibus, eximit. *Thomasius Lib. IV.* Aldobrandinum Aldobrandeschium, & eius urbem Grossetum, in tutelam recipit. *Thomasius Lib. IV. ex Diplomate.*

1225. Fridericus privilegia Ecclesiae Arretinae ab Henrico VI. concessa confirmat. *Diploma* apud *Vgbellium*, & *Buralium*, datum apud S. Germanum.

1226. Vallumbrosanam Ecclesiam cum omnibus suae congregationis monasteriis in clientelam Fridericus II. recipit, & immunitates, quemadmodum Fridericus I. & Henricus VI. fecerant, indulget. *Diploma*, quod edimus. Hoc eodem anno, mense Iulio, Indictione XIV. quum in oppido S. Miniatis esset, iura & bona omnia

An. AEr. Vulgaris.

omnia confirmat, quae Abbatiae S. Salvatoris, & S. Mariae de Ficiclo Cadulus, Lotharius, Bulgarellus, Vguizzo, & Vgolinus, Comites Imperiales, donaverant, inter quae bona recensentur monasterium S. Bartholomaei de Cappiano, Ecclesia S. Martini, & Ecclesia S. Viti, cum earum bonis. *Ex Archivis Vallumbrosanorum.*

1227. Malpiglius a S. Miniato Senae Potestas. *Thomasius Lib. IV.* Comites Guidi Drudolo Drudi Vgolini filio castellum Briferni, & Podium Vbaldum in feudum dant. *Ammiratus ex Diplomate.*

1228. Fridericus Senensibus scribit, multa querens, quod Pontifex ei iratus sit, eosque ad expeditionem in Palaestinam hortatur. *Epistola apud Thomasium Lib. IV.* data Capuae.

1232. Florentini a Friderico, quum Prozeni esset, ob bellum Senensibus contra Imperatoris praeceptum illatum, gravi multa damnantur. *Thomasius Lib. IV.* ex ipsa Sententia.

1236. Fridericus Etruriae Civitates Romani Pontificis socias expugnat, & adfligit. *Villanius Lib. VI. Cap. XIX.*

1237. Pisani, iussu Friderici II. una cum Encio eiusdem filio notho, classem Genuensium ad Meloriam insulam invadunt ac delent, & Cardinales Episcoposque Gallos, & Anglos, Romam ad concilium tendentes, ea vectos, partim capiunt, par-

An. AEr. Vulgaris.

partim mergunt. *Villan. Lib. IV. Cap. XX.*
 Quum Melphiae esset Bullam Gregorii
 Pontificis anno 1229. datam, qua con-
 cedit Abbati Coenobii Amiatini, ut Ci-
 sterciense institutum in suo monasterio
 observetur, confirmavit. *Diploma apud*
Vghellium.

1239. Fridericus Imperator Lucam, & Pisas, con-
 tendit; & Pisis per aliquot dies mora-
 tus, Pisanos adversus Genuenses Eccle-
 siae deditos inflammavit, atque Etruriae
 populos ad suas partes traduxit. *Sigonius*
Lib. XVIII. De Regn. Italiae. Florentini
 vetant, ne quis damnum inferat perso-
 nis, & bonis, monasterii Cultus boni,
 quod suo protegunt patrociniis; poenam-
 que in delinquentes Potestatis arbitrio
 permittunt. *Editum*, quod exhibemus.
 Pandulphus Fasianella Vicarius Impera-
 toris in Tuscia. *Thomasius Lib. IV. Co-*
smas de Arena.

1240. Fridericus Friderici Imperatoris filius, An-
 tiochiae Rex, generalis in Tuscia pro
 Imperio Capitaneus. Ex *Instrumento*,
 quod edimus, & *Cosmas de Arena.* Impe-
 rator Senam, una cum filio Antiochiae
 Rege profectus est. *Thomasius Lib. IV.*

1248. Quum Fridericus ab omnibus Etruriae ci-
 vitatibus obsides exegisset, eosque ad op-
 pidum S. Miniatis misisset, omnem la-
 pidem movit, ut Florentinos inter se
 scinderet, & Guelforum Gibellinorum-
 que factiones in mutuam exitium accen-
 de-

An. AEr. Vulgaris.

deret, quod opera Vbertorum effecit. Gibellini Florentini ab Equitibus Friderici adiuti, urbis partem diruerunt: sed Germani, Guelfos apud Montem Varchium adorti, victi fusique sunt. *Villanius Lib. VI. Cap. XXXIV.* Etruriae civitates, quae a Friderici partibus steterunt, interdicto, ut vocant, Ecclesiastico obnoxias fuisse, & hoc anno Guidumguerram, & Rugerium, Comites, Ecclesiae Capitaneos fuisse, constat ex *Bulla Innocentii IV.* & ex *Instrumento*, quod ad Chronicon Pontificum, pag. 243. iam edidimus.

1249. Fridericus in Etruriam proficiscitur, & Ficieli commoratur, & mox, quum Gibellini castellum Caprariae expugnassent, Guelfos Florentinos, qui illud tutati fuerant, captivos secum in Apuliam abduxit. *Villan. Lib. VI. Cap. XXXVI.*
1250. Fridericus obsides Etruscorum, ut in Apuliam abducantur, iubet, *Villanius Lib. VI. Cap. XLII.*
1251. Conradus una cum Pisani Neapolim invadit, & obsidet, *Troncius.*
1252. Manfredus cum Gibellinis Etruscis foedus init. *Villanius Lib. VI. Cap. XLV.*
1256. Alphonsus Castellae Rex, Imperator electus, & Pisani, foedus ineunt, mutuumque praesidium promittunt. *Diploma apud Troncium.*
1258. Florentini, nequis bona Ecclesiastica sine Pontificis Maximi approbatione aliena-

An. AEr. Vulgaris.

ta, aut obligata, habeat, prohibent, multa centum librarum indicta. *Edictum* quod edimus.

1260. Guelfi Florentini ad Alphonsum electum Imperatorem rogatum, ut in Italiam adveniat, Oratores mittunt, eique auxilia pollicentur. *Villan. Lib. VII. Cap. LXXV.* Gibellini Florentini copias a Manfredi petunt, qui primum centum tantum equites, qui ad Senam caesi fuerunt, concedit; mox Iordanum Comitem cum DCCC. equitibus suppetias Senensibus mittit. *Villanius Lib. citato, Cap. LXXVII. & LXXVIII.* Hunc Iordanum generalem Manfredi in Tuscia Capitaneum *Chronicon Pisanum* vocat.

1261. Comes Guido Novellus Vicarius Florentiae a Manfredi constitutus cum Gibellinis & Germanicis copiis, Lucensem agrum invadit, & Castrum Francum, Sanctam Crucem, Sanctam Mariam ad Montem, Montem Calvum, & Puteum, oppida, Ficiclo frustra obfesso, capit. *Villanius Lib. VI. Cap. LXXXIV.* Mense Martio Franciscus Simplex novus Regis Manfredi Vicarius Senam advenit. *Thomasius Lib. VI.*

1263. Guido Novellus Etruria lustrata, Guelfos persequitur; capta Luca, Florentiae etiam dominatur. *Villanius L. VI. C. LXXXVII.*

1265. Guelfi Florentini Carolum Andegavensem adversus Manfredum sequuntur. Manfredus autem LXXX. Triremes Genuae, Pisis,

An. AEr, Vulgaris,

sis, & Neapoli, instruxerat, ut invadenti Carolo occurreret, Guidone Novello tunc eius Pifarum Vicario. *Villanius Lib. VII. Cap. III.* Lucenses Guidoni Novello se subiciunt. *Ptolemaeus Lucensis.*

1266. Comes Guido Novellus, quum populum timeret, Florentia cum suis copiis Pratum evadit. *Villanius Lib. VII. Cap. XIV.* Conradus II. Siciliae Rex Pisas contendit, & multo cum gaudio a Pisanis excipitur, qua de re communi Castellani Franci, aliisque communibus sociis per Tusciam, litteras dederunt. *Chronicon Pisanum.*

1267. Guelfi Florentini Carolo Andegavensi urbis administrationem ad decennium permittunt; Carolusque quotannis Vicarium ad Florentiam procurandam mittit. *Villanius Lib. VII. Cap. XV.* Omnes fere Etruriae civitates Guelfam factionem, Sena & Pisis exceptis, sectantur. *Ibid. Cap. XX.* Carolus Andegavensis laudatus, Neapoleos Rex, generalis Etruriae Vicarius, imperio vacante, a Pontifice constitutus, Etruriam ingreditur, & Florentiae magnificenter excipitur. *Ibidem Cap. XXI.* Sancti Miniatis arx Pisanis custodienda traditur. *Chronicon Pisanum.*

1268. Conradinus Rex Pisas, mox Senam, ubi aliquandiu moratur, contendit. *Villanius Lib. VII. Cap. XXIII. & XXIV.* Conradus II. Siciliae Rex ampla privilegia Pisanis elargitur. *Ammiratus, Histor.*

An. AEr. Vulgaris.

Comit. Guidon. ex Diplomate, quod edimus.

1169. Iambertaldus, vel Ioannes Bertaldi, Caroli Regis in Etruria Vicarius, Guelfos Florentinos ductans, Senenses Germanosque ad Collem Vallis Elfae caedit; & horum Ducum unus, Guido Novellus fuga evadit; alter, Provenzanus Salvanius occumbit. *Villanius Lib. VII. Cap. XXI.*
1170. Guido Comes Montisfortis, Simonis Comititis F. Vicarius Caroli Regis in Etruria. *Cosmas de Arena.*
1175. Rinaldus Caroli Regis in Etruria Vicarius. *Cosmas de Arena.*
1181. Rodulphus Rex ab Etruscis Gibellinis rogatus, Odonem, ut *Sigonius* vocat; Loddum, ut *Troncius*; Loddum, ut *Borghinius*, Vicarium in Etruria cum trecentis equitibus mittit, qui civitates omnes, & oppida, si Pisas, & S. Miniatem excipias, parere detrectantia offendit, frustraquo bello Guelfos Florentinos, Lucenses, & alios, adortus, opibus deficientibus, cum his pacem init, & in Germaniam revertitur. *Villanius Libro VII. Capit. LXXVIII.*
1182. Rodulphus Imperialis Aulae Cancellarius, & Etruriae Vicarius, Monasterio Passiniani, omnia bona & iura, quae possidet, Feudi titulo, interposito iuramento, confirmat, dato in Arce S. Miniatis, *Diplomate, quod edimus. Alio pariter*

An. AEr. Vulgaris.

riter *Diplomate* dato in eadem Arce iurisdictionem omnem, & regalia consuetata Episcopo Volaterrano confirmat. *Diploma* ab *Ammirato* laudatum.

1285. Henricus de Fucecchio Episcopus Lunensis ius percutiendae monetae a Rodulpho Imperatore sibi, & successoribus, impetrat. *Diploma* apud *Vghellium* datum apud Alducchem.

1286. Rodulphus Rex, Honorio Pontifice adsentiente, Princivallem Fliscum ex Laviniae Comitibus, Vicarium in Etruriam mittit ut iura imperii recuperet. Hic Florentiae in aedibus Modiorum diversatus a Florentinis, Senensibus, Lucensibus, Pistoriensibus, Pratenis, aliisque Etruriae populis, sacramentum exigere nequicquam conatus est. Quare indignatus Florentinos, aliosque multavit, atque proscripsit: rebusque ei in Etruria parum prospere cedentibus, in Germaniam redire coactus est. *Villanius Lib. VII. Cap. CXI.* Ferunt Rodulphum tunc suis opibus diffusum, integram Italiae libertatem, certo pretio, vendere animum induxisse: eamque a plerisque Italiae populis, pecunia redemptam tradunt, *Blondus, Bonincontrius, Platina, Tritemius, Cuspinianus, Crantzius, Sagonius*; attamen *Borghinius* peculiari dissertatione id fabulosum esse demonstravit.

1292. Guido Novellus Arretii naturae concedit. *Annales Arretinorum.*

An. AEr. Vulgaris.

1294. Ioannes de Celoria Burgundus Vicarius
ab Alberto Rege in Etruriam missus,
suis copiis Florentinos, & Senenses
adoritur. *Villanius Lib. VIII. Cap. X.*
1295. Ioannes de Celoria, pecunia à Florenti-
nis, aliisque Guelfis, accepta, in Bur-
gundiam revertitur. *Villanius Lib. VIII.
Cap. X.*
1296. Ioannes de Cabillone Adolphi Imperatoris
in Etruria Vicarius. *Cosmas de Arena.*
1310. Henricus VII. Florentiam Imperialem Ca-
meram declarare meditatur. *Villanius
Lib. IX. Cap. VII.*
1311. Paduanus quidam nobilis, Vicarius Impe-
rialis, Arretium proficiscitur, & sopitis
Arretinorum discordiis, diem obit.
Mense Octobri Florentini Pandulfum Sa-
bellium Romanum, aliosque Imperato-
ris Oratores, suae Urbis ingressu inter-
dicunt, compelluntque recedere: & co-
piis Petram Sanctam, Sergianumque,
missis, ne Imperator Genua Pisas ven-
turus transeat prohibere conantur. Qua-
re Imperator, Florentinorum proceres
citatos multat, atque proscribit: sed
Florentini haec omnia contemnunt. In-
terim Henricus Namurcensis Imperato-
ris Mareschallus Pisas concedit, & Flo-
rentinos depraedatur, cui copiis ad S.
Miniatem missis Florentini resistunt.
Sed & Imperator Pisas profectus, ubi
usque ad diem 22. Aprilis 1311. com-
moratus est, Lucenses, & Miniateses
ado-

An. AEr. Vulgaris.

adoritur. *Villanius Lib. IX. Capp. XXV. XXVI. XXVII. XXXIV. XXXVI. & ipsae Sententiae contra Florentinos latae, quarum ἀντίγραφα ex Bibliotheca Riccardiana eruta, apud me seruo, olim editurum. Quo tempore Henricus Pisis permansit, privilegia Abbatiae Verrucæ concessit, & Ecclesiae Pisanae iam indulta, confirmavit. Troncius.*

1312. Robertus Neapoleos Rex una cum Etruscis, ne Henricus Romae coronetur, prohibere conatur: sed Imperator, accepta nihilominus corona, in Etruriam rediens, Cortonam, & Arretium ingreditur. Inde mense Septembri agrum Florentinum invadit, cuius variis oppidis, & castris potitur, inter quae Mons Varchius fuit, ad quem quum castramentatus fuisset, monasterium Fratrum Minorum Alverniae suo patrocinio dignatus est, Vicariisque Arretinis, aliisque communibus, suis sociis illud commendavit, ut constat ex *Diplomate*, quod edituri sumus: tandem pugna ad Ancisam cum Florentinis commissa, hi victi fusique sunt. Quare Imperator Florentiam ipsam obsidet, sed re infecta discedens, varia oppida discurrendo capit, donec bello fractus, Pisas reverti cogitur, ubi in Florentinos sententiam fert, eosque multat, ac diversas poenas infligit. *Ioann. Villanius Lib. IX. Cap. XXXVIII. XLIII. XLIV. XLV. XLVI. XLVII. XLVIII.*

An. AEr. Vulgaris.

- 1313. Henricus VII. privilegiorum omnium ab antecessoribus Imperatoribus Ecclesiae Pisanae concessorum confirmationem amplissimam elargitur. *Diploma* apud *Vgbellium*.
- 1316. Vguccio a Fasiola Pisarum & Lucae Dominus elicitur: eique Comes Gaddus a Gherardesca substituitur. *Villan. Lib. IX. Cap. LXXVI.*
- 1320. Gaddus Comes, Pisarum Dominus, moritur; eique Comes Nereus succedit. *Villanius Lib. IX. Cap. LXX.*
- 1327. Pisani Ludovico Bavaro in Italiam ingressu pecuniae vim dant, ne Pisas ingrediatur: qui tamen Pisas obsidet & capit; & Lucae, Lunae, Pistorii, Volaterrarumque Ducem Castruccium constituit: & tandem a Pisanis oppida quaedam Castruccio tradere coactis, summam pecuniae maximam exigit. *Villanius Lib. X. Capp. XVIII. XXIV. XXXIV. XXXV. XXXVIII XLVII. XLIX.*
- 1328. Florentini ad resistendum Imperatori se accingunt, qui Pisas profectus, & Magistratus reformat, & Tarlatinum Tarlatium Arretinum Vicarium ibidem constituit; cui & Petro Sacconi fratri deinde, quum hoc eodem anno Romae esset, merum & mistum Imperium in castris Vergareto & Castellione concedit, ut ex *Diplomate* a *Buralio* adlegato constat. Lucam pariter Castruccii filiis aufert, & pecuniae vim a Lucensibus exigit. Interim

An. AEr. Vulgaris.

tamen Florentini, Roberti Regis copiis sibi adiunctis, territorium Pisanum populantur. *Villanius Lib. X. Capp. C. CIV. CVIII. CXVI. CXXVI.*

1319. Pisani Vicarium Imperialem, eiusque copias, urbe expellunt. *Villanius Lib. X. Capit. CXXXV.* Ludovicus Imperator Obizo, Gerardo, & Guelfo de Opezinghis, immunitatem a solvendo veſtigali Communi Pifarum concedit. *Diploma* datum Pisis, die 28. Ianuarii, apud *Gamurrinũ* Tom. I.

1333. Ioannes Bohemiae Rex, Comes Brixiae, & Lucae, Castrum Vellani cum territorio & iurisdictione nobilibus Viris Guarzonibus de Piscia; quod de Sacro Romano Imperio benemeriti essent, concedit in feudum. *Diploma* apud *Puccinellium*, datum Lucae. Idem eisdem Guarzonibus dat in feudum *Cerbariam*, & locum, qui Cerbaria dicitur, ac terras, possessiones, & nemora, & aquas, quae in Cerbaria dicuntur, positas in Episcopatu Lucano, infra confines inferius descriptos; cui Cerbariae, seu terrae, ab una parte cohaeret via & strata, per quam itur ad Altumpassum versus Gallenum, & versus Pontem de Cappiano, & usque ad dictum pontem, qui est super aqua Guscianae, seu esse consuevit, ab alia parte aqua Guscianae, ab alia parte aqua paludis usque ad Stallatorium, & qui prope fo-
veam,

An. AEr. Vulgaris.

veum, qui dicitur comitatum Provinciae Vallis Nebulae, positum in Territorio communis Vivinariae, seu Montis Caroli, & sicut trahit dictus foveus usque ad aquam Sibullae, & ab alia parte strata, & via publica, per quam itur ad Altumpassum, apud aquam dictae Sibullae, & Ecclesiam Sanctae Mariae Magdalenae, &c. quae sunt verba ipsa *Diplomatis* apud Puccinellium, dati Lucae.

1346. Oppidum S. Miniatis Florentinis ultro se dedit. *Villanius Lib. XII. Cap. LXXXI.*

1354. Pisani Mantuam oratores ad Carolum IV. Imperatorem mittunt rogatum, nequid in sua urbe, quam ipsi obsident, immutare velit, quod quidem ille promittit. Sed quum Pisas postmodum accessisset, exacto sacramento, regiminis formam variavit. Interim Florentini, qui se ab Imperatore adveniente defendere decreverant, Legatos ad eum pariter mittunt, qui coram eo nullam subiectionem praefecerunt, contra quam Senensium Legati faciunt; & Volaterrani, ac Miniateses, qui Imperatori se dedunt. *Matthaeus Villanius Lib. IV. Capp. XXXII. XXXVIII. XLII. XLIV. XLVIII. LI. LII. LVIII. LIX. LX.* Interim Imperator Lucam tendit, negatque Lucensibus libertatem se permissurum.

1355. Sed inter Imperatorem Florentinosque concordia demum initur, qui illi homagium

An. AEr. Vulgaris.

gium, & sacramentum certis conditionibus praestant, inter quas, ut autonomia gaudeant, legibus prius ab Imperatore confirmatis; Prioresque sint perpetui Vicarii Imperatoris, &c. *Idem Capp. LV. LXXI.* Imperator, die 3. Iunii, sponte sua Florentiam undecumque liberam declarat. *Matth. Villanius Lib. VI. Cap. LXXII.* Sed in antecessum quum Pisis esset IX. Kal. Martii concessit Philippo Episcopo Volaterrano, ut Volaterris, in earumque Dioecesi, atque uniuerfa Etruria, causas omnes tam criminales, quam civiles, causasque adpellationum, quae ad Imperatoris curiam spectarent, decidere posset; perque totum Romanum Imperium Iudices, Tabelliones, & Notarios publicos constituere: Tutores, & Curatores, & Mondualdos dare: nothos filios legitimos declarare ei liceat. *Diploma apud Vghellium, & Ammiratum.* Die XXII. Martii Pisis discedens Imperator, Volaterras se contulit, atque insequenti die ad oppidum S. Miniatis. *M. Villanius Lib. IV. Cap. LXXVII.* Hoc pariter anno X. Kal. Iunii, quum Pisis itidem versaretur, Ecclesiam Volaterranam annuo XXX. Marcarum argenti censu, quem pro Castri Monterii Argentifodinis solvebat; annuoque XXX. Marcarum argenti fodro; liberat, immunemque declarat. *Diploma apud Vghellium, inter cuius rei testes, etiam*

An-

An. AEr. Vulgaris .

Angelus Marchio Montis S. Mariae Princeps recensetur . VI. tamen Non. Maias Senae , (quo die XXIV. Martii pervenerat , ut tradit *Matth. Villanius Lib. IV. Cap. LXXVII.* & civitatem suae libertatis pertaesam , in spontaneam deditionem receperat , ibique suum Vicarium , Pragensem Archiepiscopum , constituerat . *Ibidem Cap. LXXIX.* Sed Sena profectus Romam deinde petiit , ubi die V. Aprilis coronatus est , & die XIX. eiusdem mensis Senam iterum pervenit . *M. Villanius Lib. V. Capp. II. & IX.* erat Imperator , ibique multa privilegia Arretinis indulgit , & regiminis formam iuxta eorum statuta tribuit , & Priores ac Vexilliferum Vicarios generales declaravit , & merum mixtumque imperium concessit , & iurisdictionem omnem confirmavit . *Diploma* , quod editurus sum . Die XXV. Februarii Carolus IV. Familiae Guarzoniae Piscienfi Vellani dominium , aliaque privilegia , confirmavit . *Diploma* apud *Puccinellium* . III. Non. Iunii iisdem Guarzonibus dat in feudum terram Castriveteris , in Vicaria Vallis Arianæ Lucani districtus , sitam . *Diploma* apud *Puccinellium* . Carolus IV. die decima Iunii Petraesantæ versabatur . *Diploma* apud *Puccinellium* in *Memorabil. Pisciae* . Imperator Senam dominio Patriarchæ fratris sui subdit . *Matth. Villanius Lib. V. Cap.*

An. AEr. Vulgaris.

Cap. XX. & die 5. Maii S. Miniatem concedit. *Idem Cap. xxii.* Die XXVII. Maii, Patriarcha, Senensibus contra insurgentibus Sena discedit, ut ad Imperatorem se conferat. *Idem Cap. xxxvi.* Antorgus Maraialdus Augustanus Episcopus Pisis ab Imperatore Vicarius constituitur. *Ibidem Cap. xxxix.* Senenses Vicarium ab Imperatore postulant, missumque se recepturos negant. C. xxxxi. Imperator, quum Petraesantiae esset, multam a Pisanis exigit. *Cap. xxxxi.* Imperator Vgolinum, Angelum, Guidutium, & Petrum, Marchiones Montis S. Mariae, hoc eodem castro, Marzania, Lippiano, & Reschio investit; eisque omnia privilegia confirmat. *Diploma* datum Pisis XVII. Kalen. Iunii, apud *Gamurrinium Tom. I.* Francisco Castracanis de Antelminellis Lucensi Vicariam Corelliae de Carfagnana cum omnibus castris ad eam pertinentibus in feudum dat. *Diploma* datum Pisis apud *Gamurrinium Tom. II.* Carolus IV. Nicolao, Tebaldo, & Alberto de Monte Acuto privilegia ab Henrico VI. Othone IV. Friderico II. concessa confirmat. *Diploma* apud *Gamurrinium* datum Senis V. Nonas Maii Indi&. VIII.

1356. Carolus IV. Sacramento ab Arretinis accepto, in integrum eos restituit, legitimumque Comitatum & territorium adsignat,

An. AEr. Vulgaris .

signat, oppidis universis, castris, villis, que enumeratis, praetereaue cudendi monetam facultatem indulget, & Gymnasium litterarium instaurat. *Diploma* apud *Buralium*, datum Senae.

1358. A Carolo IV. Austriae Dux, Rex Langobardorum renunciatur. *M. Villanius Lib. VIII, Cap. XCVIII.*

1376. Carolus IV. Guarzoniae Familiae Piscia oriundae amplissima privilegia concedens, Comites eos Palatinos creat, & facultatem faciendi Tabelliones, & Notarios publicos; Tutores, Curatores, & Mundualdos dandi; Nothos legitimandi, largitur. *Diploma* apud *Puccinellium*, datum Nurembergae.

Tandem, ut qui Etruriae status, eiusque conditio anno 1376. esset, plenius intelligatur, lubet hic apte inferere *Notitiae* cuiusdam *Status Etruriae* excerpta, qualia ab eruditissimo *Pet. Lambecio Lib. II. Commentariorum de Bibliothec. Caesarica Cap. VIII.* proferuntur, qui eam *Notitiam* in insigni Volumine MS. *Aureae Bullae Caroli IV.* appendicis loco cum aliis monumentis subiunctam invenit, & olim integrum publici iuris facturum se recepit. Illa vero praedicto anno scripta fuit. Ea igitur ita habent;

Civitates, & Castra, quae sunt in Liga & societate contra Dominum nostrum. (*hoc est, Carolum IV.*)

Florentia, Luca, Sena, Perusium, Pistorium, Pratum, Sanctus Miniato, Sanctus Geminianus, Colle, Civitas Castelli, Ci-

Civitates & Castra, quae non sunt in dicta
Liga, sed sunt Imperii.

Massa, Grossetum, Monte Pulciano, Monte Alcino,
Certonium, Clofin, Castrum Plebils, Civitas Ca-
stelli, Aretium, Burgus S. Sepulcri, Vrbevetero,
Cornetum.

Terrae, & Castra de Comitatu Florentiae,
quae sunt Imperii Sacri.

*Recensentur deinde primo, In Valle Pese quattuaginta
loca, quorum primus Castrum Montis Lupi, ulti-
mus autem Castrum Montis Campolesi: secundo in
Contrata Vallis Elisae triginta loca, quorum pri-
mus Castrum Burgi de S. Flore, ultimus autem
Castrum de Rinczine: tertio de partibus Mucelli,
loca tredecim, quorum primus Castrum Montis Chu-
cholli, ultimus autem Castrum Burgi S. Laurentii:
quarto in Val di Bisenzio loca duodecim, quorum
primus, Commune de Legni, ultimus autem Com-
mune de Signa. Sequitur hinc novus iste titulus.*

Castra & terrae de Comitatu Florentiae.

In Val di Robiata.

Castrum de Musignano, Castrum de Gavignano,
Castrum de Tuzano.

In Val di Sieve.

*Recensentur deinde loca vigintiquinque, quorum pri-
mus Castrum de Magnale, ultimus autem Com-
mune de terra Parganese.*

In Val di Bisenzio.

Castrum de Monte Murlo, Castrum de Capelle,
Ca-

Castrum de Campi, Castrum de Calenzano, Castrum de Leccio.

De partibus Mucelli.

Recensentur deinde loca quindecim, quorum primus Commune de Rabacca; ultimus autem Commune de Rabiacanina.

De Partibus Vallis Grieve,

Recensentur deinde loca tredecim, quorum primus Castrum Bonizi, ultimus autem Castrum Panzani.

In Chianti.

Recensentur deinde loca octodecim, quorum primus Castrum Montis Raynaldi, ultimus autem Commune de Albola.

In Val d'Arno.

Recensentur deinde loca quadraginta unus, quorum primus Commune di Montaia, ultimus autem Castrum de Sancto Ellero. Sequitur hinc novus titulus.

Lucana civitas, & sex miliaria.

Recensentur deinde loca vigintiquinque, quorum primus Commune Pleberiae Computi, ultimus autem Commune Montis S. Petri. Sequitur hinc novus titulus.

Haec sunt Castra, quae Lucanum Commune tenet de Comitatu Pistorii.

Recensentur deinde loca viginti, quorum primus Castrum Seravalle, ultimus autem Commune Viacciani. Sequitur hinc novus titulus.

In.

Infraſcripta ſunt Communia, quae detinentur
per Lucanum Commune, & ſunt Romani
Imperii, videlicet:

In Valle Arni.

*Recenſentur deinde loca quindecim, quorum primus
Caſtrum Montis Topoli, ultimus autem Commu-
ne de Staffoli.*

In Valle Nebula.

*Recenſentur deinde loca octodecim, quorum primus Ca-
ſtrum Montis Vettolin, ultimus autem Caſtrum
Vivinariae.*

In Valle Ariane.

*Recenſentur deinde loca novem, quorum primus Ca-
ſtrum Medicinae, ultimus autem Caſtrum S. Qui-
rini.*

In Pleberio Villae Baſilicae.

*Recenſentur deinde loca quatuor, quorum primus Com-
mune Villae praedictae, ultimus autem Caſtrum
Colognore.*

In Valle Lune.

*Recenſentur deinde loca ſedesim, quorum primus Ca-
ſtrum Montis Fegateſis, ultimus autem Caſtrum
Lulglavi.*

In Provincia Garfagnane.

*Recenſentur deinde loca octoginta, quorum primus Ca-
ſtrum Peſcalliae, ultimus autem Commune Plebis
Foſciani.*

In Provincia Lunifciane.

*Recenſentur deinde loca octodecim, quorum primus Ca-
ſtrum Verrocole Puoſi & eius diſtrictum, ultimus
autem Commune Montis Tignoſi.*

In Verſillia.

*Recenſentur deinde loca viginti novem, quorum pri-
mus*

*mus Commune Burgi Petrasancte, ultimus autem
Commune de Borzann. Sequitur hinc novus titu-
lus.*

Haec sunt Castra, quae tenet Lucanum Commune
de Comitatu Pisano.

*Recensentur deinde loca undecim, quorum primus Ca-
strum Bientine, ultimus autem Castrum Motronis.
Sequitur hinc novus titulus.*

Istae sunt terrae, quas tenet Episcopus Vulterrano,
& sunt Romani Imperii.

*Recensentur deinde loca tredecim, quorum primus Ca-
strum Berignone, ultimus autem Castrum Gam-
bassi. Sequitur hinc novus titulus.*

Hae sunt terrae, quas tenet Commune Vul-
terranum, & sunt Romani Imperii.

*Recensentur deinde loca viginti octo, quorum primus
Castrum Ripamarancia, ultimus autem Castrum
la Corte de Voltraria. Sequitur hinc novus ti-
tulus.*

Infrascripta sunt Castra ad Dominum Imperatorem,
& ad Romanum Imperium pertinentia, quae
possidentur & detinentur a Comuni
& Civitate Senarum.

*Recensentur deinde loca nonaginta sex, quorum primus
Castrum Montaguculo de Boscho, ultimus autem
Roccha, quae dicitur Roccha filiorum Tedeati.*

Nota-

Notabile etiam est quod in eorundem locorum recensione bis fit mentio Camerae Imperii, & eius Vicarii, hoc modo: Castrum Orgie, quod erat Camera Vicarii Imperii fuit destructum a Guelfis Civitatis Senarum. Castrum S. Quirici in Osenana Camera Imperii, & sui Vicarii.

Haftenus illa. Hanc igitur qualemcumque rerum Etruscarum Synopsin, antiquorum diplomatum, & monumentorum, intelligentiae, ut arbitror, mirabiliter profuturam contexui, ut eodem etiam tempore Lectoribus, qui hebeti prorsus ingenio non sunt, utilitatem illam perspectissimam facerem, quae ex vetustorum huiusmodi instrumentorum cognitione ad historiam illustrandam locupletandamque, chronologiamque ad amussim exigendam, evidenter opportuneque proficiscitur. Hinc Viri multa doctrina conspicui, & haud quidem obesaе naris Critici, ut *Vghellius, Borghinius, Ammiratus, Cosmas de Arena, Florentinius, Gamurrinius, Troncius, Puccinellius, Buralius, Grandius, Nardius, Valsechius, Soldanius*, alique non pauci inter nostrates, haud aliis iactis fundamentis suos commentarios historicasque dissertationes superstruendas esse recte ac sapienter existimarunt, nec alia ratione in certam historiae comprehensionem devenire se posse speraverunt; ut exteros viros longe doctissimos silentio transiliam, qui cum in aliis Italiae regionibus, tum in Gallia, & Germania, & Britannia, eandem tutissimam fidei historicae investigandae, viam magna cum laude, & adprobatione, inierunt. Vtinam tantorum Virorum conspectu respiscant quidam ignaviae ignorantiaeque patroni, & merito pudore suffusi studia huiusmodi, & lucubra-

tiones, elevare iam desinant, ne eruditis, prudentibusque, viris ludibrium debeant, & ignominia patriam ipsam, nil tale merentem, eodem tempore adficient. Verumtamen, utcumque illi se habeant, coeptis hisce laudatissimis insistere minime superfedebō, non gloriolam quamdam captaturus, sed ut honeste me occupem, & pro virili, praesenti aetati, futurisque saeculis, prosim. Stulte enim quidam aut invidia, ut usuvenit, tabescentes, aut malignitate acti, famam, & inanem gloriam, vile studiorum honestissimorum pretium, a me aucupari huiusmodi laboribus iactitant, & eo quoque caecitatis atque hebetudinis devenere, ut, si quid a me etiam in argumento levissimo, & quale Grammaticorum exiles & laciniosae quaestiones essent, elucubretur, statim nominis claritatem, & celebritatem famae a me quaeri, falsis rumoribus praedicent. Non me enim fugit adeo depuduisse quosdam, ut facta atque infecta canentes, spargere in vulgus veriti haudquaquam sint, me, quasi gloriae animal, & popularis aurae vile mancipium, eam Apologiam, quam secundo harum Deliciarum Volumini praefixi, in eum finem concinnasse, ut aliquam opinionem colligerem, & doctrinam meam popello venditarem. Sed quis medium his unguem non ostendat, neque eos iustissime traducat, quasi huiusmodi futilibus nugis alienam aestimationem mihi conciliare opus habeam, qui iamdiu (nam modestiae fines iam transgredi licet) elaboratis voluminibus editis, & de Verbi aeterni cum Patre unitate, & de S. Trinitatis mysteriorum veritate, non sine doctorum hominum approbatione disserui? qui exoptatam magnificamque Operum Io. Meursii omnium editionem adorno? qui abstrusa veterum monumenta o tenebricosis latibulis eruo.

eruo, & in lucem clarissimam profero? qui non contemnendam de cistis mysticis dissertationem publici iuris iam feci? a quo saepe subitaneis, & improvisis sermonationibus & problemata proposita resolvi, & copia adfluentis eruditionis interrogantes obrui, per ora vulgi iam volitat? Nae lepida capita! qui si persuasum habere possunt, eiusmodi Grammatica disputatione famam me clarumque nomen comparare studuisse, haud equidem alios libros eolverint oportet, quam Paridis & Viennae milesias, & festivas de Bertoldino fabellas, ut magnum aliquid, & quo uno in illustre nomen ire possim, Grammaticas quisquilias, & inanes illas tricas & ineptias, existiment. Ipse quidem liquide, & sancte iuraverim, me adeo invitum, & repugnantem, eiusmodi operi manum admovisse, ut, dum cogerer tempus studiis gravioribus debitum, & ingenium meliora petens, eo inutiliter terere, quicumque me ad laborem illum improbum & importunum adegisset, vehementiori licet imprecatione, non semel ad Gemonias amandaverim. Sed ut cornicum oculos configam, & mendacii meos obtrectatores manifestos revincam, superbiam iterum, statim positurus, sumam necesse est, & suam ignaviam & imprudentiam, nequid gravius dicam, eis ob oculos ponam, demonstrando me adeo ea Apologia ad claritatem nominis comparandam non indiguisse, ut multo ante iam remotiores Europae regiones ingenii mei, laudatorumque studiorum, non ignobilis fama penetraverit. Nonnullas igitur ad hoc comprobandum de multis, quas exteri dignitate & doctrina clarissimi ad me dederunt, Epistolas proferam, ex quibus quilibet diiudicare facile poterit, quam falso & impudenter similia de me iactitentur. Quid quod? Sed motos praestat componere fluctus, quum

alienam famam atque eruditionem credere malim, quam pensare, & ad memoratas litteras exhibendas devenire. Ii autem, quorum litteras profero, sunt Io. Balthasar Starkius, Ducis Saxo-Hildburgus. Consiliarius; Gustavus Benzelpertierna, Regis Sweciae a Bibliotheca; Io. Grammius, Regis Daniae a consiliis, Bibliotheca, Tabulis publicis, & Graecarum litterarum Hafniae Professor; Abrahamus Gronovius Lugdunensis Batavus Professor, vir tam sua, quam maiorum suorum doctrina, clarissimus; Iacobus Bruckerus Augustanus, ac Caesbyrae Scholarcha celeberrimus.

Viro Illustrissimo Doctissimoque Domino

D. IOANNI LAMI

Hist. Ecclesiast. in Academia Florentina

Professori Publico,

& Riccardianae Bibliothecae

Praecepto

S. P. D.

Ioannes Balthasar Starkius,

Serenissimi Ducis Saxo-Hildburgus.

Consiliarius.

S Istunt se oculis tuis litterae a manu tibi prorsus ignota scriptae, at, ut facile coniicies, minime ad ignotum. Tanta iam dudum fama tua erat, quam tot tantaeque lucubrationes egregiae tibi peperere, ut Italorum limitibus contineri non posset, quin potius ad externos cis & ultra montes degentes festinanti cursu penetraverit, Lamiique nomen de re litteraria optime meritum ab omni posterorum oblivione vindicaverit. Fieri adeo non potuit, Vir Illustrissime, quin etiam de Germanis, priscae fidei heredibus, innotescerent me-
rita

vita, quibus litterarum & eruditionis amantes de novo tibi devincire curae habes cordique, dum & edendis anecdotis diversorum diversi argumenti, quae adhuc in Bibliothecarum pluteis sepulta quasi iacebant, & iterandae editioni Operum cel. Meursii, in unum, ut ita loquar, agmen cogendorum, operam iam impendere humeris tuis non imparem, publicis litteris testatus fueras. Non multum temporis ante Venetias adire a Principe meo clementissimo iussus sum, ad ibidem curanda, quae ad eum spectant, quam duplicem istum laborem a Te, Vir doctissime, susceptum iri in commune bonum, ex novis nostris litterariis comperi. Interim Vir, scriptis suis bene multis meritisque ceteris itidem clarissimus, D. D. Iacobus Guilielmus Freverlinus, Praeceptor quondam meus, dum Philosophiam in Universitate Norica, quae Altorfii est, communi adplausu f. t. publice profiteretur (nunc paucis ab hinc hebdomadibus ad Theologiae professionem primariam obeundam in Academia Gottingensi, in Electoratu Hannoverano recens fundata, Decreto Regio vocatus) per litteras ad me datas tibi significavit, se duas possidere Dissertationes de Vita & scriptis Meursii, quarum una olim a B. Mollero Professore publico Altorfino, altera a D. Schrammio Lipsiensi, ibidem anno 1715. publice ventilata fuit. Si forte binae hae Dissertationes Academicae (quibus ea, quae de Meursii Vita scriptisque vulgo circumferuntur, ad minimum confirmantur, sit ita, ut iisdem causae Meursianae lumen novum non accendatur,) in manu tua non fuerint, ipse sese offert, easdem aut impressas, aut accurate descriptas, tecum communicare. Vtrique & tibi & illi, quod opinor, inde nascetur occasio, ut per commercium quoddam litterarium, quod in primis Vir ille magni nominis tecum ceu altero Magliabechio ini-

re exoptat, alter alteri magis magisque innotescat. En adeo auctorem, Vir celeberrime, qui tacite me impulit, ut litteris hisce animum praedicta ratione tibi inserviendi cupidissimum declararem. Sin eas responsione dignas iudicaveris, responsorias, si placet; harum latori D. Nagelio, pictori vere Germano, in aedibus Stofchianis adhuc commoranti, ut tradendas cures, rogaris. Meursii liber variorum divinorum in manus meas hic loci nuper incidit; refertur ille in Catalogo in numero desideratorum. Pretium, quo forte emi posset adhuc ignoro; sed iussus in id inquiram. Notas in Astrampsychi Oneirocriticum, quae inter ἀν-
 ἐξδοτός l. c. referuntur, legisse me memini, nisi me omnia fallant, aut in Solone eius, aut in tr. Deluxu Romanorum, appendicis loco adnexas. Sed haec quasi per transennam dicta sunt. Vale, Vir magne, Deoque, Tibi, & Reipublicae litterariae quam diutissime vive.

Datum Venetiis ipsis Idibus Februarii. A. R. S. CIO IO CCXXXVII.

Ioanni Lamio V. Clarissimo

Ioannes Grammius

S. D.

Quantum mihi gaudii attulerit iteratus ille a vobis nuntius de editionis Operum Meursianorum progressu, verbis nequeo exprimere: non solum quod confirmatam denuo optatissimam rem viderem, sed praesertim quod eandem perciperem tuis, celeberrimi, doctissimique Viri, arbitrio & consiliis dirigi, in quo omnino plurimum momenti situm esse, cuncti mecum gnari agnoscant. Id autem incredibile est quam me delectavit,

vit, quod ex huiusmodi occasione mihi ortum est boni, ut, quum & ego tuum nomen, Vir praestantissime, inter prima Italiae ornamenta numerandum, iamdudum tacita veneratione prosequutus sim, & tu ex meae in communia studia voluntatis declaratione, me nosse aliquantulum coeperis, maioris cuiusdam notitiae, & forsitan quoque amicitiae, fores tibi, si utraque me dignum habueris, mihiq; qui utriusque sum cupidissimus, apertae videantur. Ego certe, modo, ne tu conditionem sperveris, id operam dabo studiosissime, ut quandoquidem ea est mei ingenii tenuitas, & ita sunt in me modicae litterae, ne sperare semper possim ab inopia mea homini omnis doctrinae thesauris abundanti satisfactum iri, tamen numquam non animadvertas, Tui me esse observantissimum. Nunc ad disertissimam Epistolam tuam accedo, in qua primum illud, unde voluptatem cepi non mediocrem, fuit, &c.

Hafniae XII. Kal. Aprilis MDCCXXXVI.

mo

Rever. Eruditissimoque Viro

D. Ioanni Lamio

Abrahamus Gronovius

S. P. D.

Maximo gaudio animus meus nuper suffundebatur ad conspectum litterarum-tuarum, e quibus intellexi qualemcumque operam nostram, quam tibi per Illustrissimum Archiepiscopum Nicaenum obtuleram, in adiuvando laudabili proposito tuo, quod tam alacriter cepisti exornanda Operum Meursianorum editione, minime iniucundum fore. Ne igitur officio, quod sponte mea in me susceperam, deessem, &c.

Datum Leidis A.D. XV. Kal. Iul. Anno MDCCXXXVI.

Viro

Viro nobilissimo, amplissimo, celeberrimo

D. Ioanni Lamio,

In Acad. Flor. P. P. famigeratissimo,

S. P. D.

Iacobus Bruckerus.

Recte ad me his diebus, curante generosissimo Koep-
sio nostrate, redierunt transmissa folia, complecten-
tia quae non ingrata tibi advenisse laetus ex huma-
nissimis tuis perspexi. Gratulor mihi, me obstetrican-
te, folia ista amplissima collectione tua non indigna ob-
famam virorum, quorum manum & mentem de ea
exhibent, in tuas manus devenisse, oblivioni ita sub-
trahenda. Faxit Numen, ut animi corporisque viri-
bus integer, & valentissimus tum huic, tum reliquis,
quae meditaris operibus, praesse valeas, sicque aeter-
nitatem nominis diu tam bene partam augeas & mul-
tiplices. Quod certe in his Germaniae nostrae oris eo
certius futurum est, quo magis eruditi nostri, quam
nostri seculi felicitatem puto esse, in pretio eruditioni
statuendo aequi, tuae eruditionis honorem hactenus de-
praedicarunt, inter quos Lipsienses, in foliis hebdoma-
dariis, quibus res gestas eruditi Orbis in modum no-
vellarum, quas vocant, indicant, conatus tuos matu-
re indicarunt, & iam nupero Augusto mense consilium
edendorum ἀναιδότηων recensuerunt, &c. Doleo vero
valde te nostrae linguae usu destitui, in qua nostri se-
culi mere pleraque mea conscripsi, ut haberem, quae
porro ad te mitterem: sunt quoque multa, quae passim
in Diariis eruditis interspersa sunt, quorum omnium
hic habes notitiam, parem, si ita commodum est, de
eruditissimis lucubrationibus tuis mihi factururus. Quod
vero non humanitate solum, sed & liberalitate erga
me uti vis prorsus singulari, totum me tuo aeri red-
dis

dis devinctissimum. Notabo candido lapillo diem, qui me tuis lucubrationibus beabit, bibliotheculae meae novam ex egregiis lucubrationibus induet superbiam. Tu modo, Vir eruditissime, impera, qua ratione tibi porro usui commodove studium meum, Tibique inservienti diligentia esse queat, & favore tuo, quod facis, dignare porro me tibi devotissimum. Vale.

Scrib. Idib. Octob. A. S. R. CIO IO CC XXXVI.

Amplissimo, & eruditissimo Viro

Dom. Ioanni Lamio

Professori Academiae Florentinae,

& Riccardianae Biblioth. Praefecto celeberrimo,

S. D.

Gustavus Benzéptierna.

SI tanto, ac non modo vellem, sed & par esset, verborum ornatu respondere susciperem Epistolae tuae humanissimae, & mihi perhonorificae, datae Nonis Octobris huius anni, vereor ne in grati animi testificatione imparem me agnoscerem ei in scribendo orationis elegantiae, quae genti vestrae fere propria est. Sic ergo habeto, Vir celeberrime, ne quidquid officii a me praestari potuerit, &c.

Dat. Stokolmiae XVI. Kal. Ianuar. An. MDCCXXXVII.

Viro amplissimo, doctissimo, celeberrimo

Dom. Io. Lamio

S. P. D.

Bruckerus.

TRansmisit humanissimas tuas Gen. Koepfius, fasciculum vero Merzius Bibliopola. Quantum ego possum pro utroque tibi debeo, tum pro benevolentia tua, qua
lit-

*litterae tuae tu gent, tum pro munere litterario ποδὲ
λὼν ἀνταξίῳ ἄλλων. Vtinam in me esset, quo tantum
amorem tuum mereriliceret: habebis tamen me totum
tibi devotissimum, tuisque desideriis addictissimum.
Glycae Epistolas, vel Dissertationes potius Epistolicas,
cum delectatione perlegi, quibus tamen longe antecel-
lit eruditissima praefatio, &c.*

Augustae Vindelicorum die XVIII. Iunii MDCCXXXVII.

Quod si adhuc velint meo etiam Prologo Galeato edito Viris doctis, & humanitate praestantibus, me maxime adprobavisse, id quidem inficias non ierim, & illum plerisque placuisse gloriae mihi & laudi veritam: atque ut horum opinionem confirmem, interiorum epistolae partem producam, quam Vir clarissimus, & multis nominibus subspectendus, D. Thomasinus de Masaugues, Aquis Curiae Praeses dignissimus, Roma ad me dedit. Illa autem est quae sequitur: *I' ai lu avec plaisir la forte & solide Apologie contre les censures de vos critiques, qui doit leur fermer entièrement la bouche. Je le souhaite à fin qu' ils ne vous fassent pas perdre votre temps en reponses & en personalites. Vous avez pourtant trouvé moyen de repandre beaucoup d' erudition, & de remarques utiles, dans votre defense personelle, & sur tout de faire connoitre bien de MSS. nouveaux de la Laurentiane, &c.* Et haec quidem omnia differui, ut calumniatoribus meis linguam obcluderem, eosque demonstrarem quales quidam olim nonnullos esse adseverabat inquiens: *Quum loqui nesciant, tacere non possunt; & ut virtutem, integritatem, pietatem, doctrinam eminentissimorum Censorum, qui, quum superiorum Magistratum iussu, meam Apologiam, ad Christianae iustitiae & Moralis normam exigentes, examinavissent,*

&

& adprobaverunt sapienter, & ut ederetur iustissime consenserunt, magis atque magis testatissimam facerem. Nihil autem in his omnibus dictum velim, quod famae & existimationi *Ang. Mariae Riccii*, Graecarum litterarum in Florentina Academia Professoris egregii, & collegae mei praestantissimi, obficere videatur. Etsi enim Apologiam illam adversus eum pene totam exaraverim, non id tamen odio in eum & indignatione aliqua egi, quum eius semper amicitiam plurimi fecerim; sed tantum ex eius criticis in me animadversionibus occasionem adripui litterariam exercitationem conscribendi, cuius utilitatem nonnullam rerum Grammaticarum studiosi, & Philologiae amantes, facile adgnoscent; & meam famam, & exactam in commentariis vel edendis vel ornandis diligentiam, a malevolis quibusdam & aggressoribus meis tutam & inaccessam efficerem. Quod si forte, dum dilutam decoctamque orationem evito, aliquid aut falsius, aut amarulentius, effudi, quod aegro animo memoratus vir eruditissimus ferat, & suo decori aliquatenus derogare arbitretur; ipse quidem ingenue profiteor, id mihi vel invito excidisse, vel iniuriosum minime existimasse, quod & plerique alii Viri sapientissimi serio iudicatoque censuerunt.

CONRADUS primus Imperator, annis viginti. Hic statuit, ut pacem conferrent, & quicumque Ducum eam frangeret, decollaretur; & apud eum accusatus Comes Luppoldus, fugit in silvam, & ibi cum uxore sua in tugurio latuit. Imperator venatu, solus casu relictus, nocte apud eos dormiens, audivit, quod quem mulier uxor Comit

mitis tunc peperit, esset gener suus, & futurus Imperii successor; sed primo contempsit, secundo autem lata est vox ad eum. Mane igitur anxius praecepit suis, ut puerum raperent, & cor eius ei deferrent. Illi miserti puero, cor leporis Regi deferunt. Eodem tempore Comes Henricus per silvam venatus, hunc puerum, in arbore relictum, accurrit, ut vagientem audivit; quem uxori suae sterili occulte detulit, & pro suo nutrit, fingens suum, & nomen suum imponens ei; quem Imperator prius postulans, in sua curia eum retinuit. Sed quum omnibus videretur gratus, & dignus reputaretur, misit eum ad uxorem suam, cum litteris, scribens, ut mox eum occidi faceret. Sed dormiens in domo cuiusdam Sacerdotis, ille litteras clam aperuit; & compatiens iuveni, abasit de morte, & posuit: *mox illi, sicut est tibi cara vita, filiam nostram in uxorem ei dabis solemniter*; & ita factum est Deo disponente. Et Imperator post totam seriem sciens, voluntati divinae ulterius non repugnavit, & sic ei postea in imperium successit.

Henricus tertius, annis duodecim. Hic gener Conradi; qui etiam filius dicitur. Cuius tempore Romae corpus Palan-

lantis gigantis inventum est: cuius corpus vulneris hiatum habebat, quatuor pedum; corpus vero altitudinem muri civitatis vincebat, & ad caput eius erat inventa lucerna, quae nec flatu nec liquore extinguere poterat, sed sine flatu foramine facto cum stilo, extincta. Et hoc eius Epitaphium;

(1) *Filius Evandri Pallas, quem lancea Turni*

Militis occidit, more suo iacet hic.

Huius etiam tempore in Apulia erat quaedam marmorea statua, in qua erat scriptum: *Primo Kalendas Maii, oriente sole, habebat caput aureum*; quod intelligens quidam Saracenus captivus fodit ubi sol fecit umbram, in Kalendis Maii, & invenit quidem infinitum thesaurum, quem dedit Roberto Regi pro sua redemptione. Floruit & Lanfrancus (2). Hoc etiam tempore floruit Berengarius, qui primo circa Corpus Christi erravit; postmodum vera fidei confessione retractavit, & suum finem praedicens, feliciter migravit ad Deum; cuius confessio ponitur, *De Consecratione, Dist. secunda, Ego Berengarius* (3).

(1) Epitaphium satis indicat imposturam.

(2) *Lanfrancus* Papiensis Archiepiscopus, qui Berengarium impugnavit. Ceterum de Berengarii causa & erroribus vide late disputantem *Natalem Alexan-*

xandrum Tom. VI. *Histor. Ecclesiast. Dissert. I. in XI. & XII. Saecul.* & si impugnantem errores desideras, consule eundem *Dissert. XII.* Consule etiam *Mabillo-nium* in *Præfationibus ad Annales Benedictinos.*

Henrici huius III. Regis, & Imperatoris II. diploma hic edimus, quod Monasterio Sancti Salvii concessum fuit, & quod Vir doctissimus diligentissimusque *Fulgentius Nardius* SS. Trinitatis Florentiae Vallumbrosani Ordinis Abbas Reverendissimus & antiquitatum adprime consultus adnotavit Tom. III. suarum MS. collectionum, Pag. 278. atque ita habet.

In nomine sanctæ, & individuae Trinitatis. Henricus divina favente clementia Romanorum Imperator Augustus.

Notum sit omnibus Sanctæ Dei Ecclesiæ, nostrisque fidelibus, tam futuris, quam præsentibus qualiter pro remedio animæ nostræ, & ob interventum coniugis nostræ Imperatricis Agnetis, & propter incrementum filii nostri Henrici Regis, Abbatia Sancti Salvii sita in Paratinula cum Capella Sancti Nicolai, cui præest venerabilis vir Berizo, cum omnibus bonis suis iuste conquistis, & iuste conquiendis, tam cum mobilibus quam cum immobilibus ubicumque constitutis in nostri Mundiburdii defensionem suscepimus, ea videlicet ratione, ut nullus Archiepiscopus, Episcopus, Dux, Marchio, Comes, Vicecomes, seu aliqua magna, vel parva nostri Regni persona eos molestare, aut aliquo modo inquietare præsumat. Quicumque vero hoc violare præsumpserit duo millia nancusos auri optimi componat, medietatem Camerae nostræ, & medietatem prædictæ Abbatiae Sancti Salvii. Quod ut verius credatur ab omnibus diligentius cu-

custodiatur, hanc cartam insigniri iussimus nostri Sigilli impressione.

Cuntherius Cancellarius vice Herimanni Archicancellarii recognovit.

Data XVII. Kal. Iulii Anno Dominicae Incarnationis MLV. Indictione VIII. anno autem Domini Henrici tertii Regis, Imperatoris autem secundi, ordinationis eius XXVI. Regni quidem XVII. Imperii vero VIII. Actum Omiclo in Dei nomine feliciter Amen.

Quam multa Imperatores, ac Reges, alique Principes, Ecclesiis pia largitione contulerint, & veracis historiae monumenta manifestant, & Instrumenta illa ac Diplomata, quae vel producimus, vel indicamus, luculenter ostendunt. Sed non urbes tantum, & oppida, & latifundia, munificenter elargiti sunt; verum etiam privilegiis eas auxerunt, & indulgere immunitates, & sua protectione ac patrocinio tutati sunt. At cur, quis dicat, eadem bona toties vel donant, vel confirmant, quum bona semel Ecclesiae donata, repeti haud unquam possint? cur privilegia eadem iterum toties iisdem Ecclesiis conceduntur, quoties adparet ex monumentis quae edimus, & aliis, quae recensemus? Porro si quid coniecere licet, id usuvenit, quia temporibus illis rudibus, ac plane barbaris, quum minus saepe Canonici sanctionibus deferretur, bona Ecclesiis semel a maioribus oblata, posterius forte contra fas repetebant; adeoque huiusmodi iniquitati per ipsorum successorum confirmationes facile obcurreretur. Heinc in instrumento donationis Monasterio S. Salvatoris Fontanae Taonis a Bonifacio Marchione factae, ad *Chronicon Pontificum* pag. 166. edito, huiusmodi iniurias antevertendo adponitur: *Et ab hodierna die numquam liceat mibi superscripto donatori, benefactori, neque*

K

meis

meis filiis, & heredibus, ullo unquam in tempore, facere quaestionem, repetitionem, aut causationem, vel interpellationem, ullamque molestiam generare, &c. Et eadem cautio in omnibus fere aliis donationum instrumentis adposita reperitur, & praecipue in Diplommatibus Mathildae, quae ad laudatum *Chronicon* exhibuimus. Item cautio haec occurrit in antiquo instrumento donationis a Comite Guidone factae & confirmatae, quod ita habet:

In Nomine Domini nostri Iesu Christi Anno ab Incarnationis eius nonagesimo quarto post mille, mense Novembris Indictionis quartae.

*Manifestus sum ego VViddo Comes, filius VVidonis qui fuit Comes, quod per hanc cartulam offer-
sionis, & nostram convenientiam do, & trado, &
offero proprietario iure pro timore Dei, & remedio
animae meae, & Ermellinae Comitissae quondam ux-
oris meae, Ecclesiae, & Monasterio Sancti Fidelis con-
stituto in loco Strumi, ubi nunc videtur praeesse An-
dreas Abbas, idest tota, & integra res illa iuris
nostri, quae est posita in Comitatu Arretino infra Ple-
be Sanctae Mariae sita Buiano in Casale Strumi, &
est per designata loca: de una parte decurrit ei via
publica, & ex duabus partibus iam dicti Monasterii
Sancti Fidelis, ex quarto latere decurrit ei ripa quae
olim fuit de . . . . . & est circumdata clausura:
ideo praedicta terra, & res una, cum omnia super
se, & infra se habentes, do, & offero, & trado
dictae Ecclesiae S. Fidelis, quatenus a praesenti die sit
in proprietate praedictae Ecclesiae ad habendum, tenen-
dum, laborandum, & fruendum, & faciendum exinde
ordinarii, quod modo sunt, vel in antea erunt proprie-
tario iure ad ius praefatae Ecclesiae secundum legem
quidquid facere voluerint sine omni mea, vel haere-
dum*

dum meorum contradictione , & per nostram plenissimam largitatem ; & quod a vobis exinde factum fuerit firmum , & stabile permaneat semper . Et quod fieri non credo sic , si forsitan ego VVido , vel mei haeredes , aut submissa persona , quam nos miserimus , vel cum quolibet nostro facto veniat per aliquod ingenium quod in aliquid praesumpserit de iam dicta donatione mea , eidem Ecclesiae , vel cui ab ordinarii eidem , ut dictum est data , vel tradita fuerit in aliquid tollere , contendere , intentionare , vel molestare , vel si de omne persona hominum non defensaverimus aut defendere non potuerimus , tunc in duplo tanta , & talis res , qualis tunc ipsa fuerit , aut valuerit sub estimatione de nostris propriis rebus restituere , & persolvere debeamus , & componamus , unde hanc cartulam sicut supra legitur ad complendum tradidi , & scribere rogavi .

Actum est hoc in loco Sancto Bavillo Iudicaria Florentina , ac Fesulana , &c.

Signum manus iam dicti VVidonis Comititis , qui hanc Cartulam sicut supra legitur scribere rogavit .

Signum manuum Gerardi qui Caput in sacco vocatur , & Gerardi filius b. m. Vgonis , & Drudoli filius quondam Bosi , & Vgonis filius Toni , rogati testes , & manus eorum scribere rogaverunt .

Ego Ioannes Notarius sacri Palatii scripsi hanc Cartulam , & post traditam completionem imposui . Exemplum autem huiusmodi iniuriarum memorabile est in instrumento rei iudicatae coram Mathilda ad Lucam , in quo dicitur Wido quidam Comes bona alias Ecclesiae Lucensi loco pignoris concessa persequi iterum ausus ; qui tamen , ut contumax , condemnatur . Instrumentum hoc indicavi in Synopsi ad annum 1099. illudque integrum Florentinius , & Vghel-

lius producant: sed mihi sat fuerit sequentia verba tantum exscribere: *Ibique eorum veniens praesentis Rogerius Episcopus de Eccles. & Episcopatus S. Martini de Civitate Lucense, una cum Lamberto avvocato suo caeperunt dicere adversus iam dicta Domina Mathilda: Iam plures vices reclamavimus ad vos iam dicta Domina de VVido Comes fil. b. m. item VVidi Comes de tertiam portionem de Curte & Castello &c. quas haec praed. VVidus Comes condendit nobis, & simul condendit nobis pars praedictae Ecclesiae Episcopatus nostri S. Martini, &c. quas praedictus VVido Comes per cartula in loco pignoris fecit ad praed. Ecclesia Episcopatus S. Martini, unde vos per plures vices de vestra praesentia Missos vestros ad eum misistis, ut ad vestrum placitum venisset. Exemplum vero confirmationum a donatoris posteris, vel successoribus factarum cum passim diplomata & monumenta, quae exhibemus, suppeditant, tum nostra Synopsis ad annos 816. 845. 851. 854. 860. 896. & passim. Confirmabantur item donationes, quas Ecclesiis Coenobiisque principes minores, & privatae personae, faciebant, ab Imperatoribus, ut exstat ex Diplommatibus a nobis adlatis, & praecipue donationum Hugonis Huberti F. Marchionis, & Bonifacii, ac Mathildae, ut videre est in Synopsi ad annos 997. 1002. 1016. 1118. & in diplommatibus Conradi, & Henrici ad Chron. Pontif. p. 168. 193. productis, & aliis inferius producendis: vel quia Principes illi donantes vere feudatarii erant Imperatorum, & Imperatores dominium quoddam supremum in Etruria habere consueverant; vel quia Ecclesiae existimabant, si iis contractibus Imperatoria etiam auctoritas accessisset, eos stabiliores fore, & ob tanti Principis reverentiam neminem quidquam in eos attentaturum. Insuper observandum*

dum est solitos fuisse Imperatores in Etruria Vicarios suos, & Capitaneos, & Missos, Nuntiosve habere, ut ex *Synopsi* evidenter elucet, aliosque Principes viros atque potentes ibidem existisse, quorum quidam interdum violenti erant, atque alienorum bonorum raptores, ut exempla praebent *Ecelinus a Romano*, qui copiis ab Imperatore Friderico II. acceptis, Italiam totam Transpadanam infestam habuit, & adflixit, *Villanio Lib. VI. Cap. LXXIV. & B. Platina in Gregorio IX. auctoribus*: & Comites Guidi, qui violentia, & tyrannide; Mutilianam & universam Flaminiam oppressere, ut laudatus *Villan. Lib. V. Cap. XXXVII. memoriae prodidit*: & insigne est exemplum Gundibrandi Florentiae Ducis, de quo in *Synopsi* ad an. 787. & consulatur instrumentum inferius p. 155. Sed paucis notum iniuriarum cuidam Monasterio illatarum exemplum heic adferre etiam lubet, atque ipsum quo narratur instrumentum, exhibere, quod ita habet:

Hae sunt iniuriae a filiis Rodulphi nobis illatae; modo ad memoriam reducimus. In primis quia Ecclesiam de Monte Grossolo, quam nobis dederunt, nobis violenter abstulerunt, turpiter & irreverenter clericum quem ibi posueramus, de Ecclesia & toto castro eiicientes, & causa eiectionis illius clerici cum presbyter R. Frater de Cultubono eum de tanto excessu reprehenderet, ipsum R. deprehendit per capillos, & caput muro illisit. Item quicquid clerico nostro de Monte Grossolo abstulit, nec nobis nec sibi restituit. Item fratrem nostrum Vgonem cum Zaccone vulneravit. Item Pet. de Monte barbam depilavit, & Teuzum conversum pugnis & calcibus graviter percussit. Item Ioannem Marcon. ligari fecit, & scutiferi eius per milliarium ipsum ligatum ducentes, caput eius cum capulis spatularum gravissime vulneraverunt, & quidam suus villanus po-

stea eundem Ioannem cum ense vulneravit. Item Mariscalcum nostrum in stabulo ligavit, & inter pedes eorum ipsum ligatum proiecit. Item Gallum cum Zaccone in capite & auricula percussit, ita quod sanguis emanavit. Item Ciutolum ministerialem nostrum de domo nostra expulit, ita quod ipsum numquam rebabere potuimus. Item quod nostri molendini suis maleficiis per annum non macinaverunt. Item quidam suus homo quendam petiam vineae nobis violenter abstulit. Item fabris nostris III. Lib. & XII. sol. quot sibi mutuaverunt, non exsolvit. Item totum frumentum quod fuit de cultu Salomonis, nobis abstulit. Item cum expeteret quod nos refutaremus id quod Senis adepti fueramus, & quod conversos nostros sua mandata curare cogeremus, quod nos audientes facere nollemus, minis & terroribus nobis iniectis ab Abbazia aufugimus. Item Baldonem & Carundinum exspoliavit, & corrigiis verberavit, & nudos & exscalceatos ad Abbatiam remisit. Item in quadam curte nostra immoderate gallinas cecidit, & canibus suis solum caseum & ova ad edendum dedit. Hæc sunt Spinelli. Possessiones, quas nobis dedit Rainerius Guidi, illi de domo Vgonis Alberti communiter nobis abstulerunt; & filii Malaprese nobis abstulerunt possessiones, quas nobis dedit Rolandinus. Et ibidem filii Malaprese nobis abstulerunt tenimentum Vgonis Bracolis, & filii Vgonis Alberti nobis abstulerunt possessiones, de quibus exiebant VIII. denarii. Item tanta ligna valentia L. libras nobis abstulerunt. Item de casa nova abstulerunt nobis unam vegetem, unam arcam, & totum vinum, quod ibi erat. Item infra vineas & cultus nostros & olera & fructus immoderate, nobis contradicentibus, devastant.

Id quod forte in causa fuit, cur Florentina
Resp.

Resp. Cultusboni Monasterium (nam de eo ibi agitur) sub sua tutela , & protectione , reciperet , ut sequens Instrumentum ex Archivo praedicti Coenobii , non secus atque illud , erutum declarat .

In Dei nomine Amen . Cunctis hanc paginam inspecturis clareat evidenter , quod Vgo Albizi bannitor Communitatis Florentiae , tempore Domini Guidonis de Sesto Florentini Potestatis , ex praesente ipsius Potestatis , in platea , quae est ante domum filiorum Tornaquinci , publicavit , & bannivit , & bannum misit dicendo , & praecanizando hoc modo , quod nullus homo vel persona in Civitate Florentina , vel Comitatu quolibet , offendere praesumat in personis , vel rebus , monasterium vel domum , bona vel res , Monast. de Coltibuoni , ex eo quod dictum Monast. est sub comandiscia Communitatis Florentinae ; dicens etiam , quod si quis contra fecerit , Potestas puniret eum ad suum arbitrium . Missum est hoc bannum in civitate Florentia in dicta platea , praesente & audiente me Deotisalvi Not. septem praesentibus & rogatis testibus Arnolfsino Bilenchi , Rainerio Morelli , & Amato Compagni , & Rustichello Mannelli , & aliis . Millesimo ducentesimo trigesimo nono , in quintadecima Kalen. Octob. Indictione XII. Ego Deotisalvi Iudex , atque Not. haec omnia coram me acta publice scripsi .

Et de molestiis , alienationibus , & usurpationibus , quibus tunc temporis bona Ecclesiarum obnoxia erant , fidem facere etiam monumentum ex memorato Archivo desumptum fortassis potest , quod ita habet :

In Dei nomine Amen . Quoniam frequens Laicorum improbitas nititur impudent. bona & possessiones & redditus Ecclesiarum , usurariis , & aliis illicitis contractibus occupare in Ecclesiarum periculum & prae-

iudicium Ecclesiasticae libertatis. Statutum & firmatum est, quod nullus Laicus per se, vel per alium recipiat, vel recipere praesumat aliquam concessionem vel obligationem bonorum alicuius Ecclesiae civitatis vel district. Florentini absque licentia SS. Pat. nostri Summi Pontificis, Rectori Ecclesiae, volenti huiusmodi concessionem, vel obligationem facere per litteras Apostolicas facientes plenam, & expressam de contractu faciendo, & de forma ipsius, & de nominibus contrahentium mentionem. Siquis vero contra fecerit in lib. C. Flor. par. pro vice qualibet puniatur, & contractus, qui contra praedicta fieret penitus irritetur & haec extendantur ad futuram aetatem. Sub annis Domini MCCLVIII. Indictione secunda Kalen. Ian. in antea. Ego Bellond. praedictum Capitulum, prout in contesto Communitatis inveni, ita hic exemplavi.

His igitur de causis Ecclesiae confirmationes, & patrocinium ac tutelam Imperatorum, aliorumque Principum quaerebant; ut res suas, sacrasque aedes, coenobia, iura, omnia salva, & incolumia possiderent. Adde, quod per ea tempora moris erat, ut Imperator quilibet Romam, ubi Imperatoriis insignibus decoraretur, contenderet, qui copias, & ingentem comitatum secum ducebant. Itaque unaquaeque Ecclesia a militari licentia, bellique incommodis, ac damnis, sibi metuebat. Ea propter ut sibi illae caverent, & praeveniendo damna, & incommoda, eiusmodi averterent, ab Imperatore patrocinium tutelamque implorabant; & ut efficacius praesentiusque adesset, a quolibet Imperatore eiusmodi protectionis Diplomata obtinere satagebant; eaque Diplomata, quibus diversi Imperatores eadem iura, & bona Ecclesiis confirmarent. Insigne autem exemplum eiusmodi militaris licentiae sufficit

fiçit Diploma Contradi Tusciae Marchionis , quod inferius ad Conradum III. Imperatorem (nam is est qui antea Etruriae Marchio fuerat) proferimus. Adde quod Etruriae quaedam Civitates in quamdam libertatis speciem sese adserentes arbitrio suo regebantur , & saepe finitimis bellum inferebant , quod quidem Etruriae Marchiones facile patiebantur , ut in *Synopsi ex Florentinio* tempestive animadvertimus , adeoque excursionibus alienos agros , & territoria infestabant , invadebant oppida , villas , & praedia evertebant , ut quidem Florentini fecerunt Castris sui agri fere universis , quae propriis Dominis parebant , captis , & subiugatis , prout tradit *Villanius Lib. V. Cap. XII.* Quare non mirum si ab huiusmodi inruptionibus Ecclesiae sibi metuentes , imminentibus iniuriis Imperatoriam protectionem opponere conarentur. Animadvertendum quoque privilegia desuetudine facile , & lapsu temporis abrogari ; atque id ne eveniret eorundem confirmationem implorabant , qua veluti reviviscerent , & renovata roborarentur , atque ita omnem temporis praescriptionem excluderent. Nec mirum quoque videri debet si in his antiquis Imperatorum , & Regum , & Principum aliorum Diplomatis multa occurrunt , quae Ecclesiasticam immunitatem , & libertatem laedere videantur ; id enim corruptelae , & barbariae turbulentissimorum temporum tribuendum est , quibus & ipsi Pontifices Romani , & sacra ipsa Concilia abusus huiusmodi tolerare , & dissimulare cgebantur , quod Vir pereruditus *Dida-
cus Franchius Lib. 1. Hist. S. Ioannis Gualberti* prudenter observabat . *Cesare* , inquit , *all' incontro av-
visato dell' inclinazione degli Italiani verso la religio-
ne (il cui capo era Roma) per tenergli dependenti ,
eccessivamente aggrandiva i Vescovi , e gli altri Pre-
lati*

lati d' Italia , con posselli , giurisdizioni , e onori .
 Di maniera , che appoco appoco allargò anco la mano
 a conferire alle più rispettate famiglie le vacanze Ec-
 clesiastiche , o perchè già era passata in pubblica preten-
 sione degli Imperatori la tolleranza de' Pontefici , &c.
 Sed & ex quibusdam praeiudiciis id oriri etiam pote-
 rat , quum Imperatores , & Reges , id iure sibi com-
 petere falso praesumerent , utpote qui se ipsos
 veluti Ecclesiasticae iurisdictionis , & cuiusque
 Clericorum immunitatis , originem perperam con-
 siderarent , ut ex Codice Theodosiano , Codice Iusti-
 niano , & Novellis Constitutionibus , Caroli Magni
 Capitularibus , aliorumque Principum placitis , facile
 intelligere est ; quod enucleatius expositum , &
 enarratum , videre est apud Baronium , Nat. Alexan-
 drum , Petrum de Marca , Paulum Servitum , Zeg.
 Bernard. Vanespennium , aliosque rerum huiusmodi tra-
 ctatores illustrissimos . Nisi forte haec omnia Impe-
 ratores , Regesque faciebant , quod se Canoniarum
 sanctionum , & Ecclesiasticorum bonorum custodes ,
 defensores , atque exsequutores , recte existimarent ,
 ut vere sunt a Deo constituti , prout loquitur Ca-
 non VI. Concilii Moguntini I. celebrati anno
 DCCCLVII. At quidquid sit ; certe in hoc abusum
 inrepisse non est dubitandum . Hinc passim in Di-
 plomatibus multa Archiepiscopis , & Episcopis , vel
 iniunguntur , vel prohibentur , quod tamen ante
 huius Henrici tempora , nisi me fallit memoria ,
 contigisse non video ; vel causae ac lites Ecclesia-
 sticorum finiuntur ac dirimuntur , ut habetur *Synopsi*
 ad annos 853. 877. 941. 979. 1058. 1059,
 1107. vel Ecclesiasticorum bonorum permutationes
 conceduntur , cuius rei exempla suppeditant in *Sy-*
nopsi anni 870. 881. 935. vel iura eorum .
 im-

immunitatesque confirmantur ; ut nostra passim Diplomata praeferunt , & late in *Synopsi* enunciatur ; vel denique ipsae Romanorum Pontificum constitutiones confirmari ab Imperatoribus , Regibusque , dicuntur , ut eadem *Synopsi* ad annos 800. 1183. 1237. & sexcenta alia id genus , quibus Ecclesiasticam libertatem labefactari perspicuum est . Quoniam vero litium Ecclesiasticarum definitionis a Principibus crebro factae meminimus , iuvat hic Instrumentum quoddam , ex Vallumbrosanorum Archivis erutum exhibere , in quo cuiusdam Ecclesiasticae controversiae iudex Gottefridus Dux enunciat , atque ita habet .

In nomine Sancte , & individue Trinitatis anno ab Internatione Domini nostri Iesu Christi septuagesimo secundo post mille , indictione quarta feliciter . Breve recordationis ad memoriam habendam vel retinendam qualiter factum est in loco Monte Scalario non longe a Monasterio Beatissimi Cassiani Martiris Iudicaria Florentina in praesentia bonorum hominum , scilicet Suavici , & Gerardi Filii Vgonis de Coldaria , & VViddonis de Cona , & Sichelmi filii VViddonis , & Vgonis filii Vbaldi , & Vgonis filii Ioannis filii Gottefridi , & Alberti filii Rodulphi , & VVidi , & Albertini cum multis aliis bonis , & perfectis hominibus , in eorum praedictorum presentia . Rainerius filius Benci , & Federicus filius Ioannis , & Bernardus filius Federici de Cintoria , ii omnes pro remedio anime eorum , nec non , & filiorum suorum , omniumque suorum parentum , quatenus Ecclesia Beatissimi Cassiani martiris quiete , & tranquille possidere potuisset , quod ei pro salute animarum suarum dederant , parati fuere iurare pro terra , & lite de Cuniale . Vnde homines de Colle superscripto Monasterio litigium

gium facere irrationabile videbatur, quod ipsi Centorienses praedictam illam terram de Cuniale scilicet per sexaginta annos quiete tenuerant ac possederant sine legali interruptione, omnique hominum iusta molestatione; & sic legaliter Monasterio de Monte Scalario tradita ab illis fuerat, ut tunc nulla ratione pertineret hominibus de Celle; nec aliquam inde illis molestiam, vel infestationem superscripto Monasterio Beatissimi Martiris Cassiani, eiusque Rectoribus, vel fidelibus inferre rationabiliter deberent. Hoc autem iusiurandum non solum tunc pro remedio animarum suarum ac parentum suorum facere unanimiter, sed etiam tempore, quo Dux Gothefredus placitum tenebat in Florentina Civitate, ipsum iusiurandum coram ipso Duce proferre viva voce parati fuerunt; & ut homines Celle nullam molestiam deinde Sancti Cassiani Fidelibus ulla ratione ex hac causa aliquo in tempore inferre possent, eos ad placitum supradicti Ducis Gothefredi vocare. Et ut hoc tante auctoritatis negotium posteris hominibus nullatenus discordaret; statuere, & decrevere ipsi Centorienses, ordinaveruntque, ut haec tanta auctoritas scriptis denotaret, quam superscriptos homines Cellenses nec eorum seniores ad placitum nulla ratione habere potuerunt.

Ego Oddo Not. scripto huic tante auctoritati ut nullatenus posteris de memoria aboleretur completionem libentissime imposui.

Sed ut cetera exempla missa faciam, illud certe famigeratum est, quod controversae olim inter Imperatores, & Pontifices, Episcopatum, & Abbatiarum, investiturae suppeditant. Quod quidem ut melius intelligatur,

. . . . . altius omnem

Expediam, prima repetens ab origine famam.

Inve

Investitura est consensus ab Imperatore vel Rege adhibitus electioni factae alicuius ad Episcopatum vel Abbatiam, & concessio bonorum Ecclesiasticorum solemniquodam ritu facta. Investiturarum origo fuit munificentia Principum erga Ecclesias, quibus non solum praedia & latifundia, sed regalia, sive feuda sibi obnoxia concessere. Vnde factum est, ut bona huiusmodi conditionem feudorum sequerentur, nec eorum possessionem adire possent electi Episcopi, nisi Princeps eorum electionem gratam haberet, ac secundum hominum, & iuramentum fidelitatis ab iis praestitum, iis huiusmodi bona fruenda concederet aliquo signo externo, solemnique ritu; puta per virgam pastorem & annulum, aut per sceptrum, seu aliud quodvis instrumentum. Deinde cetera omnia bona ecclesiastica huiusmodi naturae existimata fuerunt, ut docet *Nat. Alexand. Dissertat. IV. in Saecul. XI. & XII. Tom. VI. Hist. Eccles.* Investiturarum usus diu toleratus fuit ab Ecclesia, & nulum dubium est, quin in Germania penes tres Othones, & S. Henricum, hic usus fuerit, ut late multorum historicorum auctoritate demonstrant laudatus *Nat. Alexander* loco citato, & *Lud. Thomassinus Tom. II. De vet. & nov. Eccles. Discipl. Lib. II. Cap. XXXVIII.* Et quoad S. Henricum id evidentissime probat adlatum ab *Vghellio*, & *Saldania* diploma, in quo insuper enunciatur, id ante etiam Henrici II. tempora in usu fuisse, illis verbis: *Quandam Abbatiam ad honorem S. Benedicti super res nostri iuris constructam in Alpe, quae dicitur Bifurco, tantum & Regibus vel Imperatoribus solitam investiiri constituimus, &c.* Id quoque usque a Clodovei tempore in Gallia, & ab usque Edgari Regis aetate in Anglia obtinuisse memoratus *Natal. Alexander* loco laudato, perspicue ostendit.

stendit, primumque omnium Gregorium VII. hunc abusum improbasse. Non mirum autem investituras olim ab Ecclesia toleratas fuisse, quum intra eos limites consisterent, ut Princeps electiones innovare, & confirmare, diceretur, non tamquam novae gratiae collator, sed tamquam custos, & defensor libertatis Ecclesiae, ut praeclariter docet *Thomassinus Lib. laudato Cap. XXXII.* Vel tolerabantur, quia investiturae fiebant tantum propter possessiones Ecclesiasticas, non propter res spirituales, quamvis inutile sit iterum donare bona, quae semel data sunt, quae doctrina est *Goffridi Vindocinensis Abbatis Epistol. VII. Lib. I. & Opusc. II. de Ordinatio. Episcop. &c. & Opuscul. De Simonia &c.* Heinc est quod post tot controversias inter Pontifices & Imperatores ac Reges super investituris agitatae, quum res a Callisto II. & Henrico V. in Concilio Lateranensi anno MCXXII. compositae essent, licet Henricus liberas electiones reliquisset, & investituras per anulum & baculum condemnasset, tamen Callistus ei concedit, ut electiones Episcoporum & Abbatum in eius praesentia fierent, & electus Regalia per Sceptrum ab Imperatore reciperet, siue regni Teutonici esset, siue ex aliis Imperii partibus, ut apud *Natal. Alexand. laudata Diss. Art. XVIII.* videre est, & apud *Thomassinum Cap. XXXVIII. n. IV.* quod temperamentum etiam Gallorum Reges amplexi sunt. Igitur tunc investituras amplius Ecclesia tolerare noluit, quum Electionis, quae praecedere debuerat, & pietatis in praeficiendis Episcopis haud habita est ratio, sed pecuniae; quumque Principes investituris abuti coeperunt. *Thomassinus Capit. XXXIV. & Capit. XXXVIII. n. IX. Natal. Alexand. laudata Dissertat. IV. Art. II.* Tunc enim Sacris Canonibus repugnans

gnabant, & omnino improbandae erant, adeoque Doctores multi, ut *Bruno* Segninus Episcopus, *Guido* Archiepiscopus Viennensis, *Goffridus* Vindocinensis, *Ioannes* Lugdunensis Archiepiscopus, investituras tamquam haeresim damnarunt, & execrati sunt; quamquam *Ivo* Carnotensis, Iuris Ecclesiastici consultissimus, sententiam investituras defendentem schismaticam quidem esse, non tamen haeticam censuit; quam opinionem alii Gallicani Episcopi propugnarunt, ut apud memoratos *Alexandrum* & *Thomasinum* videre est, sicuti a quot Pontificibus, & a quot Conciliis investiturae damnatae fuerint. Quum autem ex *Goffridi* Vindocinensis doctrina viderimus, investituras, quae non propter res spirituales, sed Ecclesiasticas tantum, darentur, tolerari forte potuisse, huiusmodi investiturarum exempla heic quaedam ex antiquis instrumentis proferre lubet. Sequens autem instrumentum ex archivo Coenobii Vallisumbrosae erutum est, atque ita habet;

In Christi Nomine, Breve recordationis qualiter factum est in loco Vallisumbrosae in praesentia Bernardi de Benevento, & Vbaldi filius Azzi, & Ardimanni filius . . . . . Rachi, & Berardi filius Berardi, & reliqui, plures ibique in eorum praesentia Guido Comes, quia pro Dei timore, & remedio animae suae & de parentum suorum per hanc paginam quam sua detinebat manu sic investivit, & dedit, & in obfessionem attulit ad altare Beatissimae Sanctae Mariae sito Vallisumbrosae idem terras, & res, quas Guido Comes, & Tegrinus filius suus dederunt ad ipsam Ecclesiam, & bandum misit, si unquam in tempore Vicecomes, vel Castaldius, vel Mandatarius de rebus de ipsa Ecclesia, & Monasterio, vel de hominibus de ipso monasterio offensaverit, & damnum fecerit componat sold.

solid. centum, & emendat ipsum damnum secundum legem, & similiter concessit pasturas de Alpe Pascianesis, & de Romana, quae sibi pertinent. Factum est hoc Anno ab Incarnatione Domini nostri Iesu Christi nonagesimo nono post mille, mens. Hostuber indictione quinta.

Signa   manuum Bernardi, & Vbaldi, & Ardrimanni, & Berardi, qui ibi fuerunt.

Ego Ioannes, qui ibi fui, & hoc Breve scripsi.

Aliud instrumentum ex eodem Archivo depromtum, est quod sequitur:

Wido Comes filius bonae memoriae item Widonis Comitis pro Dei timore, & remedio animae suae, suorumque Parentum, per fustem, quem sua detinebat manu investivit Rusticum monachum, & Rectorem Ecclesiae & Monasterii beatissimae Sanctae Mariae sitae in loco Vallumbrosa, atque in beneficia ei dedit ad partem spectante, & Ecclesiae, & Monasterio nominative, terra & silva tota, quae est posita in loco, qui vocatur Valleumbrosa prope iam dictam Ecclesiam, quae ita decernitur, de duabus partibus est finis terra de Ecclesia, & Monasterio S. Hilarii, de tertia parte est finis terra praedicti Monasterii S. Hilarii, inter medium via decurrit; de quarta parte decurrit ei rivus, qui vocatur Vicano: infra ipsa designata loca de praedicta terra & silva integras duas portiones. Sic ipse Wido Comes de praedicta terra & silva iam dictum Rusticum monachum ad partem ipsius Ecclesiae & Monasterii investivit, & in beneficio dedit, ut ipse Rusticus monachus & Rectores iam dicti Monasterii ad partem ipsius Ecclesiae ad iam dictam terram & silvam habeant & teneant, & fruantur, & faciant exinde

Inde more beneficii quidquid voluerint absque ipsius VVidonis Comititis, eiusdem haeredibus, vel ministerialium contradictione. Et si ipse VVido Comes, vel eius haeredes ad praedictum Rusticum monachum, vel ad Rectorem praedicti Monasterii ad partem iam dicti Monasterii praedictam terram & silvam tollere praesumserint, ut composituros, & daturos esse debeant ad partem praedicti Monasterii poenam auri boni libras duas, & pro ipsa investitione, datione, sive obligatione, fecit & dedit ipse Rusticus monachus ad praedictum VVidonem Comitem Launetchild, & meritum Crofnam unam.

Factum est hoc anno ab Incarnatione Domini nostri Iesu Christi octuagesimo primo post mille, tertio decimo Kalendis Ianuarii, Indictione V. VVinizo Iudex Regius interfui, &c.

Signa ✠ ✠ ✠ manuum supradictorum Gerardi & Azzi & Gerardi, qui ibi fuerunt.

Ego Ioannes Notarius, qui ibi fui, & hoc Breve subscripsi.

Definitio tamen investiturae, quam superius attulimus, Episcopatum, & Abbatiarum, atque id genus, Ecclesiasticis investituris tantum congruere, forte videatur: sed & aliae investiturae non multo secus definiendae sunt, quum nonnisi consensus quidam sint, & facultas concessa adprehendendi propria auctoritate possessionem rei, quae in beneficium datur; vel ipsa possessionis translatio, si investitura in re praesenti fiat, ut docet auctor locupletissimus *And. Gaillus Lib. II. Pract. Observat. CLII. n. XIV.* Huiusmodi vero investiturae dabantur quibusdam signis & ritibus adhibitis, qui in antiquis instrumentis commemorantur. Ecce in Diplomate Ma-

thildae, cuius in *Synopsi Chronologica* ad annum MLXXIX. mentionem fecimus, ita habetur: *Ego qui supra Mathilda Marchionissa ac Ducatrix secundum legem meam saligam cum atramentario, pinna, & pergamena, manibus meis de terra levavit, & Cunradi Notarii Domini Imperatoris ad scribendum tradidit per Vvasonem terrae, & fistucum nodatum seu ramo arborum, atque per cultellum, & Vvantonettonem seu andilaginem, sic per hanc cartulam iuxta legem meam saligam dono, trado, cedo, atque offero tibi, Deo, & Ecclesia, & Episcopatus S. Martini, quae est constructa & levata infra Civitatem Luca, prope muro eiusdem civitatis, idest casa, & curto, seu monte, &c.* Eadem formula habetur in Diplomate eiusdem Mathildae adlegato ad annum MLXXVIII. Alia investitura fiebat per fustem tantum, ut colligitur ex instrumento sententiae latae a Ludovico III. Imperatore, & Benedicto IV. Papa, ad annum DCCCC. citato, in quo legitur: *Valterius ex Imperiali iussione per fuste, quam suis detinebat manibus, eundem Petrum Episcopum, & Eleazar Advocato suo de praedictis casis salva querela a parte ipsius Ecclesiae investivit, &c.* Idem ritus dicitur observatus in instrumento ad annum MXLVII. laudato, quum Bonifacius Marchio causam quamdam decidisset. Idem memoratur instrumento adlegato ad annum MLXVIII. Atque ista quidem de investituris. Quum vero superius quaedam protulerim de iniuriis Monasterio S. Laurentii de Cultubono illatis, & ob eas opinatus fuerim idem Monasterium a Rep. Florentina sub protectione receptum, cuius quidem protectionis edictum exhibuimus; non abs re fore censeo, heic aliud instrumentum ex Archivo dicti coenobii erutum proferre, quo decretum Communis Florentiae memo-

ra-

ratum Monasterium in clientelam recipiendi continetur, atque ita habet:

In nomine Domini millesimo ducentesimo trigesimo non. Indict. duodecima, die VIII. exeunte Ago. Coram Domino Ardicione de Medicis, Dominico, Sinibaldo, & ZentileSCO Bannitoribus Communitatis Flor. Cum Dominus Guido de Sello Dei gratia Flor. Potestas, in generali Consilio Commun. Florent. congregato more solito per campanam in Ecclesia Sanctae Trinitae, in quo consilio fuerunt LXXX. voce praeconia vocati, proponeret, & diceret, si homines ad dictum Consilium existentes volebant, & eis placebat, quod ipse nomine & vice Communis Florentiae, & pro Communi reciperet Dom. Abbatem de Culubono, & res, & bona & personas, & iura ipsius Monasterii & Abbatis in sua & Commun. Florentiae protectione custodia atque cura, placuit omnibus de dicto Consilio, nemine contradicente, quod dictus Potestas nomine Communis & pro ipso Commune deberet recipere, & habere ipsum Dominum Abbatem & res & bona & personas & iura ipsius Monasterii & Abbatis in sua & dicti Communis protectione custodia atque cura. Vnde voluntate dicti Consilii beneplacito, & consensu, idem Potestas manualiter apprehendens & adsumens dictum Dominum Abbatem pro se & Communi Florentiae, ipsum & Monasterium dictum, & res & bona ipsius pariter & personas sub sua protectione & custodia atque cura constituit & recepit, salvo omni iure patronatus vel dominii, vel cuiuslibet alterius rationis cuiuslibet de civitate Florentia & districtu, quod haberet in dicto Monasterio. Item quod praedicta receptio, vel assumptio nemini in iure suo generet praecudicium vel gravamen.

*Ego Spinellus Spad. Iudex ordinarius, & nunc
Consiliarius Communis Flor. omnibus superscriptis in-
terfui, ideoque subscripsi S. B.*

Actum in Consilio antedicto.

*Ego Blasius de Sancta Cruce Sacri Palatii Not.
& Iacobus presb. similiter, dicti Pqt. Scriba iis inter-
fui, audiui, & scripsi.*

Sed quum tam multa de abusu ac corruptela,
quae barbaro aevo contra Ecclesiasticam immuni-
tatem inreperat, a me superius disputata sint; ut,
quid Catholicis hominibus de ea sentiendum sit, ma-
gis eluceat, lubet heic *Magistri Alani Quadriga-
rii*, cuius aliud quidpiam superius protuli nus, Epi-
stolam quamdam ad Regem Christianissimum, ex
Codice alias memorato erutam, exhibere, quae
ita se habet:

*Christianissime Rex, ac Excellentissime Princeps,
Supreme Domine noster.*

„ **L** Ege novi & veteris Testamenti, sacrorumque
„ iurium auctoritate compellimur, Patrum no-
„ strorumque praedecessorum exemplis salutaribus
„ provocamur, ut libertatis Ecclesiasticae materiam,
„ quae ex iniuncto nobis ministerio, iuramento fir-
„ mato, sana conscientia, & absque gravissimarum
„ censurarum poena, praetermittere non possumus,
„ verbo, scriptis, & nuntiis, apud Vestram Regiam
„ maiestatem prosequamur; pro qua gloriosissimi
„ martyrii Sanctorum plurimos legimus subiisse tri-
„ umphum, qui se murum firmiter pro domo Do-
„ mini opposcentes, plus formidarunt aeternum,
„ quam temporalem offendere Principatum. Sed
„ eo maior, obsecrandi nobis datur occasio, quod

EX-

55 experientia manitellante cognovimus, Vestram Cel-
 56 situdinem maioribus quam nunc oppressam aeru-
 57 mnis, necessitatibusque depressam, nullatenus vo-
 58 luisse, ut in libertate praedicta quidcumque attentare-
 59 tur scandalosum, vestrorum Christianorum Proge-
 60 nitorum vestigiis inhaerendo; qui pro quacumque
 61 adventitia necessitate, etiam captivitatis regiae per-
 62 sonae, tributariam facere Ecclesiam misericordiae
 63 noluerunt, de quibus refert Gregorius in Registro,
 64 quod propter defensionem libertatis Ecclesiasticae
 65 amplificatum est eis regnum, concessa divinitus
 66 victoria triumphalis, & ab omni clade coelitus
 67 praeservatio repromissa. Confidimus igitur, Prin-
 68 ceptis Christianissime, quod qui coepit in vobis,
 69 & gloriosissimis Progenitoribus vestris, opus bonum
 70 Ecclesiasticae protectionis, Deus omnipotens, in
 71 cuius manus cor regis, illud perficiet, & ab hoc
 72 sancto non permittet proposito declinare, nec a
 73 Vestra regali memoria excidere illam sanctissimam
 74 & honestissimam professionem vestro solemni in
 75 regalis diadematis, & sanctissimae unctionis, susce-
 76 ptione iuramento firmatam, per quam libertatem
 77 Ecclesiasticam, & Ecclesiasticorum privilegia, pro-
 78 misistis perpetuis temporibus observare. Sanctam
 79 eia & sinceram devotionem vestram ad Deum,
 80 & sanctam Ecclesiam, quae inter acerrimas,
 81 quas regnum patitur molestias, singulare quoddam
 82 nobis solatium ministrat, & iuvamen, sinceris
 83 cogimur mentibus exorare, & pauca de multitu-
 84 dine auctoritatum Scripturae sacrae, & iurium,
 85 ad Vestrae Clementiae memoriam reducere, & quasi
 86 ante oculos Maestatis Vestrae non nos ipsos, sed
 87 antiquos Patres, inter quos Ieremias deplorat Ec-
 88 clesiam fieri sub tributo, imo & ipsam Ecclesiam

„ ad vestra , ut ita dicamus , genua provolutam in-
 „ stituere deprecantem . Abundarent iura , & sacra-
 „ rum testimonia Scripturarum , adlegare volentibus ;
 „ sed quia devotissimum & doctissimum adloquimur
 „ Principem , pauca haec brevi tacta compendio suf-
 „ ficient . In primis ergo ab aeterna & divina le-
 „ ge , per quam reges regnant , & qua inviolabili
 „ sanctione Ecclesiae privilegia primitus sunt con-
 „ cessa sumentes exordium , id duximus commemo-
 „ randum , quod in Genesi scribitur de Pharaone ,
 „ qui servituti subiectis omnibus , sacerdotes , &
 „ possessiones in libertate dimisit , & eis de pu-
 „ blico alimoniam ministravit , ex tunc , ut dicunt
 „ Glosae , Domino pronuntiante , Sacerdotes in omni
 „ genere liberos esse debere ; quod & Rex Cyrus
 „ secutus , ut legitur in Hefdra , noluit Sacerdotes ,
 „ etiam pro Templi aedificatione , tributis onerari , ne
 „ in regem , & in eius filios , divina ultio defaeviret .
 „ Non arbitrandum igitur sub Vestro deterioris condi-
 „ tionis effici Sacerdotium Imperio , quam sub illis re-
 „ gibus , qui divinae legis notitiam non habent . Nam
 „ ut anima corpori , & spiritualia terrestribus , sempi-
 „ terna sunt temporalibus praeferenda , qui & angeli
 „ Domini exercituum dicuntur , & Dii quandoque nun-
 „ cupantur . Lege quippe Mosaica , Divina imo po-
 „ tius , cautum est , ut eorum portio ab oneribus libera
 „ permaneret . Narrare libet , illam divinae offensio-
 „ nis evidentiam contra Heliodorum Templi & sa-
 „ cerdotum perturbatorem acerrimum , qui templo
 „ Domini irruenti , ut in libris Machabaeorum legi-
 „ tur , adparuisse de coelo fertur equus terribilem
 „ habens sessorem , & cum eo iuvenes duo specio-
 „ si amictu , qui plagis multis afflictum Heliodorum
 „ & quasi exterminio palpitantem , compulerunt regi-
 „ divi-

„ divina magnalia demonstrare. Ac quum rex alium
 „ mittere conaretur, dixisse fertur Heliodorus, si
 „ quem ibi miseris, flagellatum recipies. Nam qui
 „ habitat in coelis visitator est templi, & mini-
 „ strorum violatores percutit & perdit. Sed quid
 „ in hac re Canonicae statuunt sanctiones placeat at-
 „ tendere. Non enim unus Pontifex summus, sed
 „ tota universalis Ecclesia, in celeberrimo Latera-
 „ nensi Concilio sub anathematis poena talia exigi
 „ ab Ecclesia inhihet tributa, & exactores, & factores
 „ praemissa monitione decrevit excommunicationi eo
 „ ipso subiacere; a qua nonnisi plenaria restitutio-
 „ ne praehabita non veniunt absolvendi. Quod si
 „ Ecclesiastici voluntarie quidquam duxerint confe-
 „ rendum rationum, Pontificem statuit consulendum.
 „ Sunt & aliqua iura ibidem sentientia, & sacrile-
 „ gorum poenis decernentia, tales perturbatores esse
 „ puniendos. Quid autem in legibus Imperatorum
 „ cautum sit civilibus, breviter insinuandum occur-
 „ rit. *Omnis*, inquit Imperator Iustinianus, *a Cle-*
 „ *ricis tributorum iniuria, & exactionis repellatur*
 „ *improbilas; & quum negotiatores ob necessitatem*
 „ *publicam ad exactionem vocantur, a clericis om-*
 „ *nis talis strepitus, omnis molestia penitus con-*
 „ *quiescat, tantaque praerogativa succurrat, ut Sa-*
 „ *cerdotum ministri immunes ab omnibus perseverent.*
 „ Vnde Constantinus & Valentinianus Imperatores
 „ plurima libertatum privilegia condonantes dice-
 „ bant: *Gaudere & gloriari ex fide volumus, scien-*
 „ *tes magis religionibus quam tributis vel laboribus*
 „ *nostram rem publicam conservari.* Apud Vestram
 „ Regiam Maiestatem persuasionem non eget, quid
 „ Carolus Magnus, Carolus Calvus, Robertus, &
 „ Sanctus Ludovicus, Vestri Christianissimi Progenito-
 „ res,

„ res, hac in re sentierunt. Tantis igitur auctorita-
 „ tibus & exemplis commoniti, Vestrae Regiae co-
 „ gimur dicere Maieitati, quod Ambrosius ad Im-
 „ peratorem de Ecclesiastica pertulit libertate. Nil
 „ regi honorificentius quam quod filius dicatur Ec-
 „ clesiae, quod non latere . . . . haec plena illius
 „ adfectus sunt verba, quod debet Sacerdos consu-
 „ lere Regis saluti. Oportetne quidquam potius,
 „ quam ut ab Ecclesia cesset iniuria? Haec Beatus Am-
 „ brosius. Condolemus, Princeps Christianissime,
 „ & necessitatibus quamplurimum, quas ore ve-
 „ stro, tamen pro nobis, cum summa animi benigni-
 „ tate detectas non sine magnis lacrimis & dolore
 „ audivimus. In vestro namque periclitamur peri-
 „ culo, & in vestris ruinis corruimus. Sed ecce non-
 „ nisi cum vita iubemur libertatem Ecclesiasti-
 „ cam relinquere indefensam, nec pro transitoria
 „ pace mundi sempiternam perdere. Ac quum non in
 „ multitudine victoria belli, sed de coelo fortitudo
 „ sit, orante namque Moyse, legimus vicisse po-
 „ pulum, & cessante succubuisse, arma nostrae mi-
 „ litiae lacrimas, & orationes offerimus. Dicentes
 „ cum Psalmista: Hi in curribus, & hi in equis,
 „ nos autem in nomine Domini invocabimus. Hor-
 „ tamur igitur, & obsecramus Vestram Regiam Ma-
 „ iestatem per viscera Domini nostri Iesu Christi,
 „ ut ad summae Trinitatis providentiam animum eri-
 „ gens, & magis in Dei adiutorio, & Ecclesiae
 „ precibus, quam bellorum ducibus, libertatem san-
 „ ctæ Ecclesiae protegendo, viribus confidens Deum
 „ sibi quaerat propitium. Ingressuri namque Roma-
 „ ni bella Deos sibi placatos reddere hostiarum im-
 „ molatione studebant, si quid erat templo illatum
 „ molestiae, primitus reparantes. Narrat itaque Va-
 „ le-

„ Ierius, eo maxime Dionysium regem Siciliae cor-
 „ ruisse, quod nullam divino cultui & ministris ser-
 „ vari praerogativam censuisset. Hanc nostram ora-
 „ tionem Regia Vestra Mansuetudo supportet, &
 „ nostras preces clementer exaudiat, nec pro mo-
 „ dica quantitate, quae parum vobis emolumenti
 „ adiiciet, nondum apertam tam periculosam viam
 „ aperiat, ne modicum fermenti totam massam cor-
 „ rumpat. Deo igitur gratias agentes immensas,
 „ qui talem nobis dederit Regem, qui pura mente
 „ tanto caritatis fervore Ecclesiam diligit, ut omnes
 „ Ecclesiasticos in Domini cultu praecellat, obse-
 „ cramus cunctipotentem, ut qui specialem Vos Ec-
 „ clesiae protectorem elegit, sua Vos protectione,
 „ custodiat, & gressus Vestros feliciter dirigat.
 „ Amen.

Haecenus *Alanus*, cui & ipse lubens adsentio,
 qui Ecclesiasticam libertatem & usque pro viribus
 adfero, & documentis intrepide, & scriptis, edi-
 tis tueor. Nonne enim & in hac parte religioni,
 ac pietati, velificabor, qui alia caelestia Romanae
 Ecclesiae dogmata, & certa atque indubitata Chri-
 stianae sapientiae placita, & *αυτίαις δόξαις*, primis
 ingenii mei foetibus, veluti primitiis quibusdam
 aeterno Numini oblatis, adversus Haereticorum de-
 liramenta defendi? Obganniant enim quidam,
 ut lubet, atque animo livore tabido indulgeant,
 quicumque mea scripta diligenter evolverit, nisi pla-
 ne hebes indoctusque caecutiat, me Christianae Re-
 ligionis, & adversus Deum pietatis, Divosque eius
 famulos reverentiae, adfertorem ac vindicem fa-
 cile, & primore adspectu, deprehendet. Hinc non
 mirum si viros longe doctissimos, quorum examini

a Praesidibus mea scripta lucubrationesque subiiciuntur, mihi lubenter adfidentes, & omnia adprobantes, offendo; &, ut alios in praesens taceam, *Th. Mariam Grisellium*, e Praedicatorum familia Professore Theologiae praestantissimum, in quo animi pendeo, an doctrinam singularem, & eruditionem omnigenam magis subspiciam, vel morum probitatem, & zelum sanctae Religionis invictum, & amorem castae & simplicis veritatis incredibilem; nam de eo effatum illud iure usurpare quis possit: *Amicus Plato, amicus Aristoteles, sed magis amica veritas*; ipse addiderim: *Magis amica religio, magis amica iustitia, magis amica probitas*. Et hae quidem laudes etiam *Octav. Rusticio*, Monacho Casinensi, & Theologiae, & Philosophiae, liberaliumque disciplinarum Professori clarissimo, congruere omnino videatur ei, qui aequus rerum fuerit aestimator.

HENRICUS IV. (1), annis quadraginta novem. Hoc tempore Ildebrandus Cardinalis, qui postea Papa factus, Gregorius dictus est, Legatus in Francia, quum contra quemdam simoniacum Episcopum processisset, & ille, pecunia data, contra se testes abrogasset, dixit Legatus: *Divinam sententiam expectemus, dic ergo Gloria Patri, & Filio, & Spiritui Sancto*; Qui nullo modo, quia contra Spiritum Sanctum peccaverat, respondere non primum potuit, donec depositus de Episcopatu. Hic Ildebrandus

dus postmodum Papa factus Gregorius, Imperatorem excommunicat; quare Imperator omnia eius decreta laxari iussit, sed & consilio viginti quatuor Episcoporum, & Nobilium, Episcopum (2) Ravennatem in Papam constituit, & quum Rodulphum Regem Alamanniae sacrasset, cum suo Antipapa Romam venit, & eum Papam consecravit, & ab ipso coronatur. Papa vero Gregorius cum Cardinalibus in castello Sancti Angeli se reclusit (3). Sed Robertus Rex Apuliae (4) Romam venit, Imperatorem cum suo Antipapa fugavit, & Gregorium in sua sede restituit. Hoc tempore terrae-motus Siracusam adeo concussit, ut maior Ecclesia rueret, & omnibus occisis, solus Sacerdos, qui Missam cantabat, & Diaconus, & Subdiaconus, & unus Clericus evaserunt, cum admiratione cunctorum. Hoc etiam tempore, dum in convivio sederet, memorabilis multitudo murium in eum solum inruit (5), & non poterat defendi, & ideo a propriis in navem ductus, etiam ipsum in aquam sequuti sunt, adeo ut & navem etiam corroderent, & aqua intraret; tunc cito in terra depositus, a muribus est comestus. Nec hoc incredibile, quia de leopardo fertur, quod si quem momorderit, mox conveniunt mures, & ipsum commingunt, & sic homo sedatus, ex-
 spi-

pirat; & hoc pro certo in aliquibus terris contingere dicitur. Hoc etiam tempore (6) innumerabilis multitudo Gallicorum perrexerit in subsidium Terrae sanctae. Tunc Sanctus Andreas adparuit cuidam sancto viro, rustico (7) tamen, & revelavit ei lanceam, qua Christus fuit lanceatus; qui fodiens in Ecclesia S. Petri Antiochiae eam reperit; & quum dubitaretur, alter cui Christus adparuerat, fecit ignem XIII. pedum, praeparavit, & ipsum cum Lancea illaesus transivit. Et quum exercitus obsideret Caesaream, accipiter columbam (8) desuper volantem deiecit, circa quam repertae sunt litterae: *Rex Accaron Duci Caesareae salutem. Generatio canina venit, contra quos per te & per alios legem tuam defende, & hoc idem aliis civitatibus nuntia.*

(1) Tertius scilicet inter Imperatores, sed Regum Germaniae IV. quod observandum etiam in Henricis, qui praecedunt; nam ex. gr. Henricus II. est II. Rex, sed primus huius nominis Imperator: nam in hoc nulla Henrici Aucupis ratio habetur. Consule Diplomata statim adducta, & Ic. Villanium lib. IV. Cap. IV.

(2) Guibertum nomine, anno MXXX. Hic vocatus est Clemens. Adi Chronicon Pontificum Leonis nostri pag. 197.

(3) Cunctam hanc dissidii Gregorii VII. cum Henrico IV. Historiam habes egregie pertractatam a Natal. Alexandro Tom. VI. Histor. Ecclesiast. Dissert. II. in
Sae-

Saecul. XI. & XII, & Florido lib. Histor. Eccles.
 Consule *Leonem* nostrum in *Gregorio VII. pag. 196.*

(4) *Robertus Guiscardus* scilicet, de quo *Villanius & Dantes*, praeter alios innumeros, & ut *Scriptorem ineditum memorem, Laur. Bonincontrius* in *Hist. Neapolit.*

(5) Huiusmodi murium infestationes celebres sunt in *Historia sacra & profana*; sed vereor, ne haec in *fabellarum album* referenda sit. *Ant. Franc. Gorius V. G. Tom. I. Mus. Florent.* ita erudite scribit.

„ Verum si mus scandens *Serapidis candelabrum*,
 „ arbitrio sculptoris additus non sit, indicare po-
 „ test eiusdem Dei virtutem abigendi mures, quos
 „ scimus persaepe e terra exortos complurium ur-
 „ bium incolas coegisse, relicto patrio solo, alias
 „ sedas sibi quaerere, quod de *Troadibus*, & de
 „ *Gyari insulae* incolis *Plinius*, deque *Abderitis* me-
 „ morat *Iustinus*, & de quibusdam etiam *Italiae*
 „ populis *Aelianus*. Idem auctor narrat, mures in
 „ *AEgypto* post pluviam obortos, longe lateque to-
 „ tis arvis vagantes, maxima calamitate *AEgyptios*
 „ adficere consuevisse, corrosis spicis, succisque
 „ segetibus: qui tandem nulla arte, nullisque insidiis
 „ eos repellere valentes, quum aptissimi ad salien-
 „ dum reptandumque per muros, etiam leves & in-
 „ crustatos essent, de spe & conatu depulsi, ad de-
 „ precandam suppliciter a Deo calamitatem se con-
 „ vertebant; quare mures divinae tandem irae me-
 „ tu in montem quempiam aufugiebant. Hunc Deum
 „ murium depulso rem apud *AEgyptios*, cuius no-
 „ men tacuit *Aelianus*, *Serapidem* fuisse auguror;
 „ eaque ut arbitror de causa, in candelabro eidem
 „ dedicato sculptum esse murem. Pari beneficentia
 „ usam fuisse *Isidem* ferunt in *AEgyptios* vexatos.

a scor.

„ a scorpionibus venenosis, ad quos avertendos mu-
 „ lieres lugentes nudis pedibus incedebant. Ita quo-
 „ que in tripode Apollinis *Sminthei*, hoc est, mu-
 „ rium *interfectoris*, qui erat in eius templo apud
 „ incolas Amaxiti Troadis, effigies muris inscul-
 „ pta erat, eodem AEliano auctore, qui etiam mu-
 „ res ab iisdem adorari narrat. Eustathius memo-
 „ riae proditum adfirmat in urbe Chrysa fuisse tem-
 „ plum Apollinis *Sminthei*, muremque sub pede,
 „ eius simulacri iacuisse, Scopae Parii opus, veluti
 „ symbolum quod veram nominis eiusdem Dei *Ser-*
 „ vatoris rationem servabat. „ Et haec quidem
 „ eruditissimus *Gorius*. Ipse addiderim, exercitus Sy-
 „ ri sub Sennacheribo excidium muribus ab *Hero-*
 „ doto adscribi, quum scutorum coria, & arcuum
 „ amenta corrosissent. Agros Philistinorum a mu-
 „ ribus vastatos scimus, quum illi Arcam Domini
 „ in regionem suam transfulissent; eosdemque populos
 „ muribus aureis cum Arca ad Iudaeos missis, cri-
 „ men expiasse, divinamque ultionem avertisse. I. Re-
 „ gum V. VI. quae quidem insueta fuit, & mirabilis,
 „ quum praeter agrorum vastationem, anos illos Pa-
 „ laestinarum adroderent, & eorum essent corporibus
 „ exitiales.

(6) Anno MXXXIX.

(7) Veteres Scriptores, qui id tradiderunt, cleri-
 „ cum fuisse scribunt. Consule *B. Accoltum lib. III. De*
Bello sacro, & ad eum *Tb. Demsterum*.

(8) Vsum huiusmodi columbarum ad Epistolas
 „ ferendas celebrem in Oriente fuisse tradunt Scripto-
 „ res plures antiqui apud *Demsterum* in *Annotat. in*
lib. III. Accolti De Bello sacro n. 60. Id usurpatum et-
 „ iam vigente Rep. Romana ex *Plinio lib. X. cap. XXXII.*
 „ intelligimus. Heine *Torquat. Tassus lib. XVIII. Iero-*
 „ solym.

solym. liberat. n. 49. adposite columbam litteras ferentem inducit. Ceterum haec *Leo* ex *Martino* desumpsit.

HENRICUS V. annis quindecim. Iste fratrem suum in vinculis mori fecit. Hic Burdinum superordinavit Papae Gelasio, quia non interfuerat electioni. Sed mortuo Gelasio, Sixtus (1) factus est. Imperatorem cum sibi faventibus excommunicavit, & Burdinum cepit. Tunc Imperator ad cor rediens (2) omnia Ecclesiae ablata restituit, & annulum, & baculum resignavit (3). Hoc tempore Compostellanus Episcopus factus est Archiepiscopus, & Lucana Ecclesia pallio decoratur. Vgo de sancto Victore floruit (4).

(1) Lege *Callistus*, ut habetur in *Chronico Pontificum*.

(2) Consule *Platinam* in *Callisto II.* & ad eum *Onuphrium*.

(3) Hoc est Investituras, quae per annulum & baculum tradebantur. Consule *Fleurium Tom. XIII.* & *XIV. Histor. Ecclesiast. & Natal. Alexand.* loco paulo ante laudato.

(4) Henrici IV. seu V. Imperatoris Diploma proferimus, quod quidem eo pluris aestimamus, quod ad preces duorum clarissimorum Virorum conditum sit, Bernardi scilicet Vberti Cardinalis, & Episcopi

pi Parmensis , & Pontii Abbatis Cluniacensis . Et quidem Bernardi huius Florentini , & Abbatis Vallumbrosani , alibi ad Chronicon Pontificum Leonis nostri mentionem fecimus pag. 188. quaeque ibi diximus , confirmantur a Baronio , & Florido Histor. Eccles.

In nomine Sanctae , & individuae Trinitatis , Henricus divina favente clementia Romanorum quartus Imperator Augustus .

Quam omnium fidelium petitionibus , & necessitatibus subvenire debeat Imperialis maiestas , multo magis iis est impartienda eius beneficii clementia , quos Religionis praecipue exuberare facit gratia . Quapropter notum esse volumus omnibus Imperio nostro subiacentibus , quod petitione venerabilis viri Bernardi Parmen. Episcopi , & dilectissimi cognati nostri Pontii Cluniacensi Abbatis cuncta Monasteria Vallumbrosanae Congregationis ubilibet posita sub nostri Imperii tuitione , ac defensione suscepimus . Statuimus itaque ut nullus Archiepiscopus , Episcopus , Dux , Marchio , Comes , Vicecomes , nulla Civitas , nulla alia magna , seu parva persona Ecclesiastica secularisve , praedicta Monasteria inquietare audeat , vel eorum possessiones seu reliqua bona auferre ; minuere , quoquo modo vexare , praesumant , sed cuncta , quae iisdem Monasteriis oblata sunt , vel offerri contigerint , vel aliis quibusque modis iuste acquisita sunt , vel in futuro adquisiverint , libera , & quieta , servorum Dei servitiis , & utilitatibus subiaccant . Praeterea nostra Imperiali auctoritate concedimus , & confirmamus quidquid in praesenti possident , vel in futuro possessuri sunt , ut eisdem Monasteriis rata , & illibata permaneant , & ab omnibus exactionibus , seu mole-

*lestiis libera . Huius autem nostri Imperialis praecepti
siquis , quod absit , violator exstiterit , sciat compo-
siturum se auri purissimi libras centum , medietatem
Camerae nostrae , & medietatem praedictis Monaste-
riis , & ut verius credatur , & firmiter custodiatur ,
manu nostra subscripsimus , & Sigilli nostri impressio-
ne insigniri iussimus .*

*Signum manus Henrici Romanorum IIII. Impe-
ratoris Augusti invictissimi .*

*Pb. Cancellarius recognovit vice Archicancellarii
Alberti Maguntini Archiepiscopi . Huius rei testes
sunt :*

Arnoldus Spiren. Episcopus Erbpolen. electus .

Gebeardus Odericus Livitaten. Episcopus

*Actum est hoc anno ab Incarnatione Domini
MCXIII. Indict. VII.*

Datum Bovenegnae nonas Augusti .

*Hoc etiam Gulielmus Praenestinus Episcopus sua
corroboravit praesentia .*

Quum igitur Henricus V. Imperator Monaste-
ria Congregationis Vallis Umbrosae sua protectione
munierit , non mirum si Conradus etiam Tusciae
Marchio sub eodem Imperatore , quum in Etru-
ria versaretur , eadem peculiari favore prose-
quutus est , atque sequens Diploma concessit.

*In Nomine Sanctae , & individuae Trinitatis .
Anno ab Incarnatione Domini nostri Iesu Christi MCXX.
Pridie Aprilis Indictione XIII. Conradus Dei gratia
si quid est . Omnium quidem Ecclesiarum curam iuxta
potestatis vires divinitus nobis collatas sollicita me-
ditatione gestare debemus , sed illatum maxime nego-*

tia sustentare nos expedit, in quibus sanctorum virorum congregationes regulariter prae ceteris conversari conspiciamus. Decet namque ut quos sua gratia divina maiestas irradiat, dignis beneficiis, & honoribus terrena potestas extollat. Itaque dum in Tusciae partibus pro iustitia facienda multa olim negocia prae manibus haberemus, atque ad effectum quaeque pro qualitate factorum ducere, cum nostris fidelibus tractaremus, eoque de diversis Provinciis copiosam, & innumerabilem exercitus manum undique colligeramus, Ecclesias Venerabilium Congregationum Vallis Umbrosae, & eorum loca, a nostris, nobis ignorantibus, molestari praesensimus. Quod non surda aure audientes atque velocius huiusmodi impietatis facinus non solum praesentibus, verum etiam futuris temporibus decrevimus funditus extirpare, quanto religiosius, atque singularius eorum conversationem nostris temporibus novimus prae ceteris dimicare. Igitur dum iuxta Passinianum Castrum, ubi una ex eorum maxime Congregationibus religiosa conversatione praefulget, noster exercitus sua castra locaret, contigit, ut eorum res, eorumque homines, pro albergariae offenderet occasione, & contra nostram voluntatem aliquantulum infestaret. Unde praedictam occasionem ab eis eorumque locis omnino subtrahere cupientes concessimus eis huius institutionis nostrae rescriptum futuris temporibus, ut credimus, sub Dei gratiam profuturum, nostrae praesentiae auctoritate suffultum, multorumque testimonio comprobatum. Cui interfuere Federicus Marchionis Nepos, Artini-
gius, Lambertus, Comes Arnaldus, & Frater ipsius, item Adelelmus Imperii Capellanus, Guido filius Alberti, Vgo filius Vgonis, Henricus filius Federici, Vbertus Ildebrandini filius, Vgolinus filius Vberti, Ildeprandus filius Henrici, Rolandus filius Ildeprandi,
Ar-

Arnulphus de Marturi , Gerardus filius Azzolini de Pognio , & reliqui plures . Quibus etiam viva voce praecepimus ne eos eorumque homines ulterius in aliquo audeant molestare , imo molestantes nostri vice studeant pro viribus coercere . Rogamus etiam atque rogando praecipimus , ut nullus deinceps Dux , Marchio , Comes , Vicecomes , Castaldio , nulla maior minorve persona , tam Clericorum , quam Laicorum , eos eorumque loca quae modo habent , vel in antea adquirere Deo auxiliante poterunt , tamque eorum possessiones , quam in eorum possessionibus commorantes audeat molestare , vel altergare , aut aliquod foderum , vel seculare placitum , sine eorum praescientia , & voluntate bona violenter aliquid auferre , vel compellere . Item praecipimus , ut nullus infra Monasterii possessiones , vel iuxta eorum loca ad damnum Monasterii , sine eorum consensu Castellum audeat aedificare , aut aliquam munitionem construere . Siquis autem , quod absit , huius nostrae institutionis paginam infringere , aut in aliquo temerare praesumpserit centum librarum argenti poenam componat , medietatem Camerae nostrae , medietatem praedicto Monasterio . Quod ut verius credatur , & futuris temporibus inconcussum , & inviolabile ab omnibus habeatur , non solum nostrae manus subscriptione , verum etiam nostri Sigilli expressione insigniri omnino decrevimus .

Signum D. Conradi Marchionis †

Ego Henricus Advocatus , &c.

Ego Vbertus Cancellarius , & Capellanus eiusdem Marchionis scripsi , & tradidi .

Locus † Sigilli .

M 2

Lo-

L Otharius III. annis undecim (1). Hoc tempore fuit validâ fames in Italia ; & in Francia maxima siccitas.

(1) Vndecim, vel potius tredecim, videlicet regnavit, quatuor vero imperavit, ut ex sequenti Diplomate constat, quod quidem verum esse deprehenditur. Nam Henricus V. obiit anno MCXXV, & eius successor Lotharius naturae concessit Tridenti anno MCXXXVIII. Ceterum in nostro Diplomate distinctio illa annorum regni, & Imperii desumitur a tempore coronationis Lotharii; quum enim electus fuisset Imperator anno MCXXV. anno demum MCXXXIII ab Innocentio II. coronatus est. Hoc vero Lotharii privilegium confirmatio quaedam est eorum, quae Bonifacius Marchio, & Comitissa Mathilda Monasterio S. Salvatoris Fontanae Taonis concesserant, & Corradus II. Imperator suo Diplomate roboraverat, ut intelligere est ex eorum Diplomatis, quae ad Chronicon Pontificum Leonis nostri pag. 165. 168. 189. 190. protulimus. Diploma autem est quod sequitur.

In Nomine Sanctae, & Individuae Trinitatis. Lotharius divina favente clementia Romanorum Imperator Augustus. Quidquid locis divino cultui mancipatis nostrae liberalitatis munimine conferimus, id nobis ad aeternae retributionis remunerationem prodesse minime diffidimus. Cognoscat igitur omnium fidelium Sanctae Dei Ecclesiae, seu nostrorum praesentium similiter futurorumque solertia, qualiter nos per hanc nostri praecepti paginam, prout iusse, & legaliter possumus, confirmamus, & corroboramus, Monasterium
S. Sal-

S. Salvatoris , quod est in loco qui dicitur Fontana Taonis , una cum Abbate Theodorico cum omnibus Monachis ibi Deo famulantibus , scilicet cum omnibus eorum rebus , & proprietatibus , ac terris , vineis pratis , pascuis , silvis , pascuationibus , cultis , vel incultis , quae quondam Bonifacius Marchio pro remedio animae suae contulit ibidem nominative Caphagio , qui vocatur Bonifazingo , simul & ea quae ab Imperatore Henrico donata sunt ei , & confirmata in loco nuncupato Staiano , cum omnibus ad ecclesiam illam pertinentibus , & in Batio quidquid pertinet ad ius regium , & quicquid Comitissa Matbilda eidem Monasterio contulit ; Hospitium similiter sancti Michaelis iuxta Rhenum positum in Casagio , qui vocatur Casile , cum omnibus ibi pertinentibus , & colles Barbatuli , cum omnibus sibi pertinentibus in loco qui dicitur Plonte Terris , quas praedicta Comitissa dedit , & Periano , cum omnibus sibi pertinentibus , & Alpes ubi praedictum Monasterium situm est ab Ecclesia Sanctae Mammae usque ad colles Bolagii , usque ad Petram Botiliariam ad caput Lentule , ad terram de Trasino , cum omnibus Vallibus , & Collibus suis , & aquarum decursibus in Lementiam , & usque ad Rioli , & ad locum qui dicitur Canile , & ad viam publicam Collinae , revertentem usque ad Ecclesiam Sanctae Mammae . Bona igitur quae infra praescriptos habent terminos , montes similiter , & colles , vales , & aquas , seu etiam totam supradicti Monasterii possessionem tam mobilem , quam immobilem , vel & quidquid idem locus in antea meretur habere per dationem religiosorum , seu devotarum feminarum collatum existit ; Confirmamus per nostram Augustalem potentiam , ea similiter ratione quatenus praedictus Abbas suiue successor Monachique in eodem Monasterio Deo militantes in

usum, & sumptum praedictas res habeant, teneant, & possideant, fruanturque iure perpetuo omnium contradictione remota. Insuper volumus, ut universitati praesentium similiter & futurorum pateat nos idem monasterium in nostram defensionem recepisse, ut quiete ac pacifice perpetuo permaneat, absque molestatione alicuius. Nos ergo praecipimus, ut ab hac hora in antea nullus Dux; nullus Marchio, Episcopus, Comes, Vicecomes, Castaldio, Geuldachio, Decanus, nulla nostri Imperii parva magnave persona, audeat Theodericum Abbatem suosque successores, atque alios Monachos, qui sunt, & pro tempore Deo inihi famulantur, disvestire, aut molestare, aut inquietare praesumat. Siquis autem huius praecepti nostri violator extiterit, sciat se compositurum auri optimi libras centum medietatem Camerae nostrae, & medietatem Monachis in supradicto Monasterio Deo pro tempore militantibus. Et ut verius credatur, & diligentius ab omnibus observetur . . . . . roborantes Sigilli nostri impressione iussimus insigniri.

Signum D. Lotharii VII. Romanorum Imperatoris invictissimi.

Ego Berthaldus scriptor D. Imperatoris iussu Domini Cancellarii recognovi.

Datum anno Dominicae Incarnationis MEXXXVI. Indict. XIV. Anno Domini Lotharii regnantis XI. Imperii vero III.

Actum apud Placentiam in Roncalibus.

Loco † Sigilli.

Con-

CONRADUS III. annis quindecim. Hoc tempore Magister Arnaldus (1) contra divitias praedicans Romae, & multi nobiles sequebantur eum, tandem captus suspenditur. Ioannes, qui vixerat annis cccxli. (2) moritur. Riccardus de Sancto Victore, & Magister Petrus Lombardus, qui sententias composuit; & Gratianus Clusius, qui Decretum composuit, floruerunt. Hic Imperator ultra mare multa bella pro Sancta Terra gloriose gessit; caruit tamen benedictione (3) Papali, & Imperiali; nam quum rediret obiit (4).

(1) Arnaldus de Brixia, cuius historiam habes apud Natal. Alexandrum, Fleurium, Caveum, Oudinum, &c.

(2) Quis hic Ioannes fuerit, ignoro prorsus: sed plane fabulosus est numerus annorum, quibus ille vixit. Ceterum varii feruntur, qui post Diluvii tempora longa admodum aetate vixerunt.

(3) Consule *Platinum* in Lucio II. & Eugenio III.

(4) Huius Conradi, quum Etruriae Marchio esset, Diploma ad Henricum V. produximus pag. 177.

FRIDERICUS primus annis triginta septem. Hic coronatur in Ecclesia sancti Petri, & fuit largus & in omnibus gloriosus (1). Civitas Edessa, quae & Arath dicitur in Genesi, capitur, & Episcopus cum omni Cie-

ro decollatur, quia Christum negare noluit (2). Hoc tempore sol eclipsatur ante horam tertiam pars, & sepulcrum Domini capitur, & Crux Christi a Soldano (3). Hic ad reparationem Terrae sanctae cum magna multitudine pergens per terram, timens mare, in parvo flumine interiit, missus a Papa Alexandro; quia primo contra Ecclesiam fecerat. Hoc tempore Abbas Ioachimus in Calabria floruit; & Thomas Cantuariensis pro Ecclesia occiditur; & Rex Angliae iuravit, quod numquam de suo consilio fuerat occisus, & hoc iuramentum fecit coram duobus Cardinalibus, quos Papa direxerat. Hoc tempore floruit Petrus Comestor, qui Historias Bibliae compilavit (4).

(1) Hinc bonus a *Dante* vocatur *Purgator*. XVIII. *Sotto lo imperio del buon Barbarossa.*

Sed quum Ecclesiam infestam habuerit, forte studio partium Gibellinus Poeta ita eum commendavit. Laudibus etiam eum fert *Io. Villani* Lib. V. Cap. I.

(2) *Platina* sub Lucii II. Pontific. id evenisse scribit.

(3) Soldanus hic fuit Saladinus Aegyptius, ut *B. Accoltus De Bello sacro lib. IV.* & *Platina* in *Urbano III.* tradunt; vir bellica virtute, & prudentia sapientiaque memorabilis, qui etsi Christianorum regiones, & urbes in Syria subiugaverit, nihilominus Christianos mercatores, aliosque, qui in Oriente morabantur, aut commercia exercebant, beneficiis auxit, ut ex instrumentis foederis & pactorum cum Pisa-

Pisanis, quos hostes expertus erat, ut scribit *Platina* in *Clemente III.* facile est intelligere: quae quidem olim edituri sumus ex apographis Bibliothecae Riccardianae; in Codice chartaceo, qui olim fuit Petri Criniti.

(4) Eius Historia *Scholastica* adpellatur. Hic de *Friderico* adnotaverim, ipsum pacem inivisse cum *Alexandro III.* anno MCLXXVII. atque huius rei testimonium exstare etiam inscriptionem marmore incisam in coenobio Candelis agri Florentini, quae ita habet:

*Tempore quo fuerat Venetis pax reddita terris
Hoc opus Abbatis lector cognosce Ioannis*

Anno MCLXXVII.

Ceterum *Friderici I.* varia Diplomata edimus.

In Nomine Sanctae, & individuae Trinitatis. Fridericus divina favente clementia. Romanorum Imperator Augustus. Quum omnium fidelium petitionibus & necessitatibus subvenire debeat Imperialis maiestas, multo magis his est impartienda eius beneficii clementia, quos Religionis praecipue exuberare facit gratia. Quapropter notum esse volumus omnibus Imperii nostri fidelibus, quos divinae mercedis intuitu, & fidelium nostrorum interventu Ioannis similiter Strumensis Abbatis, & Andreae Placentini, Marino Vallumbrosanae Ecclesiae Praesidente, cuncta monasteria Vallisumbrosanae Congregationis ubilibet posita sub nostra Imperiali tuitione suscepimus. Statuimus itaque ut nullus Archiepiscopus, Episcopus, Dux, Marchio, Comes, Vicecomes, nulla Civitas, nulla persona parva vel magna, ecclesiastica, vel secularis, praedicta monasteria inquietare audeat, vel eorum possessiones, seu reliqua bona auferre, minuere, vel quoquo modo vexare praesumant, sed cuncta, quae eiusdem monasteriis oblata sunt, vel offerri contigerit, vel aliis quibuscumque modis iuste adquisita sunt, vel in futuro adquisiverint

vint libera , & quicta fervorum Dei fervitiis & uti-
 litatibus fubiaceant . Praeterea noſtra Imperiali aucto-
 ritate concedimus , & falva in omnibus Imperiali iu-
 ſtitia confirmamus , ut quaecumque in praefenti iuſte
 poſſident , vel in futuro poſſeſſuri ſunt eiſdem monaſte-
 riis rata , & illihata permaneant , & nulla poteſtas ,
 nulla perſona , nulla Civitas , nec Florentia , nec
 alia , fodrum aliquod , vel diſtrictum , vel aliquam ex-
 ctionem a ruſticis , vel Converſis , praedictorum mona-
 ſteriorum exigere , vel accipere praefumant . Siquis au-
 tem huius noſtri praecepti violator exiſtiterit ſciat ſe
 compoſiturum auri puriſſimi libras centum , medietate
 Camerae noſtrae , & medietatem praedictis mona-
 ſteriis . Quae ut melius obſerventur praefentem pa-
 ginam Sigilli noſtri impreſſione munitam reboravi-
 mus .

Signum D. Friderici Romanorum Imperato-
 ris invictiſſimi .

Ego Rainaldus Cancellarius Friderici Colonien-
 ſis Archiepiſcopus , & Archicancellarius recognovi . An-
 na Dominicae Incarnationis MCLVIII. Indictione VII.
 Regnante Domino Friderico Romanorum Imperatore glo-
 riſſimo , Anno regni eius VII. Imperii vero IV. Data
 in Prato Grainano Fride Kal. Decembris .

In Nomine ſanctae , & individuae Trinitatis .
 Fridericus divina favente Clementia Romanorum Impe-
 rator , & ſemper Auguſtus . Vniverſis Imperii noſtri
 fidelibus tam futuris , quam praefentibus , notum eſſe
 volumus , qualiter Ven. Frater Gervafius Abbas Coeno-
 bii ſanctorum Mercurialis , & Grati , quod ſitum eſt
 in territorio Livien. una cum fratribus ſuis Noſtrae

Sere,

Serenitatis praesentia adierit orans humiliter, & petens, ut praedictum Coenobium cum personis, & possessionibus, in nostrae defensionis tutelam reciperemus. Cuius piis precibus pro nostra, nostrorumque salute, benignum praebentes auditum, supramemoratum Monasterium, cum personis, & omnibus pertinentiis in nostram tuitionem recepimus, omnesque possessiones, & cetera bona mobilia, vel immobilia, quae nunc iuste possidet, vel in futurum legitime acquirere poterit, salva per omnia imperiâli iustitia, ex auctoritate nostra confirmavimus. Statuentes itaque praecipimus, ut nulla Civitas, nulla Potestas, nullus Iudex, nulla persona magna vel parva, praefati monasterii res, vel pertinentias ad utilitatem Abbatis, & Fratrum deputatus ulla potestate, vel aliquo ingenio inquietare, usurpare, vel alienare praesumat, nullamque de possessionibus, vel hominibus praescripti monasterii fodrum aliquod exigere, vel accipere audeat nisi solus Imperator, vel eius certus Missus. Iubemus etiam ut super bona, vel homines eiusdem monasterii, placita tenere vel habere districta nullus debeat nisi solus Coenobii Abbas, nullique liceat oblata in elemosynam, & animarum redemptionem aliquo modo ab Ecclesia sine legali iudicio auferre. Quicumque autem huius nostri praeccepti violator esse praesumpserit sciat se compositurum auri purissimi libras centum, dimidium Camerae nostrae, & dimidium pro Abbate eiusque successoribus. Quod ut verius credatur, & observetur praesentem Cartulam Sigillo nostro iussimus insigniri.

Signum Domini Friderici Romanorum Imperatoris Inviolissimi.

Ego Reinaldus S. Palatii Imperatoris Cancellarius recognovi.

Acta

Acta sunt haec anno Dominicae Incarnationis
MCLVIII. Indict. VII.

Locus † Signi

Regnante Domino Fridrico Romanorum Impera-
tore Serenissimo anno Regni eius VIII. Imperii vero V.
Datum apud Novam Laudam II. kal. Iulii.

Locus † Sigilli Imperialis.

In Nomine Sanctae & individuae Trinitatis. Fri-
dericus primus divina favente clementia Romanorum
Imperator, & semper Augustus. Quoniam tendimus
ante Tribunal Christi Deo suaeque S. Maieſtati in die
iudicii reddere rationem si per improvidentiam Impe-
rii nostri homines in camino perirent, & nulla maior
est in mundo hoc merces, quam in locis egentibus con-
ſtruere fontes, & hospitales, & maxime in Alpibus
unde domestici Dei debent transire. Quapropter cogno-
ſcant uniuerſi Christi Imperii nostri fideles per Italiam
constituti praesentes, & futuri, quod nos pro amore
Iesu Christi; & pro nostra omniumque perpetua salu-
te monasterium gloriosae Mariae de Crispino ordinis
S. Benedicti, Abbates, Monachos, & omnes in eo Do-
mino famulantes, & omnia bona eiusdem monasterii
mobilia, & immobilia sub nostrae maieſtatis proteccio-
nem atque tutelam benigne suscepimus, & omnes al-
ios homines infra vestrum territorium habitantes, &
habitatores seu, ut extenditur a Ponte Viliani, usque
ad fontem Petrae Sanctae; statuentes, & facientes
eos exemptos a consortio, & dominio Florentinorum,
&

& Faventinorum, a Comitibus Guidis & ab illis de
 Pisce, a Paganis, & a Gatariggiis, a Gulsis, & ab
 Vbaldinis, & ab omnibus aliis nobilibus viris, sed im-
 mediate sub Imperiali maiestate recepimus, dantes &
 concedentes vobis, Domine Abbas, vestrisque successo-
 ribus in perpetuum, licentiam colligere, vel colligi fa-
 cere, nomine vestri monasterii in loco, ubi dicitur Pa-
 racapello, vestro terreno, pedagium omnibus pereundem
 locum transeuntibus pro quolibet capite unum denarium
 Lucen. qualibet vice, & pro qualibet bestia sarcina-
 ta vel onusta quatuor denarios. Iudæis quoque & bar-
 baris, ac in haeretica pravitate collapsis, valeatis eo-
 rum spolia accipere, & ea convertere in cibum pau-
 perum, sicut fuit nobis indultum ab Apostolica Sede, ita
 habeatis in hac parte, promittentes nobis in verba ve-
 ritatis, construi facere Pontem & Hospitalis in supra-
 dicto loco Paracapelli, & manutenere in perpetuum,
 statuentes in eodem unum vel duos de vestris fratribus,
 ut pauperes Christi consolentur & recipiantur. Insu-
 per concedimus vobis, Domine Abbas, de plenitudine
 & obtentu Ducis Bavariae Dilecti nostri, cui in eun-
 do Florentiam multa servitia in vestro Coenobio exhi-
 buistis in iurisdictionem Grandorum Tabellionum, ut
 eiusdem iurisdictionis gratiam Imperii refundentes in
 subiectos, ferre arma cum tota familia vestra possitis,
 tam in Tuscia, quam in Romandiola. Omnia vero
 iam vobis concessa Imperiali auctoritate nostra confir-
 mamus, statuentes, & sub obtentu gratiae nostrae, fir-
 miter praecipientes, quatenus de cetero nullus Archie-
 piscopus, non Episcopus, non Dux; non Comes, nec
 Vicecomes, nulla civitas, vel potestas, non Capita-
 neus, nullaque persona secularis, vel Ecclesiastica, ma-
 gna, sive parva, praedictum Abbatem & Monasterium in
 praemissis, vel in possessionibus suis, molestare, vel in-
 quie-

quietare praesumat. Siqui vero huius nostrae auctoritatis mandatum violare praesumpserint, centum libras auri purissimi se composituros cognoverint, medietatem Camerae nostrae, & medietatem pro Abbate. Ut autem hoc verius credatur, & ab omnibus inviolabiliter servetur, praesentem paginam scribi, & sigilli nostri impressione iniunximus praemuniri.

Signum Domini Friderici Romanorum Imperatoris invictissimi.

Ego Rainaldus Colonien. Archiepiscopus, & in Italia Archicancellarius recognovi.

Actum quoque est anno Dominicae Incarnationis MCLIX. Indictione VII. in praesentia Ducum Bavariae & Saxoniae, & Danesii eius Camerarii, regnante Domino Friderico Romanorum Imperatore gloriosissimo, anno Regni eius septimo, Imperii vero quarto.

Datum Castrorarii IV. Idus Octobris.

HENRICUS V. annis octo. Hic coronatus est feria secunda post Pascha. Et eodem anno, mense Iunii, sol eclipsatur. Anno Domini millesimo ducentesimo capta est Constantinopolis (1) a Francis, & Venetis; & quia prophetarum erat, quod debebat capi per Angelum, non credebant per hominem posse capi; sed intrantibus per locum, ubi Angelus piæus erat, sic capta est (2).

(1) Historiae captae a Francis Constantinopoleos a Niceta Choniata scripta Graece, exstat MS. in Biblio-

bliotheca Laurentiana, quae tamen edita fuit cum aliis Byzantinis historiis.

(1) Henrici V. Imperatoris, & VI. Regis, diplomata quaedam hic producere lubet.

In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Amen. Cum omnium fidelium petitionibus Regia Maieſtas ſubvenire debeat, multo magis his eſt impar-tienda eius beneficii clementia, quos Religionis prae-cipue exuberare facit gratia. His autem potiſſimum Regiae benignitatis noſtrae clementiam ſpecialius debe-mus impertiri, quibus ſincerae devotionis, & honeſtae converſationis intuitu Sereniſſimum Patrem noſtrum Fridericum Romanorum Imperatorem Auguſtum propen-ſiorem gratiae ſuae favorem impendiſſe dignoſcimus. Ea propter notum ſit univerſis Imperii fidelibus tam praefentibus quam futuris, quod nos pro ſalute ani-mae noſtrae & Parentum noſtrorum Monasterium San-cti Caſſiani de Monte Scalario cum omnibus eius per-tinentiis, Abbatem quoque Benediſtum, & omnes per-ſonas in ipſo Monasterio divinis mancipatas, ac man-cipandas obſequiis, cum hominibus ſuis, bonis, ac poſ-ſeſſionibus, quas in praefenti habent, aut in poſterum iuſte ac rationabiliter poterunt adipiſci, in noſtram protectionem ac deſenſionem recepimus. Ad haec, ipſi monasterio, Abbati, & fratribus, atque eorum ſucceſ-ſoribus in perpetuum concedimus & confirmamus omnia aedificia, quae ſive in flumine Arni, ſive in aliis aquis in ſuo proprio fundo habent, aut in futuro ha-bebunt; ita nulli hominum liceat ſuperius ſeu inferius aliquod opus conſtruere, quod Monasterio laeſionem ul-lo modo poſſit inferre. Ampliori quoque utilitati ipſo-rum providere volentes, regia eis auctoritate concedi-mus, ut unum canalem de Flumine Arni per proprium
So-

solum suum ad monasterium, sive ad alium locum sibi congruum deducant, nulla ipsis obstante contradictione. Ad augmentum etiam regiae benignitatis nostrae praedictis Abbati, & fratribus, ac eorum successoribus concedimus, ut in saepedicto flumine Arni, & in omnibus aliis aquis, quae sive per Allodium, sive iuxta Allodium Monasterii decurrunt quaelibet utilia sibi aedificia construant sine magno tamen damno, & gravamine aliorum. Nec ulli hominum ibi aedificare vel restes, aut molendinum, ponere liceat, sine Abbatis, & Fratrum consensu. Ut igitur haec Celsitudinis nostrae concessio, protectio, & confirmatio rata in perpetuum, & inconcussa permaneat praesentem paginam praescribi iussimus, & sigilli nostri impressione communi, statuentes, & regali edicto praecipientes, ut nullus Episcopus, Dux, Marchio, Comes, Viceromes, nullus Capitaneus vel Valvasor, nulla Civitas, nullum Commune, nullus Consul, nulla Potestas, nullus Civis, nulla denique humilis vel alta, secularis vel Ecclesiastica persona praememoratum Monasterium, Abbatem, vel fratres, aut eorum homines de Villa de Mezzano, cum aliis hominibus ad idem Monasterium pertinentibus, datiis, collectis, albergariis, angariis, seu parangariis molestare audeat, vel quibuscumque iniuriarum calumniis attentare praesumat. Siquis autem, quod absit, huius regiae constitutionis nostrae temerarius violator exstiterit, in ultionem transgressionis suae decem libras auri puri pro poena componat, dimidium camerae nostrae, reliquum passis iniuriam.

Huius rei testes:

Orlandus Abbar S. Michaelis de Podio Bonitio.

Rodulphus Imperialis Aulae Protonotarius.

Comes Robertus de Nassau.

Fredericus Dux Bicar.

Robertus de Dorna.
Comes Guido.
Conradus de Amera.
Philippus de Boulant.
Guido, &
Orlandinus Vicecomites de Ficiolo.

Henrici VI. Diploma exhibemus, quo Pisano-
rum privilegia confirmantur, ex apographo Biblio-
thecae Riccardiane descriptum.

In Nomine Sanctae, & Individuae Trinita-
tis. Henricus Sextus Divina favente clementia,
Romanorum Rex, semper Augustus. Regalis excel-
lentiae nostrae benignitas cum omnes fideles suos
in iure suo manutenere consueverit, & defensa-
re eos, specialius dignum ducit munifica libera-
litate fovere; quorum fidem, & devotionem ad
exaltationem Imperatorii culminis praeclaris obse-
quiis frequenter est experta. Inde est, quod no-
stri pectoris arcano praelucida recolentes servitia,
quae fideles nostri Cives Pisani, Serenissimo pa-
tri meo Friderico illustri, Romanorum Imperatori
semper Augusto, & nostrae Maestati prae aliis
Civitatibus Tusciae, indefinenter exhibuerunt, &
in posterum exhibere semper erunt parati, notum
facimus universis Imperii fidelibus praesentibus &
futuris, quod privilegia illa quae prae nomina-
tus Pater noster magnificus Romanorum Impera-
tor Civitati Pisanae contulit, rata habemus,
& in omne aevum firma & illibata volumus

conseruari; eaque regiae auctoritatis nostrae sanctione per praesentem diualem paginam confirmamus. Ea quoque omnia in perpetuum firma & rata volumus permanere, quae in alia diuali pagina nostra apud Novariam eis data continentur. Ad haec etiam quamcumque cassationem privilegiorum, vel rescriptorum Serenissimus pater noster Divus Romanorum Imperator, vel nos fecimus, ratam habemus, & perpetuam firmitudinem statuimus habere debere. Praeterea speciali munificentiae nostrae gratia concedimus liberaliter & indulgemus, ut eiusdem Civitatis Pisanae Mercatores per universum Regnum Siciliae, Ducatus Apuliae, & Principatus Capuae, ab omni teloneo sive driftura de cetero liberi sint & immunes. Dationes, concessiones, & iura, quae memoratus pater noster eidem Civitati contulit, firmum robur volentes habere in perpetuum. Ut autem hac inviolabili firmitudine in omne aevum roborentur, sancimus, & regali auctoritate statuimus, ut nullus Archiepiscopus, Episcopus, Dux, Marchio, Comes, Vicecomes, Capitaneus, Consul, nulla Civitas, Potestas, nullum Commune, nullaque omnino persona, humilis vel alta, secularis, vel Ecclesiastica, hanc nostrae celsitudinis concessionem audeat infringere, vel ei aliquatenus contraire. Quod si quis facere attentabit, centum libras auri puri pro poena componat, medietatem Camerae nostrae, & reliquam passis iniuriam.

Huius rei testes sunt, Conradus Palatinus Comes. Ram. Comes. Albertus de Darburc Comes. Simon de Sarebrucke Comes. Sibereus de VVerle. Otto de Huneburc. Artimanus de Budmgan. Curro de Mincebers. Gerungus de Heenvert, & alii quidam plures.

Signum Domini Henrici Sexti Romanorum Regis invictissimi.

Ego

CHRONICON IMPERATORVM. 195

Ego Dietherus Imperialis Aulae Cancellarius vice Conradi Maguntinae Sedis Archiepiscopi, & Germaniae Archicancellarii recognovi.

Acta sunt haec anno Dominicae Incarnationis MCXC. Indictione VIII. Regnante Domino Henrico VI. Romanorum Rege gloriosissimo, anno Regni eius XXI. Datum apud Sutram V. Kal. Septembris.

In Nomine Sanctae, & Individuae Trinitatis. Henricus sextus divina favente clementia Romanorum Rex Augustus. Cum omnium fidelium petitionibus Regia maiestas subvenire debeat, multo magis his est impertienda eius beneficii clementia, quos religionis praecipue exuberare facit gratia. His autem potissimum Regiae benignitatis nostrae clementiam specialius debemus impertiri, quibus sincerae devotionis, & honestae conversationis intuitu Serenissimum Patrem nostrum Fridericum Romanorum Imperatorem Augustum propensorem gratiae suae favorem impendisse dignoscimus. Eapropter notum facimus universis Regni nostri fidelibus praesentibus & futuris, quod nos divinae mercedis intuitu, & fidelium nostrorum interventu, Ildebrandi Vulterrani Episcopi, & Lanfranci Fesulani Episcopi, Tertio Vallumbrosanae Ecclesiae Praesidente Abbate, cuncta Monasteria Vallumbrosanae Congregationis ubicumque posita, sub nostra regali tuitione suscepimus. Statuimus itaque, ut nullus Archiepiscopus, Episcopus, Dux, Marchio, Comes, Vicecomes, nulla Civitas, nullum Commune, nulla Potestas, nulla denique persona parva vel magna, vel secularis vel Ecclesiastica, praedicta monasteria inquietare audeat, vel eorum possessiones, seu reliqua bona auferre, minuere, vel quoquo vexare praesumat, sed cuncta quae eisdem

monasteriis oblata sunt, vel in posterum offerre contigerit, vel quae aliis quibuscumque modis iuste acquisita sunt, seu in futuro poterunt acquiri libera, & qujeta servorum Dei servitiis, & utilitatibus subiacēan. Praeterea regali nostra auctoritate concedimus, & salva in omnibus regali iustitia confirmamus, ut quaecumque in praesenti iuste possident, vel in futuro possessuri sunt, eisdem monasteriis rata, & illibata permaneant, & nulla potestas, nulla persona, nulla Civitas, nec Florentia, nec alia, fodrum aliquod, vel quancumque exactionem sive districtum a rusticis, vel conversis praedictorum monasteriorum accipere praesumat, vel exigere. Siquis autem huius regalis praeccepti nostri violator exstiterit, sciat se compositurum centum libras auri purissimi, medietatem nostrae Camerae, & reliqua praedictis monasteriis. Quae omnia ut firma in perpetuum, & inconcussa permaneant praesentem paginam Sigilli nostri impressione munitam roboravimus. Huius rei testes sunt Thomas Abbas Sancti Salvatoris, Rudolphus Imperialis aulae Protontarius, Petrus Praefectus urbis, Henricus Comes Dietae, Otto Frangespanem, Leo de Monumento, Ildebrandinus, Ioseph, Henricus, Resta Marefcalcus, & alii quamplures. Signum Domini Henrici VI. Romanorum Regis invictissimi.

Ego Golephridus Imperialis aulae Cancell. vice Philippi Colonien. Archiep. & Italiae Archicancel. recognovi.

Acta sunt haec Anno Dominicae Incarnationis MCLXXXVI. Indiēt. IIII. Regnante Domino Henrico VI. Romanorum Rege gloriosissimo anno Regni eius XVIII.

Dat. in Castro S. Miniatis Kal. Septem. feliciter. Amen.

Henricus sextus Divina favente Clementia Romanorum Rex Augustus. Creditum nobis divinitus Regias
dj.

dignitatis officium a nostra Celsitudine postulat & requirit ut Ecclesis Dei, & locis venerabilibus specialem benignitatis nostrae favorem clementer impertientes contra malignantium insidias, ipsum patrocinium nostrae tuitionis apponamus, & benefica eas munificentia respiciamus. Eapropter notum sit universis Imperii fidelibus tam praesentibus, quam futuris, quod nos pro salute animae nostrae, & Parentum nostrorum Monasterium Sancti Salvii situm in Paratinul. cum Capella Sancti Nicolai & omnibus eius pertinentiis; Abbatem quoque Gibertum & omnes personas, in ipso Monasterio divinis mancipatas ac mancipandas obsequiis, cum hominibus suis bonis ac possessionibus quas in praesenti habent, aut in posterum iuste & rationabiliter poterunt adipisci in nostram protectionem ac defensionem recepinus. Ad haec ipsi monasterio Abbati & Fratribus, atque eorum successoribus in perpetuum concedimus & confirmamus omnia aedificia, quae sive in flumine Arni, sive in aliis aquis in suo proprio fundo habent, aut in futuro habebunt; ita ut nulli hominum liceat superius sive inferius aliquod opus construere, quod monasterio laesionem ullo modo possit inferre. Ampliori quoque utilitati ipsorum providere volentes regia eis auctoritate concedimus, ut unum canale de flumine Arni per proprium solum suum ad monasterium sive ad alium locum sibi congruum deducant, nulla ipsis obstante contradictione; ad augmentum etiam Regiae benignitatis nostrae praedictis Abbati, & Fratribus, ac eorum successoribus concedimus ut in saepedicto flumine Arni & in omnibus aliis aquis, quae sive per allodium, sive iuxta allodium monasterii decumbunt, quaelibet utilia sibi aedificia construant sine tamen magno damno, & gravamine aliorum, nec ulli hominum ibi aedificare, vel restes aut molendinum ponere liceat sine Abbatis, & Fratrum consensu. Pro hac autem maiestatis nostrae concessione prae-

nominati monasterii Abbas, & Fratres unum Bizantium aureum annuatim Camerae nostrae persolverit. Ut igitur haec Celsitudinis nostrae concessio, protectio, & confirmatio rata in perpetuum, & inconvulsa permaneat, praesentem paginam conscribi iussimus, & sigilli nostri impressione communiri. Statuentes & Regali editto praecipientes, ut nullus Episcopus, Dux, Comes, Vicecomes, nullus Capitaneus, vel Valvassor, nulla Civitas, nullum Commune, nullus Consul, nulla Potestas, nullus Civis, nulla denique humilis vel alta, secularis vel Ecclesiastica persona, praememoratium monasterium, Abbatem, vel Fratres, aut eorum homines, datiis, collectis, albergariis, angariis seu parangariis molestari audeat, vel quibuscumque iniurarum calumniis attentare praesumat. Siquis autem (quod absit) huius regiae constitutionis nostrae temerarius violator exstiterit, in ultionem transgressionis suae decem libras auri puri pro poena componat, dimidium Camerae nostrae, reliquum passis iniuriam.

Huius rei testes sunt Orlandus Abbas S. Michaelis de Podio Bonitii. Rodulphus Imperialis Aulae Protonotarius. Comes Robertus de Nassovia. Federicus Dux de Riets. Robertus de Doma. Comes Guido. Conradus de Amera. Philippus de Bonlant. Guido & Orlandus Vicecomes de Ficiclo, & alii quamplures.

Datum apud Ficiclum per manum Rodulphi Protonotarii. Anno Domini MCLXXXVII. Indictione V. Tertio Kalendas Maii feliciter. Amen.

Henricus Dei gratia Romanorum Rex & semper Augustus. Divini amoris intuitu, interventu & precibus religiosi Viri Magistri Melioris Presbyteri Cardinalis, & Abbatis, & Monachorum Vallisumbrosae, praedictam

Etiam domum, & iuncta monasteria suae Congregationis, tam in rebus, quam in personis, & nominatim Castrum Magnalis in nostram tuitionem recepimus, & protectionem. Statuimus ergo & mandamus, ut nullus Dux, Marchio, Comes, Vicecomes, nulla Civitas, nullum Commune, nulla Potestas, nulla denique persona parva, vel magna praedicta monasteria, vel eorum possessiones, & nominatim praedictum Castrum audeat inquietare, vel quaecumque exactionem a Conuersis, Castellanis, & Villanis praedictorum monasteriorum, accipere aliquo modo, vel exigere praesumat. Siquis autem contrafacere ausu temerario attentaverit, bannum regium, & indignationem nostram se noverit incurrisse. Ad cuius rei evidentiam praesentem paginam conscribi, & sigillo nostro iussimus communi.

Dat. Prati Anno Dominicae Incarnationis MCXCI. Indictione IX. Duodecimo Kalendas Martii.

In Nomine Sanctae, & Individuae Trinitatis. Henricus sextus Divina favente clementia Romanorum Rex, & semper Augustus. Licet ad omnes Dei Ecclesias defensionis nostrae patrocinium universaliter debeat extendi, eas tamen sinceriori favore decrevimus amplecti, quas specialioris debitum fidelitatis ampliori devotione nobis obligavit. Noverit itaque omnium fidelium nostrorum praesentium ac futurorum industria, quod divini cultus amore, & pro remedio ac perenni salute animae nostrae, ac successorum nostrorum, atque parentum ad imitationem quam inclitae memoriae Praedecessoris nostri Friderici Divi Imperatoris, monasterium Sancti Hillari Confessoris Christi, Alphanum antiquitus nominatum, & Abbatissam eius, omnesque

Christi Ancillas Deo ibidem famulantes praesentes ac futuras cum personis omnibus, & possessoribus, bonisque universis ad ipsum iuste pertinentibus intrinsecus, & extrinsecus sub regularem nostram protectionem ac Mundiburdium perpetuo recipimus, ac pacis & tranquillitatis perennitate feliciter perfrui Augustali hoc nostro edicto iubemus, quamquam idem monasterium specialem sacri Imperii nostri Cameram esse, & peculiariter nostrae dispositioni attinere cognoscitur. Univerſa quoque, quae praenotatum monasterium nunc iuste possidet aut possidere de iure debet, vel in futurum Deo annuente acquireret, & nominatim quidquid iuris habet in Castro de Remulo cum Curte sua in Ecclesia Sancti Mauri, quae in Pagnano cum pertinentiis suis, tam in terris, quam in aquis; in Ecclesia de loco Peratule cum pertinentiis suis, in Monasterio de Agnano, in Castro Baiorum cum pertinentiis suis, tam in terris, quam in flumine; Decumano in Ecclesia de Valpajano cum pertinentiis suis tam in possessionibus quam in flumine; Muscae; & possessiones quas habet in Curte de Rincinae, & in Curte sancti Gaudentii, & possessiones quas habet in Rovirano, & in Parci, & in curte montis bonis, & possessiones ipsius monasterii, quae sunt in Curte montis Acuti, quod est iuxta Imam, & quod habet in Cascia, & quod habet in terra de Parci ubicumque invenitur, & quod habet in Plebe Sancti Petri de Groppina, & quod in Curte de Colle; in Curte de rivo Cacco, & quod habet in Sileruole in terra de Lascialinga in Curte de Romena, & quod in Curte de Cona, & in Paterno, & Mercli in Plebe de Villamagna, & ea quae habet in Curte de Pelago in Ferrano, & in Pomino, & in Curte de Rignano, in Curte de Campi, in Curte de Risluncle, & de Magnale, & ubicumque de praedictis

dictis monasterii rebus seu possessionibus in Alpibus ,
 vel in Montibus , seu in planitie reperirentur praesenti
 Imperatoriae nostrae maiestatis rescripto perpetualiter
 confirmamus , conroboremus , omni tempore valitura lar-
 gitione munimus , atque ab omni Ducum , Marchio-
 num , Comitum , Procerum , omnique aliorum maio-
 rum seu minorum personarum illicita exactione libera ,
 & absoluta semper esse censemus , ac firmissime prae-
 cipiendo statuimus . Ad haec praeceptali hac nostrae Sereni-
 tatis pagina statuimus ut possessiones universas eiusdem
 monasterii a quibuscumque invasas , seu quantocumque
 tempore detentas iura , & eius omnia tam in terris ,
 quam in aquis Abbatissa ipsius Ecclesiae vel per se , vel
 alium , omni temporis praescriptione remota , nisi cen-
 tum annorum , libere reposcere valeat , atque recu-
 perare , omnesque ipsius coloni in dicto loco vel ma-
 nentes , seu ascriptarii nullam unquam iniustam exa-
 ctionem aut aliquam iniuriam sub alicuius districti ,
 seu placiti occasione in personis vel rebus suis ab ali-
 quibus patiantur . Flumina etiam , & ripas eorum in-
 quibus a longo tempore Monasterium illud consuevit
 molendina , & alia aedificia construere nemo ipsi
 audeat contradicere , aut aliquam iniuriam ei irroga-
 re , vel aliquod ibi aedificium sine Abbatissae licen-
 tia construere . Item confirmamus praedicto Monasterio
 confirmationes Sancti Mauri , quas Summus Pontifex
 eidem confirmasse legitur . Haec omnia saepedicto Mo-
 nasterio omni evorata , etiam firma iubemus permanere ,
 salva in omnibus Imperiali nostra iustitia . Siquis
 vero , quod absit , huic perenni Nostro edicto violator
 exstiterit aut temerarie aliquo in tempore contraherit
 centum libras auri obrizi componat ; medietatem Im-
 periali nostrae Camerae , reliquum Ecclesiae supradi-
 ctae , & hoc Nostrium praeceptum in sua stabilitate
 per-

permaneat. Vtque verius haec credantur, & ab universis inviolabiliter observentur, praesentem paginam manu propria roboratam, Sigillo nostro praecepimus insigniri. Huius rei testes sunt.

Modestus Patriarcha Aquileiens.

Otto Pbrisingen. Episcopus.

Praepositus Sigeleus.

Conradus Dux de Rethemburg.

Petrus Praefectus Urbis Romanae.

Robertus de Aurone.

Henricus Testa Marefcalcus noster.

Henricus Camerarius noster de Luc.

Lotharius de S. Gemino, &

Vgo Terdonen.

Et alii quamplures.

*Iudices Curiae
nostrae.*

Signum Domini Henrici Romanorum Regis invictissimi.

Ego Dieterus Imperialis Aulae Cancellarius vice Domini Philippi Colonen. Archiepiscopi, & totius Italiae Archicancellarii recognovi.

Acta sunt haec anno Domini MCXCI. Indictione nona, regnante Domino Henrico sexto Romanorum Rege gloriosissimo, anno Regni eius XXII.

Datum Pisis per manum Magistri Henrici Imperialis Aulae Protonotarii IV. Kalen. Martii feliciter. Amen.

Henricus sextus Dei gratia Romanorum Rex, & semper Augustus. Si Ecclesiarum Dei, & Ecclesiasticarum personarum paci, & tranquillitati Regiae benignitatis sincero favore clementer intenderimus, apud Regem Regum id nobis in aeterna beatitudine indubitanter profuturum speramus. Noverit itaque universorum

rum Imperii fidelium, tam praesens aetas, quam successura posteritas, quod nos ob spem perpetuae retributionis, monasterium de Passiniano, Abbatem, & fratres omnes, ultra personas in eodem mancipatas, seu emancipandas obsequiis, cum Ecclesiis, hominibus, possessionibus, & bonis, quae vel nunc iuste habent, vel in posterum rationabiliter poterunt adipisci, in nostrae protectionis defensione recepimus. Nominatim autem Castrum Passiniani cum curte, Castrum de Podio de Vento cum curte; Castrum de Montiniano cum curte; curtem de Monte Auro cum pertinentiis suis; curtem de Querce cum pertinentiis suis; curtem de Panzano cum pertinentiis; curtem de Sillano cum pertinentiis; curtem de Muzano cum pertinentiis; Xenodochium de Rufino; Xenodochium de Combiato; Abbatiam sanctae Trinitatis de Albiano. Haec siquidem ad praememoratum monasterium de iure pertinent, & alia bona quae iuste tenet, nostrae universaliter volumus subesse tuitioni. Indulgentes eidem monasterio, ut & opus molendinorum, & ea quae Christi fideles in testamento ipsi assignaverunt de rebus suis, vel in posterum assignaverint, libere habeat & quiete, ita ut nec ulla Civitas, nec ullum Commune, nec ullus nuncius noster, nec ulla parva vel magna persona, in rebus vel bonis monasterii aliquam deinceps faciat exactionem, salvo regali fodro. Siquis autem, quod absit, praesentem constitutionis nostrae paginam temerario ausu infringere praesumpserit, decem libras auri optimi pro poena componat, medietatem Camerae nostrae, reliqua passis iniuriam.

Datum Prati Anno Dominicae Incarnationis MCXCI.
Indictione IX. Vndecimo Kalen. Martii.

Locus Sigilli.

Ego

Ego Rogerius quondam Belcarii Iudex ordinarius, & Notarius Imperiali auctoritate Iudex ordinarius, atque Notarius authenticum veteris Privilegii cum Bulla, in qua erat imago Imperatoriae maiestatis filo pendenti vidi, legi, & quidquid in eo scriptum erat in hoc fideliter, & per ordinem transcripsi, & exemplavi, ideoque subscripsi.

Henricus Dei gratia Romanorum semper Augustus. Sinceritatem tuae fidei, Magister Gregori, quam operis adhibitio corroboravit diligentius, attendentes personam tuam, & monasterium de Passiniano cum omnibus pertinentiis suis ad cuius regimen es assumptus sub maiestatis nostrae protectionem recipimus, atque Privilegium fel. record. Friderici Imperatoris nostri Genitoris, & quod ipsi monasterio, antequam Diadema Imperiale nostra Celsitudo susciperet, fecimus, Imperiali auctoritate confirmamus; statuentes, ut si quis contra hanc nostram protectionem, aut confirmationem venerit, nostrae indignationis iacturam se noverit incursum.

Datum Papiae ab Incarnatione Domini anno MCXCI. Indictione X. Quinto kalen. Decembris.

Locus Sigilli.

Ego Gregorius quondam Belcarii Iudex, & Notarius, Imperiali auctoritate Iudex ordinarius, atque Notarius, authenticum veteris Privilegii cum Bulla, in qua erat imago Imperatoriae maiestatis ex filo pendenti vidi, & legi, & quicquid in eo scriptum erat in hoc fideliter transcripsi, & exemplavi, ideoque scripsi.

Hen-

Henricus Dei gratia Romanorum Imperator, & semper Augustus. Imperatoriae Maiestatis nostrae titulos crescere credimus, & augere, si eos, qui ad gratiae nostrae sinum confugiunt, a pravorum hominum molestiis securos reddimus, & penitus exemptos. Ad notitiam igitur praesentium ac futurorum devenire volumus, quod nos fidelem nostrum Gregorium Abbatem, & dilectum nobis Conventum de Passiniano, in specialem Maiestatis nostrae protectionem recipimus; concedimusque atque confirmamus eis castella, curtes, & banna suorum hominum. Statuentes, & districte praecipientes, ut nulla persona alta vel humilis, ecclesiastica vel secularis, albergariis, seu aliis conditionibus, aut gravaminibus dictum Abbatem, & ipsius Ecclesiam molestare praesumat. Quod qui facere attentaverit offensam nostram, & indignationem se noverit incursum. Indulgemus etiam praetaxato Abbati; & ipsius monasterio, quatenus possessiones, quas septuaginta annos sine legali interruptione possederunt quieto habeant, ita ut nulli iudicium in centenariam hanc indulgentiam liceat ferre sententiam, quam occasione legis a Serenissimo Patre nostro datae posset pronuciare.

Datum apud Lunam anno Dominicae Incarnationis MCXCIII. tertio Idus Augusti.

Locus Sigilli.

Ego Rogerius quondam Belcarii Iudex & Notarius Imperiali auctoritate Iudex ordinarius, & Notarius authenticum veteris privilegii cum Bulla, in qua erat imago Imperatoriae Maiestatis filo pendenti vidi & legi, & quicquid in eo scriptum erat in hoc fideliter, & per ordinem transcripsi, & exemplavi, ideoque subscripsi.

Otho

OTho quartus annis quatuor. Hunc Papa excommunicavit, quia abstulit Apuliae regnum Regi Siciliae; & Fridericus coronatur, qui contra Othonem pugnans mirifice triumphavit (1).

(1) Edimus hic huius Othonis IV. Diploma, quod Pisanae Civitati ditionem amplissimam confert, & privilegia, ex apographo descriptum, quod in Riccardiana Bibliotheca adservatur.

In Nomine Sanctae, & individuae Trinitatis. Ottho Quartus Divina favente clementia Romanorum Imperator, & semper Augustus. Decet Imperialem excellentiam votis omnium, ac petitionibus fidelium suorum clementer annuere, & illorum praecipue quorum fides, & devotio circa sublimationem Imperii & nostram ita liquido resplenduit, quod ipsorum praeclara, & honesta servitia pro sui multitudine, & magnitudine, aliis imitanda proponunt. Congruum etiam, & rationabile videtur nos eorum fidelibus obsequiis ex nostra Imperiali largitione rerum, beneficiorum gratuita collatione ita gratanter respondere, quod huius nostrae pietatis exemplo magis fidelium animos ad serviendum fideliter Imperio alacriter provocemus. Quanto enim potiora benemerentes, a nobis beneficia recipiunt, tanto maiorem Coronae nostrae gloriam accrescere credimus, & pervenire. Unde quia universi cives Pisani nostri fidelissimi, & Imperio semper devotissimi, pro suis magnificis & multiplicibus servitiis, quae ad probationem & commenda-
tio-

tionem fidei suae , inclitae memoriae praedecessoribus nostris divis Imperatoribus Augustis , & Imperio frequentius exhibuerint , ampliorem dilectionis , & gratiae favorem apud nostram maiestatem sibi thesaurizaverunt , omnium fidelium tam futurorum quam praesentium gratas cognoscat quanta benignitate , quam largiflua Imperiali munificentia Pisanorum merita merito perspeximus , praesertim cum per suam industriam & virium potentiam , honorem & gloriam Imperii , atque statum Reipublicae ipsi prae caeteris gloriose semper adauxerint , & semper augere proposuerint . Quanta enim fidelitate , & probitate Pisana Civitas a prima sui fundatione caput suum inter alias Civitates extulerit ; quanta etiam constantia Divis antecessoribus nostris Regibus , Romanis Imperatoribus , fidelissime serviendo perseveranter adhaeserit , nos per multa scripta & relationes saepius audivimus , & ipsorum operum attestatione id ipsum luce clarius constat . Placet igitur nostrae clementiae , ut Pisanus populus pro sua fide & devotione honestissime de nobis semper accipiat emolumentum , ut eo faventior ad promovendum honorem Imperii semper existat , quo fidem & strenuitatem patrum suorum honestis moribus , & perspicuis virtutum operibus aemuletur . Inde est , quod Nos Octo Quartus Dei gratia Romanorum Imperator Augustus , damus & concedimus in feudum tibi Gottfredo iure Romano Potestati Pisanorum recipienti pro civitate Pisana totum quod praefata civitas , vel quaelibet persona habet , & tenet de rebus Imperii , & totum quod Imperio pertinet , vel alio modo quoque , iure , vel consuetudine , vel pertinuit retro ab octuaginta annis , vel pertinebit in civitate Pisana & eius districtu per terras & insulas , & concedimus & damus vobis in feudum Comitatum vestro districtui sicut terram

ram Turris Benni ad Arnun, & ad Cannetum, & inde ad Barbiellam, & sicut trahit a Bebula ad Montem Tiniosum, & ipsum Montem Tiniosum cum pertinentiis suis; & ad Burianum, & Quercetum cum pertinentiis suis; & ad castrum Cornis, & castrum Corniae cum pertinentiis suis. Inde ad Scetlinum, & sicut trahit marina ad Portum Herculis; ab alia parte fluminis Arni, sicut trahit Planesule, & comprehendit Cintorie curia, & sicut trabunt confinia inter vos & Lucenses usque ad pontem Mogogniae, & inde sicut sunt confinia districtus Pisanae civitatis, intra quos terminos haec loca continentur. Castrum Pecioli cum omnibus suis pertinentiis. Castrum Montis Scutari cum pertinentiis suis. Gbeganum, castellum Falsi, Camporena, Vignale, Leguli, Pontem Rarunga, Lxaticum, Chianni, Agniari, Pava praeter Cassiam, Gabbretum, Gellum, Casalia, Sassa, Caselle, Cannetum, Montiverdis, Castellione Bernardi, Sassetta, Toranum, Campianum, Palagia, Sanctus Gervasius, Mons de Castello, Mons Taupari, Marti, Corearelli, Collegarli, Praetilionum, Vsilium, Cerretum, Trigaricum, Poruli, Alica, Petolum, Mons Belcarii, & Cumulum, Stibium, Mons altus, Comugnole, Pinochium, Ponsberae, Appianum, Gellum, Psianum, Rapida, Taulde, Schetoruli, Tualda, Renisanum, & omnia praedicta cum pertinentiis suis. Et praeterea Vignali, Campilia, Roccha Bisferni, Roccha Palmenti, Donoraticum, Castagnetum, Segalari, Bolgari, Biboni cum omnibus eorum pertinentiis, & Castillion de Piscaria, cum omnibus pertinentiis suis. Abbatia de Fango cum omnibus pertinentiis suis. Elba, & Capraria, & Gorgona, & Planusia, & Corsica, & in omnibus praenominatis locis iurisdictionem, & districtum vobis concedimus, & quidquid aliqua Persona habet ibi ab Imperio,

perio vel Regno; & quidquid Imperio vel Regno pertinet, & quaecumque alia infra praedictos terminos continentur, tam in castris, in locis, villis, burgis, habitationibus, quam terris, & aquis, fluminibus, stagnis, paludibus, pascuis, piscariis, argenti fodinis, & omnibus venis metallorum, & salinis, portubus, & sylvis cum omni plenitudine, & integritate vobis concedimus. Concedimus etiam vobis castra Massae, & ipsam Massam cum suis pertinentiis. Insuper indulgemus vobis, & concedimus ut nulli personae, vel hominibus, vel alicui alii civitati, & loco de cetero liceat aedificare aliquod aedificium, vel munitionem aliquam a loco dicto Corbo, usque ad fauces Arni iuxta mare, vel in plagia, vel infra terram a pedo montis usque ad mare per iam dictos fines. Volumus ad haec ut Pisani, & hi, qui de eorum districtu sunt, & eorum res, sint liberi etiam sub Consulatu, & Iudicibus, & Potestatibus de se ipsis, sicut eis placuerit, & Pisana civitas habeat plenam iurisdictionem, & potestatem faciendi iustitiam, & etiam vindictam, & dandi tutores, & mundualdos, & alia quae Iudex ordinarius, vel quilibet potestate praeditus ab Imperatore, vel Rege, habere debet ex sua Iurisdictione in suo districtu, & in suos, quos concessimus & concedimus. Et Pisani, & qui in eodem districtu sunt a nulla persona debeant foederari, neque hospitari. Et Pisani potestatem habeant ducendi eos in expeditionem, & ad omnem districtum suum. Et quicumque negotiator voluerit transire ad eos causa negotiandi, sive per terram, sive per aquam, secure vadat, & a nullo aliquo ingenio impediatur, nisi sit in Banno Domini Imperatoris. Negotiatores autem Pisani per totum Imperium nostrum libere sint, & vadant per terram, & aquam absque omni pedagio, & directura, nec

cogantur emere, vel vendere ultra suum velle, nec
 alter quilibet aliquo ingenio prohibeatur a Pisanis e-
 mere, Et concedimus, & damus vobis littus maris,
 & tantum iuxta hoc, quod libere Pisani in eo facere
 naves, & galeas, & exercere suas mercationes pos-
 sint, & quod in eo nobis pertinet a Civitatevechia us-
 que ad Portum Veneris; & quod nullus possit in eo,
 vel faucibus aquarum infra terminum contentis facere
 portum, vel applicare naves cum mercibus contra vo-
 luntatem Pisanorum. Et si Pisani pro his, vel de his
 concessionibus in toto, vel in parte obtinendis vel re-
 cuperandis aliquos gravaverint, vel possessionem abstu-
 lerint, siue habuerint, non cogemus civitatem Pisanam,
 nec Potestatem, seu Rectorem, vel Consules,
 qui pro tempore fuerint, ad iustitiam faciendam. Si-
 quis autem de praedictis quodcumque Pisanæ civi-
 tati abstulerit, vel inquietaverit, citabimus eum,
 praecipientes ut desistat, & restitui faciemus. Quod
 si non fecerit nostram cum hauno suppo-
 nemus, nec subtrahemus ab nisi prius sa-
 tisfecerit Pisanæ civitati. Haec supradicta omnia da-
 mus in feudum, & concedimus Communi Pisanorum,
 & per praesentis privilegii paginam confirmamus, &
 de supradictis investimus Commune Pisanorum per en-
 sem quem manu tenebamus. Praedictam autem conces-
 sionem, seu dationem ratam esse volumus, & firma-
 mus, non obstante aliquo privilegio, vel rescripto,
 vel litteris ab antecessoribus, vel a nostra Maiestate
 impetratis, vel impetrandis; & siqua talia privile-
 gia, seu rescripta fuerint inventa, ea Imperiali au-
 thoritate cassamus. Confirmamus etiam ipsi civitati Pi-
 sanæ omnia privilegia, & quae in ipsis continentur,
 quae a praedecessoribus nostris Romanorum Imperatori-
 bus, seu Regibus, eidem civitati Pisanæ sunt indulta,
 sta-

statuentes, & Imperiali auctoritate districte praecipientes, ut nullus Archiepiscopus, Episcopus, Dux, Marchio, Comes, Vicecomes, nullaque civitas, nullaque potestas, nullumque commune, vel locus, nulla denique persona Ecclesiastica vel Secularis, hanc nostrae concessionis, seu confirmationis, divalem paginam praesumant infringere, seu aliquo ei temeritatis ausu obviare. Quod qui facere praesumpserit, mille libras auri puri in suae praesumptionis poenam componat, quarum medietas Fisco nostro, reliqua vero medietas iniuriam passis persolvatur. Vt autem haec nostrae confirmationis seu concessionis pagina inviolabiliter, & in omne aevum observetur praesentem exinde paginam conscribi, & Maiestatis nostrae Bulla iussimus sigillari.

Huius rei testes sunt VVolfrigerius Patriarcha Aquileiensis. Engelardus Zizensis Episcopus. VValtherius Lucensis Episcopus. Ioannes Florentinus Episcopus. Azzo Marchio Estensis. Comes Ildebrandinus. Comes Bonifatius. Comes Tedissus. Henricus Marescalcus de Ralledin. Henricus Camerarius. Gungelinus Dapifer, VValtherius Pincerna, & alii quamplures.

Signum Domini Othonis Quarti Romanorum Imperatoris invictissimi.

Ego Curradus Spirensis Episcopus Imperialis aulae Cancellarius vice Domini Theodorici Colonienfis Archiepiscopi, & totius Italiae Archicancellarii, recognovi.

Acta sunt autem haec Anno Dominicae Incarnationis MCCIX. regnante Domino Othone IV. Romanorum Imperatore glorioso, anno Regni eius XII. Imperii vero primo.

*Datum apud Castrum Podii Bonitii per manus
VValtherii Imperialis aulæ Protonotarii VIII. Kalen.
Novembr. Indict. XIII.*

Duo quoque Diplomata proferimus, quibus idem Imperator ampla privilegia duobus Monasteriis Ordinis Vallisumbrosæ concedit; & primo confirmat concessiones, donationes, & privilegia, quæ Coenobio Fontanæ Taonis Bonifacius Marchio, & Mathilda Comitissa largiti sunt, & Henricus Imperator, atque Conradus pariter confirmaverunt, ut videre est in Notis nostris ad Chronicon Pontificum Leonis pag. 165. 168. 189. 190. 193. editis illic antiquis membranis. Altero vero in Archicoenobium Vallisumbrosæ beneficia confert.

*In nomine Sanctæ, & Individuæ Trinitatis .
Osbo Quartus Divina favente clementia Romanorum
Imperator semper Augustus . Ad æterni regni meritum
& ad temporalis coronæ gloriæ nobis profuturum non
ambigimus quidquid Ecclesiis Dei, & locis divino cul-
tui mancipatis ad earum incrementum, & pacis suæ,
tranquillitatis etiam, ac libertatis, munere contulerimus .
Eapropter cognoscat tam præsens ætas fidelium Impe-
rii, quam successiva posteritas, quod nos sequentes ve-
stigia prædecessorum nostrorum piæ recordationis Lo-
tharii, & Friderici divorum Romanorum Imperato-
rum, Monasterium S. Salvatoris situm in loco, qui di-
citur Fontana Taonis una cum Abbate ipsius loci Fri-
derico, necnon cum omnibus personis in eo Domino fa-
mulantibus, & omnibus bonis eorum mobilibus & im-
mobilibus, quæ nunc habent; & in posterum iuste po-
te-*

terunt adipisci, sub protectione defensionis nostrae suscipimus, eique salvis iustitiis & rationibus nostris, Imperiali auctoritate confirmamus omnes possessiones, & proprietates suas cum terris, vineis, pratis, pascuis, silvis, pascuationibus, cultis vel incultis, quae quondam Bonifatus Marchio pro remedio animae suae contulit, ibidem nominative Caphagio, qui vocatur Bonifazingo, simul & ea, quae ab Imperatore Henrico collata, sunt ei confirmata in loco nuncupato Stagiano, cum omnibus ad eandem villam pertinentibus, & in Bagio, quidquid pertinet ad ius Regni, & quidquid Comitissa Mathilda eidem Monasterio contulit. Hospitium similiter Sancti Michaelis iuxta Renum positum, & Caphagio, qui vocatur Casale, cum omnibus ibi pertinentibus, & Collem Barbatuli cum omnibus sibi pertinentibus, & in loco qui dicitur Plonte terras, quas praedicta Comitissa dedit, Periano cum omnibus sibi pertinentibus, & Alpes ubi praedictum Monasterium situm est, ab Ecclesia S. Mammae usque ad Collem Botagii, usque ad Petram Botilaria ad caput Lentulae ad terram de Frassino cum omnibus vallibus, & collibus suis, & aquarum decursibus in Lementriam, & usque ad Rioli, & ad locum, qui dicitur Canile, & viam publicam Colline revertentem usque ad Ecclesiam Sanctae Mammae. Vt autem haec nostrae protectionis & confirmationis pagina rata consistat, & in omne aevum inconversa permaneat, praesens inde privilegium conscribi iussimus, & Maiestatis nostrae sigillo communiri: Statuentes & Imperiali auctoritate sancientes, ut nullus Archiepiscopus, nullus Episcopus, nullus Dux, neque Marchia, nulla Civitas, nullum Commune, nulla Potestas; nulla denique persona humilis vel alta, secularis vel Ecclesiastica, eam audeat infringere, vel aliquibus damnis, seu calumniarum iniuriis

iniuriis praesumat eam attentare. Quod qui fecerit insultionem temeritatis suae componat centum libras auri, medietatem Fisco Imperiali, & reliquam iniuriam passis. Huius rei testes sunt:

VVolskurus Patriarcha Aquilegiae.

Ildibrandus Vulterrani Episcopus.

Henricus Mantuanus Episcopus Vicarius Curiae.

Comes Ildibrandinus Dibuldu Dux Spoleti.

Ezzelinus de Triviso.

Sclinguerra de Ferraria.

Ebetbandrus de Lutra.

Albertus Struzius Iudex.

Monachus Passaguerra.

Rophinus Presbyter Iudex Curiae.

Et alii quamplures.

Signum Domini Othonis Quarti Romanorum
Imperatoris invictissimi.

Ego Curradus Spirensis Episcopus Imperialis Curiae Cancellarius vice Domini Theodoricus Colonienfis Archiepiscopi, & Italiae Archicancellarii recognovi.

Acta sunt anno Dominicae Incarnationis MCCIX. glorioso Domino Othone Romanorum Imperatore imperante, anno Imperii eiusdem primo.

Datum per manum Gualtherii Protonotarii apud Sanctum Genesium, mense Februarii quarto Idus eiusdem.

Locus Sigilli.

Otho

Otho Quartus Dei gratia Romanorum Imperator & semper Augustus. Quum in exercendo commissi nobis divinitus regiminis officio nihil Deo gratius esse sciamus quam, Ecclesiarum seu Monasteriorum tuitio-
ni, & proficuo, iugem & sollicitam operam adhibere, id nobis suo loco, & tempore censuimus summo affectu & studio faciendum. Noverint itaque universi Imperii nostri fideles praesentem paginam intuentes, quod nos divinae remunerationis intuitu, monasterium Vallisumbrosae, & cuncta monasteria suae Congregationis cum omnibus bonis, & pertinentiis, quae vel nunc haberent, vel in posterum iusto acquisitionis titulo habituri sunt, & nominatim Castri Magnalis in tuitio-
nem nostrae maiestatis, ac defensionem recepimus. Regia etiam auctoritate nostra congregationi memorati Monasterii indulgimus, ut folles eorum, & omnia molendina ipsorum in fluminibus aedificata, vel aedificanda, ab omni nunciorum nostrorum exactione libera, & ab omni generaliter functione sint immunia. Insuper concessimus eis, ut in fluminibus, & ripis, non obstante nunciorum nostrorum repugnantia aedificent. Ad cuius evidentiam rei, praesentem chartam conscribi iussimus, & maiestatis nostrae sigillo communiri; statuentes, & sub obtentu gratiae nostrae praecipientes, ut nullus Imperii nostri fidelium saepe dictum monasterium in bonis suis habitis, aut habendis, molestare praesumat, vel contra hanc nostram concessionem aliquid praestare impedimentum, salvo tamen omnium privatorum iure. Quod qui fecerit, indignationem nostram se noverit incursum, & Imperialis Banni sententiae subiacebit.

Datum apud Podium Bonitium anno Incarnationis Dominicae MCCIX. quinto Kal. Novembris Indictione XIII.

Quum sub Othone IV. inter Arretinos, & Castellionenses pax-quaedam, & concordia inita fuerit, ex qua lux Etruscae Historiae arcessi potest nonnulla, heic tabulas a V.C. *Mario Florio* mecum communicatas exhibere fert animus, etsi corruptas admodum & deformatas.

„ In Christi nomine. Anno Domini MCCXIV.
 „ Innocentio Pp. residente, Othone Imperatore,
 „ II. Idus Octobris, Indictione II. Dominus Rigo
 „ Marchio, Castellionis Arretini Potestas, & Re-
 „ ctor, pro se, & suis successoribus, nomine Com-
 „ muni Castellionis Arretini, & pro omnibus de
 „ eorum parte fecit chartam finis, & refut. & pacis,
 „ & pariter de non petendo in perpetuum, Domino
 „ Rustico tunc Arretinae Civitatis Potestati, pro
 „ se, & suis successoribus, & pro Commune Arre-
 „ tinae Civitatis, & pro omnibus de eorum parte
 „ in perpetuum, & pure, & de omnibus malefi-
 „ ciis, & iniuriis, & damnis datis persona-
 „ rum, & rerum quomodocumque factis; sed ho-
 „ minibus de parte Communis Arretii, teneatur te-
 „ nere, & parere ad mandatum & mandata Signo-
 „ riae Civitatis Arretii pro tempore, & hominibus
 „ Communis Arretii semper tenere praedicta, sub poe-
 „ na mille argenti libr. stipulatione praemissa. Prae-
 „ terea si aliquis singularis persona dicti Castri...
 „ alicui civi Arretinae Civitatis in aliquo Commu-
 „ ne illius Castri non debeat pati inde aliquod da-
 „ mnum, nisi dicta Communantia vellet eum inde
 „ defendere & manutenere. Item promisit idem
 „ Dominus Castellionis Arretini pro se, & suis suc-
 „ cessoribus, &c. non intromittere in tota alia
 „ terra, provincia, vel districtu, praeterquam ei
 „ & Comuni Castellionis, concessa a Comuni Ar-

re-

„ retinae Civitatis, concessa pro charta in obsidione
 „ Castellionis Arretini, tempore dicti Domini Ru-
 „ stici Arretii Potestatis, sine voluntate Communis
 „ Arretii, vel consilii, & si non intromitterent
 „ promiserunt pro se & suis successoribus dimittere
 „ Communi Arretii infra mensem, postquam fuerint
 „ requisiti a Signoria Arretinae Civitatis. Quod si
 „ non observaverint, promiserunt pro se, & suis
 „ successoribus d. Potestati Arretinae civitatis, & suis
 „ successoribus dare mille argenti lib. nomine poenae,
 „ & ea soluta, dicta omnia firma manere promisit.
 „ Et illorum S. de Castellione facere guerram,
 „ & guerras, & pacem, & paces omnibus, cui, &
 „ quibus Potestas pro tempore Arretinae Civitatis,
 „ quod perciperet hostem, & parlamentum suis ex-
 „ pensis ad mandatum Signoriae Arretinae pro tem-
 „ pore, & quam in perpetuum non tollere peda-
 „ gium, vel matalutum, vel quidam hominibus Ar-
 „ retinae Civitatis, qui non se, vel eorum . . . .
 „ eis faciant tolli, vel patiantur tolli bona fide, si-
 „ ne fraude, vel quibus Signoria Arretina pro tem-
 „ pore, & Commune vetaverint sub dicta poena
 „ stipulata dicto Domino Rustico Arretinae Civita-
 „ tis Potestati pro Communi praemiss. & summa-
 „ tim per totum mensem Madii promisit pro se, &
 „ suis successoribus, & pro Commune Castellionis
 „ dare Potestati pro Commune Arretii, & Comm.
 „ Arretii, vel Camerar. Arretinae Civitatis pro
 „ tempore lib. L. bonorum denariorum, & non fa-
 „ cere muros, vel carbonarias circa castrum Ca-
 „ stellion. Arret. n. destructos, vel destructos refi-
 „ ci n. pati sine consilio CC. Virorum, vel ma-
 „ ior civitatis Arretii, vel alterius consilii, in
 „ consilio CC. Virorum non essent cum consilio
 ordi-

„ ordinato Civitatis, non adhibito metu aliquorum
 „ Principum. Et si fieret, ut destruerent post ac-
 „ quisitionem factam a Signoria Civitatis Arretii pro
 „ tempore sub infrascripta poena per stipulationem
 „ promissa. Et promisit dictus Dominus Castellion.
 „ pro se, & suis successoribus, & pro Commune
 „ Castellion. stare in perpetuum sub iurisdictione,
 „ & districtu Civitatis Arretii, salvo quod possint illi
 „ de Castellion. mittere Consules & Potestates. &
 „ alios Officiales tantum de suis . . . . tollere,
 „ & ponere sicuti prius faciebant, salvo quod Po-
 „ testas pro tempore Arretinae Civitatis cum eius
 „ consilio, vel maioris partis, possint dare alium
 „ Rectorem, si peteret a Communi.

„ Item promiserunt non meliorare muros Giro-
 „ nis dicti Castri de eo, quod modo sunt, & do-
 „ mos, & turres dicti Gironis non meliorare in al-
 „ tum elevando ad modum turre, quo non
 „ plus est alta, nec ipsam turrem amplius elevare
 „ in altum, & licet sine consilio CC. Virorum Ar-
 „ retinae Civitatis, vel maioris partis, vel alterius
 „ si non esset consilium CC. virorum totius, vel ma-
 „ ioris consilii, salvo quod non faciant praeiudi-
 „ cium superiori capitulo murorum, & carbonaria-
 „ rum quodcumque mandatum Dominus Rusticus
 „ Potestas Arretinae Civitatis, vel Signoria Arreti-
 „ nae Civitatis pro tempore fecit cum consilio Ci-
 „ vitatis Arretinae, vel maioris partis Castellionen-
 „ pro elevand. domorum burgor. eiusdem castri; il-
 „ lico facere possint, licentiam faciendi habeant,
 „ non faciendo praeiudicium superiori capitulo mu-
 „ rorum, & carbonariarum. Et promiserunt ho-
 „ mines Civitatis Arretinae suorumque Burgorum
 „ & Subburgorum, qui modo sunt, vel in antea
 „ erunt,

erunt, non retractate vel repetere sine mandato
 Potestatis Arretii pro tempore, & receptos infra
 mensem restituere post requisitionem factam a Si-
 gnoria Arretinae Civitatis pro tempore, & pro-
 miserunt pro se, & suis successoribus exbannitos
 Civitatis tenere pro exbannitis, & non retinere,
 ultra Vassallos postquam serviunt, sub poena
 praedicta stipulatione praemissa. Et ita Dominus
 Rigo Marchio, Potestas, & Rector Castellion. Ar-
 ret. ob se, & suos successores, & Commune Ca-
 stellion. Arret. promiserunt in perpetuum omnia
 supradicta Domino Rustico Arretin. Potestat. &
 suis successoribus in omnibus & per omnia & in
 singulis observare & facere sine huiusmodi fraude &
 malitia & malo ingenio, & sophismo. Quodsi non
 facerent, & omnia praedicta, ut dictum est non ob-
 servaverint, aut contravenirent, aut contravenire
 facerent, promiserunt pro se & suis successoribus
 dare mille lib. argenti nomine poenae, & ea so-
 luta vel non soluta, omnia praedicta firma iuxta
 omnibus permaneant. Et omnibus praedictis con-
 senserunt bona, & libera voluntate, videlicet
 Scorna, Stuffa, Orlandus Gonzi Provenzarius,
 Guido Ramuccini Caporoccus, Petrus Maria Fe-
 dulis, Magiolus Caltolarius, Leonardus Bentive-
 gnae, & Homodeus.

Actum in Civitate, in domo, in qua habitat
 Dominus Potestas Arretii; in testimonio Dominus
 Orlandi Iudex, Dom. Dietesalvi Iudex, & Chir-
 ci Not. Potest. Vbertini Not. Maleficio. &c.

Item Idus Octobris dicti mensis, & dicti anni
 in Palatio dicti Dom. Arretin. Civitat. iuxta ple-
 bem Dom. Rigo March. Castellion. Arret. Potest.
 & Rector, cum consensu maioris partis dictorum

„ bonorum hominum de Castellion. Arretin. pro se
 „ & suis successoribus, & pro Communi Castellio-
 „ nis Arret. promiserunt Dom. Rustico nunc Pote-
 „ stat. Arretino pro Comm. Arret. & suis succes-
 „ soribus sub dicta poena mille lib. argenti stipula-
 „ tione praemissa, non esse in contrarium vel fa-
 „ cto, vel dicto, &c.

FRidericus II. annis triginta tribus. Hic
 contra Ecclesiam, a qua fuerat nu-
 tritus ut filius, rebellans excommunica-
 tur (1). Hic proprium filium squalore car-
 cerum occidit, quia contra eum conspira-
 verat (2). Hic apud Parmam debellatus, in
 Apuliam rediens obiit. Manfredus vero fi-
 lius eius naturalis, regnum obtinuit, do-
 nec venit Carolus frater Regis Franciae,
 qui ipsum vita & regno privavit (3). In Bur-
 gundia mons ruens, ab aliis divisus, plani-
 tiem cooperuit, & plures villas (4) sic op-
 pressit, ut quinque millia hominum peri-
 rent (5).

(1) Totius historiae & controversiae inter Fride-
 ricum & Pontificem Romanorum seriem & discus-
 sionem habes apud Natal. Alexandrum Dissert. V. in
 Saecul. XIII. & XIV. Consule Leonem nostrum in
 Chronico Pontificum in Honorio, & Gregorio IX. &
 Gregorii Epistolam ad Fridericum II. quam ibi edidi.
 Ideo hunc Dantes in Inferno collocat, tamquam
 haec-

haereticum una cum Cardinali Octaviano Vbaldini eius, Gibellinorumque fautore.

Quà entro è lo secondo Federico,

E'l Cardinale, e degli altri mi taccio;

In Inferno pariter Petrum a Vineis ponit, atque ita loquentem inducit:

Io son colui, che tenni ambo le chiavi

Del cuor di Federico, e che le volsi

Serrando e disserrando sì soavi;

Che dal secreto suo quasi ogni uom tolsi, &c.

Et haec quidem notanda, nam Dantes Gibellinus tandem fuit, & nihilominus huiusmodi Friderici fautores aeternis suppliciis damnatos declarat. Haud abs re fuerit heic edere Epistolam Innocentii ad Fridericum II. quandoquidem historiam eius illustrat, & deinde Sententiam contra Fridericum latam subiicere, ambas ex Codice MS. Riccardiano, quamquam Italice conversas; quum Tuscae linguae studiosis pergratas fore satis intelligam,

Questa mandò Papa Innocenzio a Federigo quando cominciò a rubellarsi reprimendolo.

„ INNOCENZO Vescovo Servo de Servi di Dio
 „ al diletto Figliuolo in Cristo Federigo se-
 „ condo per la grazia di Dio Imperadore de Roma-
 „ ni, e sempre accrescitore, Re di Ierusalem, sa-
 „ lute, e Apostolica benedizione. Avvegnachè a
 „ reggimento dell' Apostolical Sedia, la quale per la
 „ grazia di Dio è Madre dell' altre, noi ricordiamo
 „ esser ben devoti, avvegna forse non sufficienti di
 „ senno noi ne crediamo; desideriamo d' astenerci da
 „ quel-

„ quelle cose per le quali il nostro onore non meno.
„ vasse , e d'attendere salutevolmente a quello , che sia
„ sufficiente accrescimento di nostro ufizio , acciocchè
„ non paiamo di maniera di coloro , che spaventano
„ perdere la grazia umana , e paventiamo di parlare li-
„ beramente . Convienci porre il muro per la casa di
„ Sabaot , e con libera voce resistere , e contrastare a co-
„ loro , i quai fidandosi della fidanza temporale vo-
„ gliono contrastare a noi in cose Spirituali . Se dun-
„ que aspramente iscriviamo alla maestade Impe-
„ riale , e' non procede da superbia , ma percioc-
„ che è scritto : non chiama Cesare quelli come trom-
„ ba che da alto mandi sua voce , e riprende na-
„ scosto iustamente . Intanto che noi adagiamo gra-
„ vemente esser subitamente mutato come non dei ,
„ il quale veramente concediamo che fosse della fe-
„ de difenditore , e della Chiesa . Quanto noi desi-
„ derassimo di aggrandire la tua Persona , e digni-
„ tade Imperiale , e quanto per noi , e per gli
„ Venerabili nostri Frati sia adoperato perchè tu
„ anzi che avessi la corona dello 'mperio , noi il Ti
„ mandiamo dicendo per questa lettera . Perciocchè
„ non dee essere a te celato ; conciossiacosà che si
„ sappia per tutto il mondo , Donque poichè se' ve-
„ nuto a tanta disanguinità per l' Apostolica Sedia ,
„ dovresti avere a riverentia la Chiesa Romana sic-
„ come Madre , ed onorarla , e riconoscere Iddio
„ del Cielo , che dispone il potente dalla sedia , e
„ grandisce il povero . Ma non hai la paura di Dio
„ dinanzi agli occhi secondo che si converrebbe . E
„ ciò si vede per opera . Perciocchè non pare che tu
„ stii contento a quello che gli altri , che sono stati per
„ addietro . Anzi ai occupato il Patrimonio di S. Piero ,
„ e quello ti sforzi di tenere come non dei , non
„ pen-

„ pensando come dispiaccia a Dio , e a ogni per-
 „ sona di questo mondo , Conciossiachè par che
 „ non debbia asser menovato , ma cresciuto . Im-
 „ perciocchè infra l'altre cose unde tu potessi esser
 „ lodato sarebbe , se tu facessi alla Madre Ecclesia
 „ quello che si convenisse ; se tu la cresceffi , e
 „ le rendessi onore . Imperocchè non è neuna cosa ,
 „ che tanto aggrandisca allo 'mperio , come difen-
 „ dere la Chiesa , e le cose , che le soggiacciono .
 „ E tu se' quello , che da' briga all'Apostolicale
 „ Sedia , e ai dimenticato ch'è nostro Fedele . Dun-
 „ que dei molto dubbiare , che a te non si possa ap-
 „ provare il proverbio , che dice : L'uomo quan-
 „ do era onorato nol conobbe , e così è somiglia-
 „ to ed è fatto simile alle giumente . Considera dun-
 „ que il tuo nascimento secondo che dice il Savio ,
 „ acciocchè tu possa meglio astenere . Considera il
 „ die de Dio ; avviene siccome il ladrone , e a lui
 „ non puote resistere la potenza terrena . Pensa
 „ che staremo tutti innanzi alla potenza di Dio , e
 „ renderemo ragione di ciò ch'averemo fatto in que-
 „ sta vita . Attendi altresì , che quanto uomo è più
 „ alto , puote ricevere maggior botto . Non ai udi-
 „ to per alcuno temporale , come Nabocodinosor fi-
 „ dandosi nella sua potenza temporale , incominciò
 „ troppo a insuperbire , perchè la sua fortezza , e va-
 „ nagloria , incontenente perdéo il Reame , e era
 „ uomo , e diventò bue , e mangiò il fieno sicco-
 „ me bestia , e stette nel bosco otto anni . Farago-
 „ ne vogliamo recare per esempio ; imperocchè
 „ 'l suo core fu sì duro , e empio fue iudicato , e
 „ perciò in eterno sofferse tutte pene , e sì diver-
 „ se , ch'a contarle ce ne spaventiamo . Ma abbia
 „ memoria nelle cose che sono avvenute negli Tuoi ,
 „ e spe-

„ e specialmente nell' Anticessore tuo , cioè Fede-
 „ rigo Primo , il quale non volgiendo osservare
 „ all' Apostolical Sedia quella fedeltà che dovea , e
 „ arse inprimamente il portatico di Santo Pietro ,
 „ e fece molte iniurie alla Santa Madre Chiesa , per
 „ guiderdone di quello ch' avea Santo Pietro nel suo
 „ corpo medesimo , n' ebbe grande pena , e quella
 „ medesima fu partita ne' suoi figliuoli . Impercioc-
 „ chè è scritto . Io sono amatore , il quale visito
 „ i peccati degli padri negli figliuoli infino in ter-
 „ za e quarta generazione . E volgiendo specialmen-
 „ te visitare lo Sepolcro di Cristo non si poteo ag-
 „ guagliare a quelli di Ierusalem per i suoi meriti .
 „ Il quale per gli suoi peccati non intrò nella ter-
 „ ra santa , e anzichè 'ntrasse in Ierusalem di repen-
 „ tina morte affocò in un fiume . La cui anima
 „ crediamo che sia ricevuta in Paradiso . E i suoi
 „ Figli , cioè Arrigo , e Filippo , come Domeneddio
 „ gli abbia toccati , tutto lo mondo lo sa . Deside-
 „ ri dunque d'esser potente in male . Perchè vuo'
 „ tu pigliare l'altrui , conciosiacosachè abbia assai
 „ del tuo , e consapiendo che grazia tempo nol
 „ debba possedere ? Non sai che la potenza della
 „ mente desiderosa non sa godere di quello che ai,
 „ se non ti fai astenere ? Dimentichi , che per la iniu-
 „ stizia del troppo domandare si perde quello che si
 „ dee dare ? Dubiti che quello , che la Signoria
 „ usa come non dee , ch' egli non perda quello ch'
 „ egli ae la Signoria ? Ma che noi ti possiamo reca-
 „ re a via di verità ! E tanto noi ti abbiamo intra
 „ gli altri Baroni più caro , e per tanto ci vergo-
 „ gnamo più di quello che fai . Conciossia cosa dun-
 „ que che noi siamo tenuti gli beni della Chiesa con
 „ arme spirituale* , e di ciascuno in cotal peccato cor-
 „ reg-

„ reggere , e ciascuno Cristiano costringerlo se bi-
 „ sognasse per costringimento di Chiesa ; ammo-
 „ niamo , e confortiamti , e però nondimeno ti
 „ mandiamo comandando sotto pena di scomunica-
 „ zione , che le ragioni della Chiesa nè per te ,
 „ nè per altrui non debbi molestare . E quello ch'ai
 „ iurato a noi istudi di osservare , e di compiere san-
 „ za alcuno frodo , non confidandoti d'alcun'altra
 „ potenza . Imperciocchè non è alcuna elezione di per-
 „ sone appo Dio , perocchè si trova che à a iudicare,
 „ così il grande , come il piccolo . E altrove è
 „ scritto : Io sì ti ho costituito sopra le genti , e so-
 „ pra i reami acciocchè divelli , e guasti gli rei ,
 „ e pianti . Abbiamo te piantata per vigna eletta , la
 „ quale torna a noi in amaro . Ma guarda però ,
 „ che Domeneddio alla fine conti , e ne distrin-
 „ ga , e la tua radice levi di terra . Noi non potre-
 „ mo vietare , se così grande tempo istarai indurito ,
 „ che noi non ti scomunichiamo .

*Innocenzio Vescovo Servo de' Servi di Dio , presente
 al Santo Generale Consiglio a sempiterna
 ricordanza .*

„ **N**Oi , avvegnachè non degnamente , ma per
 „ lo degnamento della Divina Maestade rice-
 „ vuti all' altezza dell' Apostolicale dignitade , siamo
 „ tenuti , e dovemo portare grandissima cura , e
 „ studiosa sollecitudine di tutti i Cristiani , e con
 „ occhio di profondo pensiero discernere ,
 „ li meriti , e contrapesarli alla stadera di grande
 „ provvedimento , sicchè quelli , che sono trovati
 „ degni al vigore di così iusto cercamento , noi gli

P

ane

„ annalziamo a convenevoli onori, e coloro, che
 „ sono trovati malvasi, abbassiamo sotto pena che
 „ si convenga, pensando tutta fiata il merito, e la
 „ vendetta, per dare a ciascuno quantità di gra-
 „ zia, e di pena secondo la qualità dell' opere.
 „ Conciossiacosachè è aspro di vedere affliggerfi
 „ lungamente molte provincie della Cristiana cre-
 „ denza, noi desideriamo con tutto il cuore, e con
 „ tutta la mente di dare pace alla santa Ecclesia di
 „ Dio, e generalmente a tutto il popolo Cristiano,
 „ e trametemo, a questo confuso Prencipe che si è
 „ fatto rede di discordia, e mantenitore di tribo-
 „ lazione, e scomunicato per gli suoi trapassamen-
 „ ti dall' avventuroso Papa Gregorio nostro ante-
 „ cessore; speciali messaggi, uomini di grande au-
 „ toritate, cioè furono li Venerabili Padri nostri
 „ Piero Vescovo d' Albano, ch'egli era allora Ar-
 „ civescovo di Roan, e C. Vescovo de Savina
 „ allora, e che era Vescovo di Modona, e lo diletto
 „ nostro figliuolo G. Cardinale della Basilicale de' XII.
 „ Apostoli, ch'era allora Abate di San Facondo,
 „ li quai tutti desideravano la sua salute; per g'i
 „ quai noi facemmo proporre d'avanti lui, che
 „ Noi, e i nostri Frati, volemo con lui intera pace,
 „ e con tutta gente, e così eravamo apparecchiati
 „ a dare e pace e riposo a lui, ed al mondo tut-
 „ to. E perciocchè il diliberamento de' Parlati, e
 „ di certi, ch'erano in sua pregione, e di quelli,
 „ che furono presi nelle Galee, potea molto giova-
 „ re a compiere la concordia, si facemmo noi pre-
 „ gare, che gli deliberasse, e facemmo proporre,
 „ che per noi eramo apparecchiati di dare, e di
 „ trattare la pace, e intendere, che sodisfacimento
 „ si dovesse fare, e tutte le cose, per le quali egli

era

„ era in ligame di scomunicamento , ed oltre a que-
 „ sto si gli facemmo noi dire , che se la Chiesa lo
 „ avesse offeso , o danneggiato in alcuna cosa , ol-
 „ tre che non si dovesse : (la quale cosa non crede-
 „ mo) che noi eravamo presti d'inalzarla , e d'in-
 „ formarla in quello stato , che s'avvenisse . E se
 „ dicesse , che non avesse offeso la Chiesa contra
 „ ingiustizia , ovvero , che noi avessimo lui contra ra-
 „ gione , apparecchiati eravamo di fare assen-
 „ biare i Re , Parlati , e Principi Ecclesiastici , e
 „ Secolari , in alcun luogo sicuro , e in quello as-
 „ sembiamento era apparecchiata la Chiesa per con-
 „ siglio del generale Concilio soddisfare a lui di
 „ tutte l'offensioni , e revocare la sentenza , s'al-
 „ cuna ne fosse data non iusta contra lui , e rice-
 „ vere da lui ammenda dell'offese , e dell'iniurie
 „ fatte per lui a Santa Ecclesia con dolcezza , e
 „ misericordia , quanta con Dio , e con suo onore
 „ si potesse fare . Volea ancora la Chiesa tutti i suoi
 „ amici coi seguaci porre in pace , e fare avere pie-
 „ na sicurtade , sicchè perciò nessuno iscandalo po-
 „ tesse giammai venire . Ma avvegnachè Noi con
 „ ammonimenti di Padre , e con umiltà di prega-
 „ re , sopraffestimo intorno gli per pace , egli pe-
 „ rò seguendo durezza di Faraone , e turan-
 „ do le orecchie a modo d'aspida con orgogliosa
 „ fiera , e con fiero orgogliamento , se in di-
 „ spetto delle nostre preghiere , e nostro ammoni-
 „ mento . E tutto il trapassamento di tempo che ci è
 „ al giorno di Cena Domini , che passò , egli tramet-
 „ tesse a Noi il nobile uomo R. Conte di Tolo-
 „ sa , e Mastro Piero delle Vigne , e 'l Mastro Tad-
 „ deo del Regno di Sicilia fecegli saramento di fe-
 „ deltade di falso iudice della sua corte , messi , e

„ seguitori suoi con special mandato di queste cose
 „ in nome di Lui faceffino il faramento a Noi , ed
 „ a' nostri Frati , alla presenza del carissimo figliuo-
 „ lo nostro Baldovino Imperadore di Costantinopò-
 „ li , e di grande moltitudine di Parlati , e di Sa-
 „ natori del popolo di Roma , e di grandissima quan-
 „ titate di gente , ch'erano di diverse parti del mon-
 „ do presenti del giorno . Ed ecco quello che iurò
 „ e non attese , anzi si crede manifestamente se-
 „ condo che appare nell' opere , ch' egli facesse quel
 „ faramento più per inganno , che per ubbidire a
 „ Noi , e santa Ecclesia . Conciossiacosachè già è pas-
 „ sato uno anno , e non si è voluto tornare nel grem-
 „ bo della Chiesa , e Noi satifsare delle spese , e
 „ de' dannaggi . Per la quale cosa Noi non possia-
 „ mo senza grande offesa più sofferire le sue ini-
 „ quitadi . Costringonci e' modi , li quai per nulla
 „ comità si possono nascondere sotto alcuna invo-
 „ glia ; l'una ch' egli è molte fiate periuro ; la se-
 „ conda ch' egli ha follemente rotta la pace , che
 „ era ferinata tra la Chiesa , e lo 'mperio ; la terza
 „ ch' egli ha commesso sacrilegio , e fatto pigliare
 „ i Cardinali di Santa Chiesa Romana , e Parlati
 „ d' altre Ecclesie , religiosi , e secolari , che veni-
 „ vano al Concilio del nostro Antecessore ; la quar-
 „ ta che non per dubievole , e non ligiere argo-
 „ mento , ma forte , e manifesto , è in sospetto
 „ de' risia . Perch' egli abbia commessi spergiuri ,
 „ molto è manifesto ; che stando egli nelle parti di
 „ Cicilia , anzi che fosse eletto allo 'mperio , percioc-
 „ chè 'l ben avventuroso Papa antecessor nostro , e
 „ la Santa Chiesa gli concedeo la Cicilia , e feceli
 „ Saramento di fedeltade nelle mani del buono G.
 „ giacano Cardinale di Santo Teodoro , che rice-
 vct-

„ vette per lo Papa antecesor nostro santissimo Gri-
 „ goro la fedeltà di Cicilia, e per la Santa Chiesa.
 „ E poichè egli fue eletto Imperadore venne egli
 „ a Roma a processione, e fece ominio al nostro
 „ ditto antecessore, ed a' suoi Frati; e poi nella Ma-
 „ gna d' avante a' Principi dello 'mperio iurò nelle
 „ mani del buono nostro Antecessore di mantenere
 „ e difendere a suo podere le possessioni, e dritti
 „ della Chiesa Romana, e d' intendere liberamente
 „ ciocchè viene alle sue mani. Furono allotta isno-
 „ minate le possessioni. In quello saramento è stato
 „ rompitore tracotanto, non sanza nome di tradi-
 „ mento, ed offensione della Maestade. Che contra
 „ egli predicò a Gregorio antecessore nostro, è contro
 „ a' suoi Frati. Mandò egli a' Frati medesimi lettere
 „ di grande minacce, e mandogli ancora abominan-
 „ do per tutte le terre Lui, e i frati suoi. E il ve-
 „ nerabile Vescovo di Porto, ch' era allora Cardi-
 „ nale di Santo Niccolò in Carcere Tulliano, e 'l
 „ Vescovo Pellestrino Legati dell' Apostolicale Se-
 „ dia, grandi, e nobili membri di Santa Ecclesia,
 „ fece pigliare in persona, e rubare tutte le loro
 „ cose, e non pur una volta menargli vituperosa-
 „ mente, ma per diverse terre, e mettergli in cat-
 „ tivitade. E ancora che lo privilegio del nostro
 „ Signore Iesu Cristo che diede a Santo Piero per Lui,
 „ e per gli suoi successori, laddove disse: *La ove tu*
 „ *legherai sarà legato in cielo; e che tu scioglierai,*
 „ *sarà sciolto in cielo;* nel qual privilegio giace
 „ tutta la forza di Santa Ecclesia Romana; sì si for-
 „ za egli di menoare, ed abbattere in tutto, di-
 „ cendo, e scrivendo, che sentenza data per Papa
 „ e' non teme, nè dota neente, e la sentenza della
 „ scomunicazione data contro lui non osserva nè

„ guarda; anzi destringe le genti in disprefio e in
„ difpetto delle chiavi di Santa Ecclefia, che non
„ offervino quella fentenza nè altra; e non fi teme
„ di fofpendere, e di tener fofpefe tutte le poffef-
„ fioni di Santa Ecclefia, la Marca, e 'l Ducato,
„ e la Città di Benivento, le cui mura e torri fe-
„ ce abbattere, e molte altre terre, le quali egli te-
„ nea in Tofcana, e in Lombardia, e ancora egli
„ fi tiene, ficcome a quell'uomo, a cui non par
„ far niente di venire contra fuo proprio faramen-
„ to, e anima. E sforzava le genti delle ditte no-
„ stre terre a fare ifpergiuri, e facendoli fare re-
„ verfare faramenti della fedeltade, ch'elli hanno
„ fatti alla Ecclefia a fare fimile faramento. E che
„ egli fia rompitore di pace, e quefto è palefe;
„ concioffiachè nel tempo della rinformatà pace
„ tra lui, e la Ecclefia egli iuraffe nelle mani del
„ Vefcovo di Savina, e del Maeftro Tommafo Car-
„ dinale, prefenti molti Parlati, Vefcovi, Principi, e
„ Baroni, ch'egli ftarebbe ad ubbidire, e ubbidirebbe
„ precipitamente fenza neuna contradizione a tutti co-
„ mandamenti della Ecclefia. Sopra quelle cofe, le
„ quai egli è in ligame di fcomunicazioni, divifando
„ e nominando allora d'avante lui de tutte le ca-
„ foni del fuo fcomunicamento. E certo egli in
„ quella medefima ora perdonò e dimife a' Dede-
„ fci, e alle genti del Regno, e di tutte parti,
„ ch'erano tenuti colla Ecclefia, e tutte offenfioni,
„ e tutte pene, promettendo, che per quella cafiq-
„ ne mai per neuno tempo non gli offenderebbe.
„ E de ciò fece fare faramento fopra l'anima fua
„ al Conte dell'Acera, che vi era prefente. Poi
„ non vergognandofi di fovente cadere in fpergiu-
„ ri, e la ditta pace, e faramento non offervò, nè
at-

„ attenne. Anzi molti di quegli uomini gentili fe-
 „ ce pigliare, e deredere di tutti e lor beni, e le
 „ lor mogli, e figliuoli mettere in presone contra
 „ le promesse, ch' egli avea fatte nelle mani de
 „ ditti Cardinali. Prese poscia, e intrò nelle
 „ trafimi della Ecclesia, avvegnachè ditti Cardi-
 „ nali infino allora avean data sentenza di sco-
 „ municazione contro lui veggente, e presente se.
 „ Si presumesse di venir incontra; e conciosfosse
 „ cosachè i predetti Cardinali per atorità della
 „ Apostolica Sedia comandassero a lui, ch' egli non
 „ impedisse, nè facesse impedire, che le elezioni e
 „ confermazioni della Ecclesia, e de' Monisterj del
 „ detto regno liberamente d' allora innanzi facesse-
 „ ro liberamente secondo gli statuti del generale
 „ Concilio, e che nessuno d' allora innanzi non po-
 „ nesse taglia, nè colletta alle persone, e desistessero
 „ nelle loro case, e che neuno cherico in persona
 „ sia stretto, nè fusse chiamato dinanza da Iudici se-
 „ culari in piato civile nè criminale, se non fosse
 „ chiamato per cagione di fio di piato civile, e che
 „ satisfacesse convenevolmente al Tempio, e allo
 „ Spedale di danni dati. Questi comandamenti non
 „ curò de niente, anzi è certa cosa, che nell' alto e
 „ tiene ben sei tra Vescovadi, e dimolte altre Ec-
 „ clesie, e Badie, le quai fece stare senza guardia, e
 „ senza Parlati a grave preiudizio di se, e di pic-
 „ coli, e di grandi dell' anima. Avvegnaforfichè in
 „ alcune cose s'era fatto elezione per li lor capi-
 „ tuli, tuttavolta perciocchè li anno eletti chetici
 „ de sua familia, e de sua corte; e pure ha
 „ manifesto, che quelli cotali capituli non ebbono li-
 „ bera signoria di leggere. E non solamente le
 „ possessioni de Ecclesia ha tolte e fattone come lui è

„ piaciuto; ma tolti calice, e turabile, e palj de
 „ feta, e altri loro* sacrilegj, e altre cose, e non
 „ prezza l'onore di Dio. I Cherici del paese sono
 „ gravati in corte secolare, e sono costretti di fare
 „ bataglie di campioni, e sono messi in presone,
 „ sono uccisi, e messi in martidi, ed in disnore, ed
 „ in brobrio dell'ordine chiericato; ed al ditto Tempio
 „ e Spedale che fece, e' non fur soddisfatti de' danni
 „ ricevuti. E che egli abbia commesso sacrilegio,
 „ questa cosa è certana. Perciofossecosachè con
 „ ditti Vescovi di Porto, e di Pilistrino, e molti
 „ altri Cherici, e Parlati, e laici, e religiosi, e
 „ secolari venissero per mare a celebrare il Generale
 „ Concilio, al quale il medesimo aveva prima pre-
 „ gato, che s'assembiassero; certo egli fece prima
 „ chiudere, e guardare tutte le vie per terra, e
 „ mise in mare Encio suo figliuolo con molte gen-
 „ ti, e grandissimo numero di galee; e per meglio
 „ potere spandere lo veleno, ch'egli avea avuto in
 „ questo punto, gli fece pigliare e prendere per le
 „ persone, e alquanti fece mazzereare, e alquanti uc-
 „ cidere a ferro, e alquanti cacciare per mare. A
 „ altri secolari cercò le loro case, menandogli mol-
 „ to vituperosamente di terra in terra nel regno,
 „ e mettere gli fece in presoni, nelle quali alcuno
 „ per molta infermità, alcuni per lunga fame per-
 „ derono le vite. E non senza casone avemo avu-
 „ to in lui sospetto d'eresia, concioffiacosachè egli
 „ è caduto nella sentenza data d'avanti a Lui per
 „ gli detti Vescovi di Sabina, e Mastro Tommaso
 „ Cardinale; siccome è divisato di sopra; e poi lo
 „ detto Papa Gregorio gli avia dato il laccio della
 „ scomunicazione, dapoichè prese e' Cardinali, siccome
 „ è divisato di sopra, e i Parlati, che venivano al
 „ Con-

85 Concilio. Per le quai cose tutte, e perciocchè
 86 egli ha in despetto, e per neente le chiavi di
 87 Santa Ecclesia, facendosi non però di meno can-
 88 tare l' ofizio, sappiendo, e per fermo dicendo,
 89 che sentenza di Papa, nè de' Cardinali non do-
 90 tava, nè credea in essa. Appresso gli è convin-
 91 to di grandissima ignoranza; avvegnachè ancora ha
 92 fatta amistade coi Saracini, e mandati loro so-
 93 vente doni, e messaggi, tramettendo, e riceven-
 94 do da loro doni allegramente, e aggradiva le
 95 loro usanze; e a braccia aperte riceve in sua
 96 corte i suoi ofizj, e servigj alla loro maniera,
 97 e mette guardie alle sue moglie, che sono isce-
 98 se di reale lignaggio, facendo castrare uomini,
 99 e ciò fe' per mettere a quelle guardia. E più for-
 100 te: che stando egli nelle parti d'oltre mare trat-
 101 tò accordo, e fece col Soldano, lasciò egli gri-
 102 dare nel tempio dimonj, e dinanzi alla sala il
 103 nome di Malcometi. E' ora nuovamente facendo
 104 il Soldano di Babilonia grieve guerra, e iniurie
 105 alla Terra Santa hae scritto, e fatto ricevere
 106 procuratori, e messi del detto Soldano in dispet-
 107 to, e in brobio, e in disonore della Fede Cri-
 108 stiana. E propriamente con quelli si sforzò d'a-
 109 ver amistà, e far parentado, che hanno l'Aposto-
 110 lico per niente, e' che si partono dall' unitade del-
 111 la Ecclesia. Che certa cosa è, che al Dosi di
 112 Baviera speciale divoto di Santa Ecclesia, fece
 113 dare morte per mano degli assefini; ed al Batacio
 114 nemico di Dio, e degli uomini, dipartito per sen-
 115 tenzia dalla comunione de' Fedeli, diede moglie
 116 la sua figliuola. Per più disprezzare gli Cattoli-
 117 ci, e' tiene a beffe gli lor costumi, ed usanze,
 118 nè non cura salute nè precio, e non intende ad
 119 ope-

„ opere di pietà; siccome uomo, ch' à più dispre-
 „ gio di fare forza, non curando di diffendere gli
 „ afforzati. La sua mano, siccome si conviene a'
 „ Principi, non intende a limosina, ma intende
 „ struggere cose, e mettere a gioco le persone Ec-
 „ clesiastiche, e non si può trovare Ecclesia, moni-
 „ stero, nè spedale, ch' egli abbia fatto per anima,
 „ nè per reverenzia di Dio, nè per offensione de'
 „ peccati. Non sono questi dunque aperti, e vera-
 „ ci argomenti d'eresia? Concioffiachè la legge
 „ abbia quelli per eretici manifesti, che in alcuno
 „ lieve argomento fuori della via della cattolica
 „ Religione* fuori di queste cose ha egli condotto
 „ in tanta povertà, e servizio le terre e le genti
 „ del suo Regno, il quale aspettava al patrimonio
 „ di Santo Piero, il quale egli tenea in fio della
 „ Ecclesia, che già non hanno quasi niente, e pres-
 „ so che tutti li à cacciati, facendogli mettere in
 „ servaggio. Quelli, che rimasi sono costringendo-
 „ li d'offendere la Santa Chiesa, quelli sono uo-
 „ mini, e vassalli. Potrebbe ancora degnamente
 „ esser ripreso, che dovea ogni anno all' Ecclesia
 „ di Roma, ma egli ha tenuto nove anni, e più.
 „ Onde noi sopra le ditte cose, e molte altre, e
 „ de' trapassamenti, avendo provvedimento, e de-
 „ liberazione co' nostri Frati, e col sagro Conci-
 „ lio; che concioffiachè noi indegni regniamo in
 „ terra in loco de Iesu Christo, e a noi in per-
 „ sona de Santo Piero sia detto: ciò voi legherà
 „ in terra, sarà legato in cielo; e ciò che ve scio-
 „ glierà in terra, sarà sciolto in cielo. Il detto
 „ Principe, il quale allo'imperio, e al regno, e a
 „ tutte dignità, e onori s'è cotanto e mostrato e
 „ renduto non degno, il quale per sue iniquitadi è

cac-

„ cacciato da Dio , che non regni nè imperi , mo-
 „ striamo ; e denunciando lui esser legato ne' suoi
 „ peccati , esser punito , e rimosso da Dio d'ogni
 „ dignitate , ed onori . Perciò nondimeno per que-
 „ sta sentenza sì nel priviamo , e togliamo , a' sol-
 „ vendo e deliberando tutte le persone da ogni sa-
 „ ramento di fedeltade , e di compagnia , che fus-
 „ sero tenuti a lui per la Papale autoritate . E vo-
 „ gliamo fermamente , che nessuno da ora innanzi
 „ intenda , nè ubbidisca lui come Re , nè come Im-
 „ peradore , e sentenziamo fino a ora tutti quelli ,
 „ che faranno a Lui come a Re , o a Imperadore , o
 „ daranno consiglio o aiuto o favore , faranno sco-
 „ municati . Che veramente a chi appartiene la
 „ Lezione dello 'mperio , eleggerà liberamente altro
 „ prodicesore , e Noi de consiglio de nostri Frati
 „ provvederemo il Regno di Cicilia , siccome Noi
 „ provvederemo che si convegna .

(2) Hic Henricus adpellabatur , cuius loco Conra-
 dus alter filius Augustus designatus est , ut ex se-
 quenti Instrumento , quod in Bibliotheca Riccar-
 diana adservatur , liquido constat .

*La Lezione fatta per gli Principi della Magna
 con volontà di Roma de Currado figliuolo
 dello 'mperatore Federigo suo Padre , e
 per sua volontà , e consentimento
 ad essere Imperadore appres-
 so Lui .*

„ **A**L nome del nostro Signore Iesù Cristo Sal-
 „ vatore del Mondo nell' Anno della sua In-
 „ carnazione MCCXXVI. nel XVII. anno dello 'm-
 pe-

„ perio del nostro signore Meiser Federigo Secondo
„ per la Dio grazia Imperadore de Romani , e sem-
„ pre Accrescitore , Re di Ierusalem , e di Cicilia .
„ L' aspettamento delle Genti di Iesù Cristo , della
„ cui venuta spesso fiata innanzi dissero le Scrittura-
„ re de Profeti : Levando la corona dalla gente Iu-
„ dea , e legando il Puledro alla Vigna , cioè le-
„ gando lo Romano Imperio alla Chiesa dello
„ novello piantone , diede manifestissimamente a ve-
„ dere , che la difesa Fede fosse del tutto messa
„ nello scudo dello 'mperio. Provasi questo certamen-
„ té per l' avvenimento delle cose seguite , il qual' è
„ verace interprete , e chiara pruova di tutte le co-
„ se . Che non solamente ne' tempi dello 'mperio sia
„ dato di rovinosa tempesta , ma quanto sia pur
„ ismagato per marosi rincontri ; si sono nate , & ac-
„ cresciute mortali gramigne d' eresia , e ciò in grave
„ distruggimento della Vigna di Sabaotto , quan-
„ do la sega del terreno Imperio non le puote ta-
„ gliare . E perciò molto degnamente , e apertamen-
„ te puote esser ripreso di vizio di non scusata ne-
„ gligenza colui , che con sì nobile guarnimento
„ di Fede non aiuta cotanto provvedimento , o che
„ soffera , che sia abbattuta , o piegata quasi ne van-
„ ni la Fede , e che mette a non calere l'armadura del-
„ la Fede , e non per quanto si dee recare in col-
„ pa od' impresa d' ogni fedele . Ma provatissima-
„ dee esser condannata la negligenza di quelli a' qua-
„ li la ragione , e l' autoritade di questo provve-
„ dimento pare esser commessa per divina sentenza ,
„ o per usanza d' Anticissori . Ed avvegnachè ne
„ cominciamenti di Roma dopo la ricordevolè de-
„ struzione di trovar la reale altezza , e signoria di
„ fare Imperio divenisse a Padre di quello nuovo rau-

„ namento , tuttavolta la grandezza di così alta
 „ ventura non ebbe poder di tenere niuna Cittade
 „ tutto fosse lo reame appo l'altre . Ma poichè
 „ ell'ebbe cercati , e volti lontani paesi alla fine
 „ convenne rimanere appo gli Principi della Ma-
 „ gna non meno per probabile , e per necessaria
 „ ragione ; sicchè da coloro mosse il nascimento
 „ dello 'mperio li quali procuraro l'autorità , e la
 „ difesa d'esso . Vnde conciosiacosachè noi Don Fri-
 „ derico Arcivescovo de Salsiborgo , e Giusto Ve-
 „ scovo d'Aspona Cancellieri dello 'mperio , e Ve-
 „ scovo di Frigia , e Vescovo di Pitraia Dace , Ot-
 „ to Conte Palatino di Reno , Duca di Baviera ,
 „ Vertali Re di Boema , Rigo Antigrado d'Orin-
 „ gia , L. Duca di Chiarentano Principi , i quali
 „ in ciò ottenemmo luoghi , e voci de Senatori di
 „ Roma , sicchè siemo reputati Padri , e lumiere
 „ dello 'mperio , convenga render conto d'evanti al
 „ tremendo Iudice di così alta castaldaria , pensan-
 „ do tra noi sollecitamente , che in così nobil vi-
 „ cenda abbia più mestieri di provveduto senno ,
 „ che d'avventurosa sorte ; e pensando ancora ,
 „ che dopo la morte di colui che regnasse in quel-
 „ lo mezzo tempo , se la morte dell' uno Antices-
 „ fore , e la triconerata Signoria di colui , che
 „ venisse appresso , potrebbe gravoso danno adu-
 „ cere allo 'mperio , e alla Cattolica Fede ; ave-
 „ mo provveduto , che più salutevole cosa è innan-
 „ zi venire lo tempo , che aspettare lo dispendio
 „ del tempo . E avvegna per la forza , e per lo
 „ senno , e per le fatiche dell' Eccellentissimo Si-
 „ gnor nostro Messer Federigo Imperador de Ro-
 „ mani , e sempre Accrescitore , a cui Iddio dia
 „ lunga vita , assai sia bene presentemente prov-

„ veduto allo 'mpero , tuttavolta perocchè l' vantag-
„ gio della dignitate non dona a' Re beneficio di più
„ lunga vita temendo veritevolmente il trapasso
„ della vita presente infino che vive salutevolmente ,
„ avemo provveduto d'eleggere il suo successore , ac-
„ ciocchè per sua morte lo 'mperio non patisse meno-
„ manza di stato , e la possa perisse intanto , e
„ così dimorando noi insieme compensando in uni-
„ ta e tutta diligenza di persona chi fosse a ciò
„ degna a sufficiente , certo la cauta provvisione
„ delle cose passate n' addusse sano consiglio per
„ quelle che sono avvenire . E così venne nelle
„ nostre menti come agli gloriosi Cesari della Casa
„ di questo Imperadore , i quali per lungo tempo
„ inaddietro, sono stati in sullo 'mperio, non solamente
„ come signori anno tenuto il foglio della Giustizia,
„ ma siccome Padri dello 'mperio anno auto affet-
„ to di paterno amore muniroso a tutti , e verso
„ ciascuno , che non perdonando a pericoli di per-
„ sona , nè dispendi di lor cose , e ben sovente
„ in dubbiosi casi di battaglia anno distesa la fune
„ del nostro Imperio di quà da mare , e perciocchè
„ i nostri antinati non volessero , che i Figliuoli
„ fossero frodati delle fatiche de' Padri ; volemo Noi
„ seguitare loro maniera , e questo presente Impe-
„ radore , il quale per esaltamento del nome di
„ Roma , della dignitate Augusta conoscemmo es-
„ ser verace ereda di tutti i suoi Anticessori , avemo
„ deliberato d'onorare lui nel suo Figliuolo di so-
„ migliante guiderdone , in ciò , che eleggendo in-
„ fino allora il suo Figliuolo ad essere Impera-
„ dore appresso la sua morte , rallegrisi il suo Pa-
„ dre , e creda iustamente avere in addietro fati-
„ gato in bene dello Imperio , e facciasi più vo-
len-

„ lentièri più innanzi siccome signore , che non cre-
 „ de lasciare a gente strana il frutto delle sue
 „ fatiche , omai creda acquistare al Figliuolo se-
 „ condo al comun desiderio de' padri . E così
 „ ispirandone la grazia del sovrano Re alla pre-
 „ ghiera del detto nostro Imperadore , e per sua
 „ volontà appo Vienna accordammo le nostre volon-
 „ tà in Currado figliuolo dello 'mperadore legittimo
 „ Re del Regno di Ierusalem , eleggendo Lui Re de'
 „ Romani ad essere Imperadore appresso la morte
 „ del suo Padre , e dando la fede al diletto Impe-
 „ radore avemo premesso per saramento , che il
 „ detto Currado dopo la morte del ditto suo Padre
 „ terremo a Signore , e a Imperadore nostro , e a
 „ lui attenderemo , e ubbidiremo in tutte cose,
 „ che appartengano alle ragioni dello 'mperio , e
 „ a Lui faremo saramento secondo l'onore , e il
 „ dritto dello Imperio , e daremo ancora consiglio,
 „ aiuto , e favore ad avere solamente la Imperiale
 „ Corona ; e avvegnachè noi nel tempo passato
 „ eleggeffimo in somigliante modo Arrigo primoge-
 „ nito suo Figliuolo , tuttavia perciocchè stando
 „ Lui , nè l'onore non conobbe , e fece Sedia in
 „ Aquilone contra il Padre , mostrando se non
 „ esser degno nel luogo di tanta Signoria per iusta
 „ sentenza del Padre , e ancora per sua libera volon-
 „ tade la quale per coscienza della propria
 „ disubbidienza fummo dal medesimo Arrigo a-
 „ solti del saramento della sua elezione . E così
 „ per santa deliberagione avemo messo Currado in
 „ luogo d' Arrigo siccome fu David in luogo di
 „ Saul .

(4) Manfredum *Dantes* in loco purgatorio collocat. *Cap. III. Purgator.* quàmquam impius, & crudelis, & sacris interdictus obivit; ait enim eum in morte scelerum poenituisse: ita autem illum describit:

*Biondo era, e bello, e di gentile aspetto,
Ma l'un de' cigli un colpo ave diviso, &c.*

Purgatorii autem Cap. XX. ita adventus Caroli mœninit:

*Carlo venne in Italia, e per ammenda
Vittima fe di Curradino.*

Ceterum quid Clemens Pontifex adversus Manfredum egerit, etiam ex sequenti epistola, quam Italice conversam edimus, intelligi potest.

*Questa mando Papa Clemente a tutti i Parlati di
Spuleto, che predicassero la Croce contro il Re
Manfredi, che guerreggiava la
Chiesa di Roma.*

„ **C**lemente Vescovo servo de' servi di Dio a' Ve-
 „ nerabili Fratelli Vescovi, che sono per lo Ducato
 „ di Spoleto salute e Apostol. benedizione. Di velenosa
 „ generazione generato quasi direi di questo serpente
 „ Manfredi, in quà dietro, Principe usito della mal-
 „ vasia etade del suo Padre, vogliendo esser reo come
 „ el suo Padre, e più, secondo che mostra, il quale
 „ siccome uomo d' iniquità diletta d' esser ditto perse-
 „ quitatore della Chiesa per destruzione della Fede Ca-
 „ tolica, e della ragione Ecclesiastica, e perturbazio-
 „ ne d' Italia, secondo che si vede per opera, re-
 „ suscitando in malizia il suo padre. Per la quale
 „ perfida volontà non solo perseverante, ma cre-
 „ scente, quanto à potuto le sacre cose à voluto
 „ recca-

„ re a male stato, le religiose ~~sozzare~~, destrutte
 „ le chiese, afflitti gli uomini ecclesiastici, e gli al-
 „ tri sì nobili, come potenti. A pupilli e a vedove
 „ non ha perdonato; in ogni altro modo si è isfor-
 „ zato di spargere lo suo veleno e iniquità, ch'egli
 „ ac avuta dal suo Padre contro la Ecclesia Romana.
 „ E acciocchè potesse piuttosto compiere la sua ini-
 „ quità, ispeciale amistà fece co' Saracini, e gli al-
 „ tri nemici della Chiesa Romana in distruzione
 „ de' Cristiani. E ancora quel medesimo assalendo
 „ la Cicilia, la quale appartiene alla Chiesa di Ro-
 „ ma, tacendo le altre sozze cose, quando danneg-
 „ giò la Chiesa delle ricchezze di quello Regno, e
 „ quanto turbi Italia, e faccia noia e iniuria alle
 „ altre provincie non solamente è palese a' nostri
 „ vicini, ma per tutte le parti del mondo. E av-
 „ vegnachè la Chiesa, siccome pia Madre, longo
 „ tempo sia infinita di non vedere queste cose,
 „ credendo, ch'egli tornasse ad anima, e facesse
 „ penitenzia delle cose commesse, perocchè de die
 „ in die facea peggio, e aggiugnea più al male,
 „ per necessitate ne conviene per difensione della
 „ Chiesa pigliare consiglio ad infrenare la superbia
 „ di colui. Per la qual cagione lo Venerabile ca-
 „ rissimo nostro figliuolo in Cristo Carlo Re di Ci-
 „ cilia, il quale come prode combattitore della Chie-
 „ sa Romana è sempre trovato alli suoi voleri, ab-
 „ biamolo chiamato in questo Regno, ed a lui ab-
 „ biamo dato il detto Regno di consentimento de'
 „ nostri Frati, avendo speranza in Dio, che per
 „ la sua valenza, e per la sua fedeltà, e potenza,
 „ quello Regno verrà a pace, e rallegrerassi Italia,
 „ e lo 'mperio Romano si rinformerà, e la Santa
 „ Terra sia soccorsa. Conciossiacosà dunque che

Q

quel-

„ quello Re per accrescimento della cattolica Fede,
„ per onore della Chiesa, e buono stato d' Italia,
„ per desiderato stato de' fedeli, accesi d' amore di
„ fede e divozione, ricevuto lo 'nsegno della S. Croce
„ contra lo predetto Manfredi, e contra a' Saraceni,
„ avvegna in queste parti colla sua potenza, noi
„ attendemo. Che s' appartiene al popolo Cristiano
„ e specialmente in Talia, e ai veraci fedeli, che
„ sono fuoricacciati di Fiorenza, e dall' altre Cittadi,
„ che cose salutevoli si faccia di fatto nel comin-
„ ciamento, il quale richiede, che proceda di va-
„ lente ardita mano. Quelli d' Italia, e gli altri
„ fedeli Cristiani chiamano con molta grazia a così
„ salutare oste in servizio di Cristo. E acciocchè
„ ogni uomo quella intenda più volentieri, e più
„ animosamente ad avere gli beni spirituali, che
„ sono meglio de' temporali, e noi confidandoci
„ della grazia di Dio, e della potenza, che ci ha
„ data di potere legare, e sciogliere tutti quelli,
„ che piglieranno il segno della Croce contra
„ il detto Re, e Saracini; che ditti sono in pro-
„ prie persone e spese, avranno piena remissione di
„ lor peccati. Sì diamo a quelli, che nol faranno
„ in propria persona, ma alle loro spese secondo
„ la qualità, e la facultà loro e uomini in sufficien-
„ ti manderanno. E quelli, che all' altrui proprie
„ spese v' andranno in loro propria persona diamo
„ piena remissione di loro peccati. Quelli che ad
„ aiutorio di questi fatti, de' suoi beni farà aiuto-
„ rio secondo il loro volere dea al tollitore, il
„ quale è mandante sopra questo, e chi in ciò da-
„ rà aiutorio e consiglio che bisogni, e chi sopra
„ ciò predicherà il nome della Croce. Vogliamo
„ altresì, che quelli, che piglieranno il nome del-
la

„ la Croce abbiano quella perdonanza e privilegio,
 „ li quali si danno per Concilio generale a quelli
 „ che vanno oltre mare. E quelli poi, che averan-
 „ no presa la Croce, le loro moglie esser sotto di-
 „ fendimento della Chiesa di Roma, ordinando che
 „ le loro cose e beni infino ad ora salvi siano in-
 „ fino che di lor tornata o morte sia certezza. E
 „ gli Arcivescovi, e Vescovi patroni di quella co-
 „ tale Crucciata, e gli Arcidiaconi, e loro Crucia-
 „ ti, per nostra Cittade non lassare gli predetti
 „ Crucciati contra la nostra defensione da alcuna per-
 „ sona pur molestare contra ragione; cotali mole-
 „ statori costringendo senza appellagione per l'Ec-
 „ clesiastico legame. Per la qual cosa mandiamo
 „ comandandovi per l'utilità dell'Apostolicale Se-
 „ dia, che contra Manfredi, e gli Saracini predetti
 „ per le vostre Cittadi, e per gli vostri uomini suffi-
 „ cientemente facciate bandire la Croce, acciocchè
 „ gli fedeli de Cristo vadano più tosto a udire la
 „ parola di Cristo. Tutti quelli che veramente sono
 „ pentuti, e confessi, li quali iurano alla vostra
 „ predicazione, o di colui, che voi farete predica-
 „ re per le vostre Cittadi o Ville o Castella, od a
 „ ciascuno ragionamento, concediamo quaranta dì
 „ perdono; e così a quelli, che predicheranno. E
 „ ciocchè non manchi nulla a compire il fatto a
 „ voi commesso concediamo piena facultà di scio-
 „ gliere secondo la forma della Chiesa chi avesse fe-
 „ rito clerico, o micidiale, o sforzate femine, ac-
 „ ciocchè per questa remissione ricevano la Croce,
 „ o a seguitar la detta Croce, ovvero mandarvi al-
 „ le dette spese buoni combattitori; se non fosse sì
 „ enorme il predetto delitto, per lo quale debbie-
 „ no esser mandati all'Apostolical Sedia. A cotai

„ condizione perdonando, che gli predetti, che a
 „ veffino feriti clerici, o micidiale, o sforzatori
 „ convenevolmente foddisfaceffero a chi aveffe da
 „ loro ricevuto iniuria o danno. E Voi, e quelli,
 „ che predicheranno quefte cofe, ammonite gli Ret-
 „ tori delle Chiefe, che eglino co' loro Parroechiani
 „ a udire la parola della Croce divotamente vegna-
 „ no. E in quelle prediche, che vi parrà di leggere
 „ il tenore di quefte lettere, fate di fporle con ro-
 „ verenza.

Friderici II. Diplomata quaedam heic edimus.

In nomine Sanctae, & individuae Trinitatis.
Fridericus Secundus Divina favente clementia Roma-
norum Imperator semper Augustus, & Rex Siciliae
gloriosus. Inter caetera Imperialium virtutum praecla-
ra Insignia velut sidus aureum, & gemma clarissima
fulget in Principe, si suorum fidelium merita ante
suae Maiestatis oculos habet, & eos quorum sincera
fides, quorum sinceritas, quorum devotio, & prae-
clara obsequia circa sui Imperii diadema respondent,
congruis honoribus, & beneficiis honorat, & promo-
wet. Proinde notum facimus universis Imperii nostri
fidelibus praesentibus, & futuris quod nos imitantes
vestigia Progenitorum nostrorum Friderici, & Henrici
quondam Imperatorum Divinae mem. dilectos carissi-
mos Principes nostros Viros Illustres Guidonem, Tigri-
num, Rogerium, Marcoaldum, & Aghinulphum
filios quondam Guidonis Guerraie, Tusciae Comites Pala-
tinus pro illo magnifico, & honorabili servitio quod
ipsi, & progenitores eorum, Progenitoribus nostris Re-
gibus, & Imperatoribus Romanorum fideliter exhi-
buerunt, & ipsi iidem nostro tempore nobis & Imperia
contulerunt, & omnia bona ipsorum & possessiones,
quae,

quae, & quas modo iuste habent vel detinent, aut ad eos pertinent, vel ad alios ipsorum nomine habentur vel detinentur, vel ipsi in posterum rationabiliter adquisierint sub nostra, & Imperiali protectione atque tutela suscepimus, eisque & eorum legitimis haeredibus concessimus, & confirmavimus. Vt autem abundantiori nostrae gratiae praerogativa laetentur, concedimus eis, & eorum legitimis haeredibus specialique largitione donamus, & confirmamus omnia Regalia nostra, & omnem nostram iurisdictionem, quae & quam habemus in omnibus terris ac possessionibus, & rebus eorum, quas ipsi modo habent ac tenent per se, vel per alium, aut eis ullo modo pertinent, vel ab aliis ipsorum nomine sive per eos detinentur, & his omnibus, quae in posterum adquisierint, videlicet Bannum, Placitum, Districtum, Telonium, Pedagium, Ripaticum, Mercata, Aquas, Aquarumque decursus, Piscationes, Venationes, Paludes, Argenti fodinas, Ferri fodinas, & quicquid metalli vel thesauri in terra sua inveniri potest. Alpes quoque, & montes, valles, & omnia ea quae ad nos, & Imperium spectant. Quas utique terras, & possessiones dignum duximus propriis exprimendas vocabulis. Motillianum cum Rocca, & Castello, & cum tota curte eiusdem, Castrum quod dicitur Tredotium, Gragnanum vallis, Monsratullum, Abbatiam de Acerata cum tota curte eiusdem, Linare, Abetem, totum territorium Galliani, Terminum, Povelanum, Marradi, Abbatiam S. Reparatae, medietatem Bifurchi cum dimidia suae curtis, Cammuranum, tertiam partem Gambaraldi, centum mansos de terra quos habent de Gattaria cum duobus Castellis, videlicet Montebello, & Montevecchio, Portinam, Plebem Sancti Ioannis dictam Monte de Pintana, Bacagnanum cum tota curte sua, Castellum Ioannis Ar-

duini, totam Collinam S. Hillari, Montem de Rodio,
 Fontanellam, Aquaratam, & totum territorium de
 Caxanico, Blancani, Carlam, Mirilliolum, Montem
 Ceperani, Coniculum, Petram auri cum sua curte,
 Castellum novum, Rafagnuolum, Senzanum, Dova-
 dulam cum sua curte, Cellum, Montem Pauli, Cel-
 le, Montem Acutum, Scanellum, Vidiglianum, Rivagot-
 ti, Rafidignanum, Curianum, medietatem curtis
 de Santuriano, Castellum de Collina, Lucarellum,
 Pausalupum, Porticum Mesaurise, Castellum de Mon-
 te de Fracta, dimidium patronatus Abbatiæ Sancti
 Benedicti in Bisurco, Plamicarii, Castellum de Alpe,
 Corniolum, Podium Vbaldi, Castellum quod dicitur S.
 Benedictus, Roccam de Bagno, & Burgum, &
 Plebem, & Balneum cum sua curte, Fregabolziam,
 duas domos in Montenano, Bibianum, Rincine cum sua
 curte, Lirzaiam, Castilionem, Pauranum, Bur-
 gum de Gena, Livemalum, Scerfi, dimidium Burgi
 S. Donati in Poci, Raddam, Ricavum, quinquaginta
 Mansos terrae in curte de Grignano, & Monte-
 Rinaldi, Impoli cum sua curte, Fumaia, Granfo-
 lum, Carbonaiam, Turrimbenosi, Collem de Petra
 cum sua curte, Lontratum, Petriolum, Gonsenti,
 Musignanum cum curte, Collegonzi, Petrorium, Or-
 bignanum, Burianum, dimidium Plebis de Vagliano,
 Vinci cum sua curte, Lanèzanum cum sua curte,
 Podium de Coleulo cum omnibus appenditiis suis.
 Item quidquid habent in Civitate Pistorii, vel
 extra, seu habere debent vel alii suo nomine ha-
 bent, vel habere debent, Poluviciam cum sua curte,
 Panicale, Casale Guidi, Ponti, Montem Murlum
 cum sua curte, Radicaia, Valle de Agnia, & quid-
 quid habent vel habere debent in Agnia, sanctum A-
 matum, Brandelli cum Plebe, & toto territorio e-
 iusdem

iisdem, Casule, Crispold, Cucunium, V. pellatam, Pua-
pilsium, Montale, Pitellium, S. Marcellum, Ga-
xinianam, Castellum Presbiteri Ruffini cum tota cur-
te, Alpe Vrsue, Guzzum, in Rocca montis Aguti
duas domos, Calenzanum cum curte, quicquid ha-
bent in Monte Morello; Quartam partem Castri de
Legari, Campianum; Riofredum, quod est supra San-
zernum, Monte Gufoni, Sassum Locum, Vespegna-
num cum curte, Castaiuolam, Verzanum, Famelum,
Cuezanum, Abbatiam de Incastro, Panculem, Bor-
stolenam, Casole, Montagutulum, Villam de Vitil-
liano, & Corpofanto, Ampinam cum sua Curte,
Corellam, Rasoinum, Turicellam, Orticariam, Gal-
legatam cum curte, Bitiminum cum curte, San-
bavellum cum curte, S. Gaudentium, & Abbatiam,
& totam montaneam S. Gaudentii, Vicoratum cum
curte, Fornacem, S. Leoninum cum curte, Rocchi-
sam, Capraolam, Furtiam cum urte, Monteagutu-
lum, Abbatiam de albo vino, Palmaiorem, Monte-
sassi, Scopetum, Monteritundum, Agenem, Gali-
gam, Monte di Croce cum curte, Plebem de Ro-
mulo, Rosanum cum curte, Neozanum, Falganum,
Rufinam, Patronatum Ecclesiae Cannapetulae, & ter-
ritorium, Ristumque de Massa, Magnale, Altome-
nam, Secundulae, S. Gervasium, Sezzatam, Ri-
chianum cum Curte, Tagliafuni, totum territorium
S. Petri de Groppina, & eius Plebis, Trappolam,
Montem lungum, diuidium Gangherete, Puzzum
cum sua curte, Tassum, Ricarum, Petravelsam,
Duddam, Tursolae, Castellum Vecclum de Caxa,
Viescham, Pulizanam, Terram Guiglielminam, quam
tenent filii Vguiccionis Pazzi in feudum ab eisdem
Comitibus, Castellum de Loro cum sua curte, Basti-
ticam cum sua curte, Rocchittam, Lanzolinum,

Capposelvoli , & omnia alia castra , iura , actiones nomina , & res quae dictis Comitibus , vel eorum Patri pervenerunt a Guizzardo de Loro , vel eius filia , ubicumque , & qualitercumque sunt constituta , sicut in publico instrumento sibi inde facto continetur , Castillionem quod filii Octaviani Pazzi habent in feudum ab eis , Castrum Montaguti cum curte , Monzoni , Barbisbio , Montaio cum curte , Montegonzi , dimidium de Ricasole , dimidium de Podio Taico , Montevarchi cum curte , Castellum Castagnarium , Romenam cum curte , Pozzanum , Papianum , Montefrancum , & Lonnanum , Battifollem , Cleticam , Glanzolum , Montem Mugnarium , Poppium cum curte , Corentium , medietatem montis de Raginopoli , Ciernam cum curte , Pogiobozi , Partinam cum curte , Mont' Orsaio , Monte de Cornio , quartam partem de Vignole , quartam partem de Monticelo , Burgum de S. Mama , Lorinzanum cum curte , dimidium Mont' Agutoli , dimidium Subbiani , dimidium Falconis , Vanna , Casule , Plebem de Bugliano , Comandisiam de Frunzola , Placitum de Moiano , quartam partem de Raziolo , Riscicum , Sigillianum , Coita , Guardiam Abbatiae de Campollesis , & omnes arbergarias , quas habent in Romania , & in Tuscia ; Gessum , Cerretum cum curia sua , Trevallis ; & Pontecclarum . Item addimus & damus eis in rectum & regale feudum atque concedimus Castrum Corzani positum in partibus Romaniolae , cum tota curia sua , & cum omnibus pertinentiis suis , & districtu , & iurisdictionem ipsius Terrae , & curiae suae atque hominum eorundem locorum . Specialiter autem hoc indulgemus eis , ut non compellantur de aliqua causa sub alicuius , ut ad nos veniant , vel a nunciis nostris metu cognatorum Anselmi , vel alio iusto impe-

di-

dimento interveniente possint per responsales suos vel nuncios nobis , & nostris nunciis sine nostra indignatione respondere . Haec autem omnia superius scripta cum omnibus curtibus , & districtibus , & pertinentiis eorum concedimus eis , & eorum haeredibus legitimis , & Imperiali auctoritate confirmamus . Statuentes igitur iubemus , ut de cetero nullus Archiepiscopus , Episcopus , nec Dux , nec Marchio , nec Comes ; nec Potestas , nec Civitas , nec Rectores , nec universitas , nec aliqua magna persona , nec parva , eos vel eorum haeredes legitimos in hac nostra concessione molestari , vel iniuriari , aut inquietare , vel molestare praesumat . Siquis vero hanc nostram auctoritatem ausu temerario violare praesumpserit centum libras auri purissimi pro poena se compositarum cognoverit ; dimidium Fisco nostro , & dimidium praedictis Comitibus , aut haeredibus eorum legitimis , nullis aliis privilegiis , seu concessionibus ab Imperiali culmine impetratis vel impetrandis huic concessioni , & privilegio in aliquo praeciudicantibus . Ut autem hoc verius credatur , & ab hominibus inviolabiliter conservetur , praesentem paginam scribi , & Maiestatis nostrae Sigillo iussimus communiri . Huius rei sunt testes .

Bernardus Aquilegien. Patriarcha .

Sipbridus Archiepiscopus Maguntinus .

Vlricus Patavien .

Sipbridus Augusten .

Bertholdus Brixiae .

Albertus Tridentinus Electus .

Ludovicus Dux Bavariae , & Comes Reni Palatinus .

Guilielmus Marchio Montis Ferrati .

Marchio de Andes .

Corradus Praepositus de Tanna .

} Episcopi .

Gug.

Guamerius de Blanda Imperialis aulae Dapifer.

Anselmus de Iustina Imperialis aulae Mariscalcus.

Corradus Pincerna Imperialis aulae. Et alii.

Signum D. Friderici Secundi Romanorum Dei gratia Invictissimi Imperatoris, & semper Augusti, & Serenissimi Regis Siciliae.

Ego Corradus Meten. & Spiren. Episcopus Imperialis aulae Cancellarius vice Domini Henghelberti Colonien. Sedis Archiepiscopi & totius Italiae Archicancellarii recognovi.

Haec acta sunt anno ab Incarn. Domini MCCXX. Imperante Domino Friderico II. Dei gratia Romanorum Imperatore semper Augusto, & Rege Siciliae. Anno Imperii eius primo; Regni vero Siciliae XXII.

Datum in Castris apud Montem Rosum prope Surrium III. Kalendas Decembris Ind. VIII.

In Dei nomine Amen. Anno Domini a Nativitate MCCLXXXV. Ind. VIII. die Iovis XXIII. Iunii. Hoc est exemplum cuiusdam autentici Privilegii per me Guidonem subscriptum Notarium, sumptum ex autentico Privilegio scriptum, & recognitum per supradictum Corradum, sigillatum cum Sigillo pendente cum cordula serica de viridi, & cum Sigillo aërae albae habente Imaginem Imperatoris habentem in manu sinistra pomum rotundum, & in manu dextera Crucem, & habentem in circulo ipsius has litteras Sigilli: Fridericus Dei gratia Romanorum Imperator semper Augustus. Domino Beno Iudice ordinario insinuatum fuit & in eius praesentia per me ipsum Guidonem Notarium, & alios subscriptos Notarios, ultra Bencivennam

nam, Manuellum, Ioannem, & Donatum diligenter eorum Authentico auscultavi, & cum dictus Iudex agnosceret illum cum dicto autentico concordare ut adhibeatur videm exemplo de cetero plena fides suam auctoritatem interposuit, & decretum. Ego Benciven. de Cama Imperiali auctoritate Notarius hoc exemplum cum infrascriptis Manuello, Ioanne, & Donato Notariis ad autenticum scriptum, & recognitum manu dicti Corradi coram ipso Iudice diligenter & fideliter auscultavi; & quia utrumque concordare inveni de mandato ipsius Iudicis in eiusdem exempli plenam fidem, & testimonium me subscripsi. Ego Manuellus Notarius filius olim Boninsengae de Saluthio hoc exemplum una cum suprascripto Bencivenna & infrascriptis Ioanne & Donato Notariis ad autenticum scriptum, & recognitum manu dicti Corradi coram ipso Iudice diligenter & fideliter auscultavi, & quia utrumque concordare inveni de mandato ipsius Iudicis in eiusdem exempli plenam fidem & testimonium me subscripsi. Ego Ioannes Notarius de Pap. hoc exemplum una cum suprascriptis Bencivenna, & Manuello, & infrascripto notario Donato ad autenticum scriptum & recognitum manu dicti Corradi coram ipso Iudice diligenter, & fideliter auscultavi; & quia utrumque concordare inveni, de ipsius Iudicis mandato, & eiusdem exempli plenam fidem, & testimonium me subscripsi. Ego Donatus filius quondam Cungi de Soci Imperiali auctoritate Notarius hoc exemplum una cum suprascriptis Bencivenna, Manuello, & Ioanne Notariis ad autenticum scriptum, & recognitum manu dicti Corradi coram ipso Iudice diligenter & fideliter auscultavi; & quia utrumque concordare inveni de ipsius Iudicis mandato in eiusdem exempli plenam fidem, & testimonium me subscripsi. Ego Guido quondam Orlandi de Civitate Arretii Imperiali auctori-

Guamerius de Blanda Imperialis aulae Dapifer.

Anselmus de Iustina Imperialis aulae Marchescalcus.

Corradus Pincerna Imperialis aulae. Et alii.

Signum D. Friderici Secundi Romanorum Dei gratia Invictissimi Imperatoris, & semper Augusti, & Serenissimi Regis Siciliae.

Ego Corradus Meten. & Spiren. Episcopus Imperialis aulae Cancellarius vice Domini Henghelberti Colonien. Sedis Archiepiscopi & totius Italiae Archicancellarii recognovi.

Haec acta sunt anno ab Incarn. Domini MCCXX. Imperante Domino Friderico II. Dei gratia Romanorum Imperatore semper Augusto, & Rege Siciliae Anno Imperii eius primo; Regni vero Siciliae XXII.

Datum in Castris apud Montem Rosum prope Survirum III. Kalendas Decembris Ind. VIII.

In Dei nomine Amen. Anno Domini a Nativitate MCCLXXXV. Ind. VIII. die Iovis XXIII. Iunii. Hoc est exemplum cuiusdam authentici Privilegii per me Guidonem subscriptum Notarium, sumptum ex authentico Privilegio scriptum, & recognitum per supradictum Corradum, sigillatum cum Sigillo pendente cum cordula serica de viridi, & cum Sigillo aërae albae habente Imaginem Imperatoris habentem in manu sinistra pomum rotundum, & in manu dextera Crucem, & habentem in circulo ipsius has litteras Sigilli: Fridericus Dei gratia Romanorum Imperator semper Augustus. Domino Beno Iudice ordinario insinuatum fuit & in eius praesentia per me ipsum Guidonem Notarium, & alios subscriptos Notarios, ultra Bencivennam

nam, Manuellum, Ioannem, & Donatum diligenter eorum Authentico auscultavi, & cum dictus Iudex cognosceret illum cum dicto authentico concordare ut adhiberetur eidem exemplo de cetero plena fides suam auctoritatem interposuit, & decretum. Ego Benciven. de Cama Imperiali auctoritate Notarius hoc exemplum cum infrascriptis Manuello, Ioanne, & Donato Notariis ad autenticum scriptum, & recognitum manu dicti Corradi coram ipso Iudice diligenter & fideliter auscultavi; & quia utrumque concordare inveni de mandato ipsius Iudicis in eiusdem exempli plenam fidem, & testimonium me subscripsi. Ego Manuellus Notarius filius olim Boninsegnæ de Saluthio hoc exemplum una cum suprascripto Bencivenna & infrascriptis Ioanne & Donato Notariis ad autenticum scriptum, & recognitum manu dicti Corradi coram ipso Iudice diligenter ac fideliter auscultavi, & quia utrumque concordare inveni de mandato ipsius Iudicis in eiusdem exempli plenam fidem & testimonium me subscripsi. Ego Ioannes Notarius de Pap. hoc exemplum una cum suprascriptis Bencivenne, & Manuello, & infrascripto notario Donato ad autenticum scriptum & recognitum manu dicti Corradi coram ipso Iudice diligenter, & fideliter auscultavi; & quia utrumque concordare inveni, de ipsius Iudicis mandato, & eiusdem exempli plenam fidem, & testimonium me subscripsi. Ego Donatus filius quondam Cungi de Soci Imperiali auctoritate Notarius hoc exemplum una cum suprascriptis Bencivenna, Manuello, & Ioanne Notariis ad autenticum scriptum, & recognitum manu dicti Corradi coram ipso Iudice diligenter & fideliter auscultavi; & quia utrumque concordare inveni de ipsius Iudicis mandato in eiusdem exempli plenam fidem, & testimonium me subscripsi. Ego Guido quondam Orlandi de Civitate Arretii Imperiali auctori-

tori-

Veritate Iudex ordinarius, & Notarius hoc exemplum ex Authentico scriptum, & recognitum manu dicti Corradi fideliter subscripsi, & postmodum in praesentia dicti Iudicis, cum dictis Notariis Bencivenne, Manuello, Ioanne, & Donato diligenter cum ipso autentico auscultavi; & quia utrumque concordare inveni ipsius Iudicis mandato ad eiusdem exempli plenam fidem, & testimonium me subscripsi. Ego Bonus olim Bonavoliae de Puppio Imperiali auctoritate Iudex ordinarius, atque Notarius supradictis omnibus coram me actis auctoritatem meam interposui, & decretum.

Fridericus Dei gratia Romanorum semper Augustus, Hierusalem, & Siciliae Rex. Licet gratiae Imperialis benignitas singularis fidelibus; & devotis suis favorabilem exhibere se debeat, illis specialiter favorabilior esse tenetur, qui mundanis voluptatibus abdicatis omnino, soli servitio illius coelestis Principis adhaesisse noscuntur, quem adorant, & metuunt. Reges terrae, & de prudentia eius fastigium tanti nominis ac dignitatem adsumunt. Inde est igitur, quod notum esse volumus universis Fidelibus nostris per imperium constitutis tam praesentibus, quam futuris, quod Frater Benignus Venerabilis Abbas monasterii Vallisumbrosae devotus noster per nuncium & Monachum suum Fratrem Iacobum duo privilegia, unum videlicet Friderici Imperatoris recolendae memoriae quondam Avii nostri, & aliud Henrici tunc Regis & Imperatoris per modum pie recordationis Patris nostri, unius per omnia, eiusdemque tenoris nostrae Celsitudini praesentavit, in quibus vidimus contineri, qualiter praedicti Avus, & Pater noster Vallumbrosanam Ecclesiam cum omnibus monasteriis Vallumbrosanae Congregationis

mis ubilibet positus, sub sua protectione receperant, statu-
 entes, ut nullus Archiepiscopus, Episcopus, Dux,
 Marchio, Comes, Vicecomes, nulla civitas, nulla
 persona parva vel magna, ecclesiastica vel secularia
 praedicta monasteria inquietare audeat, vel eorum pos-
 sessiones, vel reliqua bona auferre, minuere, vel quo-
 cumque modo vexare praesumat, sed cuncta quae eisdem
 monasteriis oblata sunt, vel offerri contigerit,
 vel aliis quibusque modis iuste acquisita sunt, vel in
 futuro acquisierint, libera, & quieta servorum Dei
 servitiis & utilitatibus subiaceant. Praeterea Impe-
 riali auctoritate concesserunt & confirmavero eidem
 Vallumbrosanae Ecclesiae & eius monasterio, salva in
 omnibus Imperiali iustitia, quaecumque iusto possident,
 vel in futuro possessuri sunt, ut nulla Potestas, nulla
 persona, nulla civitas, nec Florentia, nec alia, fo-
 drum aliquod, vel districtum, vel aliquam exactionem
 a rusticis, vel conversis praefatorum monasteriorum
 exigere vel accipere praesumat, poenam centum libra-
 rum auri purissimi transgressoribus imponentes. Unde
 memoratus Abbas Celsitudini nostrae humiliter suppli-
 cavit, ut praedictum monasterium Vallisumbrosae cum
 omnibus aliis monasteriis suis sub speciali gratia, pro-
 tectione nostra recipientes, praedicta privilegia Avi &
 Patris nostri recolendae memoriae confirmare in perpe-
 tuum de nostra gratia dignaremur. Nos autem in ope-
 ribus misericordiae, & pietatis praefatum Avum &
 Patrem imitari volentes, & considerantes etiam reli-
 gionis observantiam, & vitam laudabilem memorati
 Abbatibus, & Fratrum suorum, pro remedio Progenito-
 rum nostrorum, & conservatione salutis nostrae, sup-
 plicationes eius favorabiliter admittentes, monasterium
 ipsum cum omnibus monasteriis sibi subiectis, & eorum
 bona sub speciali protectione nostra recepimus, & dicta
 duo

duo privilegia, & quaecumque contineantur in eis, auctoritate Imperiali perpetuo confirmamus, statuentes, ut nulla omnino persona alta vel humilis, ecclesiastica vel secularis, monasterium ipsum Vallisumbrosae, vel quodlibet monasteriorum suorum, & eorum bona contra praesentem confirmationem molestare in aliquo, seu perturbare praesumat, quod qui praesumpserit indignationem nostram, & poenam quinquaginta librarum auri, praeter poenam in privilegiis iam memoratis expressam pro tantae temeritatis audacia se noverit incursum; medietatem camerae nostrae, & aliam medietatem passis iniuriam persolvendam. Ad huius itaque confirmationis nostrae memoriam, & robur perpetuo valiturum praesens privilegium fieri, & sigilla Maiestatis nostrae iussimus communiri. Huius rei testes sunt.

Albertus Magdeburgensis, & Laudo Reginus Archiepiscopus Curenensis Episcopus, & Abbas S. Galli. Cicensis Episcopus . . . Brixen. electus. Iacobus Taurinensis, M. Imolen. & Brixen. Episcopi. L. Langravius Turingiae. Albertus Dux Saxoniae. Rainaldus Dux Spoleti. H. Magister Domus Teutonicorum S. Mariae in Hierusalem. Azzo Marchio Esten. Comes G. de Vienna, & frater eius. Comes de Queu reberte, & alii quamplures.

Signum Domini Friderici II. Dei gratia invictissimi Romanorum Imperatoris semper Augusti, Hierusalem, & Siciliae Regis.

Acta sunt haec Anno Dominicae Incarnationis MCCXXVI. Mense Maii, XIV. Indictione, regnante Domino nostro Friderico II. Dei gratia invictissimo Romanorum Imperatore semper Augusto, Hierusalem.

&

& Siciliae Rege, anno Imperii eius sexto, Regni Hierusalem primo, Regni vero Siciliae XXVIII. feliciter. Amen.

Data apud Parmam Anno, Mense, Indictione praescriptis.

(4) Villas, forte a more Gallico, quo oppida, &c.

(5) Quam in Codice MS. Bibliothecae Riccardianae, membranaceo quidem, & saeculo XIV. scripto, Orationem quandam a Legatis Genuensibus coram Friderico II. Imperatore habitam, & ipsius Augusti ad eos responsionem offendissem, operae pretium me facturum arbitratus sum, si eas heic ederem, tum quia his illorum temporum historia exornari & illustrari potest, tum quia duo monumenta sunt, in quibus Tuscae linguae exordia, & puritatem subspicere est.

Come il Comune, e 'l Popolo di Gienova mandò Ambasciadori a Messer Federigo Secundo Imperadore pregando, e chiamando mercede, che dovesse loro perdonare, sottomettendo noi, e 'l detto Comune, e 'l Popolo, e promettendo fermamente d'essere sempre obediienti a' suoi comandamenti, e volere.

IL Comune del Popolo di Gienova inginocchiato con voti lagrimevoli si gitta a' piedi della Vostra Maestà Imperiale come peccatore degno di morte. Avvegnachè la colpa sia leggiera quanto alle comun genti, non intanto pongo esser lieve quello unde il Signore si crucia, pregando devotamente per la pietanza dell' altissimo Iesu Christo,

„ sto, il quale apre il grembo della sua misericor-
 „ dia a coloro, che con fermo pentimento tornano
 „ alli suoi piedi. So bene, che perdonanza non
 „ puote esser senza colpa; nè noi non siamo senza
 „ essa; ma non in tanta, che tornando pentiti al-
 „ la mercede, l'ira del Signore per exemplo dell'
 „ Onnipotente non dovesse ammolare, se piacesse
 „ alla sua benignità. Noi avemo veduto spesse fiate,
 „ che 'l Principo perdonò alla parte di coloro, i quali
 „ egli vinse combattendo, e se la detta parte aves-
 „ se vinto non averebbe perdonato lui. Noi avemo
 „ veduti molti accresciuti in ricchezze, in grandi o-
 „ nori per grazia, e per caldo dello 'mperio, li
 „ quai prefero l'arme contra lui. In questo, cotanto
 „ è miglior la nostra ragione; imperciocchè la no-
 „ stra Città non fue trovata in tanto peccato. E
 „ perciò il glorioso Imperadore, il quale è detto
 „ nel mondo secondo Dio abbia reggimento tra le
 „ genti a similitudine de Dio; perocchè lui non
 „ vuol perdere i peccatori senza gran colpa, ma
 „ vuole ch' eglino tornino a penitenzia prima, poi
 „ l'ubbidiscano, e steano soggetti come se convie-
 „ ne: che se Dio perdesse tutti gli uomini tante vol-
 „ te, quante volte elli peccano, in poco tempo per-
 „ dere' tutta la gente, ficchè non rimarrebbe alcu-
 „ no uomo nel secolo. Santo Padre, fa quello che
 „ tu di misericordia se' lodato d' aver fatto a mol-
 „ ti, cioè di perdonare a molti, specialmente mol-
 „ te volte a coloro, che non erano degni. Ancora
 „ perciocchè neuno vostro antecessore dello 'mperio,
 „ tenne gli freni dello 'mperio più compiuta-
 „ mente de voi, nè con tanta grazia, e lode da
 „ tutte le genti indi dare materia di perdonare.
 „ Perocchè se i peccati, e i falli non se commet-
 „ tess,

„ tessero, voi avvegnachè abbiate le lode tutte, non
 „ avereste quelle della perdonanzia; avendo l'efem-
 „ pio di sì gran Signore, come quelli ch' à perdo-
 „ nato a molti, che maggiormente farebber digni
 „ della sua ira, cioè Cristo. E lo Cielo fa quello
 „ medesimo: che poichè asivole vento à cacciate
 „ le nuvole di sopra l'aire, lo ditto cielo rende lo
 „ die più chiaro, e più resprendente. Oimè come
 „ la nostra pena è grande conosciuta da tutta gen-
 „ te, cioè noi avere la malvolenzia, e l'ira, e la
 „ indegnazione de così alto, e glorioso Prencipe!
 „ E come seremo del tutto deserti, se la speranza
 „ della sua usata misericordia non ci riconfortasse,
 „ ovvero se non credessimo, che la nostra umilitàà
 „ farà la sua ira più lena contro la nostra paura,
 „ per amore de' tanti Dogi, e valenti uomini, quan-
 „ ti sono in questa Corte, i quali tutti portati i
 „ pesti delli suoi secreti e delli suoi consigli, tutti
 „ quanti sì ve preghiano carnalmente, che per a-
 „ more de Dio e della sua santa virtù pieghiate,
 „ lui, che ne debbia perdonare, e questo fate quan-
 „ d' egli si riposa e sollazza con voi, ed è di fuori de
 „ tutti altri intendimenti, acciocchè possa intendere
 „ più dolcemente le nostre parole, le quali vi pre-
 „ ghiamo, che siano zechitamente dette per voi ai
 „ suoi piedi in tal modo, che voi ne rimeniate nei
 „ suoi piaceri, e comandamenti, siccome vogliamo,
 „ e che la mala nominanza che di noi è coria per
 „ lo 'mperio di Roma, sia levata per le vostre beni-
 „ gne parole, e questo dovete fare per buona com-
 „ pagnia, sappiendo come noi eravamo per sua
 „ grazia e ricchi e amati e tenuti con voi insieme
 „ in una fratellanza. Ora che siamo fatti du molti as-
 „ sai pochi, e de ricchi poveri, e de graziosi odia-

„ ti da tutti gli uomini dello 'mperio, e special-
„ mente da coloro, che più ci amavano, piacciavi
„ in ciò Signori non pigliarne desdegno, conciossia-
„ cosachè l'avventure di questo mondo sono diver-
„ se, e senza fermezza di stato. Questo freno do-
„ vete recare a voi, perchè qui non cape vergo-
„ gna nè smesurato spendio; e il nostro Signore,
„ nel cui cospetto siamo, ve ne terrà più cari, e
„ dritti, e fedeli, quand'egli intenderà per vostri
„ prieghi, che voi vogliate rimenare a' suoi piedi
„ quella Cittade, la quale in comune, e in diviso
„ fue per antico, ed è acconcia per ubbidire a' suoi
„ sempiternali piaceri. Che già non è da credere,
„ che ira tra padre, e figliuolo possa durar lunga-
„ mente. Perocchè se il nostro Signore è indegna-
„ to contra la nostra colpa, fa quello ch'egli dee;
„ così se egli ci perdona per gli vostri preghi, fa-
„ rà quello che dovrà, seguitando l'usanza d'addie-
„ tro. Che noi sapemo, che naturalmente li gran-
„ di Signori, e specialmente lo nostro Signore,
„ quand'egli vede, ovvero intende per detto de' suoi
„ fedeli, che alcuno Comune di sua terra, o altri
„ suoi speciali fedeli, sia in avversità, sì gli con-
„ fortano in detti ed in fatti convenevoli, e non
„ tanto gli amici, ma se fosser non amici in tale
„ stato, si ha in costumi il nostro Signore d'atargli,
„ e di confortargli, non mostrandovi alcuno odio,
„ nè malavoglienza in quella parte, e fanno ra-
„ sone per quello, qual uomo ama l'altro nel tem-
„ po della prosperità. Perciocchè chi bene incomin-
„ cia sempre dee istudiare di bene perseverare. E
„ se tutti i nostri amici, li quai debbono mettere
„ per noi l'anima, e'l corpo, vogliono fuggire, e
„ dare segno di non volere darci il loro aiuto dinan-
zi

„ zi alla Veftra Maeflà, preghiamo la mifericor-
 „ dia dell'altiffimo Iddio, che debbia entrare in
 „ mezzo tra la grazia della vofta Signoria, e
 „ la nofta fideliffima fubiezione, e faccia voi in-
 „ verfo di noi moderato, e mifericordiofo Signo-
 „ re, ficcome voi fiete a tutti gli altri voftri fede-
 „ li. E fappiate, che noi avemo fatto devotiffi-
 „ mo faramento fuggere per alcun tempo, nè in al-
 „ cuna parte del mondo, de fofferir morte per ma-
 „ re e per terra, o in qualunque modo che potefse
 „ avvenire, fequitando fempre, e accrefcendo quan-
 „ to più potremo per avere, e per perfone in di-
 „ gnità, e onore della 'mperiale Maeflà. Ma fe
 „ alla vofta Serenità piacerà di fare vendetta di noi
 „ per fpaventare tutti gli altri, acciocchè la nofta
 „ pena faccia via e ammaeftramento a tutti, che fe
 „ debbiano guardare dalle cofe malfatte, preghia-
 „ mo la vofta grazia, che per la paura de Dio;
 „ di noi, e di quella veftra Città abbia tanta, che
 „ la nofta pena fia agguagliata al noftro peccato.
 „ E fe a voi piacerà di così fare, quel voftro Co-
 „ mune ftarà fempre più giechito, e gli altri veftri
 „ fedeli riceveranno materia di conforto di fempre
 „ ftare ubidenti, e accrefcitori dell' onore, del
 „ bene, e della Maeflà 'mperiale. E uno fa-
 „ vio dice che l'uomo foffera in maggiore la pena,
 „ che è agguagliata fecondo la fua colpa, che non
 „ fa quella, che gli conviene portare oltre me-
 „ fura.

*Come Messer Federigo Imperadore rispose a detti
Ambasciadori di Genova di bocca , e come
diede lor parola , che venissero a fare
le sua comandamenta , e per-
donerebbe Lora .*

„ **A** Vvegnachè la 'mperiale Maestà non sia usata
„ di rispondere de sua bocca leggermente , o
„ a tale , o a quale , e specialmente agli uomini
„ dilleggiati , e rei , in una qualche parte la no-
„ stra Serenità piegherà l'onore della Corona non
„ per grazia delli pregatori , ma risponderà a ciò
„ che manifesti , e dica alcuna cosa della volontà
„ del suo core , lo quale à portato già lungo tem-
„ po contra gli uomini malvasi , e frodolenti , e
„ deleggiati , senza fede , e senza lealtà , e senza
„ stabilità , e contradicatori , e contrastanti alla 'm-
„ periale Corona , li quali per li loro meriti per
„ Imperial vendetta debbono essere morti , e i-
„ strutti di questo seculo . Ecco noi avemo notato
„ quante cose se contengono nelli vestri prieghi
„ più specialmente , per le quai noi volemo vin-
„ cere la vostra iniquità , e la vostra malvasità .
„ Dicasti ch'el glorioso 'mperadore il quale è da-
„ to nel mondo secondo Dio , che debbia fare come
„ fece Elli , e come fa degli peccatori , che non
„ gli vuole perdere senza colpa . E' dicesti che il
„ detto Redentore del Mondo , e Governatore del
„ Cielo , è della Terra , e' faceva spesse volte per-
„ donanzia , e donò sua grazia a coloro che non
„ erano degni . E' anche aggiugneste in vestri det-
„ ti , che neuno nostro Antecessore , e' tenne gli fre-
„ ni dello 'mperio più moderatamente per neuno
tem-

83, temporale, che tenga la nostra Serenità. Alla fi-
 84, ne diceste, che la nostra pietanza spesse volte,
 85, avea perdonato a quella parte, che noi avava-
 86, mo vinto combattendo; e se quella parte che fue
 87, vinta da noi, avesse vinto, umqua non ci ave-
 88, rebbe perdonato. Noi confessiamo, e dicemo esser
 89, vero fermamente, che l'onnipotente Dio Padre
 90, eternale aiuta, e misericordia egli ae a ognunque di
 91, dimolti che non ne sono digni. Ma Iuda scomu-
 92, nicato traditore de Iesu Cristo patirà pena
 93, sempreternale di quello peccato, e di quel-
 94, lo tradimento, e starane in supplicio e in tor-
 95, mento d'Inferno sempre. Al quale Iuda è asso-
 96, migliato il Popolo di Genova per quello che gli
 97, ha fatto, e adoperato: e molti sono che adope-
 98, rarebbero nel secolo, tanto com'ellino vivessero,
 99, quello. E anno commesso tali, e tanti peccati
 100, li quali senza penitenzia degli ditti peccati s'egli
 101, muoiono, e in perpetuale carcere e cruciamento
 102, dello 'nferno sono, e seranno cruciati, e tor-
 103, mentati in perpetuo. E coloro che vivono nel se-
 104, colo malfattori per la offensione la quale anno
 105, fatta, e commettono che è loro vietato, tali sono
 106, puniti secondo la legge di Dio, e tali sono giu-
 107, dicati secondo la legge umana, e sono iudicati
 108, dalle podestà delle Terre nel secolo. E' secondo
 109, che le dette potestadi gli condannano, così so-
 110, no poniti, e vendicati. E tali sono mozzicati
 111, delle membra; e a tali sono mozzate le teste, e ta-
 112, li sono arsi; e tali sono impensi. E come che
 113, il peccato sia grande o leggieri, così è mestiere,
 114, che gli malfattori siano puniti per la legge. E
 115, certo Iesu Cristo Creatore non volse che alcun
 116, peccato remanesse senza vendetta. E noi si pren-

„ demo argomento da Lui , e dagli Santi Padri , e
„ dalle secrete Scritture , le quai dicono : O voi
„ Principi , e Potestà del secolo , non pensate che
„ sia alcun peccato nel secolo . Se gli malvasi uo-
„ mini sono puniti , e costretti da voi , nè alcuna
„ cosa può esser al mondo più graziosa , nè onde
„ possiate offerere a Dio maggior sacrefizio , che
„ se voi ordinate , che coloro siano castigati di con-
„ venevole castigamento , li quai impiamente gua-
„ stano le contrade ; imperciocchè specialmente co-
„ minciamento è de dritto Signore fare dritto iudizio,
„ e iustizia ; e che gli malefizi non rimangano impuni-
„ ti , e ciò dee esser di fermo proponimento . E anche
„ dee pur guardare sottilmente , che gli maggiori
„ non si sottomettano , e non costringano troppo
„ li minori ; e questa è dritta e convenevole Signo-
„ ria . Noi siemo misericordiosi ; e voi dite che noi
„ siemo ; e la vostra colpa è lieve secondo che voi
„ proponete dinanzi a noi . Adunque perchè non
„ compie la vostra gente per opera , quello che
„ voi promettete per loro con dolci parole ? Vegna
„ al nostro comandamento il Popolo di Gienova tut-
„ to abbattuto a piedi della nostra Serenità secondo
„ ch'egli promette , e stea dinanzi al nostro co-
„ spetto , e ciascuno di loro renda ragione di quel-
„ le cose ch'egli anno fatto contra l'onore dello
„ 'mperio ; e fatta di ciò degna esaminazione , al-
„ lora se seguiranno le vostre opere , e farà gui-
„ derdonato a Voi , come ferete trovati d'esser de-
„ gni , e così vostra pena è eguale al vostro pecca-
„ to , siccome voi pregatte zachitamente ; e ciò
„ che vi potremo far di grazia sì voi faremo , sal-
„ vo in ogni cosa l'onore dello 'mperio , e salvo
„ che agli altri fedeli dello 'mperio nonne romanes-
„ se mortale exemplo .

Ex

EX tunc vacat Imperium usque ad annum Domini 1274. & tunc fuit electus in Imperatorem Comes Rodulphus (1).

(1) Rodulphi huius Imperio Rodulphus quidam Vicarius eius erat in Tuscia, cuius privilegium hoc heic proferre fert animus.

*Privilegium Rudolphi Imperialis aulae Cancellarii,
& Rudolphi Romanorum Regis semper Augusti
in Tuscia Vicarii anno MCCLXXXII.*

Rudolphus Imperialis aulae Cancellarius, Serenissimi Domini Rudolphi Romanorum Regis semper Augusti in Tuscia Vicarius generalis, universis Romani Imperii fidelibus amicis suis salutem, & sinceræ dilectionis affectum. Etsi munificentiae Imperialis gratiam singulis exhibeamus libentius, quos fideles Imperio ab operum experimento cognoscimus, quadam tamen praerogativa sollicita cogitationibus inducimur, & assidua meditatione pensamus, qualiter personis Ecclesiasticis gratiosius & libentius liberalitatis dexteram extendamus. Eapropter per praesens privilegium vobis volumus esse notum, quod nos attendentes fidem puram, devotionem sinceram, & grata servitia, quae religiosus, & discretus vir, D. Rogerius Abbas S. Michaelis de Passiniano & ipsius Monasterii Capitulum, & Conventus devoti & fideles Imperii exhibuerunt, & haecenus exhibent incessanter, & exhibere poterunt in futurum, ad honores & profectus eiusdem Domini Regis, & Imperii ampliandos; volentes quoque Abbatem, Capitulum, & Conventum dicti Monasterii Syndico

& Procuratore Abbatis, Capituli, & Conventus eiusdem Monasterii, corporeo iuramento recepto, iure & nomine Abbatis, Capituli, & Conventus praedictorum, quod ab hac hora in antea fideles erunt eidem Domino Regi & Imperio, secundum formam debitae fidelitatis, auctoritate nobis concessa omnia iura, iurisdictiones, & regalia quae habent, tenent, & possident Abbas, Capitulum & Conventus dicti Monasterii, vel alia persona pro eis, seu praedecessores eius habuerunt, tenuerunt, & hactenus possiderunt in feudum olim a Divis Augustis, quae tamen ab ipso, vel praedecessoribus suis alienata non essent in Tuscia ubicunque, Castris, Oppidis, Burgis, Villis, Abbatibus, Hospitalibus, Capellis, Grangiis, & locis quibuscunque, necnon Universitatibus, Collegiis, personis, possessionibus, honoribus, usibus, patronatibus Ecclesiarum, terris cultis & incultis, aquis & aquarum decursibus, molendinis, piscariis, silvis, venationibus, montibus, planis, vallibus, pascuis, iustitiis & rationibus singulis, ubicunque & in quibuscunque consistant, eidem Abbati iure & nomine Capituli, & Conventus ipsius Monasterii de Passiniano, & de speciali gratia, & ex certa scientia nostra damus, concedimus, & etiam confirmamus, obedientia & reverentia Sedis Apostolicae, ac honore, & iurisdictione Imperii semper salvis, investientes eundem D. Procuratorem, & Syndicum pro parte Abbatis, Capituli, & Conventus praedicti Monasterii per librum Sacrae Scripturae iure honorifici & recti feudi de omnibus & singulis supradictis, ita quod Abbas, Capitulum, & Conventus praedicti ea omnia habeant, & teneant, ac possideant pacifice & quiete sine contradictione D. Regis, & Romani Imperii praedictorum, & alicuius personae parvae vel magnae, ecclesiasticae vel secularis, Communis, Collegii, & Uni-

per.

Verſtatis, vel alterius cuiuſcumque. Siquis autem prædictam, vel aliquid prædictorum, violare, infringere, aut contradicere præſuſerit, præter indignationem eiſdem D. Regis & noſtram, quam cum vel eos, volumus incurriſſe poenam mille marcharum argenti, cuius poenae medietas fiſco, alia vero Monafterio applicetur. In cuius rei teſtimonium & certitudinem pleniorẽ, præſens privilegium publicari manu Donati ſubſcripti Notarii noſtri, & eidem Sindaco tradi fecimus noſtri Sigilli pendentis munimine, ac ſubſcriptione dicti Notarii roboravimus.

Datum in Arce S. Miniatis, præſentibus D. Guidone de Suzzaria Legum Doctore. Religioſo viro D. Barone Abbate Monafterii Montis Scalarii. D. Ioanne de Marconibus Iudice de Suzzaria. D. Conrado Iudice olim D. Ciampoli, & Davizo q. D. Michaelis de Fraſſinis, teſtibus ad hæc vocatis, & rogatis ſub anno Dominicæ Incarnationis MCCLXXXII. XXIX. Octobris X. Indictione, Regni eiſdem D. Regis anno IX.

Loco ✠ Sigilli.

Ego Donatus Benci Ricoveri de Florentia Notarius publicus & familiaris dicti Domini Cancellarii, & Vicarii prædictum Privilegium de mandato dicti D. Cancellarii & Vicarii ſcripſi, & in publicam formam redegi.

Post hunc vacat Imperium uſque ad annum Domini 1209. (1) . . . . . videns frangens lapidem, ut viam ampliaret reperit incluſum librum, & nulla penitus in la-

lapide erat vena scissurae, & charta erat quasi lignea, & littera Graeca, Latina, & Ebraea, quantitatis unius Psalterii; & narrabat tres hominum differentias & mores ab Adam usque ad Antichristum, quasi tres mundos; & in principio tertii mundi, dixit: Filius Dei nascetur, & patietur pro salute mundi, ex Virgine Maria; propter quod videns, cum omni domo sua conversus, baptizatur. Et dicebatur in eo, quod tempore Ferrandi regis Castellae, deberet inveniri (2). Hoc tempore Henricus Rex Daciae (3) inclitus, a fratre suo iuniore, Abel, in mari suffocatur; & sic regnum adsequutus Dacorum, sequenti anno bello perimitur. Tempore huius vacationis, Conradus filius Frederici in Apuliam devenit, & ibi capta Neapoli, muros eius destruxit, & infirmatus, veneno interiit, posito in crystallo.

(1) Ipse arbitror legendum 1300. seu potius 1308. quo anno Henricus Luxemburgensis electus est, qui a Leone nostro certus & verus, ut videtur, Imperator habitus est, post Fridericum II.

(2) Commentum.

(3) Hoc est Daniae, consule *Chronicon Pontificum Leonis* nostri.

IN Tuscia anno Domini 1260. Florentini, Lucani, cum multa factione Tuscorum, quum intrassent comitatum Senensem; Senenses freti auxilio Manfredi, in eos irruentes, & ipsi Florentini a suis proditi, miserabilem habuerunt conflictum (1). Hoc etiam tempore a Bohemis Hungari superati fugientes in fluvium circa quatuordecim millia perierunt.

(1) Huc adlusit *Dantes Cant. X. Infern.*

. . . . lo strazio, e il crudo scempio

Che fece l' Arbia colorata in rosso.

Consule *Io. Villanum Lib. VI. Cap. LXXX.* & *Platinum*
in *Alexandro IV.*

ANno Domini 1264. cometæ valde notabiles adparuerunt, & ultra tres menses duraverunt.

ANno Domini 1265. Carolus, qui vocatus fuerat a Papa Urbano, in Apulia cum Manfredi pugnans, cum vita privavit, & regno.

ANno Domini 1266. Saraceni convenientes contra Hispanos, post mare transitum, Hispaniam, ut olim, recuperare

lebant, sed convenientibus undique Christianis, victi sunt Saraceni.

ANno Domini 1267. Soldanus cepit Antiochiam, & ipsam in solitudinem redegit, occisis, & captis omnibus, & vastata Armenia.

ANno Domini 1268. Conradinus nepos Friderici, filius Conradi, adiunctis sibi Tuscis, ⁽¹⁾ Teutonicis, & Lombardis, contra Carolum in Apulia pugnavit, prius Romae Imperiali more receptus; sed victus apud Taliacozum, cum pluribus decollatus est nobilibus ⁽²⁾. Hoc etiam tempore ⁽³⁾ Rex Francorum sanctissimus, Ludovicus contra Saracenos in Africam proceffit, cum tribus filiis; sed infirmitas, quae illo anno invaluit, primo unum filium Regis, deinde Regem, & posterius Legatum Domini Papae Dominum Albanensem de medio sustulit, Rex vero in ultimo spiritu constitutus, dixit: *Introibo in domum tuam*, & cetera; & elevatis oculis exspiravit. Hic post coruscans miraculis, a Papa Bonifacio octavo solemner canonizatur. Rex vero Carolus, pro quo miserat frater suus Rex Franciae, ad exercitum Christiana-

stianorum pervenit; unde Saraceni timen-
tes, fecerunt cum Christianis pacta, ut
Christiani possent in urbe praedicare, &
quos vellent baptizare; & solutis expen-
sis, quas Rex fecerat, Rex Tunici factus
est tributarius Regis Siciliae; & omiserunt
ulterius procedere, quia eis adversa conti-
gerant; ut de obitu Regis, & Filii, & Le-
gati, & Patriarchae Terrae Sanctae, &
tandem Regis Navarrae. Et Ecclesia tunc
vacabat; & Rex Navarrae in Siciliam de-
latus obiit.

(1) Inter hos Pisani fuerunt, quare Conradus II.
Siciliae Rex hoc eodem anno ampla privilegia Pisa-
nis concessit, ut patet ex sequenti Diplomate, cuius
επὶ ὄρχαρον in Bibliotheca Riccardiana adservatur.

*Conradus Secundus, Dei gratia Hierusalem, &
Siciliae Rex, & Dux Sueviae, ad perpetuam rei me-
moriā. Decet Regalem excellentiam, votis omnium,
ac petitionibus suorum fidelium, clementer annuere, il-
lorum praecipue, quorum fides, & devotio circa subli-
mationem Regni nostri, & nostram, sic liquido resplen-
dent, quod ipsorum praeclara, & indefessa servitia,
prae sui magnitudine, aliis imitanda proponuntur, &
ex beneficiorum gratuita collatione, ita gratanter re-
spondere, quod huius nostrae concessionis exemplo, mi-
nus fidelium animos ad serviendum fideliter Maieitati
nostrae alacrius provocemus. Noverit igitur praesens
aetas, & successiva posteritas, quod nos Conradus Se-
cundus.*

cundus, Dei gratia Hierusalem, & Siciliae Rex, & Dux Sueviae, ex certa scientia damus, & concedimus vobis Bartholomaeo de Goppo praesenti Potestati, & Anselmo de Rivola Capitano, & Antianis Pisani populi recipientibus pro communi Pisano, & vice, & nomine ipsius Communis, quod homines Civitatis Pisarum, & districtus ipsius, & qui Pisano nomine censentur, & securi cum personis, & rebus, sani & naufragi in toto Regno, & districtu nostro, & aliis terris nostris. Et quia per Nos, vel homines Regni nostri, & aliarum nostrarum terrarum, non fiat offensio supradictis, in personis, vel rebus; & quod si offensio fieret, vel damnum daretur, vel datum esset, reparabitur in pristinum statum, infra breve temporis spatium facta cognitione summarie, in praedictis Regnicolis, & aliis hominibus terrarum nostrarum, quas habemus nunc, vel habebimus in futurum; fidelibus nostris eadem conditione gaudentibus in Civitate Pisarum, & ipsorum districtu. Et quod si aliquis de terris vel iurisdictione nostra offensum fecerit alicui Pisarum, fiet inde vindicta per Nos, vel officiales nostros, in personis delinquentium, infra breve temporis spatium, secundum criminis qualitatem, postquam consliterit summarie de criminis qualitate. Regnicolis nostris simili conditione utentibus apud eos. Et quod naufragi, de eorum rebus, & mercibus nullum dirictum solvere teneantur. Et quod res & merces ipsorum, seu de ipsis rebus & mercibus occupari vel capi non possint ab aliquo ratione aut occasione stadichi, vel alia, sed occupatae restitui debeant integre, & sine alicuius dilationis vel exceptionis obstaculo; & ad hoc occupantes totis viribus, sine aliquo strepitu iudicii compellantur. Et quod homines Sardiniae Pisani, Aconis, & totius Syriae, & Constantinopolis, & totius Romaniae, &

qui

qui Pisano nomine censentur, & omnes alii undecumque sint, vel essent, & qui censerentur vocabulo seu nomine Pisanorum, intelligantur esse, & sint de districtu Pisarum; de quo utrum sint Pisani, vel de Pisano districtu, vel qui Pisano nomine censeantur, vel non, essent fidei & verbo simplici Consulis Pisanorum illius terrae, in qua fieret expeditio, & sui consilii, vel maioris partis, sine onere alicuius sacramenti, seu alterius probationis, vel praesumptionis. Quod sin- amodo in toto Regno & districtu nostro liberi & immunes ab omni datio, & pressatione, seu exactione, quocumque nomine censeantur, tam in personis, quam rebus, & mercationibus eorum, intrando, stando, & exeundo; salvo quod pro districtu curiae de rebus, & mercibus, & mercationibus, ut ferro laborato, quas ipsi Pisani, seu de districtu Pisarum, aut qui Pisano nomine censentur, ut dictum est, vel duxerint, vel miserint de Pisis, solvere debeant; patroni videlicet navium, vel lignorum, pro Mercatoribus & eorum mercationibus, de toto carico navigii vel ligni schifatum unum auri, qui est Tareni octo auri, semel tantum in illo videlicet portu vel terra, ubi exonerabitur ipsa navis vel lignum; ita etiam quod de una terra ad aliam, & de uno portu ad alium, dictum caricum, seu de ipso carico ferri, seu mitti possint, sive in eisdem navigiis, aut vasis, sive aliis, pro defensionum arbitrio voluntatis, per mare sive per terram, tam in Regno, quam extra Regnum, & propterea non ultra solvantur. Si vero dicti Pisani, seu de Pisano districtu, aut qui Pisano nomine censerentur, ut dictum est, res & merces, seu mercationes aliquas, & maxime ferrum laboratum, aliunde quam de Pisis re- duxerint, vel miserint per mare, vel per terram, aut pelagum ad aliquam partem seu terram Regni, aut di-
stri-

strictus nostri solvere debeant grana quinque auri tantum per quodlibet centenarium Tarenorum auri valoris ipsarum rerum, & mercium, & mercationum, & maxime ferri, si eas vendiderint in ipsa terra Regni, sicubi applicuerint cum ipsis rebus, & mercibus. Ita quod si eas ibi non vendiderint, aut vendere noluerint, liceat eis sine impedimento aliquo, sive in eodem ligno vel navigio, sive alio, sive per terram, res & merces ipsas, & specialiter ferrum laboratum deferre quocumque voluerint, sive ad aliam partem Regni, sive ad alias quascumque partes, non solvendo inde directum aliquem, vel toloneum, vel palliarium, vel passadium, aut quancumque aliam exactionem, quocumque nomine appelletur; dummodo ubi fiet venditio ipsarum rerum, & mercium, & ferri, ibi cogantur solvere ipsum directum, & non alibi; ut nonnisi semel tantum de eisdem rebus, mercibus, & ferro solvere compellantur; qui directus, facta venditione praedictarum rerum, mercium, & ferri, quas Pisani praedicti reduxerint, vel miserint, ut dictum est, solvatur, & non ante, videlicet pro rebus, & mercibus, & ferro venditis. Si autem Pisani praedicti, sive de Pisis, sive aliunde reduxerint, vel miserint ad aliquam partem, seu terram nostram, & Regni nostri, salem, seu pisem, acciarium, & ferrum non laboratum, solvere debeant, pro directu curiae, pro quolibet centenario Tarenorum auri ipsorum salis, picis, acciarium, & ferri non laborati, Tarenos duos auri tantum; si res ipsas in terra nostra vendi contigerit, facta venditione rerum ipsarum, & non ante; & si ibi non venderentur, aut vendi non possent, vel nollent, liceat ipsis Pisanis eas deferre ad aliam quancumque partem Regni nostri, sive ad quascumque alias partes, sine aliqua directura inde solvenda, pro eorum

arbitrio voluntatis ; ita etiam quod emptor , vel emptores earum rerum , vel alicuius earum , directuram aliam , sive exactionem solvere , vel praestare curiae , inde non teneantur : & quod de ipsis sale , pice , acciario , & ferro , & quibuscumque aliis rebus , & mercibus , Pisis reducendis , & mittendis ad terram Regni , quominus libere emantur , & vendantur , nullum interdictum faciemus vel fieri faciemus , Nos , aut curia nostra , vel nostri officiales , seu aliquid aliud , emptioni , vel venditioni contrarium , vel nocuum , & nullam aliam directuram , seu Teloneum , vel Palliarium , Scariam , vel Fundacagium , seu Scalaticum , seu exactionem quamcumque aliam , quocumque nomine appelletur . Omnes naves , & ligna Pisanorum , & qui Pisano nomine censentur , vel censebuntur , aut censerentur , quae applicuerint ad aliquam partem , seu terram Regni nostri , solvere debeant pro directu , anchoragionis videlicet , si navis vel lignum fuerit de duabus gabbiis , medium Augustarem auri tantum ; & si habuerit unam gabbiam , tantum duos Tarenos auri ; & lignum quod gabbiam non habuerit cum cuperta , unum tarenum auri tantum , & nihil aliud neque plus , quacumque ratione vel causa , & maxime occasione falangagni , seu portus , vel fanarii , sive quacumque alia occasione . Pisani in tota Sicilia , Calabria , Apulia , Terra Laboris , & Principatu , & qualibet alia terra , & loco nostro , possint libere , & sine impedimento aliquo emere , vel acquirere totum coriamen , seu coria cuiuslibet speciei , vel materiei , totum pellamen , caseum , carnes salatas , & non salatas , & animalia , cottonem filatum , & non filatum , oleum , fructus siccos & recentes , vinum , linum , sartiam laboratam & non laboratam , setam laboratam & non laboratam , lignamen laboratum & non

laboratum; & omnia alia opera laborata, & generaliter omnes alias res, & merces, quocumque nomine appellentur; & quod praedicta, omnia, & singula, salvo his quae exceptata sunt, & salvo eo, quod infra dicitur, de tracta frumenti ad opus Pisarum Communitis, Pisani possint libere de Regno extrahere & exportare ad quascumque partes voluerint, solvendo pro directu ipsarum, & mercium, tam specificatarum, quam aliarum, grana quinque auri tantum, pro quolibet centenarij tarenorum auri valoris ipsarum, & mercium, in illa videlicet terra, vel portu, ubi dictae res & merces fuerint oneratae, pro exportando de Regno praedicto; salvo tamen & intellecto in praedictis omnibus, quod Pisani nihil solvere teneantur pro directura, vel alio modo, de his quae reducerent, vel amitterent, pro concia suarum navium, vel lignorum, videlicet ferro, pice, & stappa, & aliis necessariis pro ipsa concia vel refectioe. Et salvo, quod Pisani de rebus & mercibus, quas emerint vel adquisierint in Regno, revendendis in eadem terra, qua emerint, vel adquisierint, sive alia, nihil solvere teneantur. Nullus alius directus, aut pedagium, vel teloneum, aut exactio, quocumque nomine appelletur, soluto dicto directu granorum quinque auri tantum pro quolibet centenarij tarenorum auri, de rebus emendis, vel vendendis, ut supra scriptum est, sive pro ripa, fundacatu, dohana, sive mensuris, aut exitura, sive oreficia, aut palliaria, sive scalagio, vel casatico, vel alia quacumque occasione, vel ratione, quas dici, vel excogitari possit, peti, tolli, vel exigi possit ullo modo, nec aliquis Pisanus res, aut merces suas, quas vendiderit, vel emerit, aut vendere voluerit, ponere, vel amittere cogatur, vel teneatur in aliqua dohana, vel fundacatu; salvo quod de ponderatura mercium, quae ven-

den-

dentur, vel ementur, ad cantarium solvere debeant Pisani usque ad granum unum auri per quodlibet cantare, quod vendetur, vel emetur, & non plus; & si non ponderarentur, nihil inde solvere teneantur; & salvo quod Pisani suas stateras habere possint, pro ponderandis eorum mercibus & rebus, in aliquibus lignis aut navibus onerandis; ex quibus, vel quarum ponderatione, nihil solvatur; & salvo quod si aliquis Pisanus suas res aut merces non vendiderit, aut vendere noluerit, ex inde nihil solvat, sed eas possit libere exportare, ut superius continetur. Item quod officiales, & Baulivi nostri, qui pro tempore propositi fuerint dictis introitibus, directibus, & proventibus percipiendis & exigendis, Pisanis, qui praedictum directum solverint, vel solvi fecerint, vendendo & emendo, ut superius est expressum, apocham, vel apochitiam patentem eorum sigillo munitam, sine mercede, vel pretio, aut exactione aliqua, illico tradere teneantur; in qua contineatur expressim nomen, & pronomen Pisani, qui directum ipsum persolverit, aut persolvi fecerit; & pro quibus, & quot rebus & mercibus, ut exinde amplius ab aliis inquietari, exigi, vel molestari non possit. Item quod Pisani in Regno, & toto districtu nostro non impendantur vel molestantur, aut exigantur de cetero personaliter, vel realiter, ex obligatione alterius vel offensa. Et hoc etiam capitulum, in praeteritis negociis vendicet sibi locum. Item quod Communi Pisano, & Pisanis singulis, dimittantur a nobis omnes domus, terrae, possessiones, & loggiae, honores, & iura, quas, & quae ipsi Commune Pisanum, & Pisani habere consueverunt, in Messina, Panormo, & omnibus aliis terris Regni; & maxime omnes terrae, domus, & possessiones, & manere, quas, & quae Pisani aliquo tempore possederunt,

vel usi fuerunt, sine aliquo censu, vel redditu; & quod
 ipsis Pisanis conceditur a nobis terra sine domo, vel cum
 domo superposita ex latere praedictae loggiae de Messana
 versus Avanelam; quae Avanelle pertenditur recta linea
 usque ad mare, & sit larga per duodecim palmos men-
 suratorios cannae. Et quod constituentur Comuni Pisan-
 o, & Pisanis civibus omnes redditus, & proventus,
 percepti ex ipsis mercaturis, domibus, & possessionibus,
 a tempore discessus Pisanorum de Regno citra, ex inhi-
 bitione contra eos facta per Carolum Provinciae Comitem.
 Et si qua de eis a quacumque persona, seu loco detenta,
 vel invasa, aut occupata essent, nos ea restitui integre
 faciemus, sine aliqua quaestione, & iudicii strepitu; &
 quod nullus Pisanus de ipsis vel pro ipsis possessionibus
 gravetur, vel molestetur, seu exigatur aliquibus datis,
 vel collectis, seu praestantiis, aut servitiis realibus &
 personalibus, aut pro aliqua mora ab eo facta, vel fa-
 cienda in Regno occasione mercationis faciendae. Item
 quod Pisani ubicumque, & in quibuscumque terris, aut
 locis Regni haberent Consulem, seu Consules, possint, &
 debeant habere loggias, prout habent in aliis partibus, in
 quibus sunt loggiae Pisanorum, vel habere consueverunt.
 Item quod ad voluntatem Consulis, & Consilii Pisanor-
 um de Messana, reficiamus loggiam eorum Messanae in
 eo modo forma & statu, bonitate pulchritudine & or-
 namento, quibus erat ista loggia tempore suae destru-
 ctionis, quae refectio fiat expensis curiae nostrae; &
 idem fiat de loggia Trapani. Et insuper concedimus
 Pisanis quoddam aedificium Turrionis ad curiam per-
 tinens ex latere dictae loggiae versus beccariam con-
 struendum, & aedificandum expensis Curiae nostrae,
 ad voluntatem Consulis & consilii Pisanorum, vel ma-
 ioris partis eorum dictae terrae. Et etiam Pisanis con-
 cedimus totam terram nostram, via mediante, quae est
 extra

Extra dictum Turrionem, vel ex opposito ipsius Turri-
 onis versus cortinam, super qua sunt tres vel quatuor
 Apothecae, pro faciendo super ipsam terram unam Ec-
 clesiam nomine dictorum Pisanorum, quae fiat expensis
 curiae nostrae. Item quod loggiam Pisanorum in Pa-
 normo, quae de novo fuit incepta, & postea diruta, ibi
 ubi incepta fuit reaedificabimus, & faciemus, & fieri
 faciemus, eo modo forma & bonitate, quibus placuerit
 Consuli, & consilio Pisanorum, vel maiori parte eorum
 dictae terrae, expensis curiae nostrae, & quod nova
 loggia pro Pisanis fiat expensis curiae nostrae Ghergen-
 ti, seu Agrigento, ad voluntatem Consulis & consilii
 Pisanorum, vel maioris partis eorum ipsius terrae, &
 ibi ab ipsis placuerit; & idem faciemus in Leccata
 & Terranova. Loggiam & fundacum Pisanorum de
 Neapoli restituimus & concedimus & damus Pisanis,
 expensis nostrae curiae reaptandam, ad voluntatem Con-
 sulis, vel consilii Pisanorum, vel maioris partis eorum
 ipsius terrae. Ecclesia etiam S. Petri, quae est prope, vel
 iuxta dictam loggiam, aedificetur vel elevetur super co-
 lumnis expensis curiae nostrae, ad voluntatem dictorum
 Consulis, & consilii, vel maioris partis eorum; & quod
 dictum fundacum ematur per curiam nostram a nobilibus
 de Brancacciis, vel aliis quorum esset, vel dabimus,
 inde eis saluum restauratum a curia nostra, & postmo-
 dum concedimus Pisanis; & etiam concedimus Pisanis
 fundacum de Capella, in quo morantur, & stant Buftarii
 prope praedictum fundacum, & domum Praedicati cum
 omnibus eorum . . . . usque ad mare; & a nobis
 emetur ab illis, quorum esset, vel dabitur inde eis sal-
 vum, restauratum a curia nostra, & postmodum ex
 nunc concedimus Pisanis, ut dictum est. Et inde funda-
 cum expensis nostrae curiae faciemus. Item quod in
 Brundusio pro Pisanis fiat expensis curiae nostrae una

loggia honorabilis, ibi, ubi concessa fuit eis, per Deum Regem Conradum Genitorem nostrum, ad voluntatem Consulis, & consilii Pisanorum ipsius terrae vel maioris partis eorum; & post ipsam loggiam fias expensis curiae nostrae unum decens, & honorabile hospitium, pro habitatione ipsius Consulis, & consilii, vel maioris partis eorum; & quod Pisani in qualibet terra Regni, in qua essent aliqui Pisani, possint habere Consulem, vel Consules de se ipsis, qui habeant iurisdictionem civilem, & criminalem, excepto quod de sanguine in Pisanos, & qui Pisano nomine censentur; ita quod ipsi Pisani, & qui Pisano nomine censentur, ad aliam curiam trahi & conveniri non possint, praeterquam de sanguine, a quorum sententiis appellari non possit; nec ipsae sententiae infringi possint remedio nullitatis, vel alio quocumque beneficio aptentur; item quod de bonis Pisanorum defunctorum, & eorum qui Pisano nomine censentur, Officiales Curiae nostrae nullatenus intromittere se debeant, sed Consulibus Pisanorum, & Pisanis ipsis liberaliter relinquuntur, nisi bona defuncti, ex aliqua iusta, & manifesta causa fuerint nostrae curiae obligata; si vero in ipsa terra, Pisani Consulem, vel Consules non haberent, & tunc bona ipsa, alicui, vel aliquibus Pisanis, civibus fidelibus, qui in terra ipsa essent, debeantur, ut praedictis, scriptura publica interveniente, assignari custodienda, pro ordinibus defunctorum. Item, quod occasione alicuius mandati, seu ordinationis, vel dispositionis, quod, vel quam nos generaliter, vel specialiter faceremus, de exigenda in Regno aliqua datia, vel collecta, & cursu novae monetae, de eisdem datia, & collecta, & nova moneta, vel eius cursu, Pisani, videlicet tam illi, qui de Pisis, & districtu eius sunt, quam illi, qui Pisano nomine censentur,

non

non graventur, vel molestantur, nisi secundum privilegii praedicti tenorem. Et si quaestio aliqua moveretur contra Pisanum aliquem, seu de Pisano districtu, vel contra aliquem Pisanum, Sardiniae, Aconis, totius Syriae, seu Constantinopolis, vel totius Romaniae, aut contra aliquem, qui Pisano nomine censeretur, aut contra alios, vel alium undecumque essent, qui censeretur vocabulo, seu nomine Pisanorum, aut contra aliquem, qui se diceret Pisanum, vel de vocabulo Pisanorum, vel qui Pisano nomine censeatur, stetur inde fidei Consulis Pisanorum ipsius terrae, & sui consilii, vel maioris partis eorum, dicentium, quod Commune Pisanum reputet illum, contra quem huiusmodi quaestio fiet, Pisanum; si vero, in eadem terra, ubi huiusmodi quaestio referetur, Pisani Consules non haberent, stetur inde fidei, & verbo simplici, ut dictum est, consilii, vel Consulis, & sui consilii, vel maioris partis eorum, morantium, vel morantis in vicinioribus terris, vel locis. Item cum occasione delicti, quod tempore Caroli Provinciae Comitum, & suorum Officialium in Panormo positorum, Pisanos dicitur commisisse, ipsi Pisani fideiussoriam cautionem quorundam Burgensium de Panormo praestiterint curiae dicti Caroli, vel Officialibus suis de parendo mandatis suis, & condemnatione solvenda, & propterea ipsi Burgenses condemnati fuerint per curiam dicti Caroli, vel eius Officialiales in certa pecunia, vel auri quantitate, aut bonis suis; & ipsam condemnationem persolverint; Nos de bonis curiae nostrae, aut de introitibus dobanae de Panormo ipsam condemnationem, & pecuniam propterea exactam eis restitui faciemus, de qua restitutione stetur probationibus, vel praesumptionibus, aut inditiis dictorum Burgensium, vel sufficiat eos probare praedicta per famam publicam, & sufficiat ista probatio

tamquam legitima : & praedicta restitutio fiat ad petitionem , vel inquisitionem Consulis Pisanorum de Panormo : & bona eorum , & possessiones expensis curiae refici debeant ; & idem servabimus in omnibus aliis terris nostris , in quibus similis casus esset . Et quod etiam faciemus restitutionem Pisanis , qui soluerunt aliquam pecuniae summam curiae dicti Caroli , vel Officialibus suis , quod sufficiat , ut superius continetur . Et quod integre , sine quaestione aliqua , & iudicii strepitu , Pisanis derobatis in quacumque parte vel partibus Regni , tam per mare , quam per terram , a quocumque vel quibuscumque , sive officialibus sive privatis personis , tempore Caroli , & quocumque alio tempore , ab universitate vel universitatibus terrarum , ubi derobati fuerunt , restitui faciemus infra quadraginta dies , ex quo ipsae universitates ad manus & dominium nostrum pervenerunt , & per litteras nostras eis fuerit denunciatum , & adhuc Universitates ipsas totis viribus , auctoritate nostra compellimus , quas derobationes probari sufficiat , vel de eis constet , sive per testes inde productos , vel producendos afferentes plenam probationem , aut semiplenam , seu praesumptiones , vel iudicia , aut probari sufficiat per famam publicam tantum , & steturi ipsi probationi sicut legitimae , cum iuramento perdentis , vel perdentium , aut suorum haeredum , vel habentium aliquod ius ab eis ; & possit ipsa probatio induci coram Pisanorum Potest. vel eius Iudice , nec contra ipsam probationem de facto , vel de iure aliqua quaestio referatur . Et similiter probationes , aut praesumptiones iam factae coram Pisanorum Potestate , vel eius Iudice praedicto modo , super praedictis , pro legitimis habeantur . Et idem consimile observetur in aliis quibuscumque dare debentibus , ex quacumque causa , Pisanis civibus quascumque pecuniarum quantitates , ut nisi fieret ab eis restitutio , universitates ipsorum omnes teneantur pro eis ad solutionem eandem . Et concedimus , &
da-

damus vobis pro Com. Pisano, & Com. Pisano, in Regno Siciliae terras Trapani, Marsare, & Saleme; & in Principatu terram & insulam Ischia cum castro Gironis, & pertinentiis suis; & in Calabria terram Cotronis; & in Apulia terram Manopolis, & insulam Maltae, cum omnibus eorum hominibus, tenementis, territoriis, iurisdictionibus, portibus, littoribus, & marinis, honoribus, proventibus, & iuribus omnibus, & praestationibus realibus & personalibus, ad Nos & curiam nostram pertinentibus, in ipsis terris, & qualibus earum, tenendas, possidendas, gubernandas, usufructuandas, aedificandas, & munitiones ibi faciendas pro voluntatis arbitrio Pisani Comm. per Commune Pisanum in perpetuum. Ita quod ipsae terrae sint liberae, & exemptae ab omni iurisdictione & regimine & collecta nostra & nostrorum Officialium. Dummodo Commune Pisanum annuatim exinde Nos, & nostros haeredes recognoscat nomine census in unciiis centum auri; & ita quod per nos vel Officiales nostros aut heredes dictis terris & hominibus vel aliquibus ex eis nulla prohibitio vel interdictum vel divietum fiat vel fieri possit; seu novitas aliqua in praedictum iuris eorum & Pisanorum. Et si aliquo modo fieret revocetur, & in statum pristinum reponatur ad voluntatem Consulis Pisanorum illius terrae in qua ipsa novitas, vel prohibitio fieret. Item de speciali gratia concedimus Com. Pisano in perpetuum annuatim per suum specialem, vel speciales nuntios sine praestatione alicuius directurae, vel exactionis, & maxime dobanae exportare & extrahere pro suae voluntatis arbitrio de quacumque vel quibuscumque aliis partibus Regni Siciliae. Ita quod de qualibus alia terra, de qua ipsi nuntii voluerunt possit extrahi, quantum eidem nuntio vel nuntiis placuerit usque ad complementum infrascriptae summae salmas decem millia frumenti; Et de iis Baiulivis & Iustitiariis, & Officialibus nostris qui fuerint in Regno Siciliae mittemus ad acquisitionem

nam nuntii, vel nuntiorum Pisanorum nostras praeceptorias & efficaces litteras. Et quod Officiales, Baiulivi, Dobanerii, & Teudacharii, & alii omnes, qui praesunt directibus & introitibus exigendis pro curiae nostra, iurent praedicta omnia, & singula fideliter observare, & contra non venire, vel facere ullo modo, ut quilibet contrafaciens quoties contrafieret uncias centum auri nomine poenae curiae nostrae solvere compellatur, & nihilominus praedicta observare teneatur. Item si Commune aliquod, sive aliqua Universtitas maiorem, seu plenam immunitatem, gratiam, vel libertatem, sive concessionem quandocumque haberent a nobis, seu iam habuissent, Pisani simili gratia, & immunitate fruantur in terra & Regno nostro. Et quod siquid de praedictis concessimus alicui personae, vel loco, vel Universtitatibus fiat revocatio. Et nos ex nunc ex certa scientia per hoc praesens concessionis & immunitatis nostrae privilegium revocamus. Et quod nulla navis, vel lignum quocumque nomine censeatur Pisano- rum, vel qui Pisanorum nomine censeatur, in locis, ubi ponderaverunt, possit vel possint detineri, vel impediri pro aliquo decreto facto, vel faciendo in Regno. Haec autem praedicta omnia & singula a nobis vobis praedictis Potestati, Capitaneo & Antianis Pisani populi recipientibus pro Communi Pisano, & vice & nomine Pisani Communis concessa & data, robur & perpetuam obtineant firmitatem, ulla lege, seu constitutione, aut consuetudine Regni, vel alia, sive iure communi, vel municipali in aliquo non obstante. Ad huius itaque rei memoriam & robur perpetuo valiturum, Nos praedictus Rex Conradus praesens indescriptum Sigillo nostrae Maiestatis communiri mandamus. Datum Pisis in domo Pisani Archiepiscopatus, praesentibus illustri Viro Friderico Duce Austriae, & Stiriae, Marchione Pala-

Palatino Veronae . Comite VVolferado de Verren Pincerna de Limpurch . Guidone Novello in Tuscia Comite Palatino . Magistro Frederico de Mendorp Protonotario . Domino Allegro de Plumbino Iudice Cancellariae Pisani Communis . Bartholomaeo Musso Notario . Leonardo di Calci Notario Cancellariae Pisani Communis , & Ioanne Peccii , & Ugolino Bandi , Camerariis Pisani Communis , & aliis pluribus testibus ad hoc rogatis . Dominicae Incarnationis anno millesimo ducentesimo sexagesimo nono , Indictione undecima , octavodecimo Kalendas Iulii secundum cursum Pisanorum .

Nos Carolus Secundus Dei gratia Ierusalem , & Siciliae Rex , Dux Sueviae suprascripta manu propria confirmamus .

Fredericus Dux Austriae praedictis interfuit , & subscripsit .

VVolferadus Comes de Verren praedictis interfuit , & subscripsit .

Guido Novellus Comes in Tuscia Palatinus vice Regiae potestatis , interfui , & subscripsi .

(2) Consule Platinam in Clemente IV. & Angelum De Constantio in Histor. Neapolit.

(3) Anno MCCLXX. Villanius Lib. VII. Cap. XXXVIF. Consule laudatum Villanium , & Platinam in Gregorio X.

ANno Domini 1269. Senenses fuerunt debellati apud Collem (1) Vallis Elvae a Florentinis, quum tamen Senenses essent in duplici numero quoad equites, & haberent circa viginti millia peditum. Florentini

tini autem non habebant mille, quia populus non venerat adhuc. Fuit in illo bello occisus Capitaneus populi Senensis, scilicet Dominus Provenzanus de Silvanis (2). Modico tempore post, Pisani fuerunt debellati a Lucanis iuxta castrum Casciani (3). Item circa illud tempus Pisani fuerunt debellati ab Ianuensibus, ubi Pisani amiserunt quadraginta naves, sive galeas rostratas (4).

(1) Collis, nomen oppidi Etruriae conditi a Florentinis anno 1174. ut scribit *Villanius Lib. V. Cap. VII.* in Valle Elfae fluminis. Hoc autem flumen, iis aquis fluit, quae res iniectas in lapides convertunt, ut ipse expertus sum, & adstruit *Dantes Purgat. Cap. . . .* Ceterum de aquis eam vim habentibus agit *Ovidius XV. Metam. & Plinius.*

(2) *Salvani* habet *Villanius Lib. VII. Cap. XXI. & Dantes Purgat. XI.* Num forte ut *Silvatico & Salvatico, Silvestro & Salvestro*; sic *Silvani & Salvani*?

(3) *Villanius Lib. VII. Cap. CXXI.* habet *Asciani*. Idque evenit anno MCCXXXVIII.

(4) Edimus hic Catalogum Trierarchorum, aliorumque militum strenuorum, qui in hoc conflictu vel caesi, vel capti sunt, ex MS. Codice Bibliothecae Riccardianae. Quamquam enim hunc Catalogum *Troncius* etiam edidit, tamen quum noster amplior & locupletior sit, & alicubi quoque diversus, cum hic exhibere fert animus.

CHRONICON IMPERATORVM. 285

*Copia de' Nomi de' Padroni di quelle Galce, che i Pisani
perdettero alla Melora, essendone Capitano e Con-
dottiere Vgolino Conte di Donoratico nell' anno
MCCLXXXVIII. a dì VII. d' Agosto.*

Messer Nino Gismondi.

M. Giovanni Morgantini.

M. Iacopo Buzaccarini.

} *Tutti Gismondi.*

M. Andreotto Gattani

M. Filippo Scanna

M. Iacopo Foschi

M. Simone Boccetti

M. Guido Gadduli

M. Stefano Martaconi

} *Tutti Gattani.*

M. Giovanni di Fuccino

M. Andrea Vernagalli

M. Simone Lansa

M. Masino Buttaro

M. Gaddo Gallo.

M. Iacopo Lei

} *Tutti Casa Lei.*

M. Obizo Gualandi

M. Niccolò Fancucci

M. Benedetto Mascalonzi.

M. Lupo Rosigniuoli

M. Bettino da Parrano

M. Iacopo Buglia

} *Tutti Gualandi.*

M. Cecco Bisconti

M. Gaddo Mandaffetti

M. Puccio Baratula

} *Tutti Bisconti.*

M. Gui-

286. LEONIS VRBEVETANI

M. Guido Mosca
M. Cino Ramondi } *Tutti Mosca.*

M. Rinieri Bavosi
M. Gano dalla Strada
M. Piero Casapieri } *Tutti Casapieri.*

M. Nanni Scacchieri
M. Nicolò Azzopardi
M. Francesco di M. Iacopo Sacco
M. Rosso di M. Rinieri Sacco
M. Simone di M. Iacopo Sacco } *Tutti Sacchi.*

M. Vgo Lanfranchi
M. Pandolfo Pandolfi
M. Benedetto di M. Gio. Malepa
M. Rinieri Gualterotti
M. Duccio Pazzagli
M. Rinieri Farfera
M. Iacopo Massari
M. Gno Chicculi } *Tutti Lanfranchi.*

M. Guido Pellaio } *Casa Grifi.*

M. Giovanni Broncia
M. Simone di Niccolao Pestelli
M. Andrea di M. Stefano Stufi } *Tutti Lanfranchi.*

M. Iacopo Rossermini
M. Giovanni Sassetto
M. Antonio Busmage } *Tutti Rossermini.*

Mef-

<i>M. Iacopo Orlandi</i>	}	<i>Tutti Orlandi.</i>
<i>M. Pino della Sassetta</i>		
<i>M. Gregorio del Niccho</i>		
<i>M. Antonio Ieremia</i>		
<i>M. Lappo Gatti</i>		

<i>M. Piero Grifo</i>	}	<i>Tutti Duodi.</i>
<i>M. Filippo da Caprona.</i>		
<i>M. Cecco Duodi</i>		
<i>M. Rinieri Conte</i>		
<i>M. Gorgona Grifo da Sanguisnè</i>		

<i>M. Figlio degli Vppezinghi</i>	}	<i>Tutti Vppezinghi.</i>
<i>M. Cione Marassi.</i>		
<i>M. Betto Paltonieri</i>		
<i>M. Bindo da Cestaculi</i>		

M. Lemmo da Librafatta
M. Binaglia de' Nobili da Buriano.
M. Giusto Monti dalla Sala
M. Nugio de' Buonassalti da Terricciuola
M. Filippo degli Erci
M. Betto dalla Tavola
M. Lorenzo di M. Rinieri Zampante
M. Gano Squarcialupi.
M. Gerbo de' Nobili de' Brilli
M. Gano Conte di Segalare
M. Filippo Bisconti da Fucecchio Pisano.
M. Bartolommeo Pecora
M. Niccolao de' Lanfreducci.
M. Andrea degli Erci

Messer Gante da Cesano
M. Vlivieri da Scorno

} Questi furono Mercanti.

M. Guelfo Roncioni
M. Simone di Meuccio da Calci Contadino.

*Copia de' Nomi delle Famiglie, delle quali vi si sono
mandate l' Arme dipinte.*

Del Colle

Grifi
Orlandi
Cattanelli
Verchionesi
Sansovini
Visconti
Gualandi
Gismondi
Lanfranchi
Malcondini

Della Rocca

Vernagalli
Zampanti
Scaggieri
Gattani
Azzopardi
Carletti
Mosca
Vivai
Casapieri
Vppezzinghi
Roncioni

Della Caprona

Da Douoratico

Lanfreducci
Gambacorti
Agnelli
Aglia
Rossermini
Galletti
Mosca

Da Settimo

Da Sancafciano

Cuocenti
Grassolini
Palmierini
Damiani
Lambardi
Tignosi
Ragonesi

Da Cascina

Bartalotti
Compagni
Lante
Anarnia

Da Scorno

Paganelli

Be-

<i>Benetti</i>	<i>Bettoni</i>
<i>Murci</i>	<i>Sardi</i>
<i>Venerosi</i>	<i>Bernardi</i>
<i>Mastiani</i>	<i>Pupilli</i>
<i>Dal Foggio</i>	<i>Cini</i>
<i>D' Vnito</i>	<i>Da Piano</i>
<i>Catignani</i>	<i>Della Chiostra</i>
<i>Da Ceuli</i>	<i>Vrbani</i>
<i>Del Setaiuolo</i>	<i>Del Pitta</i>
<i>Della Seta</i>	<i>Dal Campo</i>
<i>Botticelli</i>	<i>Da Castello</i>
<i>Rai</i>	<i>Da Paule</i>
<i>Del Testa</i>	<i>Fiorelli</i>
<i>Buzzaccarini</i>	<i>Casaprimi</i>
<i>Moricotti</i>	<i>Buonassalti</i>
<i>Di Dino da Ceuli</i>	<i>Legoli</i>
<i>Maracci</i>	<i>Del Voglia</i>
<i>Cesani</i>	<i>Seravallini</i>
<i>Sterlicchi</i>	<i>Dal Pontadera</i>
<i>Borgarucci</i>	<i>Aiutamichristi</i>
<i>Forcoli</i>	<i>Della Freccia</i>
<i>Da Vecchiano</i>	<i>Cinquini</i>
<i>Papponi</i>	<i>Salmuli</i>
<i>Agostini</i>	<i>Apostoli</i>
<i>Buonaccorsi</i>	<i>Benenati</i>
<i>Corbini</i>	<i>Palmieri</i>
<i>Boetii</i>	<i>Del Torto</i>
<i>Di Pone</i>	<i>Del Pizzica</i>
<i>Tripalli</i>	<i>Dell' Ancroia</i>
<i>Del Bocca</i>	<i>Del Mosca</i>
<i>Bizzarri</i>	<i>Cilla</i>

Magna quidem fuit haec Pisanorum clades, ut apud
Villaniam Lib. VII. Cap. XCI. videre est, quae contigit

T

an-

anno MCCLXXXIV. ut vere *Villanius & Troncius* tradunt, indeque Pisanorum res in peius ruere, & retro sublapsae referri; & tunc, vel non multo post compositam arbitror Lamentationem quamdam Italicis rhythmis, quae *Pisarum Lamentatio* inscribitur, & adservatur MS. in Bibliotheca Riccardiana. *Villanius Lib. VII. Capit. XCI.* opinatur huius cladis Deum a Pisanis poenas exigisse, quod hoc eodem loco, anno MCCXXXVII. Cardinales & Episcopos, Genuensium classe vestos, & Romam ad Concilium tendentes, cepissent, & partim merissent, Friderici II. iussa impia exsequentes, ut adnotavimus ad *Chron. Pont. p. 247. & seq.* & mentio fit etiam superius pag. 111. & 132. qua occasione sanctissimus Gallorum Rex Ludovicus Epistolam ad Fridericum Imperatorem dedit, quam una cum Friderici responso hic ex Codice Riccardiano Italice conversam profertur.

*Questa mandò lo Re di Francia, quando prese
gli Parlati di Francia, che gli lassasse.*

„ **A**llo invittissimo messer Federigo per la Dio
 „ grazia Imperadore de' Romani, e sempre
 „ accrescitore dello 'mperio, Re de Ierusalem, e di
 „ Cicilia, Lodovico per quella medesima Re di Francia,
 „ salute in colui, nel quale regnano gli Re.
 „ Per gli tempi passati la nostra fidanzia per vertu-
 „ dievole amore, e dilezione per lungo tempo in-
 „ tra lo 'mperio, e 'l nostro Regno fermata, e te-
 „ nuta senza alcuna dibtanza, che neuna materia
 „ nascer possa, la quale intra noi adducesse odio e
 „ scandalo, conciossiachè tutti i Re nostri An-
 te-

„ tecessori di felice ricordanza infino a' nostri tem-
 „ pi l' onore, e l' esaltamento dello 'mperio abbia-
 „ no teneramente amato. E noi che dopo loro per
 „ volontà di Dio regniamo, in quello medesi-
 „ mo proponimento siamo tenuti. E ancora tra
 „ gli antichi Imperadori di Roma e nostri prossimi
 „ Antecessori fu uno medesimo. In perciò riputan-
 „ do unità di pace, e di concordia, e intra loro
 „ non è suta sconcordia, ma destriti siemo ma-
 „ ravigliosamente, e non senza cagione d'offensio-
 „ ne, andando dinanzi, e avere fatto pigliare, e sotto
 „ guardia fatti destinire li Parlati del Regno nostro, li
 „ quali andavano alla Sedia dell'Apostolico nostro, al
 „ quale con fede come per ubbidienza erano tenu-
 „ ti d'ubbidire i suoi comandamenti, non potemo
 „ recusare, che questo. Maggiormente portiamo mo-
 „ lestamente, che avendo inteso, che contra la 'mpe-
 „ riale altezza niuna cosa pensaro, avvegnachè il
 „ Sommo Pontefice ad alcuna cosa meno debitamen-
 „ te dovesse procedere. Onde conciossiacosachè niu-
 „ na cosa di destinire se trovi a loro, conver-
 „ rebbesi alla Vostra Altezza gli Parlati, che det-
 „ ti sono del nostro Regno far restituire alla debi-
 „ ta libertade, per la quale, e nella quale libertà
 „ se renduta sarà, Noi a voi, e voi a noi ren-
 „ derà piacevole, e noi la loro presura o di-
 „ stinimento ci reputiamo a iniuria, che al nostro
 „ Regno sublime molto sarebbe menovanzia se so-
 „ pra cotai cose noi taceffimo. E se alle cose pas-
 „ sate gli occhi della mente vogliti rivolgere, al Ve-
 „ scovo di Pelesino, e agli altri Parlati della Chie-
 „ sa di Roma, i quali vogliono in pregiudicio no-
 „ stro aiuto da noi impetrare, manifestamente lo
 „ dineghiamo loro, con la vostra maestade non po-

„ temo appo noi veruna cosa avere. Provvegga
 „ adunque la 'mperiale benivolenza acciocchè pon-
 „ ghia nella stadera del giudizio quelle cose, le
 „ quai scriviamo, e non voglia trovare luogo di
 „ potenza, ovvero di voluntade; che per certo lo
 „ Regno di Francia non è ancora intanto fatto de-
 „ bole, che si lasi menare per distrignimento di
 „ sproni.

La risposta, che fece Federigo al Re di Francia.

„ **F**ederigo per la grazia di Dio Imperadore de'
 „ Romani, e sempre accrescitore, Re di Ieru-
 „ salem, e di Cicilia, a Lodovico sopra gli altri
 „ chiaro, e preclarissimo Re di Francia salute, e
 „ affezione d'intero amore. La Imperiale excellen-
 „ zia intese le Reali lettere, le quali se non aves-
 „ sero avuto nel mezzo stanza di contradicimento,
 „ avrebbero avuto per avventura loro proponi-
 „ mento. Ma imperciocchè poco di formento tutta
 „ una gran massa corrompe, e una singulare falsi-
 „ tà distrugge l' universale, sarebbersi convenuto,
 „ che le Reali lettere avessero conchiusa senza la
 „ virtù del mezzo. La qual cosa evidentemente per
 „ fatti dimostriamo, li quai sono a tutti manifesti.
 „ E ciò che è notorio al mondo celar non lo puo-
 „ te. In che guisa quello in qua dietro Apostolico
 „ la innocenzia nostra dello spirituale e temporale
 „ coltello à impugnato? Quando per suo comanda-
 „ mento passammo oltre mare a quello avversario
 „ nostro e inimico, lo Regno di Cicilia entrò non
 „ solamente in parte, ma in tutto in molti modi
 „ lacerò; e questo poi dopo la nostra tornata ri-
 „ for-

„ formata la pace con la Chiesa a molte interpe-
 „ zioni , e menovamento de' nostri Principi del-
 „ la Magna; e ripigliando devozioni, avvegnachè
 „ i nostri servigj andassero dinanzi a questo Apo-
 „ stolico le sue mani verso di noi più fortemente
 „ aggravò, che unqua pensate potere gravamento,
 „ e traboccamento di penso, con la sua propria boc-
 „ ca senza casione in noi sentenza di scomunica-
 „ zione promulgando, e proferendo con lettere, e
 „ con messi, gli titoli della nostra diffamazione,
 „ predicando a ciascuna ora, novissimamente a
 „ nostro inganno spirando, acciocchè torre facesse
 „ contra la torre di David. Li Parlati, e qualun-
 „ que poteo al suo Pontificale Consiglio citò, desi-
 „ derando di porre Aquilone ad Oriente. Ma la
 „ maravigliosa Provvidenza di Dio, per la qua-
 „ le viviamo, e regniamo, questa cotale conspi-
 „ razione rivolgendo se tornare quasi tutta a
 „ neente; e i Cardinali, e Parlati di Fran-
 „ cia, come dell' altre parti e provincie, con-
 „ cluse nelle mani nostre. Li quai tutti siccome,
 „ nostri nemici, e avversarj destigniamo, e colà
 „ ove Noi venia meno persecutore, non dovea ve-
 „ nire meno difenditore. E spitalmente conciossia-
 „ cosachè la vertude dello 'mperio sia sopra cia-
 „ scuno uomo, e ciascuno animale teme l' ira del
 „ Leone. Allora si muova adunque l' altezza de' Re
 „ se lo 'mperadore accrescitore gli Parlati di Fran-
 „ cia tiene in distretto, perciocchè questi Parlati
 „ all' angoscia di Cesare si sforzavano.

Item 1289. undecima die Iunii Arretini, & Gibellini fuerunt debellati in Casentino a Guelfis Florentinis, ubi ceciderunt Episcopus Arretinus (1) & Dominus Guillelmus (2), qui erant Duces exercitus, & multi nobiles de illa parte ceciderunt in illo bello (3). Item eodem tempore Florentini per terram, Lucani & Ianuenses per mare, venerunt ad portum Pisanum, & destruxerunt turreſ portus (4).

(1) Episcopus erat Guillelmus Vbertinius. *Villanius*. Huius meminit etiam *Attilius Alexius* Arretinus in *Histor. Arretina* MS. Bibliothecae Riccardianae: Consulendus etiam *Vgbellius*.

(2) Hic Guillelmus erat Pactius, ut docet *Villanius*, & *Martini Poloni* continuator Florentinus.

(3) Consule *Leonem* nostrum *Chronic. Pontific. in Nicolao* pag. 337. Inter eos, qui in hac pugna ceciderunt, fuit Boncontes Guidonis Comitis Montis Feretri filius, de cuius interitu, & cadavere insepulto plura habet *Dantes Cap. V. Purgator.* digna quae consulantur.

(4) *Villanius Lib. VII. Cap. CXXXIV.*

Ad Synopsin Chronologicam quae superius pag. 60. habetur Additamentum, quo illa suppletur, corrigitur, illustratur.

An. Aerae Vulgar.

871.

Anno Ludovici II. Imperatoris XXII. XV. Kal. Ianuarii Indiſt. V. (nam anno 850. confors Regni a Patre factus videtur, iuxta calculum *Florentinii Lib. III. De Mathild. pag. 18.*) Adalbertus Tusciae Marchio Cathedrali S. Martini Lucensi decimas suorum bonorum largitur. *Diploma* apud *Florentinium* laudatum, & *Vgbellium*, in quo Curtes nominantur, Luca, Brancolo, Garfagnana, Pescia, Sanctus Genesius. *Perperam id anno 900. adsignatum fuerat in Synopsi.*

917. Hugo Italiae Rex ad Aldae coniugis suae preces, Tegrino Compatri suo, facultatem tenendi & commutandi bona Monasterii Fontanae Taonis iuxta conditoris elogium, & praedicti Monasterii regulam, concedit. *Diploma* datum Castrocarii in finibus Tusciae, anno Regni eius secundo, cuius ἀντίγραφον apud *Fidel. Soldanum* exstat.

918. Wido Etruriae Dux Kal. Ianuarii Lucae est. *Cosmas de Arena*. *Perperam Sigonius* hoc anno eius mortem consignat, ut in *Synopsi* posuimus.

943. Hugo & Lotharius Reges, XII. Kal. Novembris, quum Papiac essent, omnia bona Comiti Bernardo confirmant, at-

An. AEr. Vulgaris .

que insuper S. Salvat. Ecclesiam cum prædiis omnibus concedunt . *Dipl. adlegatum in Adv. MSS. Bonamici apud Mar. Florium .*

950. Berengarius Rex bona quaedam Ecclesiae Florentinae donat . *In Synopsi anno 1050 .*

962. Otho I. Imperator Pisas venit, ibique septem familias nobiles reliquit, Casamactam, Ripamfractam, Orlandos, Gatunos, Gufemarios, Vicecomites, Dodos . *Tb. Dempsterus Lib. V. Etr. Reg. Cap. CXVIII .*

973. Lambertus Marchio Ildebrandi Marchionis F. castra quaedam in Etruria sita vendit . *Cosmas de Arena .*

985. Hugo Marchio, quum Lucae esset, dirigit missos pro commutatione bonorum Episcopatus . *Fragmentum Diplomatis apud Puccinellium, post VVillae vitam .*

988. Adimarus Comes, Bonifacii Ducis, & Marchionis F. Coenobio Septimi in agro Florentino bona & Ecclesias a Patre donata confirmat . *Cosmas de Arena .*

989. Willa Comitissa ab Adanaldo, qui Amizo vocabatur, Florentino Terram & Casam quamdam in agro Florentino sitam emit . *Instrumentum apud Puccinellium in Vita VVillae .* Ermingarda Lamberti Marchionis uxor vidua, castra, arces, & territoria varia, & ipsum Montis Viridis Monasterium, aliasque Ecclesias distrahit, vel emit . *Vgbellius in Episcopis Volaterranis . Cosmas de Arena .*

990. Otho III. Monasterium SS. Apostolorum Philippi & Iacobi, & S. Pontiani Martyris

An. AEr. Vulgaris.

tyris ad Lucam a Iacobo Diacono aedificatum, & a Willa Comitissa restauratum, in patrocinium recipit, & ei omnia bona confirmans privilegia largitur. *Diploma* datum Indiſt. III. apud *Puccinellium* in *Vita VVillae*.

993. Willa Comitissa Pifis quum ageret donat Ecclesiae ac Monasterio S. Mariae Florentinae a se aedificato castra quaedam & praedia. *Diploma* apud *Puccinellium* datum anno XI. Othonis III. Imperatoris, pridie Kalen. Iunii Indiſt. VI. Hoc perperam anno 978. in *Synopsi* adsignatum fuerit, cui etiam *Puccinellius* in *Chronico Abbatiae Florentinae* adseruerat; sed errorem deinde in *VVillae Vita* apprehendit, & confessus est.

994. Hugo Tusciae Marchio bonis Florentinam Abbatiam locupletat. *Puccinellius* in *VVillae Vita*.

995. Hugo Marchio, quum Lucae esset, castrum Luci, & Ecclesiam Sancti Clementis Abbatiae Florentinae donat. *Instrumentum* apud *Cosmam de Arena*. Bona quaedam & Ecclesias in agro Clusino sitas, quum Murtae in Soanenſi agro esset, coenobio Sancti Salvatoris Montis Amiatae largitur. *Cosmas de Arena*.

996. Hugo Marchio Abbatiae Florentinae castrum, & collem de Monte, & Burgo, & Ecclesiam Sancti Martini, aliaque bona donat. *Instrumentum* apud *Cosmam de Arena*.

Otho

An. AEr. Vulgaris.

1002. Otho III. Monasterio S. Mariae, & S. Benedicti, sito in Alpe, quae dicitur Plata-lia, ad radicem Montis nomine Acuti, bona ab Hugone Marchione donata, aliaque confirmat. *Diploma* datum in Paterno apud *Puccinellium*. Id perperam in *Synopsi* anno 1062. adsignatum fuit.

1004. Henricus II. Monasterio Serehae fundationem, & bona a Gerardo Comite, & Guilla uxore donata, confirmat. *Diploma* cuius ἀντίγραφον apud *Fid. Soldanium* adservatur. Hic tamen observandum plura huiusmodi Henrici II. diplomata hoc anno notari, quum tamen in iisdem addatur, anno *Imperii primo*; quare videretur potius legendum MXIV. quum hoc anno Henricus Romae coronatus fuerit, ut recte monebat *Fidel. Soldanius* Monachus eruditissimus. Lotarius Comes Cadoli Comitris Burgi novi Ficicli filius coenobium Septimi restaurat. *Cosmas de Arena*.

1009. Willelmus Comes Monasterio Passiniani bona quaedam pro anima Hugonis Marchionis donat. *Instrumentum* apud *Fid. Soldanium*.

1012. Henricus II. Beato Romualdo bona quaedam in loco, qui Bifurco vocabatur, in Apennino largitur. *Diploma* apud *Vgbelium* in *Episcopis Faventinis*, & apud *Soldanium* in *Quaest. Vallumbrosi*. Male a nobis anno 1015. in *Synopsi* id adnotatum

Ann. AEr. Vulgaris.

*tum fuerat, sed ab ἀντίγραφῳ quodam
deceptis.*

1014. Henricus Imperator Episcopo Arretino super pluribus Castris, & Villis, & aliis locis, merum & mistum Imperium concedit. *Diploma* datum Romae, & recensitum in *Bonamici Adversariis*.

1017. Conradus Monasterio S. Ianuarii Campileonis bona iterum confirmat. *Diploma* apud *Puccinellium* datum Romae, quod in *Synopsi Chronologica* ad hunc annum non satis distincte expositum fuerat.

1037. Conradus II. Imperator ius in quadam cella Fontanae Taonis Monasterio S. Ioannis Evangelistae Parmensi confirmat. *Diploma* cuius ἀντίγραφον apud *Fid. Soldanum*. Donationes Ecclesiae Florentinae factas confirmat. *Diploma* apud *Duvigium* Tom. III. datum Veronae VI. Idus Iulii. Comes Guido Comititis Rainerii E. Ecclesiae S. Mariae Volaterranae multa bona largitur. *Monumenta Episcopii Volaterrani*. Imperator Monasterium Pasfiniani sub protectione recipit hoc anno, ut quidam censent. *Diploma*, cuius ἀντίγραφον apud *Fidclcm Soldanum*.

1047. Henricus III. Imperator Coenobio Camalduli bona omnia, & iura confirmat, immunitatemque concedit. *Diploma* datum Romae, cuius ἀντίγραφον apud *Fid. Soldanum*. Henricus III. omnia iura & possessiones Monasterio S. Ianuarii confirmat.

Ann. AEr. Vulgaris .

firmat . *Diploma* datum Romae apud *Puccinellium* , quod in *Synopsi Chronologica* admodum confuse exposuimus ; opus enim praecipitabamus .

1053. Hugo Comes Ridolphi Comititis F. bona quaedam Azzoni Abbati , & Monasterio S. Petri in Palatica donat , ut constet ex instrumento , quod subiicimus , cuius αὐτόγραφον exstare in archivo Vallis umbrosae mihi adfirmavit Monachus doctissimus *Fid. Soldanius* ; ἀπόγραφον vero mecum communicavit Vir nobilissimus & humanissimus *Guido* Comes Gherardescac .

In Nomine Domini nostri Iesu Christi Dei Eterni
Anno ab Incarnationis eius mille quinquagesimo tertio
Regnante Domino nostro Erigo gratia Dei in Italia
Imperator Augustus Anni imperii eius sexto quarto Idus
Iunii indictione sexta .

Manifesti sumus nos Vgo comes filio boni Ridolfi
qui fuit comes genitor meus & Iulitta comitissa lugan-
libus filia Gulielmi qua per consensum , & data mihi
licentia . . . . . vir meus quia per hac cartulam
venditionis vendamus , & mandamus tibi Domino Azo
Abas de Monasterio Beati S. Petri Apostolis principe
Apostolorum sito in loco Palatica prope Montem Viridenza
ad opus de ipsius Ecclesia , & monasterio Beati S. Petri
principi Apostolorum ideste Casolino meo , ubi iam fuit
casa , & curte mea . . . . . illa quem abeo in
loco & finibus , ubi dicitur Gualda cum tota curte de
Gualda cum tota sua pertinentia , & castello meo illo ,
quod

quod habeo in loco & finibus Taurici & quod est de
 pertinentia de issa curte de Gualda que sic est bene
 pro acta supra dicta curia mea de Gualda de lato . .
 Monte Viride sive rivum de Baconavio mittit massar-
 riam, & vadit ad castiglioncellum, & usque alla Cono-
 daza intagneto, & redit in rivum Gualdi si arni, &
 redit in stradem de plano de cornia & per issum stra-
 dem redit in Starniola & in alio loco de carbozi
 tendit in plano della Cornia, & redit illo Domum,
 & pro illo Domum sursum redit in fossatum della
 Cornazana, & inde voluit se adsinopi trahit usque
 avitricia, & usque ad condimentum, & redit ad
 tavulacium & revolvit se usque per tota silva ad pe-
 ruti, & redit a Mostori, & vadit usque a celle
 lucciori cum tota pertinetia de ipsa villa de colle luc-
 ciori, & redit in Starnoliam inter pomicalia e la
 Stricia, & redit ad Cerbugam & descendit pro Giun-
 cata, & redit in praedicto Baconaium a supra dicto
 Casalimum ubi non fuit, ubi iam fuit casa, e curte
 mea donicata cume supra scritta curte qualiter est ter-
 ra finata, & designata loca cum fundamentis, & omne
 disci vel universis fabrice suis cum casis & casinis
 sui casalinis que rebus tam donicatis quam masaritiis
 seu curte ortalis terris vineis olivetis castagnietis quer-
 ciatis silvis virgatis pratis pasquis aquis aqueduti-
 bus . . . & cultis vel incultis omnes, & feminas
 cum omnia, & in omnibus rebus, quantum usque in
 qualibus locis vel vocabulis a supra scripta curtis est
 pertinentes a prefato Azo abas de Monasterio beati
 sancti Petri principe Apostolorum, nosque super Ingali-
 bus vendemus & tradimus ad habendum tenendum re-
 giendum colendum gubernandum & gubernare facien-
 dum eoquunque aut qualiter nobis prefato Azo Abatis
 de Ecclesia, & Monasterio sancti Petri principe Aposto-
 lorum

lorum placuerit vel posteris successoribus vestris in perpetuum pro qua vendidit, & traditione recepit & ad quatuor omnes supra dictorum confines Comes qui fuit genitor meus quadraginta libre de bonis danari de Luca, atque Azo Abas ad parse de supra dicto Monasterio, & Ecclesia beati sancti Petri principe Apostolorum, & nos lugales alias quadraginta, & primum autem quod Azo Abas similiter finitum, & super nos lugales Vgo comes & Iulitta comitissa pro remedio Anime nostre, & pro remedio Anime Rodulfi comes qui fuit genitor meus, & pro Dei timore, & iudicium tradimus offerimus deo omnipotenti, & Ecclesia, e Monasterio beati S. Petri principe Apostolorum plebem meam quod est costruta, & edificata in onore Beate Virginis Marie, e sancti Ioannis Baptiste infra prefata curte in villa de Gualda cum omni iure padronatum, de ipsa plebe, & curte cum omnia pertinentia, & omni stanzia sua & cum omnia & in omnibus ad ipsam plebem est pertinentes, & cum ea illa cui vocabulum est beati sancti Blasii, e sancti Ipoliti, & infra predicta villa mea della Stricia salvo iure populo de supra dicta plebe quod est fundata, & costruta infra consinia popoloniesi a supra dicta plebe cum prefata Ecclesia cum omnibus rebus, & pertinentiis suis, & omnia in integrum cum inferioribus & superioribus sui cum accessionibus, & ingressis suorum omnia res omnibus sic superius legatum, in qua nos lugales iudicamus & offerimus tibi Deo, & Ecclesia, & Monasterio beati S. Petri principe Apostolorum pro Anime mee remedium & pro remedio Anime Rodulfi comes, qui fuit genitor meus, & pro remedio Anime Matilde Genitrice mea nam abeat tenere firmiter quam possidere in perpetuum si aliquo tempore non lugales vel nostres credes tibi Azo Abas fello ad alias posteros rectores Ecclesie e Monasterio

monasterio beati sancti Petri Apostoli in aliqua facta venditione, & de iudicato orfertione mea . . . . .

ipſi Eccleſie, & Monasterio beati S. Petri Apostoli, atque Abatem, & Monachus ibidem ordinatis hac omni omine vel femina defendere non pretermiſum nos prefatus Iugales una cum noſtri eredes imponere, & ipſa Eccleſia Monasterio beati S. Petri Apostoli, & Abas, & Monasteri qui pro tempore ibidem ordinatum fuerint venditione iudicatum, & orfertione noſtra omnia in duplum deferre quidam loco sub estimationem valeas tunc fuerint ſic tamen ſuos tantoris ne defamofus querere ne donec volueritis licentia ab ratis ſuiſque iſſentibus de ſupra ſcripta Eccleſia cauſar eſtude augendi querimonia ſit . . . . . ſuam ponendis modis omnibus qua ordine hac cartula venditionis, & orfertionis Attoni Notari Domini Imperatoris ſcribere rogavit,

Actum loco, & ſinibus prope Eccleſia & Plebe, S. Marie & S. Ioannis Battiste de predicta Gualda.

Ego Crescentius Sacri Palatii Notarius hanc Cartam ab Attone Not. per totam diligenter perlegi; & exemplavi fideliter.

Ego Petrus Domini Imperatoris Not. viſo priori Iſtrum. ab Attone Notario conſeſſo, & ab eo authenticato & perleſſo ſubſcripſi meo exemplo,

Ego Henricus Domini Imperatoris Notarius viſo priori Iſtrum. ab Attone Notario conſeſſo & ab eo authenticato & perleſſo ſubſcripſi in hoc exemplo.

Ego Antonius Pardi de Vulterr, Not. publicus, & ad praesens Not. & Scriba Camerae Communis Vult. ac copiator actorum Communis predicti, exempli inſcripti ex Iſtrum. ut ſupra fideliter copiaui de verbo ad verbum prout in diſto ſuo Autenticato inveni, nil addens vel minnens

minuens quod me in fidem subscripsi Anno Domini
MCCGCXLI. Indictione quinta, die vigesima quarta
mensis Octobris.

Ego Petrus Mariotti q. Petri de Landis de Monte Varchio Vallis Arni superioris & Comitatus Florentiae Imperiali auctoritate Iudex ordinarius, necnon Not. publicus Florentinus predicta omnia superscript. Istrum. scripsi & publicavi, &c. manum superscripti q. Antonii Pardis de Vult. exemplavi infrascripta ex Istrum. ut supra subscriptionis copiavi de verbo ad verbum prout in dicto suo autentico inveni, & nihil addendo vel minuendo, & in fidem me subscripsi sub meo signo, Anno Domini nostri Iesu Christi MCCCCLI. Indict. 14. die vero XXII. Mensis Iulii.

An. AEr. Vulgaris.

1081. Luca adversus Imperatorem rebellat, & Mathildae Imperium detrectat. *Benedict. Bacchinij Histor. Coenob. Padolironen. Lib. II.*

1089. Indict. XIII. Kalen. Decemb. Sigismundus & Hugo Fundatores Coenobii S. Martini in Collibus Dioeceseos Lucanae, idem Coenobium Abbati Monasterii S. Benedicti Padolironensis regendum, & corrigendum subiiciunt. *Instrumentum apud Ben. Bacchinium Histor. Padoliron.* Hugo Comes Bulgari Comitatus F. una cum Cillia coniuge offert Deo Ecclesiam S. Mariae de Monasterio (forte Montis Scudarii) & omnia bona eidem Monasterio confirmat, ut ex Diplomate sequenti patet, quod αὐτόγραφον apud Iaudatum

Ann. AEr. Vulgaris .

datum Comitem Gherardescæ adservatur .

In nomine Domini nostri Iesu Christi Dei æterni . Anno ab Incarnatione eius millesimo octuagesimo nono , Mense Martio , Indictione duodecima .

Nos quidem debitores operum Dei ad faciendum ea ex innumeris beneficiis eius in nos recognoscimus , dicente Propheta : Vovete & reddite Domino Deo vestro omnes qui in circuitu eius offertis munera . Idcirco Nos Vgo Comes filius quondam Bulgari Comitis , & Cillia iugalis , sub notitia duorum proximorum parentum meorum Vgolini , & Rzinuccini germani , interrogata me Cillia , & cognita nullam me passam violentiam , voluntarie hunc contractum celebrare communiter & legaliter dato consensu per hanc cartam offerimus tibi Domino Ecclesiam Sanctæ Mariæ de Monasterio , & eiusdem Ecclesiæ donamus cedimus tradimus omnia , quæ Monachi prædictæ vestræ Ecclesiæ modo habere & detinere videntur cum casis , & terris , & vinctis , silvis , & buscareis , cultis & incultis omnibus , quæ eorum partem tenent , & nominative eorum casam & res massaritias , quæ detinuit Lambertus presbyter , & illam , quæ detinuit Gerardus Castaldio , & aliam quam detinuit Ioannes Conrado , quæ positæ sunt prope Ecclesiam Sancti Petri . Et offerimus eidem Ecclesiæ aliam casam & res massaritias positas in loco qui dicitur Castaneola prope fluvio , qui dicitur Sora , & aliam casam & res massaritias . . .

. . . cum sex cultris de silva in loco qui vocatur Colleleoni prope Piscia . . . eidem Ecclesiæ

illa molendina quae sunt in fluvio Caldana cum aquis & aqueductibus sive omnibus discursionibus suis, & cum omnibus, quae nos . . . . Vgo Comes, & Cilia vel nostri haeredes . . . . praedictae Ecclesiae Dei contesserimus, ut ea omnia quae supra scripta sunt sine vitiis, Dei, & praedictae Ecclesiae ad usum sumptum & commodum dispensationemque Deo militantium proprietario nomine. Quam nostram offerentiam si nos . . . Coniugales vel nostri haeredes revolvere, vel diminuere, seu in aliquo transmutare quaesierimus, per aliquod ingenium, aut si nos Coniugales vel nostri haeredes ea omnia ad honorem Dei & praedictae Ecclesiae Dei Genitricis Mariae non defensaverimus, aut si defensionem Rectoribus eiusdem Ecclesiae & monasterii in integrum non fecerimus de omnibus rebus ipsius Ecclesiae, & de personis ibidem Deo servientium, & ministrorum suorum, tam de nobis & nostris, quam & de quocumque, qui res praedictae Ecclesiae iniuste rapuerit, spondemus nos & iugales communiter, & legaliter dato consensu, nos, nostrosque haeredes debere componere auri optimi libras centum, partim praedictae Ecclesiae & Monasterii. Et insuper supra violatores superscriptorum omnis maledictio ira & indignatio in omnem animam veniat contra omnia haec operantium, sitque super eos anathema Maranatha, idest pereant cum Dominus advenerit. Et haec omni tempore ut vera appareant, Ildebrandum nomine Domini Imperatoris, pro nobis haec scribere communiter nos iugales, & legaliter dato consensu rogavimus.

✠ Signum superscriptorumdem Vguccioni Comitis & Ciliae iugales, qui hanc oblationis paginam fieri rogaverunt, & superscripto Comiti eidem uxori suae consensi.

Signum

Signum Domini Vgolini & Rainuccini germani filii suprascriptae Comitissae Cilize ,

Signum Domini Lamberti filii Domini Rustichi & Bernardi filio Domini Rocchi Pogaccis testes fuerunt .

Signum Domini Gherardi Castaldio filio Domini Liecci , & Vghi filii Domini Sefmundi , & Rainucci filio Domini Vitalis Pogaccis testes .

Dominus Ildebrandus nomine Domini Imperatoris post praedicta complevi , & dedi .

Quum hic Hugo , etiam Huguccio vocetur in subscriptione , arbitror Hugonem & Lucterium Comites Huwiccionis Comitissae filios , huius Hugonis natos fuisse . Illi quidem ita adpellantur in antiquo monumento , quod eorum edictum continet , in quo ipsi enunciant Huguccionem patrem suum una cum eius coniuge matre sua , Monasterii ad honorem Dei , & B. Virginis Mariae exstructi auctorem , & primum stabilitorem fuisse . Quum vero ex praecedente instrumento evidenter constet huius Monasterii institutorem fuisse Hugonem illum Cilliae maritum , non est cur ambigatur , quin eius sint filii Hugo & Lucterius praedicti , quorum edictum in memorati Monasterii favorem promulgatum *αὐτόγραφον* & quod Scriptione ipsa pulcherrima seculum illud XI. indicat , amplissimus Comes Gherardesciae Guido , superius laudatus , mecum perhumaniter communicavit . Ceterum sciendum est Hugonem seu Huwiccionem illum Bulgari Filium , Comitissae Lotharii Nepotem fuisse , Cadoli autem Burgi Novi Ficieli Comitissae pronepotem , ut docet *Cosmas de Arena* in Serie Ducum Etruriae pag. 189. subspiciaturque consortem fuisse familiae Albertorum Comitum Prati , & Certaldi , & Imperii Principum . Hugo au-

tem ille Marchio Monasterii etiam Mantignani conditor fuit: Lotharius vero eius avus Monasterium Septimi vel aedificavit, vel restauravit anno 1004. ut superius ad hunc annum adnotavimus. *Cosmas de Arena* loco citato. Edictum Hugonis & Lucterii memoratorum ita habet:

In Nomine Dei, & Salvatoris nostri Iesu Christi qui dixit: Pater meus usque modo operatus est, & ego operor. Et alibi: Beati qui diligunt iudicium, & faciunt iustitiam in omni tempore. Item: gloriamini omnes recti corde. Nos Vgo, & Lucterius Comites Comitum filii quondam Huwiccionis. Sic pat. ipse Monasterii morr. auctor, & primus stabilitor post dictum cum coniuge sua genitrice nostra exstitit ad honorem Dei, & Beatæ Virginis Mariæ, Sancti B. omniumque simul Sanctorum, ita nos sequentes vestigia illorum, pro remedio ac salute animarum suarum, nostrarum, fratrum, sororum, & haeredum nostrorum, notum facimus, firmiterque mandamus universis circumvicinis, & accolis, qui adiacent, sive qui distant, quam quibuscumque servitoribus dicti qui modo sunt ibi, aut inibi, quicumque profuturi sunt malo animo studiose dicimus molestiam inferre tentaverit, damnum & detrimentum faciens aliquatenus, sicut per praedam, scaccum, furtum, incendium, vel etiam per oppressionem aliquam minus penderit in toto circuitu & ambitu illi Ecclesiae, sicut situs loci requirit, & sicut Episcopus in consignatione illius Abbatiæ cum iam dicto Genitore nostro, & aliis quamplurimis hominibus per designata loca sub anathemate sancivit. Videlicet ut a Piscaria, quæ dicitur Leprosarium, a concavis ad usque rivum Torniani, quicumque in suis lacis infra pinus penderit in redeundo aut eundo nisi quan-

quantocius emendaverit vinculo illius anathematis astringitur teneatur. Quicumque ille fuerit, sicut supra diximus, qui studiose hoc egerit, aut infra ambitum, aut infra aliquam obedientiam, seu pertinentiam, & non sit paratus emendare infra XV. dies, sciat se contra voluntatem nostram facere, & reum esse anathematis, & insuper bannum nostrum ad poenam solvet. Et haec omnia sic esse, & firmiter apud nostros heredes in sua securitate persistere in perpetuum fieri rogavimus.

An. AEræ Vulgaris.

1090. Guido Comes Florentio Abbati Vallisumbrosae praedia donat. *Ammiratus ex Instrumento.*

1096. Guido Guidonis F. & Imilia eius uxor praedium & vineam Monasterio Vallisumbrosae donant. *Diploma in Archivo Vallisumbrosae.*

1100. Guido Marchio, ut vocatur, Widonis Comitissae F. donationem Cartae de Porclano B. Andreae Abbati Strumensi factam confirmat. *Diploma, cuius ἀντίγραφον apud Fid. Soldanum.* Petrus ex Comitibus Donoratici de Natalico Cardinalis a Paschali II. creatus, in schismate contra Innocentium II. Anacleto adhaesit, eoque extincto Victorem III. Antipapam sequutus est; quo tamen relicto, ad sanio-rem mentem rediit, partesque Innocentii II. sibi sequendas proposuit. *Thomas Dempsterus Lib. V. Etrur. Regal. Cap. II.*

1101. Mathilda ex Etruria in Langobardiam pro-

An. A. Érae Vulgaris

ficiscitur. *Bacchini* Lib. III. *Histor. Padolironen.*

1103. Imilia Comitis Guidonis Guerrae uxor Congregationi Vallisumbrosae multa bona de mariti consensu largitur. *Monumentum*, quod nos edituros receperamus, sed iustis de causis omittimus, & quod male anno 1110. *consignatum fuerat*.
1104. Mathilda Abbati Monasterii Padolironensis bona quaedam confirmat, & donat. *Instrumentum*, cuius testes inter alios sunt Guidoguerra, & Lanfrancus, & Opizo de Gonzaga, apud *Bacchinium Histor. Padolironens.* Mathilda in Villa Fossanae in Tuscia ius dicens pro Abbate Ponteucci sententiam fert. *Bacchini* Lib. III. *Histor. Padolironens.*
1105. Comes Hugo & fratres, Comitis Hugonis filii, Canonicae Volaterranae Castrum & Curtem Germagnanae donant. *Instrumentum* in Archivo S. Octaviani Volaterris.
1109. Hugo Comes Huguiccionis Comitis F. Monasterio S. Mariae multa bona donat, ut ex sequenti instrumento mecum a clarissimo Viro Guidone Comite Gherardescae communicato constat.

In Nomine Domini nostri Iesu Christi Dei, & in Anno ob incarnationem eius millesimo centesimo nono ipso die Kalendas Februarii, indictione secunda, manifestus sum, Ego Vgo Comes filius quond. Vguccio-

tionis Comitis quod per hanc Cartulam vendo, & tra-
do tibi, Ecclesiae, & Monasterio Domini, & S. Ma-
riae, sanctique Benedicti, quae est constructa, & aedi-
ficata prope Norronam, in qua Gherardus gratia Dei
Abbas, & Rector consistere videtur, videlicet medietate
integra de mea portione de castello, & curte de
Morrona, cum omni iure, & actione, seu omni sua
pertinentia, praedicta vero integra medietate de mea
portione de isto castello, & de ista curte cum omnibus
casis, & casinis, seu casalinis, simulque terris, &
rebus, vel substantiis meis; ideo tamen de casis, &
rebus donicatis, quam, & de massariciis, cum fun-
damentis, & omnibus aedificiis, vel universis fabricis
suis, seu cum curtis, hortis, terris, vineis, olivis,
silvis, virgareis, pratis, pascuis, cultis rebus, vel
incultis, sive de mobilibus, vel de immobilibus, seu
q. se morientibus, sive de nutriminibus magistris, vel
minoris meis, de quibuscumque rebus, vel in quibus-
libet locis, vel vocabulis, & ubicumque habere, &
possidere visus sum infra istum castellum, & istam
curtem, & mihi pro quocumque ordine, legibus, iure
pertinentes, aut in antea pertinere debent, tam de
iure Parentum meorum, quam & de adquisitu meo, quot
modo habeo, & possideo, vel quot in antea, Deo adiu-
vante, legibus adquisiero, infrascriptam curtem, una
cum omnibus partibus, & brevibus, seu iudicatis,
seu quibuslibet litterarum scriptionibus, quantas, &
quales in me missae, aut datae sunt, vel per-
tinentes, aut undecumque esse inveniuntur, ut dictum
est, ista medietate de isto castello, & de ista curte
cum inferioribus, & superioribus suis, seu cum finibus
& ingressibus earum, tibi istae Ecclesiae ea medietate
vendo, & trado, pro qua mea venditione, & tradi-
tione recepi meritum ab Gherardo Abbate, & Rectore
istae

istae Ecclesiae unum par pellium in praesentio, unde repromitto ego Vgo Comes una cum meis heredibus tibi istae Ecclesiae & Monasterio, tuisque Rectoribus, aut eidem homini, cum nos istam meam venditionem, & traditionem dederitis, vel habere decreveritis, ut si nos vobis eam aliquando tempore in aliquot exinde intentionaverimus, aut revolvi, vel subtrahi, quae fecerimus nos, vel ille homo, cui nos eam dedissemus, aut dederimus per quodlibet ingenium, & si vos exinde auctores dare volueritis, & eam vobis ab omni homine defendere non potuerimus, & non defensaverimus. Concedimus nos vobis inquirere istam meam venditionem, & traditionem in duplum inferq. de loco sub aestimatione qualis tunc fuerit, sic tamen si non exinde auctore, nec defensorem, quaesiti non fuerimus, licentiam habeatis, absque nostra persona, si nostra fuerit voluntas exinde causam agendi, responsum reddendi, sive ponendi modis omnibus vobis ea defensandi cum cartula ista, vel qualiter iuxta legem melius potueritis, ut in tali ordine hanc Cartulam Guidonem Notarium Sacri Palatii scribere rogavi in una hac iuxta Abbatiam S. Mariae. . . . Pulciano infra Plebem de Cellule in Comitatu Vulterrano.

Signi manus infrascripti Vgonis Comititis, qui hanc Cartulam fieri rogavit signo manuum Gherardi filii q. Vgonis, & Rugerii filii Ioannis, & Vgonis filii infrascripti Gherardi testium.

Ego Guido Notarius Sacri Palatii post traditam complevit, & dedit.

Suprascriptam Chartulam factam ex tenore, quo si ego Vgo Comes legitimum filium, vel filiam habuero & Nos tibi istae Ecclesiae, & Monasterio, aut tuo Rectori, aut ad utilitatem ipsius Ecclesiae pro nos aut pro missos nostros reddiderimus libras quinquaginta de bonis

bonis denariis expendibiles de moneta de Lucca ista Carta sit inanis, & vacua, & in nostra deveniens potestate, & si forsitan ipsas libras potius recedere non potuerimus, aut voluerimus, tunc praefata Ecclesia habeat medietatem praedictae rei, donec nobis, vel nostris missis praedictas libras de bonis denariis eidem Ecclesiae reddiderimus, & si ego sine legitimo filio, vel filia mortuus ero, vel si habuero, & ante legitimam aetatem sine legitimis filiis, vel filiabus mortuus fuero, tunc volo, ut omnia, quae supra legavi cum alia medietate de isto castello, & de ista curte, quam in mea praeservavi poterimus, sint iure proprietario istae Ecclesiae donatae oblationis pro remedio animae meae, & parentum meorum absque omni calumnia, &c.

An. A Erae Vulgaris.

1110. Henricus V. Canonicis Ecclesiae Arretinae privilegia, & immunitates ab Henrico patre concessas confirmat. *Diploma adlegatum in Adversariis Bonamici apud Marium Florium.*

1111. Henricus Imperator Monasterio Padolironensi omnia bona confirmat, & inter alia Ecclesiam S. Bartholomaei de Luca cum iis, quae ad eam attinent, & SS. Martyrum in Colle. *Diploma apud Bacchinium datum Veronae XII. Kalend. Iunii Indict. IV.*

1112. Pepo Comes Monasterium S. Mariae de Spineta a se & a Guilia matre constructum Vallumbrosanis donat. *Diploma datum in Pacciano, cuius αντίγραφον apud Fid. Seldanum.* Hugo Comes Hugonis Comititis

An. AEr. Vulgaris .

mitis filius , Communis Volaterrani nomine , salvo supremo iure & dominio Comitissae Mathildae , & successorum in Marchionatu Tusciae , quaedam agit . *Instrumentum* in Archivo Volaterrano . Mathildam hoc anno praesentem Balnea Pisana restituisse , falsum arbitratur ex antiquis instrumentis *Bacchinus Lib. IV. Hist. Padolironens.* Mathilda in instrumento cuiusdam donationis factae Ecclesiae S. Caesarii memorat Viros quosdam nobiles de Sala , *qui mihi inultum servierunt in discordia Imperatoris Enrici quarti* ; ut ipsa ait . *Instrumentum* apud *Bacchinium* .

1113. Caecilia Comitissa , quae superius in instrumento ad annum 1089. producto Cilia vocatur , Hugonis Comititis uxor vidua , & Hugo Vicecomes , alique , variis Ecclesiis varia bona restituunt , ut ex sequenti instrumento ex archivio Comitum Gherardescarum deprompto constat .

In Christi Nomine . Breve pro modernis , & futuris temporibus securitate , ac firmitate ad memoriam habendam , vel retinendam , qualiter in loco Ficiclo iuxta Ecclesiam Monasterii ibidem bonorum hominum , quorum nomina subter leguntur , Caecilia Comitissa relicta quondam Vgonis Comititis , & Vgo Vicecomes , & Vilicione , & Alberto filii quondam Villanii , & Ragginerium filium quondam Vitali , & Gherardum filium quondam Carbonis . . . . f. virgo . . . . detinebat mani-

manibus, investierunt, atque refutaverunt in manibus Rodulfi Lucensis Episcopi, & Rugerii Volaterranensis Episcopi, & Ildebrandi Pistoriensis Episcopi, & Canonorum Florentiae, scilicet Praepositi, & Archipresbyteri, & Archidiaconum, & Rolandi de Renoniche pro Episcopo Pisano omnes casas, & terras, & res Ecclesiasticas, quas praedictus Vgo Comes habuit, & detinuit sive iuste, sive iniuste, sive viveret, sive moreretur, quae fuerunt de aliqua Ecclesia de praedictis Episcopatibus absque aliquo tenore. Sic praedictus Vgo Comes iudicaverat in illa infirmitate, de qua mortuus fuerat. Praedicta Caecilia Comitissa, & ego Vicecomes, & VVilicione, & Albertus, & Raginerius, & Gerardus investierunt proprio nomine praedictos Episcopos & Canonicos & Rolandum pro Episcopo Pisano de medietate de omnibus castellis, seu curtis, casis, & terris, & rebus, quas praedictus Vgo Comes habuit infra praedictos Episcopatus, excepto iure uxoris suae, & militibus, & servis, sic alias legitimas; eo modo, si praedicta Caecilia habuerat filium, vel filiam de praedicto Vgo Comite esset inanis, & vacua; & si filium, vel filiam non habuerit, sicuti supra legitur, tunc praedicta Caecilia habeat de omnibus praedictis rebus ususfructus, donec lectum mariti sub casto ordine observaverit; sic praedictus Vgo Comes iudicavit, & confirmavit in ea infirmitate, in qua mortuus fuit, & praedicta Caecilia, & VVilicione, & Raginerius, & Gerardus apprenderet Vgonem Vicecomitem, & Albertum quondam Villani, & miserunt eum in manibus praedicti Rodulfi Lucensis Episcopi, ut investirent ipsum Episcopum, & praedicta Caecilia, & Vgo Vicecomes, & VVilicione, & Albertus, & Raginerius apprehenderet Gerardum filium quondam Vgonis de Catignano, & miserunt in manibus Rugerii Episcopi Vulterranensis,

ut

ut investirent eum, & apprehenderet Ragimerium filium quondam Vitalis, & miserunt in manus Canonorum Florentiae, ut investiret eos, & apprehenderent Vgonem q. . . . & miserunt in manibus Ildebrandi Episcopi Pistoriensis, ut investiret eum in praesentia Ricardi Iudicis Sacri Palatii Fratris Vbaldi Causarum Allucii filii quondam Allucii praedicti Vgonis filii q. Duovi, & reliq.

Hoc factum est a Dominica Incarnatione millesimo centesimo tertiodécimo, X. Kalen. Martii, Indictione sexta.

Albertus Notarius Domini Regis hoc Breve scripsi, & ibi fui &c. &c. &c.

Ann. AEr. Vulgaris.

1114. In instrumento, quo Mathilda immunitatem Monasterio Padolironensi concedit, testes inter alios nominantur, Opizo, Rainerius, & Wibertus de Gonzaga. Apud *Bacchinium*.

1115. In Diplomate, quo privilegia & immunitates Monasterio Padolironensi Mathilda concedit, testis inter alios recensetur Opizo de Gonzaga. Apud *Bacchinium*.

1118. Henricus V. Hospitali S. Michaelis ad Remum bona, & iura confirmat. *Diploma* quod ad *Chronicon Pontificum* edidimus, pag. 193.

1120. Conradus Marchio Archicoenobium Vallisumbrosae, & alia eiusdem Congregationis Monasteria, ab omni molestia & onere immunia declarat, & eis privilegia alia largitur. *Diploma*, cuius ἀρχή παρ' apud *Soldanum*.

Con-

Ann. AEr. Vulgaris.

1122. Conradus Marchio Monasteria Congregationis Vallumbrosanae a vestigialibus, aliisque oneribus, immunia declarat. *Diploma* apud *Soldanum*.

1132. Harduinus Comes Guidonis Comitis filius, Episcopatus Pisano curtis, & castelli Apium quartam partem donat. *Instrumentum* in Archivo Archiepiscopali Pisano n. 112.

1157. Lotharius Camaldulensem Eremum, ceteraque eiusdem Ordinis Monasteria in patrocinium recipit, & castri Anglarii possessionem illi confirmans, eiusdem castri incolis immunitatem concedit. *Diploma*, cuius ἀρχήγραφον apud *Soldanum*, datum apud Fontianam IV. Idus Ianuarii.

1154. Fridericus Imperator antecessorum privilegia donationesque confirmans, omnia Camaldulensium Monasteria sub sua protectione recipit, cum bonis universis. *Diploma*, datum Romaliae, cuius ἀρχήγραφον apud *Fid. Soldanum*.

1159. Diploma Friderici, quod in *Synopsi* anno 1158. attribuimus, in hunc annum insequentem reiiciendum esse videtur, nam datum est Indict. VII. anno regni eius VII. imperii IV. Sed me fefellit ἀρχήγραφον.

1160. Fridericus Monasterium S. Mariae de Crispino in protectionem recipit, & privilegia & immunitates indulgens, a consortio & dominio Florentinorum, Faentinorum, & Comitum Guidonum, alio-

An. AEr. Vulgaris.

aliorumque, eximit. *Diploma*, quod in medium adduximus p. 188. & quod perperam anno 1159. in *Synopsi* adsignatum fuit, quum datum sit Indict. VIII. *Castrocaro*.

1161. Fridericus Monasterio Campi Leonis iura omnia possessionesque confirmat, aliasque largitur. *Diploma* apud *Vghellium*, datum Laude, quod male expositum fuerat in *Synopsi*.

1163. Fridericus Imperator. Ecclesiam Arretinam & cuncta eius bona, sub tutela, & protectione suscipit. *Diploma* datum Laude, apud *Buralium* in *Episcopis Arretinis*, quod perperam in *Synopsi Chronologica* anno 1196. adsignatum fuerat.

1168. Imperator Monasterio S. Mariae de Serena omnia bona & privilegia confirmat. *Diploma* apud *Soldanium*.

1174. Christianus Moguntinus Antistes, Imperatoris in Italia Legatus, Canonicae Arretinae sub Imperiali protectione susceptae castrum & curtem Toppolem, & castrum Verrazzanum, concedit. *Diploma* laudatum in *Adversariis Bonamici* apud *Florium*.

1181. Pisani, & Lucenses inter se paciscuntur de moneta cudenda, conveniuntque ut in moneta Pisana nomen *Lucae*, vel *Henrici* non contineatur, immo nominatim contineatur in moneta, quam Pisani fabricare debent, nomen *Friderici*, seu *Curadi*, & nomen *Pisae*; testantur etiam ante haec pacta Pisani se habuisse potestatem

An. AErae Vulgar.

statem faciendi *Lucensem monetam vel de ipsa moneta ex concessione seu datione Curradi Regis, aut Friderici Imperatoris, &c.* *Instrumentum* autographum apud Rosserminios Patricios Pisanos, relatum ex parte a Reverendis. Abbate Monacho Cassinensis Congregationis *Virginio Valsechio*, Sacrarum Litterarum in Pisana Academia Professore doctissimo, in *Epistola de veteribus Pisanae Civitatis Constitutis*.

1186. Forte hoc anno Henricus VI. coenobium Montis Scalarum cum bonis omnibus in patrocinium suscipit. Nam in *Diplomate*, quod apud *Soldanum* exstat iidem testes recensentur, ac in alio *Diplomate* hoc anno dato, quod exhibuimus, & quod in *Synopsi* huic eidem anno adsignatur: quin illud huic statim subiicitur apud *Soldanum* laudatum, in *Histor. Passnienensi MS.*

1191. Henricus VI. XII. Kal. Martii quum Prati versaretur, aliud Diploma ad Monachi Melioris, S. R. E. Cardinalis, preces, quo pariter familia privilegia Vallumbrosanis indulget, atque eo, quod in *Synopsi* adlegavimus, concedit. *Diploma* cuius ἀπόγραφον apud *Soldanum*.

1193. Hoc circiter anno Conradus Tusciae Marchio Monasterio Passniani bona & iura, & Friderici Henricique Imperatorum privilegia confirmat. *Diploma*, cuius ἀπόγραφον apud *Soldanum*.

1209 Otho IV. Pisanae Civitati ditionem amplissimam confert, & privilegia largitur.

Di-

An. AEr. Vulgaris.

Diploma quod edimus pag. 206. Item Monasterio Vallis umbrosae privilegia concedit *Diplomate* diverso ab eo; quod in *Synopsi* adlegavi, apud *Saldanium* existente. Omnia bona Ecclesiae Arretinae Fridericum Henricumque antecessores imitatus confirmat, eamque in clientelam recipit. *Diploma* adlegatum in *Adversariis MS. Bonamici* apud *Marium Florium*.

1210. Otho IV. quum Pisis esset die xx. Novembris donationem bonorum Monasterio S. Mariae de Serena a Gherardo Comite factam, confirmat, conceditque ut contra illud nisi sexagenaria praescriptio non currat. *Diploma*, cuius ἀπόγραφον apud *Soldanium*, & quod anno 1209. in *Synopsi* adsignavimus, notatur enim *Indictione XIII.* Idem bona omnia, castra, villas, & praedia Congregationis Camaldulensis enumerat, confirmat, & suo patrocinio communit. *Diploma* datum apud Ficicium, *Indictione XIII. viii.* Idus Novembris, cuius ἀπόγραφον apud *Soldanium*. Privilegia & immunitates Matthaeo de Monteacuto eiusque nepotibus largitur, & iam concessa confirmat. *Diploma* apud *Gammurrinium*, quod Typothetarum errore anno 1218. in *Synopsi* praenotatum fuerat.
1228. Pisani libertatem, remp. Vgolino Comite invadente, amittunt. *Thom. Dempsterus Lib. V. Etrur. Regal. Cap. I.*

Flb.

An. AEr. Vulgaris.

1239. Florentini Monasterium Cultusboni, & eius res, ac personas in patrocinium recipiunt. *Instrumentum quod edidi pag. 163.*
1260. Manfredus Siciliae Rex oppidum Montispolitiani cum territorio Senensibus donat. *Diploma apud Lunigium Tom. III.*
1272. Hencius Sardiniae Rex, inter alios heredes Henricum etiam, & Hugolinum nepotes suos ex filia Helena & Guelfo Donoratici Comite, genero suo, heredes instituit. *Testamentum apud Iacobum Mariam Campanacium, depromptum ex Archivo Fratrum Praedicatorum Bononiae.* Hinc Bernabos Donoratici Comes in Testamento se vocat Dominum sextae partis regni Callaritani, inferius ad annum 1350. & in Sardinia Vicarium habet, ut inferius ad annum 1348. dicetur; atque Imilia Comitissae Donoratici F. Vgolini Gonzagae uxor, Sardos redditus a Ricucho Vicario exigit, ut infra pariter ad annum 1349. exponetur.
1284. Rodolphus Imperator Ioannem de Avernis, Comitem Hannoniae, Vicarium Tusciae generalem constituit. *Diploma apud Lunigium Cod. Italiae Diplom. Tom. I.*
1313. Henricus VII. Feudorum Imperialium, ad Episcopatum Massensem pertinentium, alienationes irritas esse declarat. *Diploma apud Lunigium Tom. II. datum Pisis.*
1318. Bertus Azzolini F. ex Comitibus Albertis a Certaldo, petit a Florentinis, ut privilegiorum sibi ab Othone Imperatore

An. AEr. Vulgaris.

concessorum ratio habeatur. *Instrumentum* apud *Gabr. Riccardium* Marchionem & Canonicum Reverendissimum.

1314. Ludovicus Imperator, civitatis Lucae, in gratiam denuo receptae, proscriptionem revocat. *Diploma* apud *Lunigium* T. II. datum Francfurti. Castruccium Lucae Vicarium Imperialem constituit. *Diploma* ibidem. Castruccio suas, & S. R. Imperii in civitate Pistorii, eiusque territorio, vices committit. *Diploma* ibid.

1318. Imperator Castruccium Lucae Ducem creat. *Diploma* apud *Lunigium* Tom. II. Laudatum Castruccium Comitis Sacri Palatii dignitate, & privilegiis insignit. *Diploma* ibid. Eiusdem Castruccii uxori viduae, & orphanis de alimentis, & redditibus in posterum necessariis, prospicit. *Diploma* ibidem datum Pisis.

1319. Ludovicus Imperator Petraefanctae, & eius territorii vestigalia, Pinæ Castruccii viduae quum concessisset, iubet Potestati eiusdem oppidi, ut id executioni mandet, & nemo audeat adversari. *Diploma* datum Pisis apud *Lunigium*. Verio Pisano religioso fratri de Ordine militiae B. Mariae privilegia, & immunitatem, pro hospitali ab illo exstructo concedit, & ab Henrico Imperatore concessa confirmat. *Diploma* apud *Comites Gherardescæ*, olim a nobis edendum. Iacominae uxori Tedicii Comitis Donoratici, quae antea Joanni Iudici Arboreae nupserrat,

An. AEr. Vulgaris.

rat, Marzano filio Ioannis naturali privato, & Vgeto pariter filio, non tam notioq, quam rebeli excluso, omnium feudorum, quae memoratus Ioannes possidebat, investituram concedit. *Diploma apud Comites Gherardescas,*

1331. Ioannes Bohemiae Rex sponte se dedentes in tutelam Lucenses acceperit, contraque Florentinos mirifice iuvit. *Tb. Dempsterus Lib. V. Etrur. Regal. Cap. V.*

1332. Normannus Dominus Celoniae de Roccha Claramontis Praetor Florentiae condemnat *Ceumuzzinum olim Puccini populi S. Mariae de Trovalle*, quod Cosmum fratrem suum capite damnatum, ita ut *strascinetur, ad caudam aselli usque ad locum iustitiae, & ibi caput eidem amputetur*, apud se recepiisset. *Sententia apud Rob. Gherardium Patricium Florentinum.*

1348. Bernabos Comes Donoratici amplam ditio- nem in Regno Sardiniae possidens, Ricuchum de Ricuchis suum Vicarium in Sardinia generalem, ad suae administrationis rationes reddendas auctoritate Regis Aragoniae per Franciscum de Sancto Clemente Castri Callari Vicarium compellit. *Instrum. apud Guid. Gherardescas Comitem illustrissimum*, quod olim edemus.

1349 Imilia Bonifacii Comitis Donoratici filia, uxor Vgolini Gonzagae, tamquam soror & heres universalis Comitis Rainerii fratris sui, Alexandrum de Magnis de

An. A. Er. Vulgar.

Capiana civem Mantuanum, suum procuratorem constituit ad exigendum florenos DCXII. aureos a Gualando Ricuchi F. de Ricucho, debitos ex administratione unius anni bonorum Insulae Sardiniae, quam Ricuchus eius pater gesserat. *Acta Iudicii apud Comites Gherardescæ.*

1350. Bernabos Comes Donoratici dominus sextae partis Regni Callaritani una, & pro indiviso cum nobili & potenti viro Domino Comite Gerardo fratre nostro carissimo, ut ait, Idaciae uxori, filiae Rogerii Comitiss Romenae, mille florenos aureos se nomine dotis debere profitetur, & Gerardum fratrem suum heredem instituit. *Testamentum apud Guid. Comitem Gherardescæ.*

1355. Carolus IV. privilegia & ditionem, quam Pisanis Otho IV. concesserat, confirmat, aliaque largitur. *Diploma*, quod editurus sum. Pisanis indulget, ut bona in Civitate, vel districtu Pisano, propter crimen laesae maiestatis ad Fiscum devoluta, aut in posterum devolvenda, Comuni Pisano addicantur. *Diploma apud Lunigium T. III. datum Petraesanae.*

1364. Carolus IV. quum Pragae esset Petrum Episcopum Florentinum, S. R. Imperii Principem declarat, & privilegiis augeret, atque inter alia, caussarum criminalium, civilium, & adpellationum, quae ad Curiam Imperialem pertinent,

co-

AN. AER. VULGARIS.

cognitionem plenam concedit. *Diploma*
apud *Lunigium Tomo I. Cod. Ital. Diplom.*
Privilegia Florentinae Academiae largi-
tur. *Ibidem.* Ioannes Agnellus, Dux Pi-
fanorum dictus, tyrannidem Pisis exer-
cet. *Th. Dempsterus Lib. V. Etrur. Regal.*
cap. I. Florentini die X. Ianuarii S. Mi-
niatis arcem in deditiorem recipiunt.
Monaldus Diario.

1369. Carolus IV. quae castra, & loca ad comi-
tatum & civitatem Lucanam pertineant,
declarat *Diplomate*, dato Lucae, apud *Lunigium Tom. II.* Lucensibus ius cudendae
monetae concedit. *Diploma* ibidem. Quam
Lucae hoc anno esset, Indict. VII. VII. Id.
Iulii, anno regni XXIII. Imperii XV. da-
to *Diplomate* committit Joanni de Ricciis
civi Florentino Legum Doctore, & Paulo de
Portisanis de Sancto Miniato Iuris perito,
Rectori Universitatis Studii Florentini,
ut vices Imperatoris gerentes, dirimant
controversiam, & decidant causam, vertentem
inter Joannem & heredes Francisci quondam Merani
de Tedaldinis civem Florentinum, & Commune
Pisarum, filiosque, & heredes, & bonorum
possessores Nobilis Castrucci de Castracanis.
Acta Iudicii in membris rana descripta cum ἀπογράφῃ
Imperatorii *Diplomatis*, apud Rob. Gherardum
Patricium Florentinum, & in praesens
Rectorem Universitatis Studii Florentini,
in quibus Actis pariter haec enun-

An.AEr.Vulgaris.

nunciantur: *Item dicta die post praedicta dictus Dominus Ioannes Index elegit . . . dictis partibus pro loco iudicii inter dictas partes facturi quamdam apothecam sitam Florentiae in populo D. Benedicti de Florentia, ubi & in qua Rectores Studii Florentini ius reddunt. Haec Acta olim edituri sumus.*

1385. Florentini custodiam arcis Petraenerae Ligae Montis Lauri ad tres annos commiserunt, ita ut singuli semestres unus de vera Liga Guelforum in Castellatum eiusdem eligeretur, qui tres famulos habere debeat, sed haudquaquam de civitate, & comitatu Arretii, at aliunde. *Decretum apud Rob. Gherardium, quod olim publici iuris faciemus.*

F I N I S.

ERRATA

- XX. clementa .
 XXI. LANI .
 XXVI. *ab ipso* .
   16. *subiudicate* .
   32. *quam* .
   42. panis substantia .
   49. *innitur* .
   50. *Sciandol* .
   55. *Indictione XII* .
   70. Monte Ionio .
   71. Tendimundo .
   75. Monte Ionio .
   85. Bertestatiscen .
   87. *Antiqua Tabula* ,
   95. 1052 .
       1054 .
 170. videatur .
 174. illos .
 245. *Motillianum cum Roc-*
       ca .
       Pintana .
 246. *Mirilliolum* .
       Petram auri .
       Curianum .
       Fregaboliziam .
       Poci .
       Turrimbenosi .
       Colculo .
       Poluviciam .
       Et toto territorio eius-
       dem, Casule .
 247. *Bortolenam* .
 248. *Polzanum* .
       Cleticam .

CORRIGE.

- clementa .
 ALANI .
ipsum .
 subindicare
quin
 panis substantiam
 innuitur
Sciandol .
Indictione XIII .
 Monte Iovio
 Teudimundo
 Monte Iovio
 Bertestation
Antiquae Tabulae
 1152
 1154 .
 videantur ,
 illi .
Mutillianum cum Re-
       cha .
Rontana
Massiliolum
Petram Mauri
Cutianum
Fregaboliziam
Foci
Turrim Benni .
Colleclo .
Polvicham
Et toto territorio Ca-
       sule .
Rostolenam ,
Porzanum
Cieticam

ERRATA

- Poppium* .
Ciernam .
Campolefis .
 250. *Surrium* .
 255. a more .
 285. *Fuccino* .
     Fancucci .
 288. *Euocenti* .
 302. *nor* *Iugales* .
     felle .
 303. *pretermisum* .
 320. *Saldanium* .

CORRIGE.

- Poplum*
Liernam
Campoleci
Sutrium
 more
Tuccino
Tancucci
Buonconti .
nos qd.
vel
potuerimus
Soldanium .

>

